¶ Exquisitissimi Tractatus de actionibus instituti. sup actionum arbore: & de interesse perspicui Jureconsulti. d. Dyni de Muxello. In plurimis iam achademijs coram viris clarissimis enucleati & laudati: feliciter incipiunt.

¶ Rubrica de actionibus.

Ontinuare

Tractatum istum ad precedentia vel ad precedentes tractatus extra continuationem quam tex. ponit: superuacuum foret: qr tex. seipsum continuat. & ideo breuiter est videre in quot partes titul9 iste diuidatur vsq; ad finem & secundum recam diuisionē titulus iste cōtinet tres partes principales. prime due sunt valde breues tertia est aliquantulum longa. ¶ In prima continuatur tractatus iste ad precedētia vsq; ibi. Actio autem &c. ¶ In secūda ponitur diffinitio actionis vsq; ad. §. omnium. ¶ In tertia que extenditur vsq; in fi. titu. ponuntur quedam diuisiones actionu3 que sunt sex numero. ¶ Et ideo illa diuidetur in prosecutione materie in sex partes principal. ¶ Titulus iste sicut videbitis in prosecutione ponit sex diuisiones. Prima est q actionum quedam sunt reales: quedam personales: quedam mixte vsq; ad. §. sed iste. Secūda est q quedam sunt ciuiles quedam pretorie vsq; ad. §. sequens. Tertia est q quedam sunt persecutorie rei quedam penales quedam rei & pene vsq; ad. §. oes. Quarta est q quedam dantur in simplū quedā in duplum & quedā in triplum & quedam in quadruplū & vltra non extenduntur vsq; ad. §. actionum. Quinta q queda sunt bonefidei quedam stricti iuris vsq; ad. §. preterea. Sexta q quedam sunt persecutorie solidi & quedam non & iste ponitur in. §. sunt preterea in fi. titu. Alie quedam diuisiones addunt i glo. in vlti. §. istius ti. Ita q in sūma ponunt. xij. diuisiōes & illas prosecut9 fuit Jo. in arbore nihil quasi aliud substantiale continetur in arbore nisi. xij. diuisiones Et q iste ponitur i vltima lect. istius. §. ti. ideo vltima lectio arboris erat eadē. Sed primo est opus vt expediamus tractatum postea expedientis arborē in duabus vel tribus lectionibus. Prima pars in qua ponitur continuatio tractatus: & secunda in qua ponitur diffinitio act. sunt valde faciles quantum ad casus posit. Et ideo casus d3 ita poni: qr. s. tractatum est de psonis & de reb9 ideo sequitur videre de actionib9: verum qr substantia cuiusq; rei melius p diffinit. declarat: ideo imediate subicit diffinitionem actionis dicens q actio est ius persequendi in iudicio quod sibi debetur & nihil aliud dicit: ista prima & scda po. Casus iste qr facilimus repetitione nō indiget: qr non d3 alr poni q̄ littera taceat. Ista prima po ptinuat se ad precedentes. Dictū ē. s. de iu. na. gen. & ci. vt i. §. vlti9 q oe ius nostrum aut ptinet ad psonas: aut ad res: aut ad actiones: vt. s. de iur. na. ge. & ci. §. oe aūt & l. i. ff. de sta. ho. De psonis tractatū est i libro primo vsq; ad ti. de re. diuisione: de rebus tractatū est in. ij. & iij. libro vsq; ad ti. de oblig. A. ti. de oblig. qr op3 obligatione pcedere actōne sicut mater pcedit filiam. incepit tractare de actionibus hic. pp ie tractat de actionibus que ex oblig. nascuntur & pcedunt. ¶ Vel pōt cōtinuare alio mō tractatū est. s. de obl. in genere & in spē: primo i genere in ti. generali de obli. Scdo in spē in ti. subsequēt. q. mo. re. cō. ob. de lit. ob. & in alijs ti. subsequētibus. qr pcedit ex obligatione actio: vt. l. ij. §. ea. ff. de pcur. & pbat. s. de verb. ob. i pri. ti. nō ex quo vidimus de ob. que est actionis mat. videamus de actiōe que est ipius obligationis filia. Et primo persequemur diffiniendo vsq; ad. §. oium. Secūdo diuidēdo in. §. omnium. ¶ Duplex est ergo modus tractādi de actionibus: diffiniendo & diuidendo. Dicit ergo Justinianus q actio est &c. Et de ad veritatis expositionē verborū sicut glo. ponere solent & recte nō ponit absurditatē nisi i vno loco: actio aūt est &c. istud nō dicere nisi qr gl ponit: actio iure nostro sumitur pluribus mōis. ¶ Aliqñ summitur p actu vt in auctē. hoc ius por. q actio prin. actus prius cōstituit: & in auctē. de nō alienandis. §. si minus & l. iij. § sciendū est. ff. de dona. inter virū & vxo. & in multis alijs ¶ Aliquādo p actione criminali & in ista significatione sumitur. C. qn ci. ac. p. cr. Et contra. Aliqñ p administratione: vt

in auct. inuentr. q prestat. & in auct. vt iu. sin. quoq; suf. § iusiurādū tamē hoc nō est ponere notatum. Licet hic aliqui p eo ali q actus est idem q administratio vt. l. actus. ff. de admi tu. & in eadem significatione ponit i auctē. vt iud sin. quoquo suf. § i9 iurādum. Aliquādo ponit p iure psequendi & in ista significatione ponit merito sita. Nihil aliud q̄r dicit nihil aliud q circa actiones est psiderare ius vetus & ius nouū iustiniani & p modum in iure prudentia lucubrationes antiq9 actiones interpretabant a pontificib9 q ferāt populo cum quadam solennitate verbo3 concepta vt. l. si seruus naue. ff. defunctis hodie solennitas ista quantum ad actiones ciuiles & pretorias & quantum ad interdicta est sublata vt. l. vlt. C. de interdictis. s. de inter. §. vlti. & C. de formulis. l. i. & ij. remanet ergo simpliciter actio que est ius &c. ius. q. d. remota illa solēnitate vbo3 hodie remanet actio q ē ius. Quare dicat ius potest & credo leuit. ostēdi q prima opinio ptinet veritatē magnam q̄ illa quā glo. approbat vt ostendā vobis: hoc dicit vt ostendat actionē eē rem incorporalē. Res corporales sunt que pnt videri & tangi: illa que sunt i iure nō possunt videri nec tangi: vt. l. i. ff. de re di. & s. de rebus corpor. & incorpo. ad hoc ergo vt ostendat actionez eē rem que nec tangi nec videri pōt dici q ē ius Ista est prima opinio & credo q ptineat veritatez. Tn̄ subicit alia opinio que est ipa veritas. Et pp officiū iudicis: qr officium iudicis nō est actio sed Marti. dicere q est actio. Quare d3 ad dr̄iam officij iudicis: qr officium iudi. est ius vel scām. Ista gl. vr̄ innuere q non est ius. tn̄ illud est falsum nam actio descēdit ex obligatione officiū nō: et ideo ponit ad dr̄iam offi. iudi. tn̄ istud est falsū vt ostēda3 statim: et ideo nō credo q ponat ad dr̄iam offi. iud. qr hoc nō distinguit actionē ab officio qña vtrūq; est ius. Sed qd est illud q distinguit. i. q sibi debet: qr illud qd pponit p officiū est equū p stat. tn̄ nō debet ex aliqua obligatione vt. l. qnus. ff. de annuis le. & l. deducta circa pri. ff. de tab. ¶ Persequēdi. Dixerūt qda3 q hoc dicit ad dr̄iam realiū actionū: q ptineat solū ad actiōes psonales nō reales pbat: qr ille q proponit reale actione nō petit sibi debitū sed vt in. §. omnium rū restaret q̄rere vtrum diffiniat hec actio psonalis sola: vel cōiter vtraq; realis & psonalis: et ista est pncipalis qo hic & oes ea. in. nō dicit. Persequēdi. Ad dr̄iam realiū actionū. S3 ad dr̄iam criminaliū actionū qbus non petim9 qd nobis ē debitum: sed vindictā sumim in delinquēte. In iudicio. Hoc dicit qr regl̄r oēs actiōes debēt in iudicio pponi: qr nemo auctoritate ppria d3 sibi ius dicere si faciat punit9 vt in. l. nullus. C. de iudeis & l. si qs in tātā. C. vnde vi & l. extat. ff. qd metus cā & l. pe. & ff. ad l. iul. de vi pu. l. res obligatas. C. vi bo. rap. tn̄ cas̄r licet vt i fure nocturno quē3 cape & occidere auctē ppa vt. l. itaq; ff. ad. l. acql. & l. fur.ē. ff. de sicarijs. Item debitore fugiente. l. ex. vt dicit qd liceat cape auctē ppria & pecuniā ei auferre vt. l. aut pretor. §. si debitorem. ff. que i frau. credi. Itē pt miluē d̄sitorē ppa auctē cape & offēdi vt. l. ij. C. vt vnicuiq; liceat se sine iu. vin. ¶ Qd sibi debetur. Dixerūt quidam hoc poni ad differentiam realiū tn̄ nihil est. Sed ponitur ad differentiā actionū que proponūtur ad vindicta3. ¶ Persequendi ponitur etiam ad differentiā exceptionu3. Nam sicut actor pent cōdemnari reū sic reus per exceptione3 intēdit actorem excludere vt. l. ij. in prin. §. illud. ff. de excep. & ideo dicitur l. qr in exceptionibus reus est actor & habet necesse probare exceptionem: sicut actor intentionē vt. l. i. ff. de excep. & l. in excep. ff. de proba. ¶ Posito casu & summario. Expositione lre. Modo restat videre per ordinem alia que tenere d3 circa prin. istud. primo circa diffinitionem. iiij. vel. v. vj. modis appona qōnes ex quibus patebit tota materia que pertinet ad prin. istud & vbiq; generaliter tractant doctores. ¶ Primo ergo quero vtrū diffiniatur hic actio realis vel psonalis sola. vel cōiter vtraq;. ¶ Secundo quo iure actiones sunt inducte vtrum iur. gen. vl̄ ci. & i hoc est altercatio maxima. ¶ Tertio vtrum actio sit ius: & videtur satis qd: qr textus expresse dicit: tamen argumenta sunt multa contra hoc. ¶ Quarto vtrum cā idem sit q actio: & ista questio principaliter tractatur hic. ¶ Quinto vtrum officium iudicis sit actio: & hoc similiter hic principaliter tractatur ista omnia ponūtur p glo. tn̄ oportebit q intelligatis magis latera q glo. sunt postea ipsum nihil. ¶ Modo procedo ad op. hoc ordine: hic dicitur q actio ē &c. ostendo q ista diffinitio nō recte procedat. Quia vbi peto qd mihi debetur dico pponere actionē qr. l. cauet q si conuenit inter me & te nudo pacto q facere aliud vel dares & si nō faceres vel nō dares punisseñ penā per stipulationē: ego debeo agere ex stipulatiōe penali & agendo ex stipulatiōe cōsequor qd in pactū deuenit & si illud non fiat conse

quod pactum vt. l. si pacto quo penam. C. de pactis. ergo peto ius
tibi nõ debitum. qr. l. cauetur qr vbi pcedit nuda cõuentio et seqt
stipulatio pene nõ est petitur ex stipulatione nisi sublata pri
ma ius. nouat. Stipulor nãque edificari et si non edifices pñat
ta. c. nõie pene. c. non sunt in stipulatione nisi postqz es in mo
ra. vt. l. obligationum fere. §. vlti. ff. de verbo. obli. cu. ergo ibi nõ
esset i mora vr qr nõ possit cõueniri ex stipulatione: qr vbi nul
la mora ibi nulla petitio. vt. l. lecta. ff. si certum pe. l. si pupil. ff. d
verbo. ob. l. nulla intelligi mora. ff. de re. iu. ff. depo. l. iuri' in fi.
et tñ ibi proponit actio sup hoc qr non erat debitũ. ¶ Sed gl.
videt sane beneficiũ nõ multũ qr in. l. illa illud qd deuenerat in
pactũ erat debitũ saltẽ naturalr et sup eo qr e debitũ naturalr
nõ pt denegari qn possit fũdari iudiciũ. ¶ Jmo pt negari qr na
turalis obl'o sola nõ parit actionẽ regulariter vt. l. naturalis. ff.
de ac. et obl. et de fideius. l. fideiu. §. fideiussor et de ver. obli. l. qui
rome. §. flauius et. l. creditores. ff. de ver. sig. Vnde ista non est
bona responsio. ¶ Alia responsio est et melior qr ibi non age
batur ex pacto nec ter. hoc dicit. Jmo agebatur ex stipulatiõe
tñ vt constitueretur in mora qz patiendo secum litem cõtesta
ri vr in mora sic dz intelligi. l. si pecto. e solet notari in. l. nuda
C. de cõtrahen. et cõmit. stipu. et pz. ff. de ver. ob. l. si. x. cum genera
¶ Secundo vr ob. qr actio iniuriarum non computat in bo
nis nostris. ff. ad. l. fal. l. penales. et. l. iniuriarum actio. ff. de in
iur. ¶ Et ratio est qr prodita est ad vindictam et non psequit
rem vt. l. cum emancipati. §. emancipatus. ff. de col. bo. et tamẽ
appellatur actio. ¶ Ad istud respondetur sic qr licz non sit debi
tum habito respectu ad eam qui conuenitur sed simplr sic vin
dicta tamen est debitam respectu actoris. qr ego peto penã in
bi debitam ideo dr actio. ¶ Vlterius vr obstare valde: tamẽ
minus obstat qz prima oppõ. Si conuenio te peti. her. et tu pos
sides vnam rem de hereditate vel nihil postea lite conte. inci
pis possidere debes cõdemnari vt. l. si hereditatem. l. si quo
litem videndum. §. si quis eum. ff. de pe. her. Si sic est ergo dr
actio procedere vbi mihi nil debetur. ¶ Dicit glo. qr istud e ra
tione vniuersalis iudicij qd ad omnia trahitur. ff. de iudi. l. si
lemnis. Jstud non est simplr verum sed oportet dici sicut dr i
alia glo. in. l. non pot. ff. de iudicijs. ¶ Aut tempore litis con.
erat defectus iuris in persona actoris et rei. ¶ Aut i persona
tñ rei et nõ in persona actoris. ¶ Primo casu vt si tempore
libelli dati et litis conte. erat defectus iuris in persona vtriusqz
qr. ¶ Aut illud ius quod superuenit lite pendente cepit habere
originem de nouo. ¶ Aut hz originem ex fcõ precedenti. Si
de nouo condemnatio nõ dz procedere: verbigratia conuenio
te ad. x. que nullo modo mihi debes libello oblato lite con. ma
tuo tibi illa. x. condemnatio non dz procedere: qr non pot vide
ri in iudicium deductum qd originem hz post litem conte. et sõ
alia interpellatione opus est: sic dz intelligi. l. nõ pot. ¶ Si ha
bet originem ex fcõ precedenti procedere condẽnatio: vt si mã
daui tibi qr a debitore meo exigeres. x. incipit agere contra te actio.
man. anteqz consequaris libello oblato et lit. cõte. exigisti: debes
mihi condemnari. ff. manda. l. si tibi mandauero. §. man.
¶ Secundo casu quando est defectus iuris tantum in persona
rei condemnatio procedit simpliciter. vt ago contra te petitio.
her. ad bona que fuerũt de hereditate sempronij: tẽpore libelli ob
lati non possidebas aliquid: libello oblato et lite cõtesta. incipis
possidere: debes cõdẽnari: qr licet incipias possidere post litem
contest. et c. tamen ego non incepi habere ius de nouo sed ante
lz non contra te qr non possidebas: vt in preallc. l. de peti. her.
Et idem in rei ven. et pe libelli oblati nõ possidebas incipis pos
sidere defectus non erat in persona mea sed in persona tua: vt
habuistis in. l. si autem. §. possidere. ff. de rei ven. ¶ Jdẽ i act. d
pecul. vt si ago cõtra te de pecul. ex cõtractu filij vel serui. tẽpore
libelli oblati nihil est in peculio: postea iudicio incohato incipit
aliquid esse in pecul' superueniens peculiũ operatur qr debeas cõ
denari. vt. l. quesitum in prin. ff. de pecul' et. l. si quis rem. §. vlt.
ff. d lib. §. ita liber [illegible] solum iste oppo. ¶ Vltio loco signat
alia oppositio p glo. similiter vr qr diffinitio nõ pcedat: qr agit p
curator noie dñi: et non petit sibi debitum sed dño vel pupillo:
similiter curator noie adulti: nõ petit sibi debitũ sed adulto. Simi
ter plat' noie ecclesie et nõ petit sibi dbitũ sz ecclie: si non est actio
ergo non est iudiciũ: qr sine actione nemo exper it. ¶ Ad istud
respõdet glo. qr isti habent locos dñorum ff. de furtis. l. meridi
§. cui tutela et pro emp. l. qui fundũ. §. si tutor et in multis alijs
¶ Alio modo pot respõderi et est apertissima respõsio: qr si p
latus agat ipsa ecclesia agere vr. Si tutor agat pupillus vr age
re: si curator adultus: si procurator dñs: qr videntur eorũ munere
rio fungi. vt. l. ita aũt. §. gessisse ff. de admini. tu. ff. de fide. iu. l.
Jtem si procurator: si quis caut. l. quot. quis. §. si procurator de
verb. ob. Jste sunt oppõ. que fiunt p glosatores. ¶ Modo restat
videre qõnes et sunt bene notande. ¶ Primo ergo quero vtrum
hic diffiniatur actio real' vel personalis sola. vel cõiter vtraqz.
¶ Et adue rtatis gl. determinat valde bene. ¶ Primo vr qr
diffiniatur sola personalis. ¶ Scdo qr diffinitur cõiter vtra
qz p rationes efficaces. Qd sola psonalis ita ostendit ¶ Pri
mo qr debitor in iure dicto est ille qui est efficaciter obligatus ita
qr exigi potest vt. l. debitor de verbo. signi. Sed cõstat qr ille qui
conuenitur rei ven. nullo iure est obligatus ciuiliter vel naturali
ter vt in. §. oium: sic ergo nullo iure e debitum qd petit p rei
vend. ergo verba diffinitiõis nõ possunt trahi ad actionem in
rem. ergo diffinitur hic sola personalis et non realis. ¶ Jn cõ
trarium videtur pluribus rationibus: et hec est veritas qr diffi
niatur cõiter vtraqz. qr hoc verbum debetur ad omnem actio
nem refert vt. l. pecunie verbũ. §. hoc verbum. ff. de verb. signi.
Ergo refertur ad actionem in rẽ qr actionis verbo conti etur
actio in rem vt. l. actionum genera. ff. de act. et obli. ergo diffini
tur hic realis. ¶ Propterea verbũ psequendi dz esse cõmune
ad act. realem et psonalem vt. l. actio. in psonam. ff. de act. et ob.
si sic ergo verba diffinitionis sic possunt referri ad vnam sicut
et ad aliam ¶ Propterea hoc probatur quadã tertia rõne qa
in sequenti. §. oium ita ponitur actio realis pro distincta specie
actionis sicut personalis. Dicitur ibi oium aũt etc. et cũ vt pares
spẽs ponantur diffinitio simpliciter tradita: ita debz referri ad
vnã sicut ad aliam: et ideo cõcluditur qr vtraqz cõiter diffinit.
¶ Modo restat scdo videre: qr istud principaliter tractat in
glo. Vtrum cã et actio sint idem Dñs Pla. dicebat qr sic: et idẽ
et hoc ostendebat sic. ¶ Primo potest probari p te. ¶ Secun
do per rõnem: quã Pla. adducebat, cauetur in. l. quã alio die
habuistis qr singule cause singulas obligationes sequitur vt. l.
in eadem. §. actiones. ff. de ex. rei iudi. sed iste est ordo. ¶ Pri
mo est contractus: ex cõtractu procedit obligatio: Ex obligatio
ne pcedit actio. §. de verbo. obli. in prin. et. si hoc est: et ter. ille di
cit qr singule etc. Sequitur de necessitate qr ibi appellat causas
actiones. ¶ Preterea ostẽditur p argumentum: et illud solet
forte male intelligi. dicit ipse qr illud quod est argumentum
apud dyaleticos: est actio apud legistas: sed argumentum
non consistit in sola propositione vel assumptione: vel con
clusione. Jmo requiruntur illa tria: verbigratia omnis homo
currit. Petrus est homo ergo Petrus currit: argumentum
apud dyaleticos nihil aliud est qz quedam ratio: ad probandũ
propositum dubium qd in dubium reuocatur: hic reuocatur i
dubium qr currit. Sic apud legistas peto a te. x. qr vendidi tibi
librum pro. x. istud totum continentum est actio. Jstud qr vẽdi
di ponitur ad confirmandũ: vnde nil aliud erat actio qz rõ iudi
cta gfa fundande et cõfirmande petitõis. Vnde videtis sicut d
bet intelligi argumentũ suum. Jllud qd appellatur argumen
tum etc. sed apud dyaleticos appellatur argumentum rõ ad cõ
firmandum propositum: vt dicam sic actio est rõ apd legistas
ad fundandam et confirmandam intẽtionem: ita intelligit ipe
in sũma de act. l. si hic põitur in glo. valde male. ¶ Dñs Jo.
et Az. dicunt recte oppositum alijs sed posset aliquis eos repre
hendere: qr argumenta eorum approbare vnum nituntur et pro
bant aliud: et ideo aduertatis. ¶ Duplex est cã. Vna appellat
cã remota ad actionem. Alia appellatur cã proxima vt: pbo te
cum emptio est cã proxima ex illa procedit oblĩo: qr obligor ti
bi. Ex obligatione procedit actio: qr habeo cõtra te actionem empti
pro vt tradam librum si soluo precium et tu ex vendito cõtra tra
dis vt soluas precium: quid ergo voluit ostendere. Primo vo
lunt ostendere qr actio et cã proxima non sunt idem. Secundo
per alia argumenta qr actio et causa remota non sunt idẽ. Jn
primis argumentis csiderauerunt cãm p[r]oximam. Jn secun
dis cãm remotam: et ideo valde bene argumentantur qr cã pro
xima et actio non sunt idem probatur qr obligatio parit actio
nem. vt. l. h. §. ea. ff. de procur. sicut ergo aliud est mater aliud fi
lia: sic aliud est obligatio aliud actio. ¶ Preterea et istud e bo
num argumentum contractus est quoddam fcm. s. vendere donare
per stipu. promittere non obs cõtractus sunt facti vt. l. consilio. §.
quesitum de cur. fur. sed actio est iuris: vt pz hic. et. l. nil aliud. ff.
de act. et obli. sicut ergo aliud est fcm aliud ius qr sunt spẽs op
posite. sic etc. et non pcedente fcõ ius stat nec se mouet ius: qz spe
cies sola seu spẽs cõuerte. ¶ Ad istud argumentum non posz
aliqd responderi comode. nisi sicut quidam respondent qr actio
est fcm. in quo ostendam vobis qr male dicunt. ¶ Preterea p

batur. tamen illud non reputo multum efficax. et quod non osten dam vobis licet ponatur in ista glo. et in glo. l. i. ff. de cessi. tamen non reputo argumentum quod valeat. Ponamus vendo tibi librum pro. x. habeo contra te actionem ex vendito tu soluisti sublata est ergo actio et oblig. tamen causa non est propterea sublata. Item remitto tibi precium sublata est actio. tamen causa non est sublata. quia remanet titulus pro emptore. ¶ Ponamus vendo tibi et tu cedis habet cessionarius titulus nec essum. hic non subest causa tamen actio remanet verum est quod non subest procedens a iure tamen subest causa procedens ab alio. vnde illud posset procedere. Illud non. ¶ Preterea et illud est valde bonus modus probandi variatur actio et non variatur causa. ergo causa et actio non sunt idem. quia lege cauetur quod si patronus committat dolum aduersus libertum non conuenitur actione de dolo. tamen conuenitur actione in factum. Item conuenitur ex stipula. propter dolum. vt. l. apud celsum §. in stipulatio. de ex. do. et. l. non debet. ff. de dolo. et in pluribus aliis ergo actio et causa non sunt idem. sed diuersa. et hoc approbat glo. Quidam dicunt aliter et distinguunt. Et in veritate non videtur vtilis distinctio. ¶ Aut querimus de causa materiali ex qua procedit actio. ¶ Aut de causa efficienti. ¶ Primo casu verum est simpliciter quod glo. dicit. ¶ Secundo casu vt peto a te. x. quia debes. et ita peto te condemnari. et tunc sunt idem in veritate. et non continet absurditatem. An officium iudicis sit actio dubitatur per glo. quod officium iudicis sit actio: probatur inefficaciter: Quia in actione iniuriarum fit condemnatio ad extimationem iniurie per officium iudicis sequitur ergo quod officium sit actio vt. s. de iniur. §. pena. et. l. constitutionibus. ff. de iniur. tamen illud remouetur per istam glo. quod non sit actio. Item est mercenarius et differunt actio. et sicut aliud est domus aliud mercenarius sic aliud officium et aliud actio ¶ Tamen illud argumentum quod facit pro Mar. et quod actionis verbo continetur actio in rem actio in personam et persecutio vt. l. actionis verbo. ff. de actio. et ob. In alia lege cauetur et illud est quod confirmat opi. Mar. et destruit opi. glo. persecutiones que in re sunt per officium peteduntur et non actionis iure vt. l. pecunie. §. persecutionis. ff. de. v. sig. ¶ Preterea cauetur in lege quando heres suus hoc anno in causa cognitione et hoc vsatur. et c. nam forte alia actio. et c. hec dictio alia implicat quod officium sit actio vt. l. in cause in prin. ff. de mi. vbi innuitur in. l. quod si mi. §. et hoc edicto de mino. Ex hoc edicto. et c. Innuitur quod oriatur aliqua actio licet non sit specialis. ¶ Item probatur quod actio dampni infecti est ius petendi cautionis per officium vt. l. in pretori. ff. de pro. sti. et. l. pretore. ff. de dam. infec. et in lege cauetur quod in glino non datur actio dampni infecti. ff. de dam. infec. l. iglino. ¶ Glo. dicit quod iudi. officium non est actio et hoc ego ostendo aliter quam glo. dicant quidam distinguunt tamen licet distinctio sit pulchra tamen non valet vnam nuscam. Quia quoddam est officium iu. quod datur in locum deficientis actionis vt per quod petitur restitutio. Per quod petitur salarium aduocati. Aliud quod proponitur in locum deficientis exceptionis. Et aliud quod deseruit actionibus bone fidei et stricti iur. et arbitrariis. ¶ Illud quod proponitur in locum deficientis actionis vel quod deseruit actioni. non est actio quia illud sit verum quod officium quod proponitur in locum deficientis actionis non sit actio probatur quia lege cauetur quod ea que in testamento scribuntur quatenus ad testium pertineant et actionem nullam pariat explicantur iudi. officio. ergo iudi. officium quod proponitur in locum deficientis actionis non est actio aliqua nec obligatio vt. l. quintus et. §. po. de an. le. ¶ Item quod proponitur in locum deficientis exceptionis non est actio: vt. l. plane. ff. de peti. here. ibi possessori consulitur pro exceptionis iud. officio: et tamen actio non habet locum. ¶ Item iudi. officium quod deseruit actioni non est actio quia vsure aliqui veniunt in obligatione. Aliquando in officium sine obligatione. In obligatione veniunt que debentur per stipu. In officium que in actionibus bone fidei fit condemnatio ad vsuras per moram. ff. ad treb. l. vbi tutela in prin. ¶ Ad argumenta Mar. esset apertissima responsio si quis vellet immo retorqueri possent contra Mar. vt in. l. actionis verbo. Quod persecutiones continentur actionis verbo quia hoc simile cum actionibus. Nam sicut per actionem petimus ab inuitis et extorquemur inuitis per officium iudi. ergo non sunt idem. quia nihil simile idem. ¶ Ad. l. quod si minor. §. ex hoc edicto nulla et c. l. nihil quod sit actio. quia totum expeditur iudi. officio. ¶ Ad. l. in cause glo. Respondet quod dictio alia non implicat sicut alias no. in. l. si solum. §. queritur. ff. de procur. ¶ Modo restat videre de subtilitatibus quas doctores communiter reuoluerunt. et maxime vltramontani. An actiones sint de iure gentium vel ciuili. Et quod sint de iure gen. probatur per tex. et per rationes per tex. quia lege cauetur indebiti condictio naturalis est et non potest exponi de iure pretorio. quia secundum illud nulla erat obligatio sed de iure gen. vt. l. indebiti ff. de condi. inde. ¶ Idem dicitur in. l. rerum quidem admotarum vndique. ff. rerum admo. ibi in fi. vbi puto ait iure gen. condi. possessores ab his qui non ex iusta causa possident et tamen condictiones sunt actiones vt. l. i. §. appellamus. ¶ Preterea probatur par. quotiens dubitatur de medio an extremorum debeat applicari et vnum extremum est antiquius alio in dubio debet adiudicari antiquiori. vt. l. in finalibus. ff. si. regu. hec sunt duo extrema et antiquius est ius gen. quam ciuile. s. de iure na. gen. et ci. §. ius autem. Illud medium est actio: ergo debemus attribuere antiquiori. ¶ Et propterea istud est valde bonum ar. contractus est de iur. gen. vt. l. ex hoc iure. ff. de iusti. et iur. et ex contractu procedit oblig. et ex obligatione procedit actio: ergo actio est de iur. gen. Ergo sequitur quod iur. gen. fuit pater actionum inducendarum. ¶ In contra. patet per tex. et ita sentiunt glo. quod actiones sunt de iure ciuili vel pretorio: et hoc per tex. in. §. sed iste de per. et tem. ac. ¶ Secundo pro argu. quod iuri me videtur facere pro opinione contraria. sed inducam pro ista compositum appellatur quod non erat reductum ad ordinem. et reducitur ad ordinem vt. l. ii. circa princi. ff. de orig. iur. dicitur ibi quod ius ciuile appellatur papirianum non quia papirius quicquam adiecerit. sed quia leges sine ordine latas in vnum composuit hoc probatur sic. et ita sentiunt glo. vt in constitutione. ff. de con. et c. et in. l. ii. §. de vi. ff. de orig. iur. quod per ius ciuile actiones fuerunt composite ergo producte per alium ergo alius fuit auctor inducendarum actionum alius componendarum. ¶ Componere enim est iam inductum reducere ad ordinem et conformare in hoc errauerunt ideo e contra co. ideo dic quod compositum aut refertur ad personam componentis aut ad materiam ex qua componitur. Primo casu est verum quod glo. dicunt. Sed tex. dicit deinde ex his et non per has et ideo ius ciuile fuit materia actionum. ¶ Preterea de iure gentium erat sola naturalis obligatio vt. l. cum amplius. §. ius natura. ff. de regu. iur. sed naturalis sola non parit actionem vt. l. si his cui §. vlti. ff. de solu. ergo ius gen. non inducit actionem et ideo concludunt glo. quod actiones sunt de iure ciuili vel pretorio et non de iure gen. ¶ Ad argumenta contraria est aperta responsio. ¶ Ad illud de lege indebiti ibi exponunt glo. naturalis et c. i. naturales accessiones in ea veniunt. ¶ Ad aliud tex. quod dicit et c. a. per destinctionem dominiorum quod per iur. gen. fuit introductum iur. gen. non poterant omnem rem ad me pertinere. ¶ Ad aliud antiquiori et c. verum est vbi dubitatur sed hic non dubitatur. quia lex hic aperte dicit quod sunt de iure ciuili vel pretorio vt. §. sed iste de perpe. et tempo. actionibus. ¶ Ad aliud compositum et c. verum est facta relatione ad personam componentis sed hic debet fieri relatio ad materiam ex qua sunt compositum. ¶ Ad aliud verum actio sit facti vel iuris in veritate bene est quod aurelienses quia contra tex. ¶ Quidam dicunt quod est facti et istud faceret pro quadam glo. que est hic quia actio est verborum expressio. nam nihil aliud est quam vulgaris formula. nam sicut donare et vendere est factum. vt l. filio in fi. de cur. fu. sic et agere non petere hereditatem est factum agere ex empto est factum et quod hic dicitur quod est ius debet exponi. i. verborum expressio. et ita est expositio eorum. Ista expositio probatur sic quia lege cauetur si pater naturalis qui erat mutus habebat filium et vellet eum in adoptione licet non consentiat tamen valet adoptio et confirmatur perinde ac si iure facta fuisset exponit glo. i. verbis expressis vt. l. si pater naturalis. ff. de adop. ¶ Preterea patet quod in stipulationibus tamen in pactis factum versatur. sed ex pactis procedunt actiones ideo sequitur quod actio facti sit: vt. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pactis. ¶ Unde doctores dicunt simpliciter quod actio est ius inherens verbis tex. et probatur supra de rebus cor. et incor. et de re. vt. l. i. ff. quia actio non potest videri nec tangi ergo est incorporalis ergo appellatione iuris continetur ad argumenta dum dicitur agere est factum et actio est verborum expressio et c. omnia sunt truffe. ¶ Preterea ex facto procedit actio et c. quia vsus et fructus est factum et tamen ius vtendi est incorporale. vt. l. i. et. ii. ff. de vsufr. ¶ Preterea ire agere aquam ducere est factum et tamen iter actus et aque ductus sunt iura. l. i. ff. de ser. vr. pre. et. l. loci corpus. §. i. si seruitus vendi. et. l. iura prediorum. ff. quemadmo. seruitu. ¶ Dy.

§ o

Omnium. Iustinianus intendens tractare de acti. Tractat dupliciter ¶ Nam primo de actionibus tractat diffiniendo et ille tractatus fuit positus in precedenti rubrica. Actio autem et c. ¶ Secundo de actionibus tractat diuidendo. Et iste est secundus tractatus. Super modum diuisionis incohatur in prin. §. omnium et extenditur iste tractatus sicut fuit dictum in alia lectione vsque in fi. tamen quia diuisiones que ponuntur in isto titulo de act. sunt. vi. numero: ideo totalis iste incipiendo a. §. isto vsque in fi. continet. vi. partes sicut dictum est. ¶ Quia primo ponit vnam diuisionem: quod actionum quedam sunt in rem. Quedam in personam. Quedam mixte: et ista ponit in prin. §. et durat vsque ad. §. sed iste. ¶ Secunda est quod que

dam sunt ciuiles. quedam pretorie ꝛ durant vsq; ad. §. sequens
illa. ¶ Tertia e q̄ alij sunt persecutorie rei. Alie pene. Alie rei
ꝛ pene: durat vsq; ad. §. omnes. ¶ Quarta e q̄ quedam dā
tur in simplum quedam in duplum quedam in triplum: quedā
in quadruplum. Ultra quadruplum nulla extendūtur ꝛ ista du
rat vsq; ad. §. actionū. ¶ Quinta est q̄ quedam sunt persecu
torie bonefidei, quedam stricti iur. Et ista ponitur in. §. actionū
ꝛ durat vsq; ad. §. sunt pprea. ¶ Sexta ꝛ ultima est q̄ quedam
sunt persecutorie soluti ꝛ quedam non: ꝛ ista extenditur vsq; ī
fi. ti. ¶ Modo videamus de prima diuisione. s. q̄ alij sunt i rē
alie in personam alie mixte. Et ista extēditur vsq; ad. §. histe.
¶ Et aduertatis quo ordi. e. §. iste proceditur. Quia primo Iu
stinianus ponit primā actionum diuisionem. s. q̄ alie sunt ī
rem alie in personam, alij mixte. Secundo vsq; in fine. §. po
nit executionem seu declarationem istius diuisionis. ¶ Se
cunda ibi namq; ꝛc. ꝛ durat vsq; ad. §. sed iste. ¶ Tamen
quia modus declarandi est multiplex circa varias species
actionū. ¶ Ideo secunda pars ꝯtinet q̄tuor ptes principales.
In prima dicet d' ꝑsonalibus vsq; ibi aut cū eo ꝛc. ¶ Scdo de
realibus q̄ ꝓponūtur p reb' corporalibus vsq; ibi cū si agat.
¶ Tertio de actio. ī rem q̄ proponunt p rebus icorporalibus.
s. pro seruitutib' vsq; ibi q̄ genus actionis ꝛc. ¶ In q̄rta ꝛ vl
tima pte ponit dr̄am inter actiões ī rē q̄ ꝓponūt pro reb'
icorporalibus ꝛ actiones ī rem q̄ ꝓponūt p incorporalibus
¶ Tamen antēq̄ ego ꝓcedā ad positionem casus. Pro euiden
tia dicedor circa materiā. §. premittā tria vel q̄tuor: vbi ꝛ his
itellectis ter. videbit vobis q̄daz fabula ꝛc. Si vos vultis itelli
gere ꝓprie ea q̄ dn̄r ī ter. ꝛ glo. aū positionē cās ē opus ꝯmit
tere quādā diuisionē q̄ ꝯtinet q̄tuor mēbra ꝛ ē talis. ¶ Que
dā sunt actiones vere ꝑsonales. ¶ Quedā vere reales. Quidā
mixte que partim sapiunt naturam realium partim naturā
personalium. Et quedam sunt in rem scripte que sunt ab ori
gine personales: tamen sapiūt in aliquo naturam realium.
¶ Personales appellant' ille que descendunt ex ꝯtractu vel qua
si ex delicto vel quasi. Et q̄ ostēdo vobis de necessitate: quod
ita est q̄ actio personalis descendit ex oblīone vt pz. J. de ver.
obli. in pri. ti. Oblō descendit ex ꝯtractu vel quasi ex delicto vel q̄si
vt. l. i in prin. de act. ꝛ ob. Si sic ergo propriam erit actionis ꝑ
sonalis que descēdat ex oblīone q̄ descēdat ex ꝯtractu vel quasi ex
delicto vel quasi. quare appellatur personalis. Respondeo q̄ ꝑ
sona est obligata ꝛ astricta ad id quod in obligatione deuenit.
Ut promitto. x. astrictus sum ad. x. Promitto scribere librū
astrictus sum ad scrīr. Ista oblō non egreditur personam obli
gati. Et ideo dr̄ personalis vt. l. eum. C. de ac. ꝛ ob. ff. ad treb. l.
i. §. hrs. Et de iudici. fideicom. §. tractatum. ꝛ. ff. ad treb. l. cogi
§. ꝛ generaliter. Et in multis alijs. ¶ Preterea ꝛ istud e sit q̄
glo. dr̄ ponere multum subtiliter: q̄ iste ipsi nobis dicuntur per
sonales q̄ coherent persone eius cui acquiruntur vt si stipulor
mihi dari. x. actio que ex stipulatiōe datur ē inseparabilis a persona
mea: vt. l. ea que. ff. pro socio. ꝛ. ff. de pecul. quis ergo. ꝛ. l. ficho.
Si ideo personalem actionem ꝛ cedo eam alij nō separatur a me.
lz transferatur vtilis in tertiū remanet penes me directa. Actio
nes in rem habēt naturam directe oppositam q̄ nō coherēt
persone: nec ex parte eius qui agit nec ex parte eius qui conue
nitur. Quare appellantur in rem. Appellantur in rem rōne
originis: ꝛ rōne conditionis ꝛ nature sue. Rōne originis: quia
nascuntur ex iure quod aliq̄s habz in re: verbi gratia: habeo do
minium directum in ista domo ex isto nascitur directa rei
vendicatio. Habeo vtile dominium. quia sum emphiteota:
nascitur vtilis rei vendicatio. Sed si habeo vtile dominiū q̄
emi a non dn̄o bona fide ꝛ p traditionem recepi. Nascitur pu
bliciana de qua tractabitur. J e. §. alie. Si habeo rem obligatā:
nascitur hypothecaria. Si habeo ius seruitutis realis vel ꝑso
nalis: ex isto nascitur actio cōfessoria que datur tam p reali q̄
personali seruitute rōne cōditiōis ꝛ nature. ¶ Appellāt ī rē
q̄ semp datur contra eum qui possidet vel quasi possidet nam
semp ꝯcomitantur possessorem rei possidere eum dr̄ ille q possi
det ciuiliter vel naturaliter: quasi possidet ille qui dolo desijt
possidere ꝛ paria sunt ꝯtrum ad actionem in rem possidere ꝛ do
lo desinere possidere vt. l. qui dolo ꝛ. l. pari. ff. de re. vi. ꝛ. l. fināl
§. sed ꝛ is ꝛ. l. q peti io. §. i. de rei ven. ꝛ in multis alijs legitur.
Dr. vbi probant' ista oīa. Ista oīa ꝓbant' in quadā. l. actionū
genera. ff. de ac. ꝛ ob. ¶ Mixte que appellātur aduertatis hec ē
aliq̄ titulum dubitatiōis ꝛ istud solet reputari de apicibus iu
ris. Immo videbitur vobis quasi puerile. Mixte eum appellant'
que partim sapiūt naturam realiū partim naturam ꝑsonaliū
est inueniuntur meras real' que nil habēt de natura ꝑsonaliū. Et
ꝑsonales meras que nil sapiūt de natura realiū. Et ē inueniū'
mixtas q̄ partim sapiūt naturam realiū. ꝛ partim natura ꝑso
nalium: ꝛ iste erunt quattuor q̄ numerabūtur. J. §. q̄dam vi fa
her. cōi. di. ꝛ fi. regū. nam mixte appellant' sicut dixi. q̄ aliquid hñt
ꝑsonalitatis ꝛ realitatis: q̄ ꝓprium est ꝑsonalis ꝓmittere mi
hi dari qd alienū est vt. J. in. §. sic itaq; proprium reali e ꝓmit
tere mihi restitui' qd est meum: vel in quo ius habeo. Si diuido
tecū hereditatē quā habuimus cōem. facta diuisiōe ego habeo
diuidua tu diuidua. In illa diuidua que mihi adiudicata est
dominiū habeo ex ꝑsona mea. ꝛ in hoc sapit naturā realis q̄ re
stituatur mihi qd meū erat. In alia q̄ persequor qd meum nō
est sapit naturā personalis ¶ Idem e in actione cōi. di. q̄ par
tim habeo iure meo partim habeo iure eius. In eo qd habeo iu
re meo. sapit naturā realis. In alia parte q̄ prestitit mihi qd
meū non est sapit naturā personal'. ¶ Idem est in actiōe fi. re
gū. Unde est inuenire quartā mixtā. tex. non ponit in. l. heredita
tis. C. de pe. here. ¶ In rem scripte appellantur que nascūtur
ex ꝯtractu vel quasi delicto vel quasi hec sunt personales ꝛ appel
lantur in rem scripte q̄ concomitantur semper possessorē rei
sicut actiones reales: ꝛ vt est actio ad exhi. Nam actio ad exhi. na
scitur ex quasi contractu ꝛ datur contra eum quecūq; ꝯtinet rem:
vt. l. in. §. est autē. ꝛ. §. sciendum. ff. ad exhi. Actio aque plu. ar.
descendit ex facto persone que facit opus in preiudiciū meum:
quo mediante aqua plu. potest mihi nocere. tamē est in rem scri
pta vt. l. si tertius. §. aqua. ꝛ. §. si quis prius. ꝛ. l. emptor. ibi si
tinilata venditione. ff. de aqua plu. arcen. ¶ Idem est videre
de omnibus interdictis. Nam omnia interdicta sunt perso
nalia. tamen omnia sunt in rem scripta: quia concomitantur
personam ad quā peruenit possessio vt. l. i. §. interdicta. ff. de inter
dictis. Uoi primo ter. iste videbitur vobis sicut quedam fabu
la. Dicit ergo oīum aūt ꝛc. ꝛ expediamus nos vsq; ad. § seq.
Ibi incipit tractare de actioni. que dātur pro rebus incorp. ꝛ
tria dicit hic. §. ¶ Primo ponit quandam diuisionē. q̄ cōtinet
duo mēbra. ¶ Secūdo declarat primum mēbrum. s. de ꝑsona
libus. ¶ Tertio declarat fin. s. de realibus ponēdo de realib'.
Dicit ergo in prima parte oīum actionū que ꝓponuntur vel
coram iudicibus vel coram arbitris ꝛc. breuis diuisio. cōtinet
duo membra. Or aut sunt actões in rem. aut in personā. Me
rito q̄ posset aliq̄s dubitare que dicantur reales dicit q̄ reales
appellantur rōne iur. quod aliquis hz in re: verbi gratia tu pos
sides fundum: ego ꝯtra te rei ven. q̄ dico dominium fundi ad me
pertinere. Tu ex aduerso dicis ad te pertinere ista actio appel
latur in rem q̄ datur ratione dominij quod dico ad me perti
nere. Magis ꝛc. executio diuisionis ¶ Casus non pōt ne. deb3
commode poni nisi sicut lr̄a iacet. Postq̄ posuit diffinitionem
actionis. Intendit tractare de act. diuidendo: ꝛ ideo primo po
nit quandam diuisionem: ꝛ illa est talis ꝛc. ¶ Inter aliquos
istud dr̄ inuenire q̄ alie sunt actiões que proponunt' corā iu
dicibus vel arbitris. Et ideo gl. remouet hoc q̄
oēs actiones debent proponi vel coram iudicibus vel corā ar
bitris cū arbitria sint redacta ad instar iudiciorū vt. l. ii. ff. de ar.
¶ Iudices ordinarios vel delegatos. ꝛc. hic large sumūt' nomē
rei sicut alias ponit' largissime in. l. rei. ff. de v. s. ꝛ. l. i. §. f. si cer
tū petatur. Nam rei verbū ē vt generale pretor elegit. Et id lar
gissime ponit' hic de q̄cūq; re. s. corpali vel icorpali extabili ꝛ n̄
extabili delib. ho. c. ti. vt pz in. l. sanci. C. de sac. san. ec. Summa
istud pōt poni duobus modis sicut glo. expōit ꝛ hēi sūma. i. pri
ma q̄ ponit' aā alias. vel sūma. i. breuis q̄ ꝯtinet duo mebra
sed aliq̄ ponunt' q̄ ꝯtinēt tria mēbra quedā q̄tuor exponatis
ergo ad velle vestrū. Genera. i. spēs. Magis ꝛ mō exequitur diuisio
nē declarando. Et primo pōit q̄ dn̄r actiōes ī ꝑsonā. Postea
que dicant' ī rē que dant' pro reb' corpalibus. Et q̄ dn̄r ī rem
que dant' p rebus icorporalib'. Ex ꝯtractu subaudi gl. licz for
te sit verum ꝛ forte non. sicut alia die diximus de ac. ꝛ ob. ex ꝯ
tractu vel quasi: maleficio vel quasi. vt. s. ǒ ob. que ex quasi ma. na.
circa prin. Et ideo dicitur quasi. q̄ appellatione ꝯtractus conti
net' quasi ꝯtractus. quo cāu q̄ procedit oblō ex ꝯtractu vel quasi ma
leficio vel q̄si. Per quas. s. ꝑsonales. Dare q̄ dare ī oblīone ꝯ
uenit. Facere q̄ factū in stip'lone deuenit. vt si stipulor facit ꝯs
sa scribi librum. Sed q̄ rem dari deuenit in oblīone tūc agit'
certi condic. ex stipu. Qn̄ fieri tunc agitur ex stipulatione. vt. l. si
quis seruum. ff. si cert. pet. ꝛ. ff. de verbo. ob. in prin. ti. Et aliis
q̄busdam modis. quomodo intelligit hoc glo. dicam breuiter.
Postea forte reassumā aliquid reperitur q̄ non e cōtractus vel
quasi nec delictū vel quasi ꝛ parit obligationē ꝛ illa oblō pari

actionē ⁊ illa actio ē psonalis vt cōdictio furtiua ⁊ illa verba q̄ sunt in .l.i.ff. de act. ⁊ obli. equipollent istis. Obligationes aut nascūtur ex cōtractu subaudi vel quasi cōtractu. Aut ex maleficio subaudi vel quasi. Aut pprio quodā iur. l. ex variis figuris cārum ergo ponit tria mēbra ſcđm ad verba tex. Sed. v. quo ad mētem glo. s. de obligationibus ex cōtrac. Item ex quasi cōtractu et delic. item ex quasi. Postea. v. mēbrum. s. ex variis figuris cārū. Ista est vera expositio ſm intellectū gl. ⁊ hic ⁊ ff. de act. ⁊ oblig. ¶ Tamen forte nō est verū. sz bene tangā vobis hic quid est pro eis ⁊ quid cōtra eas. ¶ Aut cum eo. Modo se quit de act. i rem. Et primo de eis que pro reb⁹ corporalibus datur. ¶ Secundo de eis que datur p rebus incorporalibus. Controuersiam. Resistendo cōtrouersia videtur mouerí nō solū agēdo sed resistēdo: vnde colligitur hic determinatio qōnis. Promitto alicui nō mouere cōtrouersiam de tali re vel de domo. Postea possessio puenit ad me: resisto sibi cōmittitur stipulatio vel nō: diceret aliqs ꝙ non. qꝛ mouere cōtrouersiā ē mētare actiōem realē vel psonalē: sz cōtra est qꝛ mouere cōtrouersiaz est non solū i agēdo sed et resistēdo vt .l. lutius. §. tres heredes. ff. ad treb. l. quo enim in. §. viii. ff. rem rata haberi ⁊ habuisse in .l. promittēdū. ff. si ps hē. pe. ⁊ būsio .l. nō solū. §. si statua. ff. de procu. vbi ista qō determinatur in glo. ⁊ hic est pprie tex. positus ⁊ poteris eū cōiūgere cū illa glo. Vidimꝰ supra põit in genere hic descēdit ad spem. Et possideat hoc dicit ad drīaz incorporaliū que nō dicūtur proprie possideri. ⁊ ideo nec proprie vendicantur vt .l. vēdicatio. ff. ō rei ve. Dicat istud nō reqritur necoz ꝙ reus dicat se dominum vt .l. viii. C. de rei vendi. Item actore nō pbāte absolui⁹ reus vt .l. q accusare. C. d ede. ⁊ .s. de interdic. §. comodū. ¶ Si vos intellexeritis cauz ⁊ expositionem tex. ⁊ euidentia ea que dicūtur hic sunt facillima.

¶ Et aduertatis p ordine oppositiōes possent multe formari ⁊ multe questiones de quibus sunt dubitatio. tamē breui formabo tres oppōnes. Deinde formabo tres vel quattuor qōes Et postea intelligetis glo. per vos. Hic dr in lra ꝙ summa. ⁊ pma diuisio est qō quedam sunt in rem quedam in personam. Lege cōtra ꝙ prima diuisio ē qō qdā sunt ciuiles qdā pretorie vt .s. §. sz iste. Et propterea .d. Jo. in arbore sua ponendo distinctiones actionum. Primo ponit illam ꝙ actionum quedam ciuiles quedam pretorie ergo illa debent precedere oes alias. ¶ Ad istud est apertissima rñsio. Aut nos cōsideram⁹ originem actionū vniuersalem ⁊ cōem ad oēs actiones. Aut particularem ⁊ singularem. ¶ Primo casu hz locū qō dicit. §. sz iste: ⁊ illud ꝙ ait Jo. in arbore ꝙ actionis origo ⁊ vniuersalis oīum actionum est: qō aut sunt de iure ciuili: aut de iure pretorio qō obligationes introducunt. ¶ Ideo primo loco debuit poni hic casus alio. s. casu debuit poni diuisio que ponitur hic quia prima ⁊ imediata cā ad actiōem psonalem ē obligatio psonalis ad actiōem realem est dñium vel quasi vel ius qō aliquis hz in re. ¶ Ulterius posset aliquis opponere ⁊ sicut hic glo. op. Hic dicitur ꝙ ista diuisio cōtinet duo mēbra: ⁊ propterea est sūma ⁊ breuis lex videtur velle ꝙ cōtineat tria mēbra. qꝛ quedam sunt mixte vt .s. §. quedam. Preterea alie actiōes reputantur: que dicūtur psonales in rez scripte ⁊ ideo vr continere tria mēbra vt .l. iii. §. et autem. ff. ad ex. l. ergo diuisio videtur insufficiēs: ꝙ debuit continere tria vel quattuor mēbra. ¶ Ad istud rñdet glo. ⁊ bene in eis latos ponendo de simplici videtur cōprehendere mixtū. Dicitur in .l. stipulationū quedā in dādo quedam in faciēdo consistūt ⁊ tamen reperitur quedam spēs que mixtum ī dādo ⁊ faciendo consistit: vt reddere rōnes vt .l. ii. circa prin. ff. de ver. ob. ⁊ tamen non ponit de mixta. qꝛ sub simplici cōprehenditur mixtum sicut hic sub personalibus comprehenduntur mixte. ¶ Item sub personalibus comprehenduntur in rez scripte. ⁊ ideo. §. iste ponit solum duo membra. quia alia duo comprehenduntur sub istis. ¶ Ulterius opponit glo. aliquantulum subtiliter hic dr ꝙ ille qui tenetur rei ven. nullo iure est obligatus: ergo ostendo ꝙ est obligatus qꝛ ille qui conuenitur rei ven. si hz facultatem rei restituende tenetur ad rem precise. vt .l. qui restituere. ff. de rei ven. igitur pz ꝙ ille qui conuenitur rei ven. est obligatus. ¶ Ad istud respondet glo. satis bene ⁊ subtiliter ⁊ isto modo verbum tenetur sumitur duobus modis Uno modo. i. obligatus est de natura actionis. Alio modo. i. iu. offi. petit compelli non actiōis iure. Uerbigratia stipulor a te ꝙ scribes librum hic teneris bene de natura actionis: sed si teneris rem restituere: teneris bene sed non de natura actionis sed iu. officio compelleris rem restituere ñ de natura actiōnis: ⁊ in ista significatiōe ponitur in tractatu de rei vē. In alia

ponitur in isto titulo. ¶ Quero vlterius ad declarationem tex. Jd qō gl. qrit qd vult dicere: alias qbusdā modis. Ja ego dixi qdā sunt obliones q̄ pcedūt ex cōtractu vel dīc quedam ex delic. vel quasi ⁊ iste oēs sunt personales. Quedam sunt que nec ex contractu vel quasi nec ex delic. vel ex quasi: sed ex variis figuris cārum ⁊ ille similiter appellantur psonales. Et que sūt ille aduertatis. ¶ Primo ponam opinionem quam glo. ponit. Postea faciam mentionem de aliis que sunt reprobate per glosam. ⁊ forte non sunt reprobate magis forte est reprobabilis opi. glo. Actiones ex variis figuris cārum sunt q̄ non sapiunt naturam actionū ex ɔtractu vel quasi vt cōdictio furtiua. qꝛ cōdictio furtiua datur cōtra heredem dato ꝙ ad eū nil peruenerit vt .l. si pro fure. §. cōdictio. ff. de cōdi. fur. ⁊ .s. de obli. que ex delic. na. §. vlt. ergo non sequitur naturā actionum que ex delicto vel quasi nascuntur qꝛ ille nō dantur cōtra heredes nisi in quātū ad eos puenit vt .l. i. C. ex de. defun. ¶ Preterea cōdictio furtiua nō datur cōtra dñm vel patrem serui vel filij delinquētis: nisi q̄tenus peculiū locupletatum est vt .l. ait. §. ex furtiua. ff. de pecul. sed act. ex contractu vel quasi datur in solidū de pecul. vt .l. quotiens. ⁊ .l. si quis seruus. §. et. ff. de pecul. agitur ⁊c. ista oppositio probatur p istam glo. ⁊ p glo .l. i. ff. de acti. ⁊ ob. ⁊ p aliam glo. in .l. si pro fure. ff. de cōdi. fur. Uerum est ꝙ si quis vellet reprobare glo. Posset dicere aliquis glo. male dicit nos tractamus hic de origine actionum non de natura actionis iam nam origo cōdictionis furtiue est furtum vt .l. si ambo in fi. ff. de cōpen. nam natura nam est ꝙ nō ē ex cōtractu ⁊c. Et ideo dñs Odof. ponit ⁊ approbat aliam opi. ꝙ ex variis figuris causarū hic ⁊ ibi. ff. nouo dr actiones que ex quasi cōtractu ⁊ ex quasi delic. nascuntur. Et si quis aperiat ambos oculos in isto tex. ⁊ ff. de actio. ⁊ obli. l. i. nunq̄ inueniet expressum nisi duo membra ex cōtractu ⁊ ex maleficio. Ex contractu: hic nō poteris scindere cartā hic nō est ex quasi contra. Ex maleficio hic non est ex quasi maleficio. ¶ Isto ⁊ aliis quibusdam modis dicit Rof. intendit ponere de ⁊c. que sunt ex q̄si cōtra. ⁊ ex q̄si maleficio. ¶ Preterea probatur p alium modum p tex. ff. e. l. in pri. istud est certum ꝙ posteriora solent declarare intellectum precedētium: ⁊ ex posterioribus intelliguntur p̄cedentia: ⁊ aliqñ ecōtra. ⁊ aliqñ media declarantur p extrema. ff. de leg. i. si seruus plurium. §. fi. ⁊ de testamentis .l. heredes palā. §. sed si notā ⁊ de hē. insti. qui non militabat §. lutio p hoc probatur ꝙ istud Et aliis quibusdā modis refertur ad actiones ex quasi cōtractu ⁊ quasi delicto vbi dr in .l. i. ꝙ obligationes. Aut nascūtur ex contractu. Aut maleficio. Aut proprio quodam iure ex variis figuris causarum. ¶ Postea prosequēdo. ¶ Primo ponit de ob. ex contractu. ¶ Secūdo de ob. ex delicto. ¶ Tertio de obligatiōe ex quasi contractu. ¶ Quarto de obligatione ex quasi delicto p illa .ii. posteriora videtur istud obscurū declarare: tamen glo. reprobat istud tali ratione. Sed ego scirez ostendere ꝙ reprobatio nil valet. Dicit glo. qō in hoc ꝙ ponit de cōtractu videtur ponere de quasi contractu qꝛ appellatiōe cōtractus cōtinetur quasi cōtractus vt .s. de obligationibus que ex quasi cōtractu. ¶ Item ponendo de delicto vr ponere de quasi delicto qꝛ appellatiōe delicti cōtinetur quasi delictū vt .s. de obligationib⁹ ex quasi delicto cū ergo dicit ⁊ aliis qbusdā modis: aliqd nouū põit ⁊c. Istud reprobatur qꝛ ego scirē vobis respōdere qō appellatione cōtractus nō continetur quasi cōtractus nec appellatione delicti cōtinetur quasi delictum nec leges ille domini hoc dicunt nisi p subauditionem glo. nā cum tex. dicit: non ex cōtractu dicit glo. nec ex quasi contractu. Non ex delicto nec ex quasi delicto debeo ergo argumētari p subauditionem glo. Sed qdam alius tex. bene videtur dicere ꝙ appellatione cōtractus continetur quasi cōtractus vt .l. ex cōtractibus venientes ⁊c. ff. de act. ⁊ ob. ⁊ idem pbatur in .l. vt depositi ⁊ de tutele natura actio depositi e ex contractu. Actio tutele est ex q̄si cōtractu vt .l. ex maleficiis. §. tutele ff. de act. ⁊ ob. ⁊ idem probatur in .l. sed cum aliquis. ff. de negociis gestis.

¶ Ulterius querit glo. quid requiritur ex parte actoris ⁊ quid ex parte rei in actio. in rem. Dicit glo. ex parte actoris requiritur duo. s. dñium vel qualiter parte rei alterū de duobus. s. possidet vel dñi. Qō glo. male dicat ita oñdo: qꝛ appellō dñii simpliciter semp refertur ad directū vt .l. i. §. q̄ ipperuū. ff. si ager. vec. vel emphi. pe. ergo solū dominium directum indicat rei ven. qō falsum est qꝛ et vtile sdicit rei vē. vt .l. si qs emp. ī pn. C. de pscrip. xxx. vel xxxx. annor. ¶ Preterea q hz rē obligatā nō hz dñium directū nec vtile: qꝛ res mea nō pōt ē mihi obligata Jmo ē īpossibile vt .l. ex fētāte. §. latinus ff. de exe. rei iu. ⁊ .l. debitor. ff. ad treb. ⁊ iō gl. desiciunt locuta ē. ¶ Jō dic ꝙ ex pte actoris

requirit alterū de quattuor. s. dñium in directū vel vtile vel quasi vel q̄ habz ius in re. Quasi dominium dñm vt si emo rem a nō dño ꝛ per traditione recepio bonafide. Et postea a posse cado ꝛ hec publiciana. Nō q̄si dñs adiutor p publicia. ¶ Jtem si hēo aliud ius in re vt si hēo re obligatā. ¶ Jte ponam⁹ hēo seruitutē realē vel psonale vel vsufr. vt habitē. l. vie itineris pro illis hēo actione pfessoria vt. j. i. §. eo. ¶ Ex pte reigo. dicit valde bñ q̄ requirit possessio vel q̄si possidere dicit qn hz ciuilē vel naturalem possessionē vel detentationē vt. l. offi. ff. d rei vē. ꝛ. l. si vetere. §. i bonis. ff. de publ. et re. Quasi possidere dr qui dolo desiit possidere: q̄ ista sunt paria vt. l. parē ꝛ. l. q dolo. ff. de reg. iu. ꝛ. l. fin. i. §. sed ꝛ his. ff. de rei ve. ¶ Hoc vez de ali q̄ pponuntur p re corpali d q̄ loquit. §. iste. Sz i reali q̄ ppo nitur pro re incorpali nō requirit possio. Ita dr differunt i duo bus quantum ad hoc quia reales que dant p re icorporali dā tur etia possidentibus vt. l. vti fru. §. sicut. ff. si vsusf. petat ꝛ. l. et si forte. §. secudū. ff. si seru. vē. ¶ Jnde ex pte cuenti. q̄ i corpali bus requiritur possio vel q̄si possio vel detetio. Jn icorpalib⁹ sufficit q̄ igetet me ad hoc vt heam cōfessoriam vt pz in d. l. si fru. ꝛ. l. loci corpus. §. i cōfessoria si fru. ve. ¶ Preterea pona mus tpe libelli oblati i rei vē. nō fuit dñs lite pēdete fcūs fuit dñs Nūquid reus dēat cōdēnari. Et. l. si re aliena. § vlti. ff. de pig. act. dicit q̄ sicut dr istud ibi i pignoratitia actōe q̄ tpe libelli oblati nō soluerat iudicio pēdete soluo vz credito cōdem nari ꝛ p illa op. ē bonū augumentū. l. q̄sitū. ff. d pecul. l. si na. §. possidere. ff. de rei vē. ꝛ. l. si hēditatem ꝛ. l. siquo tpe ꝛ. l. atem videdum. §. si quis cū peterer. ff. d pet. hē. ꝛ. l. si tibi mādauero. ff. mā. ¶ Jn contrariū est. ff. de iudi. l. non pōt ꝛ. l. non queadmodū. Et alia die determinabā q̄ cū tpe li. c. fit defectus i p sonā actoris ꝛ rei ꝛ ius nō sumpsit originē ex fcō pcedenti nō dz fieri cōdēnatio. ¶ Ad. l. cōtrariā: ibi sumebat originem ex fcō qd hūerat originē ante l. c. sed de nouo nā si ago ad exi. requiritur q̄ hēam ius tpe l. c. ꝛ tpe snie. Aliās non dz reus cōdemnari. ff. ad exi. l. tigni. §. fi. Sed pone ecōtra ꝛ in hoc errāt maximi doctores. Salua semp veritate: nolo dicere q̄ errent: q̄ ego forte dicam peius. Agebam cōtra te rei ven. ad fundū que possidebas lit. contest. ꝛ ante sniam desijt habere dñiū fu dr: dicemus nos q̄ effectus condenationis procedat. supra de re. Econtra quidam doctores dicunt q̄ non est cōq: q̄ eius le gis cauetur q̄ si agam ꝯ te rei ven. ꝛ lite pendente alieno rē: perinde debes condemnari ac si non alienasses: vt. l. ii. C. de li tigiosis. ¶ Ego dico q̄ non pōt procedere cōdēnatio p dcāz l. tigni in fi. ff. ad exhi. ¶ Ad. l. illam rñ. ibi procedit cōdēnatio q̄ si alieno rem litigiosam dz redire in pristinum statum: q̄ si non esset alienatio: sed hic non reducitur ad pristinum. ¶ Pre terea lege cauetur institui tecum heredem sempronio lego bo uem sub con. pen. cond. surripitur a quodam fur ehēs condic. furti habebit. Ponamus heres cepit agere condi. fur. lit. pen. extiti condictio ita q̄ dñium transiuit in legatarium non dz fur condemnari heredi q̄ lz habuerit dominium tempore lit. incohate tamen transiuit in legatarium lite pen. ff. de cō. fur. l. si seruus fur. §. bone: ꝛ ideo non reputo cōnem maxime per l. si seruus fur. ꝛ. l. tigni. ¶ Modo quero quinto ꝛ vltimo: ꝛ ista est questio quam forte male determinant doc. Et forte nō tñ vr mihi q̄ est clara. Uos scitis vel scire debetis vos qui nesci tis q̄ ille qui possidet tenetur rei ven. directa. Jlle qui dolo d sijt possidere tenetur vtili differentia cuim est in forma agēdi. ¶ Ponamus ergo agebam ꝯ te rei ven. directa lite cont. de sijsti possidere certum est q̄ debes cōdēnari q̄ desijsti dolo pos sidere nō dz te releuare vt. l. sinautē. §. sed ꝛ is. ff. de rei vendi. ¶ Sed quero an debeas cōdēnari ex vigore directe que pro ponitur vel ex vigore vtilis quasi directa videatur conuersa in vtilem q̄ vr successisse i locum directe: vt. l. qui petito i pn. ꝛ. §. i. ff. de rei ven. ꝛ effectus qōnis non est modicus: q̄ si con demneris ex vigore directe procederet in eodem iudicio: si ex vigore vtilis proponetur iudicium nouum vr q̄ ex vigore vti lis: q̄ ille qui dolo desijt possidere imediate tenetur vtili ꝛ desijt teneri directa: vt. l. electio. §. i. ꝛ. §. si is quem. ff. de noxa. ergo ꝛc. ¶ Jtem vr q̄ ex vigore vtil' dr in quadam. l. ꝛ istud est be ne subtile: ꝛ non intelligetis nisi aduertatis subtilius istud p cedit in filio. Filius hr̄s sub conditiōe institutus pen. con. non potest petere bonorum pos. ꝯta. Ante bene pōt petere bonorū pos. sm ta. ¶ Quid si conditio deficiat habebit bona in cōdi ctōis defectum iure bonorum possessionis ꝯta non sm ta. videt cōuersa in ꝯ tam vt. l. iii. § si sub ea. ff. de bo. pos. ꝯta. ꝛ. l. ii. §. si sub con. ff. de bo. pos. sm ta. ¶ Jn prīz vr ꝛ est casus salua verita te: ꝛ istud casum habuistis in. ff. nouo ille qui facit op⁹ quo me diante aqua pōt nocere si possidet opus factum tenetur actio. aque plu. ar. directa si desijt possidere tenetur vtili. ponamus ergo meus fecit opus quo mediante mihi nocetur: ego illō opus possidet ita q̄ tenetur directa: incipio agere ꝯ eum act. aque plu. ar. lite con. alienat opus ita q̄ incipit teneri vtili: dbz ne cōdemnari vtili vel directa: dr in. l. q̄ perinde dz condem nari ac si omnia essent integra. Jste est casus in. l. q̄. §. i. ff. d aqua plu. ar. Dy.

§ e Que si agat.

Tractatum est in pce denti. §. de actio. in rē que dantur pro rebus corporalibus. Modo seq tur tractare de actōibus in rem que dat p re bus incorporalibus. ¶ Uerum quia actiones in rem que dantur pro rebus incorporalibus sunt due. s. actio confessoria que datur ei qui asserit seruitutem sibi deberi ¶ Jtem actio negatoria que dat ei q negat seruitute deberi ꝛc. Jō pōi pon i de confessoria que datur ei. ꝛc. vsq ad ver. ꝯ quo q̄. ¶ Secundo ponit de negatoria que datur ꝛc. vsq ad ver. quod genus. ¶ Tertio assignat differentiam inter actiones q̄ dantur pro rebus corporalibus. Et actiones que dantur p re bus incorporalibus. ꝛ illam differentia ꝛ exceptionē ab ea pro sequit postea vsq ad. §. sed iste. Et vsq ibi legimus hodie. Di cit ergo hr̄ ꝛ summarie. §. iste q̄ actio cōfessoria que pponitur p personali seruitute vt pro vsuf. ꝛ vsu. ¶ Jtem q̄ proponit pro seruitute prediali ꝛ rustica vel vrbana vt pro seruitute vie act⁹ itineris aque ductus altius nō tollēdi in rem ē. ¶ Jtem nega toria que proponit p seruitute psonali: vel prediali rustica vel vrbana similiter ē in rem: ꝛ cōfessoria pponitur affirmatiue: ꝛ negatoria negatiue. ¶ Ultimo dicit q̄ inter actiões in rem q̄ dantur pro reb⁹ corporalibus ꝛ que dant pro reb⁹ incorpora libus hec est differentia q̄ actiões que dātur pro rebus corpo ralibus: nunq̄ dantur possidenti ciuiliter ꝛ naturaliter ꝛ et de tinēti tamen negatoria sic: regulare est ergo q̄ possessor nō sub stinet partes actoris: licet fallat in quibusdā casibus vt. ex volū tate. ff. plenius patet ꝛ hoc dicit vsq ad. §. sed iste: vel hucusq posuit de seruitutibus psonalibus modo ponit de pdialib⁹ q̄ quedam sunt vrbane quedam sunt rustice modo de pdialibus: q̄ sunt vrbane. Et cōtra hucusq de cōfessis que datur asserē ti seruitutem sibi deberi. Hic de negatoria q̄ datur ei q neg at seruitutem deberi. ¶ Jtem eodem ordine procedit quo. s. quia primo ponit d seruitutibus psonalibus. Secūdo de predialib⁹ ¶ Et primo de rusticis. ¶ Secundo de vrbanis. ¶ Jtem sequitur de predialibus vrbanis: Quod genus ꝛ hic ponit di fferentiam inter actiōes in rem q̄ dātur pro rebus icorpora bus licet hucusq assignauerit similem. Sane. hic ponit quadā exceptionem a primo. d. § sed iste ꝛ hinc incipit secunda dīa Et properea hic sistimus. ¶ Ad euidētiam materie que tracta tur in presenti. §. vos possetis pmittere duo: vel tria verba q̄ habuistis his diebus de vsuf. ꝛ de seruit. Et ista tria verba de clarant valde ea que dicūtur hic. Tres sunt species seruitutum modo aduertatis bene. ¶ Quedā appellantur seruitutes me re psonales. ¶ Quedā appellāt personales sed non mere. Et quedā appellantur mere reales bene credo qd recordemini ꝛ si non recordamini. Aduertatis seruitutes mere psonales appel lantur ille que ꝯsistunt in persona alicuius qn aliquis est seru⁹ ꝛ ista appellatur pprie personalis: q̄ in persona ꝯsistit ꝛ a per sona ē inseparabilis de ista nihil tractatur hic: ñ tractabit ali qd. j. in. §. prediales: ꝛ erit subtile tractare d hoc sed habetis tra ctatum. s. de mere psonali ꝛ. ff. de stat. ho. tamen ad presentē. §. nil pertinet. ¶ Quedam appellantur psonales sed non mere: ꝛ ille reperiuntur solum quattuor. Alie oēs sunt reales: vsufr. est vna. vsus est alia. Habitatio tertia. Ministeriū seruorum Quarta est regula. ¶ Ultra istas non reperitur alia: vsusfru ctus est ius vtēdi ꝛc. ꝛ oēs redditus ꝛ vtilitas dz puenē ad vsu fructuarium: vt. l. vsuf. le. ff. de vsuf. Usus nil aliud est q̄ habere ꝯmoditatem percipiendi qd sibi expediebat: sed si sibi expediebat hēre. xx. corbes vel. v. ꝛ illos solum pcipit vt. l. plenū. ff. de vsu. ꝛ habi. Habere habitationē est habere liberam facultatē inha bitandi qācunq partem domus. Unde habuistis q̄ si testōr legat habitationem domus valde magne: cuidā paupere. Jlle dz habere habitationē totius domus: licz tam angustus sit talis legatarius vt possit esse contentus parte cenaculi: vt. l. dom⁹. §. lz tam angustus. ff. de vsu. ꝛ hā. ¶ Preterea seruorum mini sterū appellatur similiter seruitus psonalis. Quia si testator le gat mihi ministerium in seruo sine illud ministerū appellatur

seruitus personalis duplici ratione: quia debetur a persona cuius ministerium est legatum. et debetur persone. Et dicuntur iste seruitutes personales quia persone debentur et cum persona extinguuntur immediate extincta persona cui debetur seruitus personalis extinguitur seruitus ut l. sicut. §. mor. &c. ff. qui. mo. ser. amit. et l. non solum. §. tale. ff. de libe. le. hoc verum in usufr. usu et habitatione. sed in ministerio non est ita quia licet moriatur ille cui debetur non extinguitur: ut l. ii. ff. de usuf. leg. tamen nihilominus personalis appellatur: quia debetur persone et cum persona extinguatur cui ministerium debetur. ¶ Alie omnes seruitutes appellantur reales quia debentur a re et debentur rei et ad quem transit res transeunt ipse seruitutes ut l. via constitut. §. si fundus. et l. cum fundo. ff. de ser. ru. pre. cum pluribus aliis. ergo regulariter omnes seruitutes sunt reales. Sed fallit in quattuor que hoc anno habuistis plene tractatum in l. eas qui bonas. ff. de usuf. et in l. i. in tex. et glo. in tit. generali. ff. de serui. ¶ Or modo restat videre casum et expositionem tex. et omnia que pertinent ad materiam huius. §. Pro seruitutibus realibus et personalibus sunt prodite quedam actiones in rem. Et sic una prodita est ei qui affirmat seruitutem sibi deberi. Alia ei qui negat seruitutem debitam esse. Illa que datur ei qui contendit seruitutem sibi deberi appellatur confessoria: et de illa usque ad ver. Sed quoque. Ista que datur ei qui negat seruitutem debitam esse appellatur negatoria et de illa usque ad ver. quod genus. Ibi assignatur differentia inter actionem que datur pro rebus corporalibus et actionem que datur pro rebus incorporalibus. Quare a modo non possetis errare in casu etiam si velletis. Tamen vos debetis ponere non sicut quidam ponunt immo sicut tex. dicit. ¶ Or aduertatis bene habeo usufructum in quodam predio rustico: vel urbano pertinente ad monasterium sancti Pauli et cum ego volebam arare et colere et percipere fructus. Abbas et monachi impediebant me quominus colerem et fructus perciperem. Volo agere contra eos actione confess. dubitatur utrum sit in rem vel in personam. ¶ Respondetur quod ista actio sit in rem et non in personam. ¶ Idem in confess. que proponitur pro seruitute prediali rustica. Habebam seruitutem vicinitatis actus vel aque ductus in predio tuo tu impediebas me quominus irem vel currum ducerem vel aquam ago confess. contra te volens defendere seruitutem debitam dubitatur utrum ista actio sit in rem vel in personam. Et respondetur quod est in rem et non in personam. ¶ Idem probatur de confessoria que proponitur pro seruitute urbana. Habebam seruitutem in domo vicini quod possem immittere tigna in parietem domus sue ipse impediebat me &c. non dicit nisi unum verbum. s. quod actio confess. que datur pro seruitute personali vel prediali rustica vel urbana est in rem et non in personam hoc vult dicere tex. bene vidi aliquos commentantes istum titulum qui nesciunt ponere casum. Et que dicit prima gl. et male. i. datur actio in rem male dicit: quia tex. dicit sed. ¶ Unde ista glo. noua facta fuit per eum qui non vidit bene tex. Et que &c. hoc est dicere sicut quando agitur pro re corporali est actio in rem ita quando agitur pro re incorporali. i. pro seruitute in rem actio est proposita confessoria que proponitur vobis affirmatiuis quantum ad istum casum. Edibus. i. prediis urbanis idem in confess. que proponitur pro seruitute rustica: et hoc subiecit vel per fundum &c. hec enim est seruitus rustica ut l. i. de seruit. ru. pre. et insti. de seruit. ¶ Idem si proponitur confessoria pro seruitute prediali urbana et hoc subiecit eiusdem &c. ¶ Unde de tribus speciebus dicit hic. s. de confessoria que datur pro seruitute personali. ¶ Secundo de confess. que datur pro seruitute prediali et rustica. ¶ Tertio de confess. que datur pro seruitute reali urbana. Eiusdem. s. quod sit actio in rem non in personam. De iure. i. confessoria que proponitur pro seruitute predii urbani. ¶ Agat proposita confessoria altius &c. illud videtur exemplum ad negatoriam dico mihi competere libertatem extollendi domum meam tu dicis competere tibi seruitutem altius non tollendi. gl. voluerunt subtilizare sed nil valuit illud subtilizare. Et dixerunt quod hic inserebatur quoddam exemplum de confessoria. iste est extraneus intellectus quia tex. non intelligeret seipsum dicendo nihil est aliud dicere nisi quod quando tractat de confessoria ponit exemplum de negatoria et econtra bene fuisset iustinianus abarbaliatus. ¶ Quare ego volo quod dicatis quod somniauit et ideo dicatis quod tractando de confessoria ponit exemplum conueniens confessorie et tractando de negatoria ponit exemplum conueniens negatorie. Or quando vobis ponamus quod tu habebas domum tuam iuxta meam et debebas mihi seruitutem substinendi tigna domus mee et tigna domus mee substentabantur per parietem tuum et modo paries tuus est destructus: volo eum reficere et altius eleuare tu prohibes ago contra te confessoria. ¶ Illud est proprium exemplum. Similiter debet exponi. s. seruitutem debeas prospiciendi. istud est exemplum. ¶ Ponam quod ego habebam fenestras supra solum vicini ipse volebat in eo edificare et per illud edificium auferebatur mihi prospectus. Ago contra eum confessoria. Ista confessoria que proponitur pro seruitute prospectus defendenda appellatur in rem. Proiciendi vel immittendi. Quid est immissum quid proiectum et quid protectum: dicitur in quadam l. quod inter immissum et partem una. et proiectum et protectum et alia hoc interest: quia proiectum et protectum est id quod sic extenditur supra edificium alterius quod in nulla parte eius requiescit. Immissa sunt illa que in eo requiescunt siue in parte superiori siue in alia parte parietis ut l. malum. §. inter. ff. de verbo. sign. et hoc vult hic dicere. ¶ Contra quoque. huiusque de confessoria que datur pro seruitute defendenda: hic de negatoria que datur pro seruitute impedienda. Et eodem ordine tractat quo primo de confessoria. Verbi gratia ecce exemplum habebas proprietatem in predio rustico: vel urbano quedam ponamus sempronius ingrediebatur predium meum et arabat et colebat et fructus percipiebat: asserens sibi usufr. deberi. Ego volo dicere predium esse liberum et eum non habere ius utendi fruendi. Ago contra eum negatoria. Ista actio est in rem, non in personam. ¶ Item aliquis utebatur via itinere vel actu: vel ducebat aquam me inuito dicens sibi seruitutem deberi ago contra eum negatoria dicens eum non habere seruitutem vicinitatis actus vel aque ductus: dubitabatur utrum sit in rem: vel in personam. ¶ Ecce magnum exemplum duo verba dicit tantummodo: negatoria que datur pro seruitute personali vel prediali rustica vel urbana impedienda est in rem non in personam. ¶ Contra quoque quia supra posuit de confessoria hic de negatoria. ¶ Actiones. s. negatorie et sunt in rem ut infra dicitur. ¶ Intendit proposita negatoria. Utendi. Hic ponit exemplum de seruitute personali. Eundi. Agendi. Hic de seruitute prediali rustica. ¶ Item altius tollendi. Quomodo refertur istud exemplum ad negatoriam: dicit glo. quod in isto exemplo non est repetitio: quia tunc esset exemplum confessorie non negatorie. Unde ego dixi vobis quod si repetatur non erit exemplum negatorie sed confessorie: puta volebam eleuare parietem tuum ut immitterem tigna domus mee ut per parietem tuum tigna domus mee substentarentur tu turbas me ista est seruitus: ut l. eum debere de seruit. urba. pre. et l. si forte. §. etiam si seruit. ven. et l. sicut. §. distare. ff. si ser. ve. Vel si volo eleuare parietem tuum te inuito: ut immittam tigna domus mee et tu prohibes debes agere negatoria: dicens non competere mihi ius altius tollendi. ¶ Iste quoque q. v. non solum actiones que proponuntur pro rebus corporalibus et confessoria que proponitur pro re incorporali sunt in rem sed etiam negatoria ¶ Modo intelligas bene ut intelligas tex. et quo vos non intellexistis tex. vos non intelligitis glo. Et istud est commune in omni titulo. ¶ Vos gentes &c. habuistis similitudinem inter actiones in rem que proponuntur pro rebus corporalibus et que pro rebus incorporalibus quia sicut ille sunt in rem ita et iste. Assignata similitudine assignat differentiam: et dicit quod inter eas est magna differentia: quia ille que proponuntur pro rebus incorporalibus proponuntur a possidentibus ille que proponuntur pro rebus corporalibus non proponuntur a possidentibus. Ecce exemplum possidebam quandam vineam ciuiliter et naturaliter et detinebam eram in vinea quotidie et custodiebam eam. Abbas sancti Pauli mouebat controuersiam mihi et tamen non possidebat ciuiliter nec naturaliter nec detinebat. Considerauit ergo bene est iste diabolicus homo. Ego enim possideo ciuiliter et naturaliter et detineo: et ipse nullam possessionem habet et tamen molestat me volo ergo agere contra eum rei vendicatione et probare dominium vinee ad me pertinere et negare ad ipsum pertinere non sum audiendus: quia licet actiones in rem que dantur pro rebus incorporalibus dentur possidentibus tamen actiones in rem que dantur pro rebus corporalibus non dantur possidentibus et hoc vult lex ista dicere et ita subaudiatis et soluetis omnia contraria et in hoc est magis veritas glosarum. Et aliqui inuenietis gl. bene dicere. Aliqui inuenietis gl. male dicere in l. illa si de vi. ff. de iudi. possidet ciuiliter et naturaliter et detinet. ¶ Sic modo ponit quandam exceptionem a primo superiori dicto. Dictum est supra in prox. precedenti responsione aliquibus &c. Quod ille qui possidet non sustinet partes actoris: hoc est verum regulariter tamen est inuenire quendam casum. Immo duos ubi sustinet partes actoris ut ex libris. Nota late per ubi continetur hoc vos possetis satis resoluere uno modo potest poni exemplum in actione que datur possidenti alio modo potest exemplum in exceptione que proponitur a possidente. Glo. ponit duo exempla et quodlibet forte est bonum. ¶ Habeo tecum domum communem et sum in possessione sicut et tu volo agere tecum communi diuidundo

do possum ⁊ eis sum in possessione domus ciuiliter ⁊ naturalr ⁊ detineo. ¶ Secundo casu. l. in duplicibus iudicijs vel est actio. ff. de. bf. cō. di. fi. re. ⁊ interdictum uti pos. vt. l. iu. §. quedā ⁊. l. actionum. §. intere. ff. de act. ⁊ ob. ⁊. l. ij. de interdicto ⁊. l. de interdictis. §. ij. ¶ Ille enim qui possidet ciuiliter ⁊ naturaliter potest pponere actionē. ⁊ sustinere partes actoris. ¶ Apparebit. l. in. in tractatu. ff. de iudicijs ⁊. l. inter eos here. de. §. qui familie. ff. fa. her. ¶ Alio modo posset opponi sane ⁊. qui sustinet partes actoris nihil aliud est q̄ probare q̄d in edictū dico me dominū habeo probare me dominū. Si dico te cōmunem habeo probare cōmunionem. ¶ Si dico violentiam mihi illatam habeo probare vt. l. actor. C. de proba. ⁊ de non numerata pe. l. asseueratio ⁊ de edendo. l. qui accusare ⁊ in multis alijs. ¶ Regulariter sic dictum est q̄ ille qui possidet non sustinet partes actoris. tamē fallit in casu. agebam cōtra te cōdict. de mutuo ⁊ petebam. c. tu opponis exceptionem pacti de non petēdo rei iu. ⁊ erce. dolo. tu sustinēs partes actoris. ¶ Uno modo. l. qui excipit ⁊ excipiendo ponit ita cōprehenduntur oīa de corpore iuris dicebā pactum factū dolum cōmissum similiter latam habeo necesse probare. ⁊ ppterea dicitur in lege q̄d agere et is videtur qui exceptiōe vtitur q̄ habz necesse probare vt. l. i. ff. de ex. ⁊. l. in exceptiōibus. Sz qn excipit negatiue. tunc nō sustinet partes actoris. puta tu petebas. c. ex cā mutui negabam te numerasse vt. l. si ex cautione C. de non nu. pec. ¶ Or a modo posito casu ⁊ exposita lra sicut oz. sequitur vt videamus oppositionem ⁊ q̄ones ad intellectum materie. Alia multa possent dici tamen ista sunt de substātia. ¶ Hic dī q̄ actio cōfessoria est que datur pro defendenda seruitute personali vel prediali rustica vel vrbana. ¶ Item negatoria que datur pro impedenda seruitute ⁊c. ¶ Modo breuiter intellecto tex. procedo ⁊ oppono per istum modum. Et aduertatis. hic dī q̄ sicut datur vendicatio pro rebus corporalibus ita datur pro rebus incorporalibus. Quod hoc non possit ꝓcedere ita ostendo ⁊ est oppositio cōmunis ad totum. §. lege tamen dicitur quod ea que possidentur vendicantur: ⁊ que non possidentur non vendicantur; sed incorporalia non possidentur vt. l. in in prin. ff. de acqui. pos. ⁊. l. sequitur. §. si viam. ff. de vsuc. ergo non vendicantur ergo confessoria ⁊ negatoria non videntur habere locum. ¶ Ad istud debz ita responderi ⁊ breuiter vere est q̄ incorporalia non possidentur proprie tamen quasi possidentur: ⁊ ad caueat in. l. q̄ illa quasi possessio que consistit in rebus incorporalibus operatur illud quantum ad incorporalia q̄ operatur vera possessio quantum ad corporalia ⁊ hoc patet quia sicut pro vera possessione rerum corporalium defendenda datur interdictum vti possidetis directum ita pro defendenda quasi possessione incorporalium datur interdictum vtile. vt. l. quotiens. ff. de seru. ⁊. l. sicuti. §. aristo. de seruit. vr. pre. ⁊ i pluribus alijs. Si hoc est ergo eadem ratione actio in rem que datur pro re incorporali datur contra eos qui quasi possident. Aliud est quod videtur valde obstare. s. q̄ confessoria sit superuacua. q̄ si agatur vt constituatur mihi seruitus. Pro constituenda seruitute habeo actiōem ex testo que durat. xxx. an. si constituta sit in testo si promissa est mihi per stipulationem: habeo actionem ex stipulatu que similiter durat. xxx. an. si ista durat solum. x. vel. xx. an. sic. x. vel. xx. an. amittitur seruitus vt. l. sicut C. de seruitutibus. ⁊. l. corruptionem. C. de vsu. ergo cum mīo ri tempore duret. sequitur q̄ sit superuacua ⁊ inutilis. ¶ Sed vos rīdeatis quidam aliquando fuerunt in isto errore: tamen iste error est pessimus: dicunt ipsi ca nescis quid oppomis. aut seruitus est debita sed non constituta: ⁊ tunc est verum q̄ competit actio ex testō vel ex stipulatu vel ex empto. sed si iam constituta est tunc per constitutionem tollitur actio personalis que datur pro seruitute constituēda. Et ecce ar. quod mouebat eos quia ratione traditio corporalis rei debite tollit omnem obligationem qua tenebatur debitor: quia solutione eius quod debet tollitur omnis obligatio vt. §. qui. mo. tol. ob. in prin. ti. Eadem ratione si constituo seruitutem per istam constitutionem tollitur omnis actio personalis que datur pro seruitute constituēda: ⁊ ideo sublata ea sequitur q̄ vtilis sit ista confessoria. Sed quia falsum est q̄d dīt in fundamēto. ar. id nō pōt sequi re eorum cōclusio ⁊ ipi dicūt q̄ sicut si debeo rē corporalem ⁊c. istud est falsum q̄ si debeo rē icorporalē. s. viā vel iter vel actū ostituo ꝑ eū modū per quem pōt constitui nō liberor a psonali q̄ i reb° corporalibus est suenire traditionē datur dominū deliberationē inducere sed i reb° incorpalibus non est ⁊ ita suenetis in tex. ⁊ glo. l. corruptionē. C. de vsufru. Et id rīsio istorū doctorum nō valet vna inusca. ¶ Dicendum ē ergo ⁊ istud est planum q̄ vtilius est h̄re ꝯfessoriam ꝑ seruitute iā constituta q̄ h̄re actionem psonalem ex qua fuimus primo obhebat q̄ facilius ē obsendere tuis q̄d hēo q̄ cōsequi q̄d nondo aliqd cōstituat: ⁊ id sunt vtile eā dari. ¶ Alterius op. ij. mō ⁊ ista opo. est valde rumi natione in ista erat magna ꝑs doct. ⁊ gl. ⁊ legistarū ⁊ canonistarum ⁊ hic dī q̄ ei qui possidet nō datur actio in rē: ergo istud sit falsum ostenditur in. l. ij. depono rē penes te retineo possessionem penes me. l. ij. §. ff. depositi. ⁊ tamen possum agere contra depositarium rei ven. vt. l. q̄ ff. de rei ven. l. si ventri. §. in bonis. ff. de pri. cred. si cōmodo tibi rem rei comodate possessionē ⁊ proprietatem retineo vt. l. rei comodate. ff. comodati. ⁊ possum agere in bilominus rei ve. Si cōcedo tibi rem rone fructus ego retineo penes me ciuilem ⁊ naturalem trāsfero in te tamen possū agere rei ven. vt. l. si vsusfructus no ie. ff. quead. vsufru. caue. igitur iste male dicit. ¶ Quidam valentes viri valde errauerūt ⁊ enormiter dixerunt ⁊ dixerūt q̄ q̄ndo possideo nō possum proponere rei ven. nā si propono rei ve. videor renūciare iudicio possessorio ⁊ ita dixerunt quidam vt. d. Bard. ⁊. d. Jo. ⁊ ideo renūciato cōmodo possessionis rei ve. pōt procedere male dicatur tal' opi. dī in. l. poteram agere cōtra te interdicto vti possidetis: q̄ turbabas me in possessione cuiusdā predij q̄d possidebaz volui agere vti possidetis sed proposui rei ven. lite pendente. volui agere vti possidetis bene possum. Iste ē casus. l. naturaliter. §. nihil. ff. de acqui. poss. subijcitur ibi ⁊ ideo ⁊c. pl. in alia. l. caue tur q̄ si cepi agere rei ven. ad fundū postea volo agere vnde vi sum audiendus ergo proponēdo rei ven. nō videor renūciare possessorio vt. l. cum fundū. §. eum qui fundū. ff. de vi ⁊ vi ar. q̄ promptū est dicere q̄ ista opinio est mala peior ⁊ pessima. ¶ Dicendum est ergo q̄ ille q̄ possidet ciuiliter ⁊ naturaliter ⁊ detinet non potest agere rei ven. quia nō est inuenire personam contra q̄ agat nā eodem tpe nō potest esse possessio eadem penes duos insolidum vt. l. iij. §. ex contrario. ff. de acquirē. poss. ⁊. l. duo. ff. de preca. cum infinitis alijs contra seipsum nō pōt agere: iste est proprie intellectus istius. §. q̄ ei qui possidet ciuiliter ⁊ naturaliter ⁊ detinet non datur rei ven. sed si possideat ciuiliter ⁊ alius naturaliter qd prohibet q̄ agat rei ven. rōne detentionis: ⁊ ita intelligantur. l. cōtrarie: ex hoc apparet q̄ errat illi dñi qui dīt rei ven. non concurrere cū interdicto vti possi. ita dicit glo. in. l. fideicō. ff. de iudi. Rei ven. ⁊ interdictum recuperande possunt bene cōcurrere q̄ non sunt mihi contrari° q̄ casus est in. l. et fundus. ¶ Or modo procedo dicūt glo. ⁊ canoniste: tamen male dicūt glo. ⁊ canoniste penes si agatur iudicio petitorio ⁊ vti poss. absit q̄ possint ꝯcurrere: q̄ ille qui ppōnit rei vendi. dicit se non possidere: ille qui proponit interdictum vti poss. dicit se possidere vt. l. i. §. interdictum. ff. vti pos. ergo ē sibi contrarius ergo repellendus. ¶ Ista nō videtur valde bona. tamen non valet aliquid aduertatis quo casu procedit op. glo. ⁊ canonistarum si possideo ciuiliter ⁊ naturaliter ⁊ detineo hoc bene fateor q̄ nō est possibile concurrere rei ven. cum interdicto vti possi. q̄ non est inuenire personam contra quam ppōnam rei ven. tamen possum proponere interdictum vti possi. contra eum qui me turbat: ⁊ isto modo procedit quod dicunt. tamen istud non considerauerunt ipsi si possideo ciuiliter tantum tu possides naturaliter tantum ⁊ detines q̄r non possum ppōnere rei ven. pro naturali possessiōe ⁊ pro detētiōe vt. l. naturaliter. §. nihil. Item si tu detines eam rei ven. detur pro detētione vt. l. officium. ff. de rei ven. ⁊ nihilominus interdictum vti possi. pro ciuili ⁊ naturali turbata. ita videtur ⁊ ita dixerūt ibi correcterunt se in. l. clam possidere. §. qui ad nundinas: ⁊ idē probatur in. l. naturaliter. §. nihil. ff. de acq. pos. idem comprobatur in glo. l. i. §. interdictum. ⁊. l. si duo i pri. ff. vti pos. ¶ Or modo premissis oppositiōibus ⁊ solutiōibus earum ad declarationem tex. includuntur duo membra. Ego quero primo istud est subtilius ⁊ in hoc deficit glo. ⁊ nō credo q̄ fuerit dictum glosatoris sed scriptoris. Quare confessoria ⁊ negatoria dicuntur in rem. Dicuntur in rem vt dicit iste. §. sed ūr dicantur nō dicit: ⁊ ideo glo. declarat dicuntur in rem q̄ dantur pro iure q̄d aliquis habz in re. ¶ Preterea sicut ex parte eius qui conuenit cōsideratur vera possessio in rei ven. sic in confessoria ⁊ negatoria cōsideratur vera vel quasi possessio: ⁊ ideo dicitur in rem. ¶ Or modo oz probare in probando glo. deficit rei ve. datur rōne dominij directi vel vtilis In rem actio datur ei qui est dominus de iure ciuili vel de iure gen. vt. l. in rem. ff. de rei vē. Confessoria datur ei qui est dñs vt. l. i. ff si seru. ven. Itē negatoria: vt. l. ij. predicta. ¶ Preterea vtilis in rem datur rōe vtilis dñij. Item actio pub. datur rōne quasi dñij. ¶ Or i hoc

crouerunt glo. dicit q rõne quasi dominij datur confessoria fructuario. Item creditori in hoc dicimus pessime expositores si habent dominium vel quasi sed ius in re vt. l. ex sextante. §. latinus ff. de exc. rei iud. fructuarius non hz dominium vel quasi sed ius. immo possibile est q ille qui habz vsumfructum formalem habeat dominium qz res sua non pot alicui seruire vt. l. vtifrui. ff. si vsusf. pe. ergo q glo. dicat q confessoria rõne quasi dominij datur fructuario z creditori est inconueniens z impossibile de iure. ergo verum est z ita credendum est q glo. intellexerunt q rei ven. directa datur ei qui habz directum dominium vt. l. in rē. ff. de rei ven. sic confessoria z negatoria: vt. l. ii. ff. si seruitus ven. vtilis datur ei qui est emphiteota qui habet vtile dominium. vt. l. tutor. §. etiam. ff. de pignorati. actione. Item superficiario vt. l. pretor z. l. superficiario ff. de rei vendicatione. Vtilis cõfessoria z negatoria datur ei q habz dominium vtile vt probatur in § allegato. §. si ego. ff. de ope. no. nunc. z. l. i. §. vltimo. ff. de superfici. z. l. ei qui pignori. ii. respõ. ff. de seruit.

¶ Publiciana datur rõne quasi dominij vt ei qui emit a nõ dño. q̃ quem credebat dominum vt in. §. alie. z. l. i. ff. de pub. Publiciana pro seruitute dat ei cui cõstituta est seruitus ab eo quã credebat dominũ: vt. l. si ego. z. z. ii. respõ. ff. de pub. Hypothecaria datur creditori ratione iuris qd hz in re. Item vtilis cõfessoria. Item fructuario datur vtilis sed non directa vt. l. i. §. itẽ vsufructuarius ff. de remis. p. z. l. creditori. ff. de operis no. nun. l. ei qui pignori. ff. de seruit. ergo considerata psona actoris confessoria habet similitudinem cũ rei ven. que pro re corporali proponit. Item cõsiderata psona rei sicut in rei ven. requiritur vera possessio sic hic vt. l. vti frui. §. i. ff. si vsufru. pe. vel quasi possessio: vt si dolo desinat possidere vel se offerat in iudicio vt. l. viii. ff. si vsufru. pe. Idẽ in negatoria q directa datur ei qui directo est dominus predij i quo aliquis cõtendit sibi seruitutẽ deberi vt. l. ii. ff si serui. ven. vtilis datur ei que habet vtile dominium. Item ex parte rei datur contra eum qui habet veram vel quasi possessionem veram. vt si dico me dominium pleno iure tu es i possess. z dicis te fructuarium tu habes verã possessionem. Item tu dicebas habere seruitutem vie itineris vel actus: non habes verã possessionem sed quasi. ratione huius propono negatoriam. Preterea dato q non possideas sed quasi si turbas me possum agere negatoria. qz confessoria z negatoria datur possidentibus z econtra non possidentibus vt. l. si forte. §. fecialis. ff. si seruit. vẽ. l. vti frui. §. item. ff. si vsufru. pe. ¶ Restat vltimo querere vnũ verbũ z ponã finem quare appellatur cõfessoria vt hic glo. vbi sputauit de lana caprina. dicit q Placẽ. dicebat vnum z ipsa dicit aliud tamen glo. dicit idem q Placẽ. q cõfessoria appellatur que propõitur verbis negatiuis dico te me haberi seruitutẽ zc. z negatoria que pponitur verbis negatiuis dico te nõ habere seruitutẽ. ¶ Or glo. reprobat istã opi. p quãdã modum qui est satis probabilis tamen nõ p istum textũ dico me habere seruitutẽ alterius non tollendi. ista confessoria pponitur verbis negatiuis vt. l. si prius ff. de operis no. nunc. z. l. loci corpus. §. cõpetit. ff. si seruit. ven. Si tu pponas negatoriã pponas eã verbis affirmatiuis dico alteri me posse tollere te inuito igitur Pla. non intellexit qd dixit: dominus Pla. cõsiderauit effectum verbor sicut glo. quare appellatur cõfessoria qz siue proponatur verbis affirmatiuis siue negatiuis per eam defendo seruitutẽ mihi debitam: negatoria appellatur qz siue proponatur verbis affirmatiuis siue negatiuis per eam negat seruitutem deberi: vñ ab effectu assumit nomen. multa alia possent hic dici tñ ista sunt de substãtia z que oz tenere.

Sed iste.

§. iste ponit secundam principalem diuisionẽ actionum. z dicit q actionum q̃dam dicuntur ciuiles quedam pretorie ciuiles dicuntur ille q̃ enumerate sunt. §. z eis similes sic q̃ sunt pretorie dicuntur quedam in rem quedam in personam. In rem appellatur pub. q̃ datur ei qui emit rem a non dño bona fide z per traditionem vel alio titulo ad dominium transferendum z ante vsucapionem completam desijt possidere. nam sicut verus dñs admittitur ad rem vendicandam per rei ven. ita iste bone fidei possessor per actõem publi. z nihil aliud intẽdit. §. iste vsqz ad. §. rursus ex diuerso z sic ibi finio. ¶ In precedenti. §. olim posita fuit prima diuisio generalis omnium actõum z illa continet duo membra. s. q quedam sunt in rem quedam in personam z illa duo membra declarauit per exempla vsqz ad. §. istum. Modo iste ponit quandam secundam generalem diuisionẽ. z illa similiter continet duo membra. s. q quedam actões sunt ciuiles quedã sunt pretorie z illam psequitur subdiuidẽdo z exẽpla ponẽdo

vsqz ad. §. sequẽtem. nõ aduertatis quo ordine pcedit vsqz ad §. sequẽtem. qz primo põit generalẽ diuisionẽ. s. q quedã ciles sũt pretorie. ¶ Secundo ponit subdiuisionẽ actionũ pretoriarum q q̃dam pretorie sunt reales q̃dã personales. ¶ Tertio psequitur de realibus. ¶ Quarto z vltimo de psonalibus z in tractando de personalibus inserit quasdã reales z ecõtra. q aut sic rõ videbatur in psecutione tractatus. ¶ Scdã ibi tam i rẽ. Tertia ibi vt ecce. Ibi psequitur de pretorijs in rẽ ponẽdo exempla. inserẽdo tñ de quibusdã psonalibus vt de reuocatorijs vsqz ad. §. in psonã. Ibi ponit de psonalibus nihilominus inserẽdo de realibus quibusdã vt de piudicialibus. Or ista cãus iste est valde aptus sigs aduertat. In prima pte. §. cãus nõ debz poni sicut littera iacet hoc modo. ¶ Quedã actiões dicũtur ciuiles: q̃dam pretorie. Ista est diuisio generalissima ad oẽs actiões q̃ reperiuntur. Et ista est prima diuisio que ponit in arbore. ¶ Et ppterea ex vna pte ponunt pretorie ex alia ciuiles. ¶ Itẽ pretorie subdiuiduntur in duas species qz quedã sunt in rẽ quedã in psona i rẽ vt est videre i act. publi. vt dixi gratia. ¶ Ecce modo cãus in terminis. Nõ aduertatis. ¶ Ponamus ego emi quãdam vineam a quodã pone Mar. z quem credebã esse dñm: i veritate non erat dominus: z p traditionem recepi bona fide ita q vsucapiebam cam ti. pro emptore anteq cõplerem vsucapione desij possidere: z possessio deuenit ad quẽdam nõie. p. qui nõ erat dñs. Quero quid subueniatur mihi. Et rñdetur q ego admittor ad vendicãdum p publicianã: z pinde ac si ego vsucepissem. rei ven. nõ hz locũ quare ordinauit pretor q ego possem proponere publicianã z pinde vendicare in rẽ p eam sicut vendicarem p rei ven. si verẽ essem dñs. ¶ Et ista vocat publiciana a publicio pretore q eam introduxit: ergo tria verba dicit tantũmodo z nihil aliud zc. ¶ Habuimus mentionem vt est rei ven. cõfessoria. Et negatoria de istis habuimus mentione de rei vend. in. §. olim ibi aut cum eo zc. ¶ De confessoria in. §. eqz. De negatoria in. §. quoqz cõtra. ergo iste sunt ciuiles. ¶ Et si que sunt sile. Quid vult dicere. Aduertatis qz glo. valde male dixit hic in veritate dicit glo. q voluit dicere q quedã actiones descedunt ex cõtractu: Quedam ex quasi cõtractu. Quedã ex delicto. Quedam ex quasi delicto: quasi dicat oẽs actiones pcedentes ex contractu vel quasi ex delicto vel quasi sunt ciuiles. Et propterea dicit si que sunt similes: tamen in veritate istud quilibet posset perpendere esse falsum. qz includeret z daret intelligi ista expositio q nulla pretoria sit ex cõtractu vel q̃si delicto vel q̃si z hoc esset manifeste falsum vt quilibz vestrum ppendit. Nam actiones pretorie repiuntur descẽdentes ex cõtractu vel quasi delicto vel quasi sicut ciuiles. Et ppterea ista expositio est pessima. ¶ Ex cõtractu. Actio de constituta pecunia est pretoria vt. §. de cõstituta. Et tamen est ex contractu. ¶ Et de quasi cõtractu. Actio nego. gest. est pretoria: vt. l. iii. ff. de nego. gest. z tñ est ex quasi cõtractu. qz ille qui gerit negocia alterius sine mãdato obligatur ex quasi contractu vt. s. de obli. que ex quasi z. l. iii. §. si quis absens. ff. de act. z ob. ¶ Item furti manifesti est pretoria vt. s. de perpe. z temp. act. circa prin. ti. z est ex delicto. ¶ Item actio vi. bo. rap. descendit ex delicto: z tamen est pretoria vt. l. ii. ff. de vi. bo. rap. ¶ Item actio in factũ que descẽdit ex edicto. nau. cau. sta. est ex quasi delic. z tamen est pretoria. ¶ Itẽ actio que descẽdit ex delicto aduersus nau. cau. sta. Item actio que descẽdit ex edicto de his q̃ deie. vel effu. ergo si ita exponeretis vos non possetis predicare maiorem errorem. qz lz q̃dam ex contractu vel quasi delicto vel quasi sint ciuiles: tamen quedã repiuntur pretorie. ¶ Et ideo quomodo debet exponi. Modo aduertatis zc. sentis melius q gl. dicit. ¶ Or aduertatis modo cõprehẽdo illud q alia glo. intendit vos scitis q ius aliud scriptũ. Aliud non scriptum. De iure non scripto nihil ad nos. ¶ Iuris scripti. sex sunt spes. s. leges plebiscita. senatusconsulta. principum placita. Responsa prudentum z magistratuum edicta vt. s. de iure na. §. constat z. l. ius autem ciuile: habuistis hoc anno z de iust. z iure. Si partes pstituerunt ius ciuile z oĩs actio que introducitur p aliquẽ de illis partibus ciuilis appellatur. ¶ Sexta s. magistratuum edicta cõstituunt ius pretorium: z actio inducta p istam partem pretoria appellatur quid ergo vult dicere tex. similes. s. a simili parte iuris scripti inducte. Hoc est dicere rei vẽd. quo iure ẽ inducta p ius ciuile p legem. Item cõfessoria z negatoria z si qua reperiatur similiter inducta p. l. vel aliam partem que inducit ius ciuile oẽs appellabuntur ciuiles: sed dicere q oes ex cõtractu vel quasi delicto vel quasi sint ciuiles ista est tanta abusio q non possz esse maior. Ex legibus z ciuilibus ista copulatiua ponitur p idest hoc est dicere oes sunt ciuiles. Alie que inducuntur p ius

ctorium sunt pretorie: hoc sequitur imediate alie rc. Sed hic est ver. tamen pro. §. allegat. ¶ Comparatio. a. pretor inuenit casus: nihil habemus amodo hic nisi duo verba ponendo casum: hic ponuntur alia duo que ciuiles appellantur: que per aliqua partem iuris ciuilis inducte sunt. ¶ Modo sequitur diuisio pretoriarum. Sicut inter ciuiles est inuenire quasdam in personam. Sic inter pretorias. ¶ In rem. Expone glo. istic tantum. ¶ In personam tamen vt de constituta. Pauliana et fauiana que dantur ad reuocandum ea que in fraudem alienata fuerunt: dicit glo. cum quedam reperiuntur mixte: que partim sapiunt naturam realium partim personalium tamen dicuntur omnes ciuiles vt est actio fa. hercis. que est mixta. Et de iure ciuili inducta ex eo ff. reg. com. de. pet. here. ¶ Quasdam actiones pretorias. ¶ In eo. Modo incipit de pretoriis realibus. ¶ Plerumque ergo publicia. non datur contra dominum vt. l. vlti. et penul. ff. de pub. et habuistis in. l. illa mandatum distrahendorum seruorum. ff. man. Quasi non est veritatis expressiuum imo est diminutionis nota et per hoc tollitur expositio illa qua l. permittit mentiri, que permittit mihi rem vendicare quasi vsucepissem non tamen vsucepi. Ut de hoc patebit statim post expositionem tex. ¶ Possessor quodam nunc petitor. ¶ Ponamus dum ego essem absens reipu. ca. quidam emit rem meam a non domino bonafide et per traditionem recep. et vsucapionem compleuit sum reuersus postulo in inte. re. ea impetrata intento rescissoriam et perinde vendicabo rem ac si non esset vsucapta de hoc tractabitur in. §. rursus. ¶ Et possessor. propone ponamus dum essem absens re. et ea vsucapta possessio peruenit ad me: ille agit contra me rei ve. ego dico recte ageres. nisi fuissem absens rei pu. ca. Unde peto restitui et te excludi. ¶ Nam. ecce modo exemplum de publi. ¶ Ex iusta. Modo aduertatis et istud intelligitis in duobus verbis ad hoc vt habeat locum publi. requiritur quod fiat traditio ex ea causa ex qua secundum traditione a domino datur rei ve. directa: vnde amodo non habetis considerare nisi ex qua causa secundum traditione a domino datur rei ven. directa: vt ecce. Si vendo tibi et trado si sum dominus transfero dominium. Si non sum dominus datur tibi pub. ¶ Item si dono trado in dotem vel lego, vnde generale est quod ex qua ea secundum traditione a domino transfertur dominium ex eadem causa secundum traditione et datur publiciana domino transfertur vsucapiendi conditio et econtra ex qua causa secundum traditione a domino non transfertur dominium ex eadem causa secundum traditione a non domino transfertur vsucapiendi conditio et queritur pub. vt probatur in. l. queecumque. in prin. et. §. interdum. ff. de publi. ¶ Iusta. i. ex qua causa secundum traditione a non domino transfertur dominium. ¶ Quippe. probat quod non habeat rei vendicationem. ¶ Dominium suum vendicet. i. rem ratione dominij ad se pertinentis quod dominium non potest vendicari quod quod habeo non possum vendicare. Sed vendico rem ratione dominij et ideo succurritur mihi de iure pretorio: vt hic subiicit ¶ Actio. Modo aduertatis vnum verbum quod glo. ponit et est notandum. ¶ Aut pretor inducit actionem et actionis proprium nomen. ¶ Aut inducit actionem: sed nomen designat. ¶ Primo casu pretor inducit quod qui emit rem a non domino bona fide et per traditionem recepit si cadat a possessione quod possit ven. rem et inducit publi. et tunc non habet locum actio in factum ¶ Preterea inducit quod ille cui res obligatur possit eam aduocare a quolibet possessore et inducit actionem quasi seruianam ¶ Secundo casu habet locum actio in factum vt. l. et ita. §. i. nunc. cau. sta. et. l. i. §. a. ff. si men. ven. no. Sicut est de iure ciuili si inducatur actio et nomen non est curandum de con. ex. l. vt. ff. de con. ex. l. i. c. i. ¶ Usucepisse. Satis nos curialiter exponemus et ita debetis intelligere si vultis intelligere recte. i. ex ea causa cepisse ex qua vsucapio sequitur. ¶ Vendicat. Quomodo debet exponi. i. vendicat perinde ac si esset sua vere tamen non est sua sed quasi sua. Sic vendicaret quando esset sua per rei ven. ita quando est non sua per publi. ita quod ponit similitudinem in effectu non in iure agendi. ¶ Modo posito casu et exposita l'ra ostendo primo quod quedam actiones pretorie sunt mixte et propterea male dicit tex. et peius glo. que tex. exponit. ¶ Secundo quod alie actiones sufficiunt et propterea ista sit superuacua. ¶ Tertio ostendam quod non videatur procedere quod aliquis vendicet dominium. ¶ Quarto ostendam quod lex ista permittit et mentiri mendacia fieri que solent puniri per. l. et non solet dari occasio mentiendi ista sunt pretoria. ¶ Postea queram quot sunt necessaria ad hoc vt publi. sibi vendicet locum ex parte actoris. ¶ Item quot sunt necessaria ex parte rei. ¶ Item an publi. detur contra dominum et est reperire regulas et casus. ¶ Quinto in quibus regula fallit. ¶ Sexto et hic errauerunt glo. verum publi. detur ratione vtilis dominij vel quasi dominij et an ille qui succumbit in rei ven. possit intentare publi. et econtra. ¶ Et de istis tractatur per glo. et summarie. ¶ Hic dicit quod quedam actiones sunt in rem tantum. ¶ Quedam in personam tantum intelligendo sicut intelligunt glo. et bene ego ostendo quod quedam pretorie reperiuntur mixte dicit in lege here. pe. est mixta: vt. l. hereditatis. C. de pet. hereditat. In alia lege cauetur quod bono. possess. heredita. petitio. Item fideicom. heredita. pe. sunt pretorie ita cauetur. ff. de bonorum possess. heredita. pe. l. i. et de fideicom. her. pe. l. ii. Ergo etiam pretorie reperiuntur mixte ¶ Ad istud non posset responderi sustinendo glo. nisi dicatis alio modo ego non video aliquem modum certe per que posset sustineri gl. here. di. pet. ab origine est ciuilis non pretoria hoc ostendo quilibet vestrum scire ostendere si aduertatis ¶ Omnes actiones que sunt inducte per aliquam partem iuris ciuilis vt per. l. senatusconsul. et c. sunt ciuiles. Sed pet. here. est inducta per senatusconsul. vt. l. vlti. C. de pet. here. di. et. l. sed et si. §. cum et que ff. de pet. heredi. ergo est ciuilis ab origine. Sed licet ex accidenti pretor extendat eam ad alios qui succedunt de iure pretorio. hoc est ad bo. possessores. ista extensio non debet attendi sed nihilominus debet remanere in numero ciuilium actionum et ideo debet dici mixta habito respectu ad suam originem vnde vel glo. falsum dicit vel debet sustineri per istum modum ¶ Ulterius oppo nitur quod interdicta omnia sunt in rem scripta vt. l. i. §. vitio. ff. de inter. ¶ Ego respondeo vere omnia interdicta sunt personalia ita quod non sunt in re licet aliquando sint in rem ratione possessionis et ideo per istum modum sustinetur glo. ¶ Alio modo oppo. quod publici. sit superuacua. quia si res quam bo. fi. possideo violenter rapiatur datur mihi actio vi. bo. rap. vt. l. et. vi. bo. rap. §. penult. et. l. ij. §. in hac et. §. generaliter. ff. vi. bo. rap. Item si subripiatur datur actio fur. vt. l. cum eo. §. i. ff. de fur. et. l. de ob. ex. delic. §. item si fulo vel sed et bone fi. et non si alie actiones possunt habere locum: ergo ista non potest habere locum: ego respondeo alie sunt generales ista est specialiter introducta specialiter in isto casum quando aliquis emit rem a non domino bo. fi. et per traditionem recepit. Et ideo non excluditur per illas quod genus per speciem derogatur et non econtra vt. l. in toto de reg. iu. §. et. l. vxor e. §. seruum et. l. seruus vrbanus. §. vltimo. ff. de le. iij. cum si. ¶ Preterea possideo rem et vsucapio possibile est quod procedat ad aliquem sine vitio non potuit locum habere actio vi. bo. rap. nec furti. et ideo conueniens fuit quod succurreret mihi per publi. ¶ Ulterius op. ad id quod lex dicit quod rei vend. est introducta ad hoc vt vendicetur dominium istud vero falsum quia dominium est penes me: et ideo non vendico dominium quod habeo Sed si dominium non est penes me tunc non admittor ad vendicandum que rei ven. datur domino vt. l. in rem. ¶ Dicendum quod. Aut volo vendicare dominium: et tunc non possum que dominium est res incorporalis et incorporales non possidentur vt. l. seruus. §. incorporales: ff. de acqui. rerum do. ergo non vendicantur vt de ali. iu. mu. cau. fa. cum. C. l. vnica. Sed vendico rem ratione dominij quod est penes me. ¶ Ad aliud quod dicitur quod lex ista permittit mentiri quod admittor ad vendicandum quasi vsucepissem quod non vsucepi. Ad. dicit quod mendacia puniri debent vt. C. de mu. no. l. i. et. l. fal. et. l. qui nomine ff. de fal. ¶ Pla. dicebat quod lex permittit: sed nihil hoc est contra non ne. ll. puniunt punire: si leges permitterent punire ergo non punirent punita et certum est quod vbi peruenitur committitur habet locum actio criminalis extraordinaria de crimine stellionatus vt. l. si quis. ff. de cri. ste. et non solet in auf. facere vt non solum. Pla. dicebat quod permittit lex: et ideo non debet puniri vt. l. vlti. ff. qui satis. cog. et. l. vlti. ff. ad munici. est verum vbi lex permitteret. Sed hic non permittit que quasi non est expressiuum veritatis Sed nota est diminutionis. ¶ Sequitur videre quot sunt necessaria ad hoc vt publi. vendicet sibi locum in tamen primo posset aliquis querere. Sed istud reseruabo vltimo istud est aliquantulum dubium et glo. variant circa illud et sunt contrarie ¶ Ad hoc vt publi. vendicet sibi locum. v. sunt necessaria. s. ti. hoc est vnum Bo. fi. hoc est secundum. Traditio vel quasi hoc est tertium que facta non domino hoc. iiij. Quod res non sit vsucapta hoc. v. verbi gratia de quolibet. ¶ Titulus oportet quod emerit vel ex causa dotis receperit vel alio habili ad dominium transferendum vt hic in v. nam quicumque et. l. i. ii. iii. iiij. et. v. et. l. quecumque in prin. et. §. a. ff. de publi. ¶ Bona fides quod credebam eum dominum vel habere auctoritatem a domino vt. l. i. ff. de pub. ¶ Quo tempore requiritur bo. fi. verum tempore contractus vel traditionis hoc anno habuistis valde bene distinctum: si tractamus de ti. emptionis et tunc requiritur bo. fides duobus temporibus tempore traditionis et tempore contractus vt. l. ii. ff. pro emptor. et. l. si et Iustinianus. ff. pro so. et. l. si is qui. §. penult. ff. de vsuc. ¶ Qualiter probatur bo. fi. non est questio quod bo. fi. semper presumitur nisi probetur de mala ita sentiens nota tum in. l. pe. C. de lon. temp. p. vnde ad hoc est bonum ar. l. quod ait ff. de adm. tu. et. l. si cum. §. hoc verba. ff. de fideicom. lib. et plures alie.

¶ Traditio vt si rem corporalem trado: quasi traditio si trado rem incorporalem. Nam ita h3 locu pub. qui dat in locum rei vend. pro quasi traditione sicut p vera vt. l. si traditione .c. si ego §. l. ff. de pub. ¶ A no domino et causa habili ad dnium transferendum qr si a vero dno dnium trasferat z haberet locu rei ven. directa. ergo non haberet locu publi. que datur i locu rei vend. directe. ¶ Verum est qr vsucapio non sit copleta qr si vsucapio esset copleta si est res mobilis haberet rei vendi. directam. Si mobilis haberet rei ven. vtilem: z ideo non haberet locum publi. vt. l. i. ff. de publi. ¶ Modo sequitur videre cotra que detur z datur cotra quelibet possessorem preterq ptra dnm. Nam exceptio veri dominij exclud. publ. vt. l. pe. z vlt. ff. d pub. z. l. mandatum dni rabedorum sensorum. ff. ma. tamen e intue nare qd fallit in .v. casibus in quibus pub. datur contra dnm. ¶ Primus est ego non dns vendidi tibi rem alienam bo. fide ementi verus dominus veniens ad morte instituit me heredem ita qr cepi habere dominiu rei q post puenit ad me agis pub. debes obtinere qr tu habes cam a me z teneor tibi de euictione vt habuistis in tribus locis in. l. si o titio o rei ven. z. l. si a titio de excep. rei vend. z. l. apud celsum. §. si a titio. ff. de doli. excep. ¶ Preterea fallit in secudo casu. Ponamus qr ego vendidi rem alienam z tradidi post venditionem verus dns incepit agere cotra te z succubuit qr non potuit probare dnium. lata snia possessio puenit ad eum agis cotra eum pub. debes succubere vt est casus in. l. si quis rem de excep. rei iudi. ¶ Item fallit in tertio casu tu possidebas bo. fi. quedam seruum alienu ille seru dedit mihi dannum qr incidit arbores meas ego contra te noxali z obtinui mihi p noxa. posito postea rediit ad dnm ago p eum pub. debeo obtinere qr si egissem cu domino noxali vtiq potuisset qr emendaret dannum vel daret seruum p noxa. vt. l. si noxalis. §. vlt. z. l. generaliter. ff. d noxa. ¶ Item fallit i quarto cau domus mea minabatur ruinam in aliquis vicinus petijt sibi caueri de damno infec. a bo. fi. possessore z qr non cauebat missus est in possessionem ex secundo decreto possessio postea peruenit o dno datur illi publi. c merito l. damni infec. §. non solum. ff. de damno infec. ¶ Preterea fallit in quinto modo in peut. meo qr venderet tibi rem meam post pctam venditionem z ante traditionem, phibui sibi ne tradat ipse processit vltra z tradidit lz non transferat dominium tamen compet. illi pub. contra me dominum. vt. l. si quis prohibuerit. ff. de pub. ¶ Modo restat videre verum pub. detur rone dominij vtilis vel quasi dominij dicunt quidam z vr mihi qr in ista opi. sic Ros. z glo. i. l. cum postulassem. §. damni. ff. de damno infec. z dicunt qr ille qui habz pub. habz vtile dominium sicut enim dominium directum compent ex causa rei ven. sic vtilis ex causa pub. ¶ In veritate non intelligut quod dictu. ¶ Primo qr ille qui habet vtile dominium admittitur contra dnm vt. l. i. §. qr aut. ff. de superfi. habuistis in l. i. ff. si ager vec. Ergo cum ille qui proponit pub. non admittitur c dominum. Sequitur qr zc. Respondeatis vos si potestis. ¶ Preterea probatur h sic. Et o distud respondetur ita male sicut ad illud ille qui pscribit rem imobilem spacio. x. vel. xx. an. habz vtile dominium z propterea hz vtilem in rem vt. l. si quis in prin. C. d prescrip. xxx. vel. xl. an. si inciperem vsucapere dt haberem vtile dominium ante vsuca. completam ergo vsuca. completa nihil induceret z tamen inducit. ¶ Preterea. l. dicit qr ante vsuca. completam habz locum pub. cum ante non heat vtile dominium vt. l. sigo emptionis z ideo vos habetis dicere qr tria sunt dominia quorum vnum non est alterum. ¶ Dominium directum vtile z quasi dominium propter directum datur directa rei ven. propter vtile vtilis vt qr emphiteota superficiarius vel qui pscripsit spacio. x. vel. xx. an. qui habz quasi dominium hz pub. i hoc non retenuistz aliquando vidi in multos errare. ¶ Qualiter debeat formari libellus in pub. valde bene dr hic in glo. tamen non seruatur. Sed seruatur ille modus qui est reprobatus. Vno modo sicut dicunt quidam z male. Ago c talez ad talem rem quam dico me vsucepisse qr ter. dicit cam rem. zc. ¶ In veritate istud nihil valz qr nil simile idem vt. l. qr verna depo. lex ista dicit qr perinde dz vendicare ac si vsucepisset ergo no. similitudinem ad petitionez illius q vere vsucepisset. Preterea pub. dat oniq vsucapio sit copleta si dico me vsucepisse z proponio publi. ergo sum mihi contrarius ergo debeo repelli vt. l. inno. C. si fur lib. ee iussus fuerit ¶ Preterea alij dicunt alr z peius z no sprobat p eunde modu. ago c tale qr dico eum possidere tale re qua dico meam eu pub. vel ad similitudinem vel dnm. Alio mo formatur iste modus pbat de psuetudine z per declaratione extra de re iudi. c. abbate sane. ago c talez ad re tale qua dico ad me ptinere iure dominij vel qsi. Iste modus semp fuit. Et tame reprobat per glo. z recte. qr p hoc qr dico ad me ptinere iure dominij intento rei ve. p hoc qd dico qsi dominiu ppono pub. Et iste dicit sunt diuerse z io no possut simul. ppono l. nemo ex his. §. quod. ff. de regu. iu. ¶ Preterea z ad ppom. l. nemo ex his. §. quod. ff. de regu. iu. ¶ Preterea z ad uertatis vnu ar. lz gl. no ponat qr cofundit mirabilit ista libellum. Et hoc soluit quanda qone qua intendebā facere no tn fa cia ne afficiam vos tedio. ¶ Rei vend. z publi. sunt contrarie inspecta origine z equipollentes in effectu per publicianaz dico me non dominum per rei vendi. dico me dominum. Sz inspecto fine p vtraq dico mihi debere restitui sicut est videre. ¶ Et aduertatis bonum simile. ¶ Querela inofficiosi testi. z querela falsi sunt contrarie cosiderata origine. Sed equipollentes sunt considerato effectu si dico testm inoff. video alegare testamentum valere de iure cōi sed contra debite pietatis officiu factum z ideo peto rescindi z qr p rescissionem reducatur res ad cam intestati. Sed in querela falsi dico testm nullu ab origine: qr ista sunt parta esse falsum vel esse nullum vt. l. paulus. ff. de verbo. sig. Sed considerato effectu peto qr declaretur rem esse i causa ab intestati ergo cosiderata origine sunt cotrarie considerato effectu sunt equipollentes sicut ergo se habent querela falsi z querela inofficiosi sic rei ve. z pub. qr inspecta origine zc. Sic ergo querela falsi z inoffi. no possunt simul propoi. pp cotrarietatē in origine sic zc. Et ad istā rōnem non posset rndere i talis libellus q metitur o rigore iuris non pcedit. Tamen qr aduocati coiter sciut male formare libellos ideo coiter ita formatur. Et ideo glo. dicit z bene qr libellus debet ita formari. ¶ Propono re talem qua titius possidet me emisse o non domino bo. fi. z per traditionem accepisse z ideo peto eaz mihi restitui z ad hoc propono pub. zc. z ex ie procedit libellus sm forma iuris: cu oia substantialia cocurrant in petitione que in libello coducuntur z ideo sequitur qr libellus sit bene formatus. ¶ Utrum autem ille q succubit in rei ven. possit proponere publi. non est qo qr casus e in. l. minor. §. si seruus. ff. de euic. ¶ Modo dicaz vnum verbu dubiu dici qr oes actiones sunt ci que iducuntur p aliquaz de partibus iuris scripti. Ille que p. vi. sunt ptone hoc verum sine omni oppo. ¶ Sed dubitatur de actione i rez que datur contra eu qui dolo desijt possidere. ¶ Utrum sit ciuilis vel pretoria dicit glo. videtur primo qr sit pretoria qr qui dolo desijt possidere coueniatur vtili pretoria. vt. l. decius in pri. z. §. i. z. l. si plurium in prin. ff. de nox. ergo non vr dubitatio. ¶ In contrariu videtur qr sit ciuilis. Ecce vnam rōnem qua glo. mouet. tamen non est vera. oīs actio dz iudicari ciuilis vel pretoria habito respectu ad personam actoris. Sed si actor est persona que admittitur d iur. ci. dz iudicari ciuilis. Si pretorio pretoria z hoc probatur sic Bono. pos. hered. pe. item fideicō. hr. pe. est pretoria qr ille qui succedit per bo. possessione est hrs de iure pretorio. Cum ergo ille qui hz dominium de iure ciuili admittatur contra eum qui dolo desijt possidere sequitur zc. ¶ Preterea cum qr verum seruitus sit rustica vel vrbana dz considerari prediu cui detur non a quo debetur. Si detur vrbano debet iudicari vrbana. Si rustico rustica vt. l. i. ff. de serui. vrba. pred. z ibi solet notari z. l. i. §. item sciedum de aqua. plu. ar. Si hoc est qr illud sit dignius ergo zc. Ita videtur posse sustineri opi. glo. ¶ Tamen pra istā gl. est valde tex. z glo. si ago contra eu qui succedit de iure pretorio p bo. pos. actionem mea. e pretoria. ¶ Item actionis qualitas variatur habito respectu ad psonam conuenti vt. l. in honorarijs. Secūdo respōdeo in tex. z i glo. ff. de act. z ob. ¶ Preterea dicit alia glo. ista est recte cōtraria qr ille q succedit de iure pretorio proponit actionē exemplo z alias que sunt ciuilis. Et ideo videt similiter notari oppositū in. l. ij. ff. d bo. pos. hr. pe. ¶ In veritate ego non video qr possit responderi comode ita qr substineantur oēs glo nisi dicatis sic z sustineretur oēs. Actio quelibet dz iudicari ciuilis vel pretoria habito respectu ad primeuā originē. Si a primeua origine e ciuilis debet iudicari ciuilis. Si pretoria pretoria ar. l. tutor. ff. de fideius. Et sic dz intelligi glo. l. ij. de bo. pos. here. pe. Si contingat qr extendatur ad aliquem casum ad quem non extendebatur non amittit nomen ciuilis sed assumit nomen pretorie z appellatur pretoria z ciuilis z sic dz intelligi gl. d. l. in honorarijs ergo per extensionem non perdit nomen sed assumit aliud nomen verbi gratia habeo directam rei ven. de iure ciuili contra te tu dolo desijsti possidere non teneris de rigore iuris ciuilis rei ven. datur c eum qui possidet. ¶ Tamen o equitate ptor voluit qr reputareris quasi possidere quantum ad preiudi

tiam timmet ideo assumit nomen pretoricaste est casus et ibi si mulier aliquantulum in glo. in l. decreto. §. item si ex pluribus et l. si plurium in prin. ff. de nor. ¶ De actio. commo. quidam dicunt quod est pretoria quod pretor posuit edictum summi nihil est sic et c. vi. l. in commo. §. sicut. ff. commo. actio est ciuilis non pretoria: hoc intendunt glo. tamen aliqua ratione deficiunt et ideo vide te cas. Dy.

Rursus ex diverso.

§. iste dicit quod actio rescissoria que dat usucapione rescissa intra annum utile est in rem et introducta est de iure pretorio siue absens usucapiat rem presentis siue econtra. ¶ §. iste est bene aduertendus quod tractat de quadam materia satis ignota ¶ Et in qua glo. variauerunt omnes tractat enim de materia rescissorie actionis ¶ Casus est apertus et licet vel de facili sit ita planissima. ¶ Tamen erit opus aduertere circa materiam quod aliquantulum materia est dubia. Immo satis. in per. vi. vel. vii. questiones expediam totam materiam et dicam unum argu. per aliud pretio quod omnia intelligetis postea clare. vos bene scitis quod hoc anno fuit plene tractatum in l. i. et in plurib. aliis ff. qui. ex ca. ma. quod sicut ille cuius res usucapitur tempore absentie per presentem potest postulare restitutionem et restitutione postulata potest intentare rescissoriam. Sic econtra non est dubitatio sicut enim restitutio datur absenti contra presentem sic econtra. vt l. i. et in plurib. aliis ff. qui. ex ca. ma. ¶ Adhuc plus aduertatis unum verbum quod glo. loquuta est ex habundanti aliquantulum. quod glo. non oporteabat istud ponere ¶ Aut tractatur de restitutione concedenda absenti contra absentem. ¶ Aut econtra. ¶ Primo casu habet locum distinctio absentiarum et qua ex causa fuerit absens ille qui potest restitui verum ex causa necessaria tantum vel probabili tantum: vel probabili et necessaria vel ex causa voluntaria. quod si ex causa necessaria tantum vel probabili tantum vel necessaria et probabili potest petere resti. Si ex causa voluntaria denegatur restitutio solet notari in l. vi. ff. de in inte. resti. et in pluribus partibus et ideo non est curandum ad presens. ¶ Secundo casu non habet locum distinctio quod ex quacunque causa sit absens debet presenti concedi restitutio. vt l. item ait pretor in prin. et §. i. et l. sed et ff. qui. ex ca. ma. ¶ Cum ergo §. iste tractet de utroque casu ergo quod diuidatur in duas partes usque ad §. item si quis. ¶ In prima loquitur de restitutione concedenda presenti contra absentem. ¶ Secundo econtra secunda ibi ver. quod genus. ¶ Hoc premisso ponamus in terminis. ¶ Ponamus ergo casum ita et erit facilis valde et illud quod dicam in uno intelligetis in aliis. quod dicam in re mobili et intelligetis in re immobili ¶ Quidam nomine Sempronius emit quendam librum meum a quodam non domino bo. fi. et per traditionem recep. ita quod cepit usucapere ti. pro emptore. ¶ An usuc. completa sum ultra mare vel pro negotiis rei pub. vel ut saluaret animam vel alia de causa fui captus a saracenis et compleuit usucapionem. usuca. completa rediens volo agere contra eum et recuperare librum dubitatur an possim et quo iure et usque ad quod tempus Respondetur quod ego possum petere restitutionem in integrum. f. annum utilem et impetrata restitutione intentare rescissoriam et recuperare librum. ¶ Secundo dicit Sempronius erat absens reipu. causa uit ultra mare et existente ultra mare emi librum suum. Et per traditionem recept a quodam quem credebam dominum et usuc. completa rediens vult agere contra me et recuperare librum: dubitatur an audiatur et quo iure et infra quod tempus et respondetur eodem modo quod etc. ¶ Ex diverso q. d. usucapio non erat completa cum tractaretur de pub. et tamen perinde vendicatur res ac si usucapta esset. hic econtra res que est usucapta habetur pro non usucapta et perinde petitur ac si usucapta non esset ¶ Ex diverso. idest contra ad casum precedentem. ¶ Hostium vel ex quacunque causa abesset sicut dixi ante positionem casus et propterea phylacterie quas glo. ponit quantum ad istum casum nihil operantur. ¶ ¶ In secundo casu locum habet illa distinctio ¶ Hostium vel latronum quantum ad istum casum quod non refert quod tractaretur de restitutione concedenda contra absentem. Sed quando tractatur de aliis effectibus distinguitur quod captus a latronibus potest condere testamentum. l. qui a latronibus. ff. de testa. captus ab hostibus perdit ea que sunt iuris ciuilis et factio testamenti est de iure ciuili et ideo etc. ¶ Plus dico obsides dati a populo vel ab hostibus non possunt condere testamentum. l. eius qui apud hostes et l. lege cor. et l. obsides ff. de testamentis. ¶ Tunc. l. ex eo tempore quo abesse desiit. ¶ Aliunt etiam hodie loco huius dat quadriennium ut dixi et ideo querit ad doctura. C. consuetudinum sura instrumentum vt l. superuacuam. C. de tem. ponit si in integrum resti. Sed quantum ad aliud illud quod tractatur non de anno utili non corrigitur per iura. C. ¶ Rescissa per

restitutionem quod primo postulatur restitutio et ea postulata et concessa rescindit usucapio et intentatur rescissoria quod dicitur rescissoria quod per eam ad restitutione quod usucapione rescindi dicitur non credatis quod rescissoria sit magistrale nomen legis tamen non est proprium nomen actionis sed cognomen. vt l. nec non. §. exemplo. ff. qui. ex ca. ma. ¶ Non usucepisse. i. pro non usucapiente haberi non dico quod lex primitat mentiri. ¶ Ob id quod habetur pro non usucapiente. ¶ Possessor huc usque de restitutione concedenda presenti contra absentem modo sequitur econtra. ¶ Ratio in vt l. sed si per pretore. §. aduersus et §. item inquit pretor vt l. se. et l. nec non. ff. ex qui. cau. ma. ¶ Simili ne absentia noceat quod absentia cuiusque non de alio nocere dicitur in regula iuris ¶ Ex premisso casu exposita littera ad veritatis bene potestis tenere vt intelligatis istam materiam forte nisi quod intellexistis ita late nec intelligetis sicut modo in illa pte in uenietis ita late notatum sicut ego dicam bene vidi ego multas cancellas tamen non continent veritatem, ¶ Primo ad declarationem text. ponam quandam oppositionem satis facile postea formabo vi. vel. vii. questiones et ille declarabunt materiam istam totam et in illis ego allegabo breuiter tamen expediret stare multum quod glo. variant. ¶ Et aduertatis text. iste videtur ponere quod ille qui peruenit in potestatem hostium possit usucapere rem alienam quod dicit quod restitutio datur. Sed videtur quod non possit usucapere et ideo non est possibile quod restitutio detur quod restitutio non datur nisi usucapione completa vt l. nec utile. ff. q. ex. ca. ma. Si usucapio non processit ergo superuacuo postulatur restitutio. ¶ Modo aduertatis qualiter non potest usucapere quod lege cauetur quod ille qui ab alio possidetur non potest rem alienam possidere vt l. homo liber. §. quicquid. ff. de acq. rer. do. et l. cum hered. §. an his. ff. de acquir. posses. et ar. ad idem de adulter. sic euenit in multis similibus sed ille qui capitur ab hostibus perducitur in potestatem et dominium hostium vt §. de iure per so. §. fin. et l. seruorum. ff. de statu. ho. ergo desinit possidere omnia que possidebat ergo nec usucapit quod sine possessione usucapio non procedit vt l. iii. et l. sine possessione. ff. de usuc. ergo superuacuo postulatur restitutio quod consulitur de iure communi per directam rei ven. In absente simpliciter non capto ab hostibus oppositio simpliciter non procedit quod ille potest rem meam portare si est mobilis. Item relinquere domum si est immobilis potest retinere ciuiliter possessionem animo vt l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acquir. poss. et l. iii. §. nerua. et ti. Si habet ciuilem ergo mediante ciuili potest usucapere quod ea mediante potest usucapio inchoari continuari et compleri vt l. seruus et filius. §. ulti. ff. de fur. et l. i. §. per seruum qui in fuga. ff. de acquir. poss. Sed in eo qui erat captus ab hostibus quomodo procedere potest hoc anno habuistis multotiens in ff. nouo. Si ille qui possidebat ante usuc. completam captus fuit. ¶ Aut possidebat per se vel per filium vel per seruum extra causam peculiarem et tunc interrumpitur usucapio vt l. si is qui in prin. ff. de usuca. ¶ Aut ex causa peculiari et tunc bene procedit etiam durante captiuitate patris vel domini vt e. l. si is qui. §. i. et l. in bello. §. facte. ff. de cap. et post. re. ¶ Hoc verum quantum ad fictionem non quantum ad veritatem quod ipse non possidet nec potest dici per alium possedisse. Sed iura fingunt si redeat quod videatur omni tempore possedisse. si non redeat quod heres suus videatur omni tempore possedisse et usucapionem continuasse. ¶ Modo soluta oppositione procedo ad questionem per ordinem. ¶ Et prima est valde facilis. ¶ Quo iure postuletur restitutio. ¶ Ego non quero de restitu. minorum quod certum est quod illa postulatur nade. offi. vt l. quod si minor. §. ex hoc edicto. ff. de minor. ¶ Tamen ego quero de illa restitutione quam petunt absentes contra presentes et econtra et unus absens contra alium quod non solum absens restituitur contra presentem et econtra sed etiam absens unus contra alium vt ff. qui. ex. ca. ma. l. ult. ¶ Quidam dixerunt de hoc inuenietis prin. in l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. ff. q. ex. ca. ma. quod postulatur iure actionis quod proponam ipso iure act. Rescissoriam que ipso iure datur p. l. et ista opi. videtur probari in l. ab hostibus. C. de cap. tamen nihil est et fatua est opinio quod lex dicit quod restitutiones que dantur maioribus procedunt eo iure quo restitutiones que dantur minoribus vt l. superuacuam. C. de tempo. in integ. resti. Sed restitutiones que conceduntur minoribus conceduntur per officium iudi. vt l. quod si minor. §. ulti. ff. de mino. ¶ Secunda questio erit et in ista est altercatio valde longa in l. quo tempore. C. de resti. mi. et l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. ff. qui. ex. ca. ma. An concedatur restitutio post modicum tempus. In hoc fuit opi. dicentium quod sicut datur restitutio quando res usucapitur me absente ita et si modicum tempus post dum compono sarcinulas, quero aduocatum, procuro hospitium quia illud modicum tempus debet pro absentia reputari vt l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. ¶ Sed an co

vetatur restitutio post modicum tempus. ¶ In hoc fuit magna altercatio antiquorum doctorum & adhuc hodie sunt multa ar. pro & contra. ¶ Sed nos sequimur opi. glo. Quantum ad hoc dicebat. d. M. & argumentabatur valde bene quod si restitutio denegatur tibi quod potes tibi negligentia imputare ita cavetur in. l. illa que continuatur cum. §. f. s. quod succurritur negligentibus enim &c. Sed iste negligit postulare restitutionem cum posset postulare de iure com. ¶ Preterea probatur pro quoddam arg. in veritate satis bonum quod potest inducere pro eo. ¶ Is qui de statu suo litigat postulare non potest restitutionem propter usucapionem que currit contra eum. quod dum litigat pro libero habetur vt. l. ii. ff. q. ex. ca. ma. Ergo vbi negligentia deprehenditur ibi restitutio denegatur. ¶ Plus videtur casus domus alicuius militis minabatur ruinam petitum mihi caveri de dam. infec. & quod non cavebatur missus sum in possessionem ex primo & ex secundo decreto vult postulare restitutionem diligenter. ¶ Aut erat absens & potest restitui. ¶ Aut non erat absens & tunc imputatur ei quod deprehenditur in negligentia vt. l. ab hostibus. §. dam. ff. quibus ex. ca. ma. ¶ Si restitutio denegatur militibus propter negligentiam ratione damni quod in presentia patiuntur. ¶ Multo fortius quibuscunque aliis. ¶ In contrarium pro opinione. d. Bul. contra. M. & hanc opi. approbant glo. vbique. Quia cavetur in lege quod tempore. C. de resti. mili. ¶ Advertatis vos nescientes adducere nisi advertatis bene scirez ego adducere in contrarium.

¶ Dicitur ibi quod tempore militie possessum est de bonis alicuius recuperari potest per restitutionem. ita quod tempus absentie nocere non debet ergo non sequitur quod sit usucaptum. Cum ergo non sit usucaptum ergo restitutio dari non debet. Ergo concludit gl. Ego tamen scirem adducere in contrarium: vultis vos quod aducam contra glo. contra quam est aperte. l. illa contra glo. ibi dicitur quod quando res usucapitur me absente habeo petere restitutionem infra annum utilem a tempore absentie. Sed vbi usucapitur me presente non computatur ex tempore reversionis sed usucapionis. Sed lex illa dicit quod annus computatur a tempore quo re die ergo usucapio erat completa. Ergo nihil facit pro opinione glo. Nec est pro nec contra nec pro nullo modo est. Sed quomodo potest probari opi. glo. & ex hoc colligitur illud verbum domini Bul. subducitur omne tempus absentie primum sit medium vlti. verbi sive primo anno sit presens alias absens. Sive primo absens & secundo presens & tertio absens: & hoc probatur per quandam legem quam habuistis hoc anno in. ff. veteri valde bene res mea empta fuit a non domino. Primo anno usucapionis fui absens per sex menses. Secundo per. vi. Tertio per alios. vi. tres sunt absentie. Nunquid restitutio debet concedi infra utilem annum: respondetur quod si omnia tempora absentie faciunt integrum annum debet concedi & nota nomen quo patet quod licet fuerint plures absentie in principio & medio & fine & restitutio conceditur ad omnes quocunque tempore fuerim absens debet restitutio concedi & ideo sequitur quod verum est quod Bul. dicit. Tollitur omne tempus absentie primum sit medium ultimum vel vt. l. nec non. §. si quis servus. ff. ex qui. ca. ma. ¶ Or ad ar. domini Mar. generaliter respondebitis in veritate si scietis respondere poteritis sustinere opi. glo. aliter non dico quod pena que imponitur propter delictum: non debet extendi ultra quam reperiatur delictum sive delictum sit circa tempus sive circa rem. non debet extendi ultra. Et ideo cavetur in. l. quod si heres rogatur de dimidia restituenda non capaci non perdit aliam dimidiam. quod in illa non deliquit. ¶ Si due res legate fuerint & legatarius furatur unam non debet privari in alia quod delictum commissum in una re non debet privare aliam vt. l. heredem & l. rescriptum. ff. de his qui. vt indi. & l. paulus ad treb. & l. i. §. si res quo. le. ¶ Et illud ius quod servatur circa rem servatur circa tempus. quod. l. annum de re ad tempus vt l. miles tu herede in. §. & omnia diximus. ff. de re mili. Si fui presens per unum mensem in uno mense fui negligens in uno mense debet denegari restitutio restituitur solum ad. xi. menses si duobus mensibus &c. & sic debet intelligi. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. ff. ex quibus cau. maio. & l. sequen. que cum eo continuatur: restitutio non debet negligentibus concedi pro eo tempore quo negligentes fuerint: ita respondetur ad argumentum Martini. ¶ Ad aliud de. §. si damni infecti decisio est. In. §. illo fuerat quidam consumatio tempore presentie quia non cavit de damno infec. missus sum in poss. Si postea fit absens quod ad rem si lederetur in contractu & postea incepit abesse non restitueretur. Si usucapio incohatur & hodie completur in fine triennii non leditur in una die sed in omnibus quod singulis diebus complerie resultat usucapio sic alias in. l. divortio. §. non solum ff so. ma. ¶ Fructuum ratio debet haberi non solum tempore quo percipiuntur. Sed etiam quo curantur. i. totius anni a anni fiat hic in usucapione. ¶ Ad idem est illud quod habuistis in. l. iii. §. scio. ff. de minor. Si iudicium inchoatum in minori etate producatur in maiori datur restitutio quod non videtur lesus tempore maioris. Sed etiam tempore minoris etatis. Et illud est valde contra opinionem. Mar. ¶ Restat modo querere infra quantum tempus datur restitutio dicunt quidam simpliciter quod usque ad quadriennium et si lesus est una die: & pro hoc inducunt. l. vlt. C. de temporibus in integ. resti. quod restitutio maioribus & minoribus conceditur usque ad quadriennium & non distinguunt quanto tempore fuissent absentes absurdum est quod si aliquis ledatur una die & restituatur usque ad quadriennium & ideo vos habetis dicere quod. ¶ Aut lesio contingit in toto quadriennio. ¶ Aut in minori tempore.

¶ Aut in maiori. Si leditur in mense. i. unum mensem potero restitui. Si per. x. an. habeo quadriennium solum vel si per. xx. vel xl. ¶ Quare cavetur in quadam. l. que valde facit ad hoc: debitor multorum liberavit quendam suum debitorem in fraudem creditorum infra quantum tempus datur creditoribus revocatio: usque ibi quod infra illud tempus actio in quo reperitur lesio vt. l. aut pretor. §. si conditionalis. ff. que in frau. credi. Et ad idem est. l. debitrix. §. si pro eo. ff. ad vell. quia restitutio datur usque ad illud tempus quo tenebatur ille pro quo intercessit mulier. ¶ Quid erit si restitutio concessa fuerit post illud tempus tenebit vel non: dicunt quidam quod sic quod videtur concessa contra ius litigatoris vt. l. preses. & l. cum prolatis. ff. de re iudic. & l. i. §. Item cum contra sacratas. ff. que sen. sine app. resc. Et forte ista non est mala opi. Tamen non video quod possim substineri tenendo opi. glo. lex dicit quod causa civilis non potest durare ultra triennium. ¶ Quid si sit in ea servatur ultra triennium: dicit glo. quod non tenet vt. l. properandum in prin. C. de iudic. Et ad confirmationem glo. facit quia lege cavetur quod causa excusationis debet tractari & terminari infra quattuor menses si ultra terminetur non valet vt. l. scire oportet. §. consequens. ff. de excu. tu. Et per illum. §. potest confirmari opi. glo. ¶ Quero ad quantum tempus detur restitutio si fui absens per annum datur restitutio ad annum si per. x. menses ad. x. menses. Si per mensem ad mensem. Si per. x. annos ad. x. ann. ¶ Advertatis & dico in hoc sunt opi. in quadam glo. vbi tractatur plene in. l. sed & si per pretorem. § quotiens. ff. qui. ex ca. ma. Remotis opi. que sunt somnia dico quod datur restitutio ad illud tempus quo lesus fui si fui absens per. x. annos restitutio fiet ad. x. ann. vt probatur in. d. §. quotiens. ¶ Preterea est casus quomodo quidam minor erat obligatus usque ad. vi. menses minor suscepit obligationem novam ad. i. annum petit restitutionem debet restitui contra veterem debitorem solum infra tempus illud quod supererat cum minor oblig. suscepit vt. l. vlt. ff. de minor. ¶ Ad idem. l. debitrix. §. si pro eo ff. ad vell. ¶ Modo restat querere infra quantum tempus rescissoria detur. In hoc fuerunt opi. ¶ Alius est querere infra quantum tempus detur restitutio. ¶ Aliud ad quod tempus. Et aliud. i. quod tempus actio rescissoria postuletur. ¶ Quidam dixerunt quod olim. i. annum utilem hodie. i. quadriennium per. §. istum. Et. l. in honorariis in. §. sed cum rescissa. ff. de act. & ob. Et. l. vlt. C. q. ex. ca. ma. ¶ Vos habetis dicere sicut ego dixi in aliis duabus proximis questionibus quod rescissoria durat tanto tempore quantum fuit restitutum. Si restitutus fuit annus durat anno. Si duos menses duobus mensibus & hoc probatur quod fieri resti. per. l. & per iudicem sunt pa. Sed quando conceditur per. l. durat solum eo tempore quo durasset prima obligatio vt. l. debitrix. §. si pro eo. ff. ad vell. ¶ Ergo &c. ¶ Modo restat videre quo tempore. Et ex quo tempore rescissoria detur. ¶ Et advertatis & in hoc est magna altercatio per glo. verum ex tempore resti. impetrate vel ex tempore reversionis. ¶ Quidam dixerunt quod tempore reversionis vt. l. ab hostibus. C. de cap. infra annum admittitur ad vendicandum. post annum debet repelli a tempore reversionis: & allegant. ¶ Ecce bonum ar. per quod ostenditur quod actio nondum nata non potest tolli vt. l. in rebus. §. oes C. de iure do. ¶ Sed contra rescissoriam potest prescribi statim a die reversionis vt in presenti. §. & in preal. l. ab hostibus ergo &c. ¶ In contrarium videtur quod detur concessa restitutione & videtur tex. ibi vi. Sed cum rescissa usucapione &c. vt. l. in honorariis in ver. sed cum rescissa. ff. de act. & obli. Rescissio precedit per restitu. ¶ Preterea probatur per. l. vlt. C. ex qui. ca. ma. ratione dicitur ibi in tex. que in integrum restitutis datur. Ad ar. cui non videtur posse respondeo nihil facit habere actionem & ius preveniendi ad actionem paria sunt: sicut quando habeo actionem si sum negligens prescribit etsi quando habeo ius & hoc patet quod lege cavetur quod actio pignoratitia competit demum soluto debito vt. l. si rem. §. ois. ff. de pig. ac. Et tamen ius offerendi per quod pervenitur ad act. pig. competit incontinenti & ideo tollitur pe

giore.xxx.an.a tempore quo res fuit obligata ex quo negligit offerre quo mediante pueniatur ad pignoraticiã imputatur ei vt l.cum notissimi ⁊ ibi solet no.C.de prescrip.xxx.vel.xl.an.
¶ Item filio exheredato non datur petitio hereditatis nisi testamento rescisso per querelam. Si si negligit intentare querelam obest eum pet.her.di.vt.l.sciminis.§.vlti.C.de inof.te.sic hic si reuersus poteram restitui ⁊ restõne impetrata perueniri ad rescisoriam ista negligetia preiudicat mihi ꝯ ac.quam eram consecuturus. ¶ Possz aliquis videntur querere vtrum tempus petende restonis ⁊ exercendi rescisoriam sint distincta. Rñdeo si qz restitutio datur infra tempus.s.quod contingit lesio ⁊ actõ rescisoria datur.s.tempus quo pungit lesio sequitur quod idez sit tempus ⁊c. ¶ An rescisoria possit perpetuari glo.ponit veritatem vt in.l.quod ius petende rest. non potest perpetuari. Ita inuenietis glo.in.l.superuacuam.C.de te.in inte.re.non tamen reperitur qz sit prohibitum vt ibi. ¶ Item quero an eo ipso qz restõ petitur ⁊ conceditur videatur lis contestata: aliter perpetuata in rescisoria. ¶ Jo.fuit in quadam mirabili opi. dicebat enim qz eo ipso intelligitur perpetuata ⁊ vult facere pro ipso quedam lex. ¶ Aduertatis si recordamini quidam cognatus meus fecit testamentum ⁊ instituit alium heredem ⁊ me preterijt. Si decessisset intestatus haberem bo.pos. vnde cognati infra annum petij testamentum pronunciari falsum. qz dicebam falso fabricatum vt hoc ipso aperiam viam succedendi ab intestato ⁊ videor petiisse ⁊ agnouisse bo.po.vnde eo.vt.l.cum quidam.ff.de bono.pos. sit hic si peto restõnem peto ius quo mediante perueniatur ad rescisoriam.ergo ⁊c. ¶ Or vos non inuenietis in corpore iuris.aliud quod possit ita facere pro eo.⁊ tamen non facit aliquid. similiter aduertatis vt sciatis respondere.qr ista opi.non est vera. Quantum ad istum casum si testamentum est falsum ergo nullum vt.l.paulus de verbo.signi. ¶ Si hoc est ergo eo tempore res erat in cãm intestatarum qz ius erat mihi delatum. Sed vbi peto restõnem ius vendicandi rem meam non competit mihi ante restõnem concessam mihi ideo falsum est dicere qz hoc ipso ⁊c.
¶ Preterea ostendo quadam necessitate eam esse falsam: qr l.dicit qz rescisoria datur demum resti.concessa vt.l.vi.quibus ex cau.ma.⁊.l.in bonorarijs in ver.sed cum rescisa.ff.de actio.⁊ ob. ¶ Item alia lex dicit qz rescisoria tollitur anno vt.l.in bonorarijs hac.l.⁊.l.ab hostibus qui.ex cau.ma. Si hoc ergo falsa est opi.Jo.qz si haberetur pro perpetuata ergo non esset inuenire locum in perpetuum qz tolleretur anno. Jmo pro contestata ⁊ perpetuata durat.xl.an. ¶ Vtrum actio rescisoria sit in rem vel in personam vt in rem qz.§.iste ponit eam procedere in rem. ¶ Econtra vt in personam vt.l.ab hostibus.C.quibus non ob.lon.tempo.prescrip. Ego respondeo nec potest simpliciter diceri. Aut actio prima est realis ⁊ tunc est realis vt si possidebas ⁊ vsucepisti. Si personalis: personalis. Tenebaris mihi ex contractu mutuo cucurrit prescri.ꝯ me tenebaris redhibitoria lex expo. Et tñ rescisoria nõ est psonalis qz rescisoria nõ est pprium nomẽ actionis sed cognomen sicut dicam de institoria tributoria ⁊ exercitoria ⁊ alijs.j. ¶ Modo restat optima qõ. Et aduertatis bene in hoc nam doctores nituntur reprobare glo. ¶ An beneficium restõnis possit opponi in modum excep. ante restitutionem concessam. Aliquis vsucepit rem meam dum eram absens ⁊ possessio peruenit ad me ille qui vsucepit agit cõtra me volo opponere beneficium restõnis antequam restitutio cõcedatur. Quidã dicunt qz possum ⁊ videtur casus in.l.si is cuius.ff.qui.ex.ca. ma. ¶ Item vt ar.bonum qz querela potest opponi in modum exceptione vt l.pap.§.si filius.ff.de inofficio.testamento. ¶ Jn alia lege cauetur filius preteritus qui hz bo.possessionem contra tabu. si habet bona paterna ⁊ cõuenitur ab heredibus.opponit bo.possessionem ꝯ tab.in modum exceptionis vt.l.si preteritus.ff.de bo.pos. contra ta. ¶ Ad istud dicatur qz beneficium ⁊c.non potest ⁊c. Antequam restitutio concedatur. Tamen dico ⁊ p illum modum sustinetur quelibet opi.qz ante restõnem nõ potest excipere sicut nõ potest agere ⁊ iste est casus in.l.exceptione in fi.ff.de excep.nam sicut minor lesus non potest agere ante restitutionem: sic nec exceptionem opponere. ¶ Preterea probatur p aliã legem quã habuistis de in exemplo rescissorie ⁊c.vt.l.nec nõ.ff.qui.ex.ca.ma. Sz certum est qz actio rescissoria nõ datur secundum verã opi.nisi cõcessa restitutione.vt.l.in honorarijs. ¶ Jn ver.cum rescisa.ff.de actio.⁊ obligatio.l.vi.⁊ vltima.C.quibus ex cau.ma. Tamen bene fateor qz in modum exceptionis possem postulare officium iudic. Et per hoc postulare restõnem. Et ita procedit ar.de.l.pap.§.si filius.ff.de inoffi.te. Filius exheredatus possidet bona patris in modum exceptiõis proponit beneficium querele dicens testamentum esse factum contra debite pietatis officium.sic hic in modum exceptionis possum officium implorari ⁊ implorato officio possent opponi ⁊c. ¶ Verum rescisoria habeat locũ pro re mobili vsucapta vel inmobili prescripta ⁊ vr qz non habeat locum pro re imobili qz vsucapione triennij tollitur dominium directum. Sed prescriptiõe non semper directum remanet penes me vt.l.si quis emptiõis de pre.xxx.vel.xl.an. Respondeo qz in prescriptiõe rei imobilis lz dominium directum remaneat penes me.tamen est inutile qz vtilis rei ven.datur contra dominem quoddam ⁊ ideo hic est opus subueniri quando res est prescripta sicut quando est vsucapta. ¶ Si queratur vtrum rescisoria sit directa vel vtilis in veritate vos nesciretis respondere cum omnibus glo.que sunt vsqz Venetias qz sit vtilis videtur in l.vlti.C.qui.ex ca.ma.vbi dicitur exceptio ⁊c. Jmmo in.l. in honorarijs in ver.sed cum rescisa.ff.de act.⁊ ob. ¶ Preterea per vsucapionem perdidi directum dominium pretor restituendo non potest restituere directum dominium. ¶ Nos habetis dicere qz aliquando reperitur esse vtilis aliquando directa. Et per hoc soluo quandam qõnem dubiam valde. ¶ Aut tractamus de vsuca.aut de prescrip.x.vel.xx.an. ¶ Primo casu est vtilis sic in.l.in honorarijs.⁊.l.pe.C.ex qui.ca.ma qz loquitur in vsucapione ⁊ qr est hoc ostendo vobis qz per vsucapionem queritur dominium de iure ciuili.qz vsucapio est de iure ciuili introducta. Pretor non põt tollere illud quod est de iure ciuili sic.l.i.⁊.ii.ff.de bo.pos. Et hoc potest probari per illud quod dr in.l.quod pretor non potest facere heredem sic nec põt facere qz desinat esse heres vt.ff.de bo.pos.§.quos autem. Et.l.⁊ si fine.§.sed qz pompo.ff.de minori. Secũdo casu actio rescisoria est directa qz per prescriptionem.x.vel.xx.an.qr dominium vtile nõ directum. Tertio casu est directa.vultis vos qz ego ostendam vobis de necessitate si prescriptio currit contra actionem personalem ista prescriptio inducit exceptionem ꝯ actionem personalem: prescriptio.x.vel.xx.an.facit queri vtile dominium: directum remanet penes me si sum lesus rõne absentie. Ista lesio non operatur qz restituatur vtilis qz habeo directam. Sz qz amoueatur obstaculum quo amoto datur mihi directa rescisoria. Et hoc apparet per quoddam simile. Si testator instituit me heredem. Et rogat me de hereditate restituenda alij. Et restitutio actionem directe remanent penes me ⁊ vtiles transferuntur in fideicõmissarium. Ponamus rogaui illum qz restituat alij transfert vtilis directe remanent penes me sicut quod est institutum me ⁊ rogaui qz restitue.hereditatem tibi ⁊ rogat te qz restitue mihi post.x.anno. adm ⁊ restituit tibi transferuntur in te vtiles ⁊ mãdet qz nõ sufficiunt directe que remanserunt penes me. Sed debes restituere sic vt exceptio que obstabat mihi directe admoueatur ita ⁊ hic si directa remanent penes me nõ est opus qz cedatur mihi vtilis. Sed qz admoueatur obstaculum ita probatur l.l.si heres institutus l pri.ff.ad trebel. ¶ Queritur vltimus numquã de beneficio restõnis nõ concesse possit opponi perpetuo vel.j.tps tñ.s.quo põt peti restõ. Quilibz vestrum crederet qz perpetuo qz que annua sunt ad agendum sunt perpetua ad excipiendum vt.l.l3.C.de excep. ¶ Jn veritate prima facie vr qz valde bñ dicat. Ego credo salua veritate qz nõ possit habere locum nec in modum actionis nec in modum exceptionis post lapsum anni vel post tempus illud.s.quo restõ ꝯcedi dz. Et hoc ostendo beneficium querele opp.in modum excep.vt.l.pap.§.si filius.ff.de inoff.testõ. ¶ Et eo iure dz opponi in modum exceptionis quo opponeretur si ageret querela. Ad idez est illud qz dicebãt exceptio rescissorie dz ꝯcedi vsqz ad annum vel minus ergo ⁊c. ¶ Ad legem lz.illa loquitur in iure iã nato lz sit.s.annum ⁊c. ¶ Sed ego propono qõnem in iure qz nõdum natum erat. Ego dico sic. ¶ Aut ego excipio de beneficio restõnis antequam restõ sit ꝯcessa ¶ Aut postea aliquis vsucepit rem meam me absente reuersus occupaui possessionem steti p annum qz nõ petij restõnem, elapso anno ille qui vsucepit incepit agere ꝯ me. Ego dico volo opponere beneficium restitutiõe nõ sum audiẽdus. Jta loquitur.l.nec nõ.§.exceptio.ff.qui.ex.ca.ma.l.exceptiones in fi.ff.de excepto. Sed vbi restõ esset ꝯcessa lz habeam ius agendi annum. Tamen habeo ius excipiendi perpetuo. ¶ Aliquis vsucepit rem meam petij restõnem occupaui possessionem postea steti bene per.x.annos volo opponere exceptionem bene possum. ¶ Vlterius quero an petitio restõnis ⁊ actio rescissoria possit proponi in eodem libello. Prima facie vr qz sic qz restitutio est preparatoria rei ven. Qua ergo rõne actio ad exhibendum ⁊ rei ven. possunt simul proponi in eodem libello vt.l.vltima.C.ad exhibẽ.sic ⁊ ii. ¶ Preterea qua rõne querela inofficiosi est preparatoria pet.her.sic ⁊c. Et cum ille possint cõprehendi in eodem libello vt notatur solet in.l.qui de inofficioso.ff.de inoffõ testõ. Ad istud

est valde contra quod si aliquis detinuit geminam meam in annulo et volo agere ad exiben. et rei ven. non possum. Primo debeo agere ad exib. Et ea exhibita rei ve. convicto enim operatur quod non possint simul proponi vt. l. gemma. ff. ad exhib. ¶ Preterea plus et istud est peius quam superius. Ad istud nescientes vos videre ubi due petitiones sic se habent quod sententia absolutoria lata in prima parit exceptionem rei iudi. in secunda non procedit cum prima vt. l. fundum et l. fundi. ff. de excep. Sed petitio restitutionis et rescissoria sic se habent. Ergo etc. ¶ Ego dico quod possunt proponi in eodem libello. Tamen successive peto restitui per officium iudi. Et concessa restitutione et usucapione rescissa propono rescissoriam ad rem vendicandam. Et ideo in. l. illa gemina si diceretis peto geminam exhiberi et ea exhibita peto eam per rei vend. bene procederet libellus idem in querela et petitione heredi. dico testamentum inofficiosum et ideo peto rescindi. Eo rescisso propono pe. here. Ad legem fundum et l. fundi. Respondeo nihil facit si advertatis subtiliter verum est quod non possunt simul tractari et sic contraria sed an tractentur ordine successivo una post aliam istud non est prohibitum aliqua lege. ¶ Or ultimo ut non relinquamus aliquid utrum restitutio concedatur ad rem vel ad actionem tota die clamatis quod ad mittor ad recuperandam rem perinde ac si usucapta non esset. ¶ Ego volo allegare pro et contra. Sed dicere quod est verum. In minore simpliciter ¶ Aliquando minor restituitur ad rem si vendidit rem et tradidit nam restituitur ad rem quam habebat et hoc patet restitutio nihil aliud est quam reponi in pristinum statum. ¶ Ergo si habebat rem restituetur ad rem. Si ad actionem ad actionem. Sic hic si tempore absentie habebam rem penes me restituor ad rem. Si actionem quia tempore absentie possidebat ab alio restituor ad actionem. ¶ Ita probatur in. l. sine herede. §. interpositio. ff. de administrande tutor. Et hec omnia plene distinctum in lege qui proprio. §. Item queritur. ff. de procuratoribus. ¶ Ad modo non restat dicere plura quod tempus non patitur sicut notatur in. l. i. in prin. ff. de exercitor. ia Ibi tempus locus quod non patitur etc. Et quod dixi omnia substantialia que sunt necessaria ad intellectum materie. Dy.

Item si quis in fraudem.

Si debitor alienat res in fraudem creditorum creditores possunt agere Pauliana et revocare perinde rem ab eo in que alienata est ac si alienata non esset sed in bonis debitoris mansisset. ¶ Item si colonus conducit fundum vel inquilinus domum pro rebus invectis et illatis que tacite sunt obligate habet locum actio Serviana.

¶ Item pro rebus que obligantur creditori a debitore habet locum actio quasi Serviana que similiter potest appellari hypothecaria. actio enim quasi Serviana vendicat sibi locum pro rebus creditori ex conventione obligatis sive tradita sit res creditori sive non. Sed quando traditur res mobilis tunc appellatur proprie pignus. Quando si traditur. Si est res mobilis vel immobilis sive tradatur sive non tradatur appellatur hypothecaria. ¶ Tertio enumerat quasdam personales actiones rei persecutorias que sunt pretorie ut est actio de constituta et hec est prima. de peculio et hec est secunda. Actio que ex iure iur. descendit. Actio de constituta vendicat sibi locum quotiens aliquis constituit se soluturum pro se vel alio. Actio de peculio que datur contra patrem ex contractu filii vel contra dominum ex contractu servi. Actio que ex iur. iu. descendit est quasi actor delatione facta iuravit sibi debi. nam ex illo iuramento datur actio In qua non queritur utrum sit debitum vel non. Sed an sit iuratum. Postea enumerat quasdam penales actiones que sunt quatuor quarum prima est actio in factum de albo corrupto. Secunda que datur contra filium vel libertum qui vocavit patrem vel patronum in ius sine venia. Tertia est ex edicto. Ne quis eum qui in ius vocatur vi eximat. quarta ex edicto de eo per quem factum erit. Et hec dicit usque ad. §. preiudiciales usque ibi si poteris totum legi legetur. Si non usque ibi. et glo. sunt multe materia tamen facilima. ¶ Ego bene recitabo vobis quicquid dicunt glo. Et adhuc plus si voletis. ¶ Or advertatis quod quilibet §. materiam per se distinctam habet. Et ideo oportebit quod casus ponatur per se distincte et recitetur materia in quolibet §. ¶ In isto §. item si quis tractatur de actionibus revocatoriis. In §. Serviana tractatur de hypothecaria et effectu eius. In §. in personam tractatur de tribus actionibus. s. de actione de constituta de actione de peculio. Et de ea que descendit ex iureiur. verum quod nimis succincte diceret ideo reassumit de qualibet separatim de actione de constituta In §. de constituta de actione de peculio in §. de peculio de actio. que ex iureiur. descendit. In §. actiones. §. iste qui tractat de actio. revocatoria que creditori datur que habet casus valde faciles et erit tales. ¶ Habebam debitorem qui tenebatur mihi in centum libris imperialium alienavit omnia bona sua in fraudem creditorum ne possem consequi meum debitum. facta alienatione probavi mihi debitum et missus sum auctoritate iudicis in bona debitoris eo tempore quo missus sum in possessionem bonorum bona sua valent decem libras imperialium volo agere contra emptores aliorum bonorum dubitatur utrum possim et quo iure. et videtur quod possim. Nam agam revocatoria. Et perinde revocabo rem ac si semper fuisset in bonis debitoris et nunquam alienata fuissent. ¶ Si quis debitor rem suam. Dicit gl. corporalem et quare dicit quod subicit tradiderit quia traditio proprie refertur ad corporalia quia incorporalia non recipiunt veram traditionem vt. l. servitu. §. incorporales. ff. de acqui. rer. domi. ¶ Tamen quantum ad istum tractatum non refert sicut dicit glo. et bene sive alienet rem corporalem sive incorporalem. Sive mobilem Sive imobilem habet locum revocatoria vt. l. i. in fi. et l. ii. et iii. usque ad. l. ac. in factum. ff. que in frau. cre. Unde si aliquis velit exponere largo modo. tradiderit. i. in aliquem transtulerit exponens similiter. i. rem corporalem vel incorporalem mobilem vel imobilem. Nam illud quod operatur vera traditio quo ad corporalia operatur quasi traditio quantum ad incorporalia vt. l. i. §. ult. ff. de servi. rust. pre. et l. iii. §. dare. ff. de usuf. Unde quocunque modo exponatis sive sicut exposui sive sicut glo. exponit non potestis errare. Tamen ista expositio est generalior. ¶ Rescissa i. sublato effectu traditionis. i. traditione habita pro non facta. Petere per act. Paulianam vel in factum que idem sunt ut statim dicam. ¶ Non esse. i. pro non tradita haberi sic. s. in. §. Alie res. Nam res usucapta habetur pro non usucapta: et in hoc habet similitudinem cum precedentibus. §. ¶ Ob id quod habetur res pro non tradita. §. iste habet per se distinctam materiam a sequentibus et propterea dicam per se et distinguam materiam istius. §. Et materia eius potest satis clare expediri per questiones que sunt faciles valde. Et. §. iste tractat de act. revocatoria que datur creditori ad revocandum rem alienatam. In fraudem ut habeatur perinde ac si mansisset in bonis debitoris. ¶ Et ideo quero primo quot sint actiones revocatorie dico quod sunt tres una est Pauliana vel in factum que est idem. ii. est Faviana. iii. est Calvisiana. ¶ Prima datur res corporales et incorporales mobiles et imobiles et ad omnia que repetuntur alienata in fraudem creditorum de hac tractat. §. iste et l. i. et ii. et iii. usque ad. l. qui autem in prin. et l. ait pretor. §. prohabe. ff. que in frau. cre. ¶ Secunda non datur creditoribus sed patrono ad revocandum alienata per libertum in fraudem patroni vt. l. prima. ff. si quis in fraud. patro. et dici solet in lege videamus. §. in Faviana. ff. de usuris. ¶ Tertia cui datur. ¶ Quidam dixerunt quod creditori sicut Pauliana. ¶ Quidam quod persone sicut Faviana tamen secundum opi. com. et communiter approba. Ego dico quod datur communiter utrique creditori ad revocandum alienata per debitorem. Persono ad revocandum alienata per libertum ut probatur. l. i. Faviana. ff. si quid in fra. pa. ma vel. et l. quod si l. dic. §. ult. ff. de pet. her. in multis aliis probatur omnes iste conveniunt in hoc quod datur ad revocandum alienata sive sint corporalia sive incorporalia sive mobilia sive imobilia. ¶ Sequitur videre quod ad hoc ut fiat revocatio oportet quod interveniat fraus. dubitatur an eius fraus probari debeat utrum sufficiat probari fraudem alienantis vel eius in quem facta est alienatio vel utriusque. ¶ Ista questio habet locum communiter ad omnes revocatorias. Et ad solutionem istius questionis Glo. distinguit et valde bene ¶ Aut alienatio fuit facta per debitorem vel libertum in ultima voluntate. ¶ Aut inter vivos. ¶ Si inter vivos. ¶ Aut alienavit universa bona. ¶ Aut singulariter. si universa bona non est opus probari fraudem quia presumitur vt. l. omnes. §. lucius. ff. que in frau. credi. Si res singulariter hodie alienat domum cras fundum. ¶ Hoc casu distinguit. ¶ Aut alienatio facta fuit titulo non lucrativo. ¶ Aut titulo lucrativo. si lucrativo quia donavit sufficit probare fraudem solum in personam alienantis et ex parte rei in quem facta est alienatio non requiritur quod probetur fraus ex quo nihil abest ei per alienationem vt. l. ait pretor. §. hec actio et l. qui autem §. similiter modo et §. Item si necessarius. ff. que in frau. credi. Si ti. non lucrativo ut ex permutatione optione vel ex causa dotis que est ti. non lucrativus oportet quod probetur fraus in personam alienantis et in persona eius in quem facta est alienatio aliter revocatio non procedit vt. l. i. in prin. et l. ait pretor in prin. ff. que in frau. credi. l. ignoti. C. de his que in frau. credi. Et de illa alienatione inter vivos loquitur. l. patronus. ff. de proba. ¶ Si alienatio fuit facta in ultima voluntate. ¶ Aut testator alienavit legando. ¶ Aut libertates relinquendo si legando non oportet quod probetur fraus quia relicta a debitore non valent nisi cum creditoribus fue

rit integre solutum. vt. l. si vin. iure se C. de legi. et l. vlti. §. si vero creditores. C. de iur. delib. et l. si debitor ff. de vo. ma. non in. et ff. quando in frau. cre. l. primo gradu. Si libertatis relinquen do ¶ Aut directas aut fideicommissarias si directas ergo quia in teruenit duo. s. fraus et euentus. s. quia creditores res ipsas et quia debitor habuit animum fraudandi rat. non impeditur.

¶ Si fideicom. sufficit euentus vt. l. popi. ff quando in fra. cre dit. et l. i. et l. vlti. C. de his quibus ma. nō possunt. ¶ Modo ha betis distinctionem perfectam. ¶ Modo procedo ad tertium. Et quero tertio loco et aduertatis istud est propter substantia tex. istius. §. vtrum actiones reuocatorie pauliana vel in factum sint real' vel personal' ¶ Ut aduertatis bene forte in hoc aliquis de ciperet vos quia sint reales aut personales possz vos decipere. Cō stat quia in. §. alie posuit subdiuisionem actionum pretoriarum. Quia quedam sunt in rem quedam in psonam postea incepit enume rare reales vsqz ad. §. in psonam ibi incepit enumerare psona les vsqz ad. § pudicales: cum ergo enumeraret eas inter reales: sequitur quia sint reales. ¶ Preterea publiciana et rescissoria que datur actione concessa est in rem. ergo et ista rōne effectus conti nuationis verborum. quia ista verba. Item et c. habent magnam virtutem quia inducunt repetitionem proprietatis precedentium verborum. ¶ Et hoc est quia cauetur in. l. si legatum mihi aliquid simplr. cum istis verbis vsqz ad. x. an. postea legatur mihi sim plicit. cum istis verbis. Item lego hoc amplius ista verba inducunt repetitionem dieī adiecte precedenti legato. vt. l. in repetendis ff. de leg. iii. cum ergo hic ponantur ista verba. Item et c. quia proprie tas precedentium actionum videatur repetita: consequenter quia ista sit realis. Tamen vos habetis dicere quia reuocatoria de qua tracta tur hic est personalis et non in rem et vnde colligitur hoc. glo. po nit duo argumenta. Et vtrumqz est satis bonum. ¶ Primo quia lege cauetur quia si agitur condic. indebi. vel sine causa venium fructus po stea continuando dicit in fauiana quoqz veniunt fructus sed con stat condictionem indebi. et sine cā nō esse personales ergo et c. et ita continuatio facit hic contra. Et ideo reputo quia aliud ar. sit longe melius. Constat quia actio fa. est personalis vt. l. i. §. h actio ff. si quid in frau. pa. Sed pau. est eiusdem nature et conditionis ergo et c. ¶ Nunc quero vlterius si est personalis quare non po nitur in ter personales in. §. in personam. Sed inter reales. Re spondeo quia in aliquo sapit naturam premissarum realium. Naz sicut in publ. asseritur rem esse vsucaptam que non est vsucapta et in rescissoria aliquid non esse quod est. vt rem nō eē vsucaptā que ē vsucapta: sic in pauliana asserit aliqd eē qd nō est: quia res alienata habetur pro nō alienata et reuocatur perinde ac si semp in bonis debitoris mansisset. Nam cauetur in. l. quia debitor quan tumcūqz vendat in fraudem transfert dominium vt. l. si fecis ff. de contrahen. empt. tamen h' pro non translata. ¶ Ut vlte rius quero si habet similitudinem cū premissis. ¶ Quero et tiam quare in hoc §. appellatur magis personalis quam rescisso ria que datur ad reuocandū rem vsucaptam. Respondeo in ac tione reali peto qd meum est vt. §. in. §. omnium in acti. rescisoria peto qd fuit meum habita vsucap. pro non cōpleta in hypothe caria peto rem ratione iuris quod habeo in re sed in Pauliana peto res que nunquam fuerunt in dominio meo et rem que nunquam fuit mihi obligata: licet habeam personam obliga tam non sequitur quia habeam obligata bona: quia obligatio bonorum non sequitur regulariter ad obligationem psone nisi sit spālis ca sus vt quando mutuo in refectionem vel quando creditor est pu pillus et c. vt. l. similis. ff. de admi. l. vlti. C. de iure rei pu. lib. xi. vnde creditores petunt sibi restitui qd nunquam fuit eorum et ideo Pauliana habet proprie naturam psonalis vt in. §. sic ita quia. ¶ Restat vlterius querere quāto tpe tollatur vel duret qd idez est respōdeo de eo quia puenit ad eū in quē facta est alienatio du rat ppetuo de eo qd non peruenit durat anno vt. l. ait pretor. §. penul. et l. qui aut. §. annus. ff. que in fraud. creditor. Unde nos scīat hic queritur vtrum ex cōtractu vel quasi delicto vel quasi. Glo. dicunt et credo quia satis bene si interueniat dolus ex parte acci pientis datur non proprie nascitur sed datur ex maleficio quan do non. Si habet titulum lucratiuum datur ex quasi contractu p quandā similitudinem pacti facta a creditore cū debitore sed tūc esset ex cōtractu. Ego credere sicut dicitur. §. in penu. ii. quia illud dicitur ibi in glo. et tamen non recitant quia sicut interdictum quod vi aut clam quādo datur cōtra eum qui non fecit opus sed fa ctum possidet est ex variis figuris causarum sic et ista. ¶ Que ro vlterius an ille qui fraudem participauit accipiendo a debi tore in fraudem creditoris offerendo creditori qd sibi debetur re pellat cū qua rōne secundus creditor repellat primū vt. C. si an

tiq. cre. et c. et ff. de distra. pi. et l. quintus ff. de cens. sic hic tamen. l. dicit aduertatis quia casus est tamen ille casus loquitur forte in mis obscure et propterea glo. non potuit bene clare. ¶ Aut cre ditor vel alius in quem fca est alienatio offert debitum credito ri antequam actio reuocatoria proponatur in iudicio et tunc exclu ditur eum et etiam eum qui ex persona fraudati admittetur.

¶ Aut postquam actio reuocatoria proposita est in iudicio et tunc non. vt. l. ait p. etor. §. illud. ff. que in fra. cre. ¶ Modo restat vi dere vltimo vnum verbum an aliqua actio competat creditori contra eum qui alienauit omnia bona sua et dicit in. l. et ideo nō repeto qōnem quia est causa. ¶ Aut res appent et tunc nō datur ¶ Aut non appent quia erat res mobiles et vendidit eas merca toribus qui venerunt vltra mare qui portauerunt secum. et tūc in penā meā teneor actōe in factū. s. ad penā meā ad hoc vt in car cere detrudar bene erit pena. vt. l. vl. §. vl. ff. que in frau. credi.

¶ Item seruiana modo aduertentis quid dicit iste. §. §. iste ha bet duas partes principales. ¶ Primo dicit vtrum seruiana vel quasi sint pretorie vel ciuiles. Secūdo quādo quelibz istarum vendicet sibi locum. secunda ibi seruiana āt et c. Unde cāus est puerilis et facilis valde. ¶ Ecce ego dicā summā positōnis ca sus si loco alicui domum meā omnia inuecta et illata sunt taci te obligata pro pensione et deteriorationem domus siue sint inue cta vel illata siue me sciente siue ignorāte. vt. l. ii. et. l. i. eo. iure. ff. in qui. cau. pig. ta. contr. et. l. item quia conuentiōes. ff. de pactis.

¶ Item si locaui colono predium rusticaz omnia inuecta et il lata me domino sciente sunt tacite obligata p pensione. ¶ Itē p dāno quod contigit in predio. Sed ea que sunt illata vel in uecta domino ignorāte non sunt tacite obligata. vt. l. certi iur. C. loca. ¶ Quare magis sunt obligata que sunt inuecta vel il lata in domum domino ignorāte quam ea que in fundum. Ratio est quia sancta rusticitas omnia pala hab3 et ideo imputatur do mino si non vidit. Sed illi qui conducunt domos habent alibi aliqua secreta et pro istis h3 locum actio seruiana et quasi serui na que hypothecaria vocatur h3 locum quando obligo credito ri meo rem tradendo eam vel non tradendo hoc dicitur in isto §. non aliud. ¶ Cāum ergo ponemus hoc modo ¶ Prima formatur questio et est talis vtrum actio seruiana et quasi serui na sint pretorie vel ciuiles: dicit ergo quia sunt introducte a pretore ideo sunt pretorie nō ciuiles: secūdo dicit qualibet istarū vē dicet sibi locum et respondet quia seruiana vendicat sibi locum p rebus coloni et inquilini que sunt tacite obligata pro pensione: quasi seruiana vendicat sibi locum pro rebus creditori a debito re obligatis. ¶ Tertio dubitatur an inter pignus et hypothecaz sit aliqua differentia respondetur quia quantum ad actionem hy pothecariam nulla est differentia; quia sicut datur actio hy pothecaria pro hypotheca: et ita et pro pignore. Unde quantum ad formam obligationis est dria quia si obligo rez mobile et trado: appellatur pignus. Si obligo rem imobilez siue trado siue nō vel mobilem et nō trado tūc appellatur hypotheca: ita debetis ponere cāum vt conueniat litteram ponere cāum qui non conueniat lre est somniare. ¶ Capitulū. i. sunt prope pecuniam tum est ergo primū mēbrum. Modo sequitur determinatio sedi. ¶ Colo nus q conducit predium rusticū iste est proprie colonus. Inquilinus est qui conducit predium vrbanū vnde ista gl. errauit hic et vbicūqz dicit hoc dicit quia colonus in villa inquilinus in ciuitate. Possi bile est quia in vrbe sit pdiū rusticū et in rure sit pdium vrbanū glo. debuit dicere colonus in fundo inquilinus in domo et istud pro bat. l. quā glo. allegat. l. pignoris ff. de acq. pos. quantum ad actio nē glo. nō dicit bene clare. ¶ Quantū ad actionem pignus et hypotheca nullo mō differunt: quia actio que datur pro hypotheca appellatur hypothecaria et actio que pro pignore similiter. Sed quan tū ad res que obligantur bene differunt quia si obligantur res imobiles: siue tradantur siue nō appellatur hypotheca si res mobiles et tradantur appellatur pignus si nō tradantur appellatur hypotheca. ¶ Maxime dicit glo. et bene quia habundat quasi dicat si eēt imobilis non esset pignus sed hypotheca: pignus enim a pugno dicitur quia res que pignori dantur manu traduntur vt. l. plebs. §. pignus ff de v. s. ¶ Modo sequitur hic tangetur breuiter vnā qōnem et aduertatis ista dz poni et tamen ponitur vltimo loco. ¶ In gl. ii. formabo tres vel quatuor qōnes glo bene tangit oēs tamen vnā tangit male et ta mē est qō que occurrit quotidie et si verū eēt qd dicit ista gl. quoniam perpetuum nō obtineret aliquis in hypothecaria sicut hic dicitur et sol uitur valde male in glo. Ubi dicitur quia inter pignus et hypothecam quantum ad actionē nō est aliqua differentia quia istud sit manife ste falsuz lege cauetur quia si res obligata est penes creditorem. nunquam prescribitur contra eum. Si penes debitorem nunquam pre

scribit infra q̄ spatio .xl. an. vl' q̄n penes scd'a creditorem vt. l. cū notissimi. C. de p̄scrip. xxx. vel. xl. an. ¶ Qn penes ob. s. possessore cū ti. tunc spatio. x. annoꝝ inter p̄sētes ꝛ. xx. int' absē tes vt. l. i. C. si aduersus cre. in ti. de prescrip. Si sine ti. spatio. xxx. an. ¶ Ergo est aliqua d'ria glo. dicit ꝛ nō fuit causa dicēt q̄ nō glo. dicit male ter. dicit melius q̄tum ad actōnē nulla est differentia eadē est actio que dat' ꝓ pignore ꝛ que datur ꝓ hy potheca. Tamen diuersificat' p accidēs q̄ aliqñ nō ꝑscripti bile. ¶ Aliquādo prescript. spatio. x. an. ¶ Aliquādo. xx. an. ¶ Aliquādo. xxx. an. ¶ Aliquando. xl. an. vt dictum est.
¶ Tamen istud nō facit q̄ mutetur substantia hypothecarie. ¶ S. q̄ diuersificetur qualitas: ꝛ ideo ista opi. ē quedā truffa. ¶ Nunc ꝓcedo q̄r appellatur seruiana ꝛ q̄r quasi seruiana di cunt gl. ꝛ bene q̄ seruiana appellatur a seruādo: omne ius no strum aut consistit in acquirendo. ¶ Aut in retinēdo. ¶ Aut in diminuēdo vt. l. vlti. ff. de leg. ꝛ patet. ∫. in prin. ¶ Ista seruia na ꝛ quasi seruiana introducta est g'ra iuris nostri conseruādi si mutuo tibi pecuniā possum cōseruare ius meū ꝑ hoc obligat' mihi res tue per quā obligationē sum secur'. ¶ Quātō vlteri' extenditur in. l. q̄ si colonus induceat res in prediū rusticum dn̄s pōt agere sal. interdicto tractat de sal. inter. ff. ¶ Que ergo est differentia inter seruianam ꝛ saluianum interdictum: differē tia est magna q̄ ille qui proponit seruianam h꞉ ꝓbare rez fuis se in bonis debitoris tempore obliga. vt. l. ꝛ que nondum. ∫. q̄ dicitur ꝛ. l. si superatus in prin. ff. de pignore. Sed ille qui pro ponit saluianum interdictū non habet hoc probare sed sufficit q̄ probet q̄ possidebantur a colono ꝛ q̄ induxit eas in fundum vt. l. i. de sal. inter. Ergo multum differunt. ¶ Restat videre qd h꞉ ꝓbare ille qui agit hypothecaria vtrum habeat probare q̄ ad dominium pertineat res tempore oblig. vt. l. ꝛ que nōdum vel q̄ possideat bona fi. vel q̄ possidebat cum ti. ꝛ bona. fi. ¶ Va rietatis glo. variant: glo. q̄ est hic dicit q̄ habeo necesse probar' rem fuisse domini tēpore oblig. alio succūba vt. l. ꝛ que nōdum ∫. q̄ dicitur ꝛ. l. si superatus in prin. ff. de pignor. ll. ille. non di cunt q̄ creditor habeat necesse probare q̄ fuerint in dominio. Immo q̄ fuerunt in bonis: ista non sunt equipollentia q̄ esse in bonis valde latius sonat q̄ esse in dominio. Nam quādo ha beo bonam fidem cum ti. dicor habere in bonis vt. l. bonorum ∫. in bonis. ff. de verbo. signi. ¶ Ergo non ē idem ꝓbare esse i dominio ꝛ esse in bonis q̄ esse in dominio sonat strictius ꝛ io credo salua veritate q̄ ista glo. dicit male. Et quedam glo. dic' aliter q̄ sufficit q̄ probet possessionē cum ti. In. l. rem alienaz ff. de pignora. actio In alia glo. dr̄ q̄ sufficit si probet debitorē possedisse bona fide in. l. cum res. C. si ali. res pignori data sit. Iste dyabol' vel ista glo. dicit q̄ h꞉ ꝓbare rē fuisse i dn̄io debi toris. ¶ In alia dicitur q̄ titulum. ¶ In alia quod possideat bona fide. ¶ Ego credo q̄ possit dici ita ꝛ ita obseruat' cōuer si militer dico q̄ ista glo. male dicit. nam non astringitur credi tor probare se fuisse in dominio debitoris ista ē iniquitas ma gna. Et ideo remanet questio An. glo. sit vera. Nunquid gl. l. cuz res vel glo. l. rem alienaz. In hoc remanet qd̄ argumenta sunt multa pro ꝛ contra. ¶ Ego nolo vos tenere: procedamus.
¶ Aut res obligata tenet' a debitore. ¶ Aut ab alio. ¶ Pri mo casu sufficit probare q̄ possidebat rem tempore oblig. debi tor non potest qd̄ nem referre: ꝛ sic intelligitur glo. ꝛ. l. cum res. ¶ Secūdo casu h꞉ probare q̄ possidebat creditor bona fide ꝛ cū ti. probare bonam fidem est facile q̄ presumitur nisi ꝓbetur de mala. Tamen probare de ti. est difficile q̄ cōsistit in facto ꝛ ꝓbationib' facti. Nam creditor debet esse eiusdem cōditionis cuius ꝛ debitor q̄ sibi obligauit. l. si superatus. ∫. h. ff. de pigno. Sed debitor h꞉ solum probare de ti. ꝛ bona fide. vt. ∫. in. ∫. alie ꝛ ita intelligitur glo. de. l. rem alienaz ita q̄ alie continent veri tatem ista non potuit dicere peius. ¶ Ultimo restat querere quot sunt actiōes pretorie in rem dicit ista glo ꝛ bene q̄ sunt. x. sicque alie reperiuntur sunt ciuiles. l. publi. vt. ∫. in. ∫. alie. Rescis so: ia: vt. ∫. in. ∫. rursus. Item seruiana ꝛ quasi seruiana: vt l. ∫. item seruiana: verum est vtilis in rem que dat' emphiteote sup ficiario ꝛ similibus: ꝛ de illa loquit' si ager vec. ff. ꝛ. l. superficia rios. l. pretor. ff. de rei ven. ¶ Item est preiudicialis in rem in qua queritur vtrum aliquis sit libertus vel ingenuus d' q̄ tra ctatur in. ∫. preiudiciales. Item de partu agn. in qua queritur vtrum aliquis sit filius vel non de qua in. d. ∫. preiudicial'. Itē vtilis in rem que datur metum passo vt. l. metum. ∫. volēti. ff. quod vi. ¶ Item bo. possessio hēdi. pet. que datur ei q̄ succedit de iure pretorio per bo. possessionem de qua tractatur in ti. de bo. pos. here. pe. ff. ¶ Item est fideicom. heredi. pet. que datur ei qui succedit ex trebel. sen. con. de qua tractatur in se. ti. ꝛc. Dy.

In personam.

∫. Iste primo enumerat actio nes personales rei persecuto rias. ¶ Primo enim ponit de actiōe de consti. pec. que ē intro ducta de iure pretorio. ¶ Secundo ponit de actione de pecu lio. ¶ Tertio de actione in factum que ex iureiuran. descen dit. In qua non queritur an pecunia sit debita vel non: sed an sit iuratum. ¶ Ulterius ponit de quattuor penalibus actionibus que sunt pretorie. Et primo de actione in factu; q̄ datur cōtra eum qui corrūp. album pretoris in. l. aureis.
¶ Secundo de actione in factū que datur contra filium eman cipatum vel contra libertum qui patrem vel patronum voca uit ius sine venia que similiter datur in. l. aureis. ¶ Tertio de actione in factum que datur ex edicto. Ne quis eum qui in ius voc. vi eximat. Item de quadā alia que datur ex edicto de eo q̄ factum erit ꝛ vna continet penam ex parte actoris ꝛ rei. Alia ex parte rei cōtinet tm̄. ꝛ nihil aliud dicit vsq; ad. ∫. pre iudiciales. ¶ Continuatio istius. ∫. ad precedentes euidentissime p꞉ . dictum est. ∫. in. ∫. sed iste q̄ q̄dā actiones sunt ciuiles q̄daz pretorie: subsequenter imediate ponit quādam subdiuisionē. In qua continetur q̄ pretoriarū q̄dam sunt reales q̄dam persona les de realibus. s. ∂ publi. rescisoria seruiana ꝛ quasi seruiana tractatum ē huiusq; modo sequit' videre aliud membrum sub diuisionis. s. de actionibus ꝑsonalib' pretorijs ꝛ de isto tractat vsq; ad. ∫. Preiudiciales. Uerum q̄ actionum ꝑsonalium p̄ toriarum. Quedam sunt rei persecutorie. Quedam ꝑsonales: ideo primo ponit de persecutorijs vsq; ad. ∫. penales. ¶ Secū do ponit de quattuor penalibus vsq; ad. ∫. preiudiciales.
¶ Modus procedendi in isto ∫. vsq; ad. ∫. penal' p꞉ euidenter. ¶ Primo ponit de actio. de constituta pecu. de actione de pe culio de actione in factum que ex iur. iuran. descen. ¶ Secūdo per eūdem ordinem reassumit de qualibet ꝛ ostendit quādo ha beat locum actio de constituta ꝛ actio de peculio ꝛ actio que ex iur. iur. descend. ¶ Casus a modo euidenter patet per se de b' ita ponitur vsq; ad. ∫. de pecu'. sicut littera iacet. ¶ Ex quo tra ctatum est de actionibus pretorijs que sunt reales sequitur de pretorijs que sunt personales personal' est vna actio de cōstitu ta pecu: licet enim olim haberet locū actio recepticia ꝛ de cōsti tuta pecu. tn̄ q̄cq̄d vtilitatis erat ī recepticia trāslata ē ī actio nem de cōstituta ita q̄ sola actio de cōstituta hodie locū habet.
¶ Item actio de peculio q̄ datur ∂ p̄rem vel dominum ex cō tractu filij vel serui est introducta de iure pretorio. ¶ Item iu rata actio que ex iuretur. descēdit est introducta ∂ iure pretorio hec dicit vsq; ad. ∫. de pecunia. ¶ Aliī quoq;. Quare dic' quo quoq;: dictio quoq;. implicat quasi dicat non solum actiones p̄ torie sunt reales. Sed alique sunt personales. vt. j. subijcitur.
¶ De pecunia. Istud non expono: q̄ exponetur. j. in tex. in ∫. de pecunia. ¶ Recepticia. Que erant olim actiones que ex constitutione procedebant: scilicet actio de constituta ꝛ ac tio recepticia ꝛ differebāt quia actio ∂ cōstituta vendicat sibi lo cū q̄n aliquis cōstituebat se soluturū pro se vel pro alio illud q̄d cōsistebat in pondere numero vel mensura: recepticia q̄n illō q̄ non consistebat ī his. ¶ Hodie sublata ē recepticia ꝛ illud q̄d ꝓprium erat actiōis recepticie transfusum est in actionē ∂ cō stituta. ¶ Unde actio de cōstituta vendicat sibi locū q̄n aliqs cōstituit se soluturum aliqd siue cōsistat in pōdere numero vel mēsura siue non. cū appellatione pecunie cōtinent' oēs res que possunt in pecuniā cōuerti vt. l. pecunie ꝛ. l. rei de ∨si. Ergo se quit' q̄ actio de cōstituta vendicat sibi locuz ꝓ oī re extimabili.
¶ Nostra q̄ est in. l. ix. C. de cōsti. pecu. ¶ Cū auctoritate. Qua si dicat nō debet vlteri' aliqd aut tacus habere ¶ Et ex q̄ sub audiatis repetēdo aliqd de supioi l'ra. ¶ Ite ꝓposuit ꝓto: ac tionē ꝛc. Nā ista copulatiua ꝛ opa' q̄ ꝑcedentiū ꝓprietas itel ligatur repetita: virtus enim copulatiua hec est q̄ ꝓprietatem ꝑcedentium copulatoꝝ attribuit sequētibus vt. l. seye. ∫. gayo. ff. de fun. instruc. ꝛ instru. leg. ¶ Plures. de q̄bus dicet' in. ∫. penal'. ¶ De pecunia. huiusq; l'ra planissima. Nōs reassumit quodlibet ꝓmissoꝝ ꝑ ordinem. Et ꝑmo quando h꞉ locū actio de cōstituta. ¶ Secundo q̄n actio de pecu. Tertio q̄n actio q̄ ex iuramēto descendit. Secunda ibi actione. Tertio ibi n̄e si quis. Et ideo aduertatis breuit' q̄sti. istoꝝ ꝛ expositionē tex. Postea videbitis oēs gl. simul q̄d incidūt vsq; ad. ∫. penales. Pona mus sempronius erat debitor cuiusdā mercatoris in centū ex cā mutui ille mercator quotidie siue continue inquietabat s̄ m pronium debitorem ꝛ volebat eum ad solutionem cōpellere ꝛ ꝓpterea sempronius rogauit me q̄ deberem intercedere ꝓ eo

apud illum mercatorem ego intercessi pro eo hoc modo et con
stitui me soluturum vsqz ad kalendas Aug. dubitatur vtruz
sim obligatus et ex qua actione. respondetur q sum obligat⁹:
et si interuenit stipulatio tunc teneor actione ex stipulatu et eius
effectu. Si non tunc sum obligatus actione de constituta que in
troducta est de iure pretorio ¶ Omnib⁹ exponunt glo. et bene
Lapertus. ¶ Obligari pro se vel pro aliis qui quidam sunt q nō
sunt obligati nec pro se nec pro aliis vt furiosi prodigi et infan
tes. Et in istis non potest habere locū actio de constituta. Quidā
sunt apti obligari pro se non tamen pro aliis vt est mulier quia
subuenitur ei per auxilium vell. Et in istis casibus nō potest ha
bere locum actio de constituta vt l. i. §. i. ff. de consti. pecu. Debi
tum siue ciuiliter et naturaliter siue naturaliter tm̄ vt l. i. §. debi
tum. §. vlti. et l. se. ff. de consti. pecu. ¶ Tenetur quando certum
erat in stipulatione deductum tenetur certi cōdi. ex stipu. quando
incertum tenet actione ex stipu. vt. s. de verbo. obliga. in prin.
et l. si quis certum. ff. si certum pe. et l. vbi autem non apparet §.
q id qd. ff. de verbo. obli. ¶ Actiones modo sequitur inmediate
Actiones etc. Dictum est. s. in vsi. Item pretor q prior induxit
actionem de pecul. ex contractu filii vel serui contra patrem vel
dominum modo sequitur qn̄ actio de pecul. possit habere locū. Iste
casus est planissimus a quodam filio constituto in ptate patris
stipulatus sum mihi dari. c. ex causa depositi vel comō. qa in
mutuo non procedit: possum agere cōtra filium actione ex con
tractu volo agere cōtra patrem et petere q condemnetur ad solu
tionem illorum. c. dubitatur an sim audiendus. Et respondetur
q de rigore iuris ciuilis non sum audiēdus. q: ius ciuile dispo
suit q vnus non obligaretur ex cōtractu alterius. Sed ius pre
torium ordinauit q si filius habeat peculium pater debeat con
dēnari ex contractu cū filio celebrato vsqz ad quātitatem pecu
lii q: peculium est quasi patrimonium filii idem in seruo.
¶ Cōparatur. i. inducit. ¶ Non tenet. s. parentes et dominum de
rigore iuris ciuilis. Nam filius nō vz teneri pro patre nec cōtra
vt. C. ne filius pro patre. Item nec dñs pro persona serui q: ser⁹
pro nullo habetur vt l. q attinet. ff. de regu. iur. et l. qui testā. §.
seruus. ff. de testa. Cū ergo seruus habeatur pro nullo pinde ē ac
si cōuenirer ex contractu cum nemine celebrato. Peculiotenus
i. vsqz ad quātitatem peculii. ¶ Item si quis iste. §. intendit de
actione in factū que ex iur. iur. descēdit: et est notabilis et iste ca
sus vz ita poni i terminis ego agebam cōtra quēdā feneratorē
petendo ab eo. c. que dicebaz q a me extorserat p vsurariā pra
uitatē. Et ideo feci eum citari corā vicario bon. Episcopi⁹ ille
vsurarius negabat recepisse ex causa vsuraruz in processu cau
se q probaui forte p vnum teste detulit mihi iuramentum et iu
raui prestito iuramento et lata sniā cōdemnatoria contra vsu
rariū secundum formam iuramenti. Ego actione in factū cōtra
vsurariū et peto sniā in mandari executiōi et cōpelli euz ad so
lutione illorum. c. vsurarius dicit ego sum paratus probare q tu es
periurus et q illa quātitas non erat tibi debita. Respondetur q
nō ē audiēdus q: siue iurauerit verū siue falsuz ex quo iurauit eo
deferente snia vz executiōi mādari. ¶ Aduersario alias p si iu
rāte hr vt l. nō erat. §. vlti. cum l. seq. ff. de iureiuran. Actiones
acōmodat. s. pretor. Actionem in factū vel aliā vt. j. dicit. ¶ Que
ritur iureiurando hz effectū snie. l. i. et. ij. ff. de iur. iur. sz snia vz
executiōi mādari et nō qr an sit debitū vel nō. Sed an fuerit
lata sententia vt l. si pretor in prin. ff. de iud. ¶ Or. mō pmisso
casu et sūmaria expōitione lre vt cōprendamus oīa q dicūtur
p glo. circa materiam istā restat opponere. v. vel. vi. modis. Et
formare. v. vel. vi. qōnes et ex his patebit intellectus omniū q
dicunt i glo. hic et alibi de materia ista. ¶ Aduertatis p ordi
nē primo opponi ad tex. sicut lra iacet hic vr q receptitia erat
sīlis actiōi de cōstituta. vr q non q: actio de cōstituta hebat
locū qn̄ constituebat aliquis se soluturū qd cōsistebat in pōdere
numero vl mesura. actio receptitia qn̄ illud qd cōsistebat i aliis
rebus et id vr ob. l. ij. C. de cōsti. pe. ¶ Ad istud pz rūsio per ea
q dixi verum est q erāt similes qūtum ad psonas cōstituentes.
Nam q cōstituēdo poterat obligari de actione de cōstituta et ex
recepti. ¶ Et econtra q nō etc. hoc considerato regrif iste tex.
Sed quātum ad res que in oblōnem deducebāt erāt similes:
q actio receptitia habebat locum etc. Et isto considerato loqt
l. ij. C. de consti. pec. Hodie vero sicut pz hic et in. d. l. ij. quicquid
erat vtile in actōe receptitia trāsfusum est in actōem de cōsti.
pe. et actio receptitia per cōstōnem imperialē est sublata. Item
op. de. l. i. §. i. ff. de consti. pec. ¶ Ego video aut illi q cōstitua
unt se soluturos erant apti alīs obligari. Aut non primo casu
pōt haberelocum ꝓ eos actio de constituta. ¶ Secundo casu

si non erant apti alīs obligari pro se vel pro aliis non pōt hre
locum actio de constituta et ideo exponebaz omnibus etc. aptis
obligari pro se vel pro aliis. ¶ Oppom pōt tertio q pro ei d
bito nō hēat locum actio de constituta. vt l. quod si maritus. §.
i. ff. de consti. pe. ¶ Ego respondeo. Aut illud quod constituit
erat debitum ciuile et naturale aut naturale tantum. aut ciui
tm̄. ¶ Primo casu vendicat sibi locum de constituta per quaz
constituens ad solōnem compellit. ¶ Secundo casu vendicat
sibi locum siue sit debitum de iure ciuili siue de iure pretorio.
vt l. i §. vi. ff. de consti. pe. ¶ Tertio casu iā q per errorem so
lutum possit repeti non pōt habere locum actio de cōstituta cū
effectu. Tamen si ego crederem in hoc dicendo cum aliqua disti
ctiōe lz glo. dicant alr. Si constituo me ciuile debitum solutu
rum. Aut credo debitum ciuile et naturale et non possum ad
solōnem compelli per actōez de constituta et sic loquitur. l. con
traria Sed vbi ego sciebam esse debitum ciuile tantum. Aliud
est dicendum q glo. dicant. Aut ille cui constituo me solutuz
sciebat sibi debitum ciuile. Aut credebat debitum ciuile et na
turale. Si credebat debitum ciuile et naturale et ego sciebam d
bitum ciuile tm̄ compellor ad solutōem. vt l. i. §. vin ff. d consti.
pe. et soluenti scienter repetitio nō dabit vt l. cum pater. §. ff. de cop.
li. et notari solet in. l. iij. §. i. ff. de consti. pec. et l. ij. §. circa. ff. d do
li excep. Sed vbi ego sciebam debitum ciuile tm̄ et ipse sciuerit
me ex ista constōne non sum obligatus cū in effectu q ille cui
constituo me soluturum est in pari cā. ergo vz esse deterioris c
ditiōis q: in pari cā semper vz esse durior cā ac oīs q eius q
cōuenitur: vt l. seruum. §. sequitur. ff. de ver. ob. et l. apud ce sum
§. marcellus. ff. de doli excep. cum infinitis similibus. ¶ Pro
cedo vlterius et vr q ex nudo pacto non nascat actio: vt l. iur.
gen. §. sed cum nulla idem marcellus et. §. idem responsum: et
§. quinimo. ff. de pac. Ergo nō vr q ex tali nudo pacto sim obli
gatus ita q conueniri possim. ¶ Ad istud est ꝓmpta respōsio
sicut glo. dicit vbiqz regulr ex nudo pacto non nascitur actio:
vt in pto et l. legem. C. de pactis conuentis. Ista regula fallit i
casibus fallit in donatōe: lz olim de iure non obligaretur ex
nudo pacto hodie oblig. vt l. si qs argen. §. si autem. C. de do.
Fallit in promissione dotis vt l. ad exactionem. C. d do. ꝓmis.
et de rei vx. ac. circa prin. ti. Item quando aliqs pollicetur rei
pu. propter honorem decretum vel decernendum vt l. i. et l. pa
ctum. ff. de poli. ¶ Fallit in nautico fenore si mutuo pecuniaz
vltra mare portandam meo periculo. vt l. periculi. ff. de nauti.
fe. et rō est q cum sit periculo feneratus in recompensationem
periculi pōt pacisci vsuras nudo pacto. ¶ Fallit in accessioni
bus frumenti vini et olei vt l. frumenti. C. d vsur. ¶ Fallit qn̄
vsura promittit ciuitati. lz alīs non debeat extra vinculū stip.
vt l. Ciuitas. C. de vsur. et l. cetus. ff. de pre. ver. tamen ciuitati d
betur ex nudo pacto vt l. et. ff. de vsur. ¶ Vlterius op. hic vr
q qn̄ stiplō interuenit promissor est obligatus de iure ciuili.
Ego ostendo q stiplō hz vinculum iur. gen. q nulla e stipula
tio in qua non interuenit consensus qui porit oblōnem natu
ralez: vt l. i. in fi. ff. de pactis. In alia lege cauet q oblō natura
lis vr obligatio iur. gen. vt l. cum amplius. §. is natura debet
ff. de reg. iur ¶ Ego respondeo oblō que est inducta p solēni
tatem verborum est inducta de iure ciuili et sic loquit. §. iste. tñ
vinculū naturalis. s. consensus est de iur. gen. ¶ Vlteri⁹ op.
ad. §. actōes ibi dr q peculium serui et filii est velut patrimoniū
serui et filii: et lege cauetur q seruus nō potest habere patrimo
nium vt l. nec bona et l. nec paterfamil. ff. de verbo. signi. Item
filius non potest habere patrimonium vt l. vlti. C. de inoffi. te
sta. ¶ Ad istud respondet illa verba que ponūtur in tex notāt
improprietatem: quasi dicat non est ꝓprium patrimonium.
Sed habetur velut propriū patrimonium: eo q notat simili
tudinem ostendit non esse patrimonium q sicut alias dicebaz
similitudo est inter diuersa. Nam sicut obligatōes contracte ab
hominibus sui iuris contrahūtur cōtemplatione totius patrimo
nii vt l. fideicō. §. tractatum. ff. de iudiciis. Sic obli. contracte a
filio vel seruo cōtemplatione totius peculii cōtrahūtur vt ff. de
pecul. l. hic dr. §. potest. ¶ Vlterius vr q pater non tenet d pe
culio ex cōtractu cū filio celebrato: q si filius recepit pecuniam
mutuo ipse nullo modo tenetur vt l. vlti. alias penulti. secūduz
Dy. C. ad macedo. si volunt rez alicui ecclesie vel ciuitati non ob
ligatur vt l. si quis rem. §. voto. ff. de polic. vos habetis respon
dere. ¶ Et aduertatis. ¶ Primo loquimur de filio. ¶ Po
stea loquemur de seruo. ¶ Et aduertatis p ordinem. ¶ Aut
filius contrahit. ¶ Aut quasi contrahit. ¶ Aut delinquit.
¶ Aut quasi deliquit. ¶ Quatuor fiunt casus. ¶ Primo ca

fu. ¶ Aut accipiendo mutuum ⁊ tenet pater etiam de peculio vt pecul. l. i. vlti. ¶ Aut cōtrahit extra causam mutui ⁊ tunc. ¶ Aut vouendo. ¶ Aut extra causaȝ voti. Si vouendo si quis de voucat personam ⁊ assumendo habitum religionis bene tenetur vt. l. viii. C. de episcopis ⁊ cleri. ⁊ in auctē. de san. epis. §. nulla vero licentia. ¶ Si vouet rem aliam nō psonam nō obligatur ⁊ sic loquitur. l. si qs. ff. de voto. ¶ Si contrahat extra cāȝ mutui ⁊ voti: vos habetis dicere q regulariter ex quocūqȝ contractu a se celebrato tenetur insolidū vt. l. filiusfa. ff. de act. ⁊ obli. ⁊ l. si quis cū filio. ff. de pecul. ⁊ l. i. §. si apud filiū. ff. depo. ⁊ in multis alijs. ¶ Tamen licet filius obligetur insolidū. in quantum tenet pater ¶ Respondeo aliquādo tenetur d peculio ¶ Aliquādo institoria. ¶ Aliquando tributoria. ¶ Aliquādo de in rem verso. ¶ Aliquando qd iussu eo. Verbi gratia vno verbo dicam vobis oīa non dicerem vobis istas clancās nisi q glo. dicit. Quādo filius cōtrahit ignorāte patre. Pater tenetur vsqȝ ad quātitatem peculij ⁊ ita loquitur. §. actiones ⁊ l. si quis reum §. adeȝ inst. ff. de lib. ¶ Si contrahat voluntate patris. ¶ Aut erat prepositus stationi vel merci ⁊ tenetur institoria. vt per totum ti. de institor. ¶ Aut gubernat nauem. Et tenet pater exercitoria insolidum vt per totuȝ ti. de exer. Aut iubet eum quēcunqȝ 9tractum celebrare: ⁊ tunc pr vr celebrare: ⁊ ideo pr tenet insolidum ⁊ de iussu vt. l. i. in prin. §. §. i. ⁊ ii. ff. quod iussu. Aut non 9bit vt ipse. ū. sed alis. Et tunc siquidem conuertit in rem patris pater tenetur de in rem verso vsqȝ ad quantitatem que versa est. vt. l. i. ff. de in reȝ verso. ¶ Si nihil est conuersum in vtilitatem pris. Siquidem negociatur ī merce peculiari. Aut patre iubente. Aut ignorante aut 9sciente. Aut sciente ⁊ non 9dicente expresse nec consentiente. Si iubēte ⁊ volente tenet insolidum. Si ignorante vsqȝ ad quantitatē peculij. Si sciente ⁊ non 9dicente nec consentiente tenetur pater tributoria. In qua cōditio pris est eadem q aliorum creditorum. In actione de peculio pr deducit sibi debitum. In actione tributoria nihil deducit. Sed concurrit cum alijs ⁊ sic loqt ti. de tribu. ¶ Secūdo casu qn filius quasi 9bit vt qn gessit negocia alterius sine mandato. Item qn administrat tutelaȝ alicuius pupilli tenetur pr vsqȝ ad quantitatem. vt. l. si filius. ff. de neg. ge. ⁊. ff. de tutel. l. filius. Quando delinquit vel quasi ideȝ ē in tertio membro quod in secundo tenet pr quatenus peculiū locupletatum est ⁊ non vltra. vt. l. iii. §. ex furtiua. ff. de pecul. Hoc verum ante sniam. Sed si filius committit ex delicto vel quasi actione in fctū datur actio in fctū 9 pfem vsqȝ ad quantitatem peculij. vt. l. iii. §. idem scribit. ff. de peculio. ⁊ l. q ou. ⁊ l. condemnatus. ff. de noxa. ¶ Ex dictis d filio: de seruo planū est Si seruus 9bit obligatur dn̄s vsqȝ ad quantitatem peculij et si 9bat dn̄o 9sentiente: vt. l. si quis seruum. §. etiam. ⁊ l. quos. §. ff. de pecul. ¶ Si dn̄o volente. Aliquando obligat exerci. Aliquando institoria ⁊c. distinguendo sicut ī filio. ¶ Si delinqt vel quasi non dat actio in dn̄m etiam quatenus peculium est locupletatum sed proponit noxal 9 dn̄m hoc est illum cui dn̄um emendari vel dari seruum pro noxa. ¶ Nam actiones noxales dant ex delicto vel quasi non de peculio. ¶ Ex d icto filij iuniqȝ dat noxalis lȝ olim daretur. vt. §. de nox. §. vl. ¶ Ideo do procedo vlterius ⁊ aduertatis bene hic d q ex quo iurandū est deferente reo vel iudice non qr an sit debitum vel non. sed an sit iuratum vr q de periurio sit inquirendum: q si iurarem legatum mihi esse relictum ⁊ prolato testō appet non relictum legatum non debetur. vt. l. vl. C. de iureiur. Item si iurarem mihi ab aliquo deberi ⁊ condemnatus postea reperiunt instrumenta retractat iuramentū vt. l. admonēdi. ff. d iureiu. Rn̄deo regulr iuramentū nō retractat 9ptu periurij. vt. l. i. C. de re. credi. Et hoc fallit qn legatū debetur alr petitur ex testamento quia iusiu. speciem transactionis cōtinet vt. l. ii. ff. de iu. iu. Sȝ transactio non valet facta sup his que p̄dentur ex testō nisi cognitis ⁊ inspectis verbis testamenti. vt. l. de his. ff. de transac. ¶ Itēȝ fallit quando apparet p productionem instrumentorum debitum non esse vt. l. admonēdi. ¶ Ostendo vlter. q iuramentum generaliter debeat retractari: q vbi lex penam iponit faciendi illud videt p effectum prohibere cui penaȝ iponit vt. l. iii. C. de sum. tri. Sed in lege cauetur q periur⁹ potest accusari. ⁊ puniri quasi cōmittat crimen stellionatus. In alia. l. cauetur q pōt puniri. l. iul. maiestatis vt nō. in. l. i. C. ad. l. iul. ma. l. de periurio ff. de cri. sti. ⁊ in aut. serenitas vt non solum circa prin. Respōdeo regulariter iuramentum non retractatur 9ptu periurij. Fallit in casibus. in. l. vlt. C. de iu. iu. cū periurium nō debeat esse inultum q lex permittit periurium. ¶ Aliquando potest accusari. l. iul. mate. qn̄ cōmisit periuriū in principalē imperatoris. ¶ Aliquādo de crimine stel. vt regulariter in crimine stel. nō reperitur pena iposita: ⁊ ideo relinquitur imponēda iudicis arbitrio vt. l. i. §. expilatores. ff. de extra. ¶ Alterius restat querere duas vel tres qōnes. ¶ Primo an actio de pecul. insti. trib. ⁊c. sint propria nomina actionū vel cognomina: siue adiectiōes pretorie hic possent dici multa: tamen hec est veritas: ⁊ ita tenetur p glo. q non sunt ꝓpria nomina. sed adiectiones vel cognomina ꝓprijs nominibus adiecta. cōtraho enim cū seruo emēdo dicam ago ex empto de pecul. vel cōtraho de mutuo vel act. ma. vt no. manifeste in. l. iii. §. cū congruit. ff. de pecul. ¶ Alterius posset aliquis querere. Quot sūt species iu. iu. ¶ Nos scitis q aliud est de veritate. Aliud de credulitate. Hoc anno habuistis. sunt tria. Voluntarium. Necessarium. Et iudiciale. ¶ Voluntarium qd defertur a parte parti extra iudiciū ⁊ ga ex voluntate suscipitur ⁊ refertur: ⁊ de isto non tractatur hic. ¶ Necessarium ē q defertur a iudice: ⁊ istud non potest recusari. nisi ex magna cā. ¶ Judiciarium est q defertur a pte pe iudice approbante: ⁊ istud olim non poterat recusari. Hodie sec vt. l. manifeste. ff. de iu. iu. ⁊ l. generaliter. §. sin autem. C. de re. cre. ¶ Modo restat querere illud qd est necessarium vt in nulla parte inuenietis ita bene sicut hic in gl. que actio datur ex iuramento. Si tu dicas datur actio in factū: male dicis: q datur actio ex eo contractu vt. l. si duo. §. si quis iura. ⁊ §. marcel. ff. d iu. iur. ¶ Si dicis q datur actio ex contractu male dicis quia inuenio dari vtilem in rē vt. l. nā ⁊ postea. §. vlt. ff. de iu. iu. ¶ Si dicas dari vtilem in rem male dicis: q inuenio dari actionē in factū vt. l. actori. C. de re. credi. Et ideo glo. dicit ⁊ valde bene hic melius distinguēdo q in aliqua alia parte iuris. ¶ Aut iuramentum defertur actori. Aut reo. ¶ Primo casu. Aut agebat psonali. Aut reali. ¶ Si personali datur vtilis ex eo cōtractu q allegat interuenisse lȝ in veritate nō interuenit vt agebam pro socio dicebam te mihi teneri a. ⁊c. iuraui te mihi debere ex iuramento scō cum cā datur vtilis pro socio. Itē iuraui me emisse lȝ non emerīȝ. datur vtilis ex empto. Iteȝ in comodato ⁊ deposito ergo quando iuratur cum causa istō appellatur conformiter. i. cum cā datur vtilis ex cā: que interuenisse allegatur. vt. l. si duo pro. §. si quis iurauerit. ⁊ §. idem dicim⁹ ⁊ §. marcel. ff. de iu. iu. ¶ Si iuratur sine causa vt peto a te. c. dicis te non teneri defertur mihi iuramentū ⁊ iuro datur actō ī factū ex iuramento prestito isformiter. i. sine cā v. l. actori. C. de re. credi. ¶ Secundo casu si agebā reali ⁊ delato mihi iuramento iuro rem ad me pertinere. Aut tradita est mihi p eum a quo fuit delatū. Aut non. ¶ Si tradita. Aut ille erat domin⁹ Aut non. Si erat dn̄s habeo vtilem in rem. Si non erat dn̄s habeo pub. si est tradita habere posset dicere q in factum ⁊ vtilis ī rem 9currerent hoc casu si ille erat dn̄s: alias habeo pub. vt. l. nā postea. §. vlt. ⁊ l. sed ⁊ si possessori. §. i. ff. de iu. iu. Si deferatur reo. Aut in personali. Aut in reali. ¶ Si in personali parit exc. non act. ¶ Si in reali. Aut iurauit rem non esse petitoris. Et hȝ solum exc. non act. cōtra aliquem. ¶ Si iurauit suaȝ eē habet act. cōtra eum qui d eius si peruenit ad eum possessio. 9 alios non. q res inter alios acta alijs preiudicare nō debet vt l. sed ⁊ si possessori in prin. ff. de iu. iu. Sed si deferatur iuramētum ⁊ postea feratur sentētia dubitatur vtrum actio iu factuȝ nascatur ex iuramento vel ex sententia. Pla. dicebat q ex sententia Nostri doc. dicunt q ex iuramento. Primo ex sentētia lata. Secūdo ex iuramēto hoc ostēdit sic. Si mutuo aliem pecuniam ex illa numeratione nascit actio. certi condi. ex mutuo: Si stipulor mihi reddi nascitur ex stip. ergo nō est questio. Nō n. est mirum q nascant due actiones ex diuersis factis arg. ad hoc. l. si stipulatus fuerit. § cū pecuniam ⁊ l. cum. ii. ff. d nouat. Et no. solet in. l. certi cōdi. §. quoniam. ff. si cer. pe. Si aliquis dicat q vtraqȝ actione petitur. Ideȝ quid ad hoc bene interest. n. habere plures actiones ad idem vt. l. si quis reum ⁊ l. iii. § i. ff. de libe. leg. ¶ In contrariū est inuenire q due actiones cōpetūt eiusdem rei nomine vt. l. heres a debi. ff. de fideiuss. de act. emp. l. nō est nouum cū ex actione facta tollit vtraqȝ p vnaȝ vt. l. si iudicium. §. i. ff. de nona. ⁊ l. qbus. ff. de verbo. oblig.

Penales. Ante positionem casus ego dicā vnum verbum ad euidentiam ⁊ cōprehendaȝ quasi tex. ⁊ glo. dictum est. §. de pretorijs psonalibus. que sunt rei persecutorie. ¶ Modo sequitur de psonalibus. Et ideo habetis premittere q penalium actionum tres reperiuntur species. ¶ Quedam actiones dicuntur esse penales inspecta persona actoris ⁊ rei. ¶ Quedam inspecta persona rei tantum. ¶ Et

quedam inspecta persona actoris tantum. ¶ Primo quando actor petit quod sibi non abest et reo non adest verbigratia ego co. fur. ad libr. et habui libr. Ergo act. furti ad penam dupli ista appellatur de pena. ii. vt quod deiecisti me de possessione violenter. et tu ad tempus peruenit: ego interdicto vnde vi. istud videtur penale habito respectu ad te quod peruenit ad illud quod tibi non adest: tamen videtur persecutorium habito respectu ad actorem quod peto rem meam et res quas perdidi per deiectionem vt. l. i. l. pri. ff. de vi et vi ar. ¶ Tertio. vt si do tibi. c. vt accuses seprorium calumniose de homicidio. iste seprorius pp cuius calumniam data est illa pecunia potest agere contra te. et petere illa. c. act. in factum quod descendit ex edicto de cal. vt. l. generaliter. ff. de calu. §. iste sim tamen et rectam opinionem loquitur de iiii. act. penalibus quarum tres sunt penales ex parte acto. et rei. prima est pe nalis ex parte rei persecutoria ex parte actoris. Actio que datur contra eum qui corrupit album pretore de qua primo tractatur est mere pe nalis. Item act. que datur contra eum qui vocauit patrem. vel patronum in ius sine venia et de ista tractat. ii. Item act. que datur ex edicto neque eum qui in ius vo. vi. eri. est mere penalis ex parte rei. Sed act. que datur ex edicto de eo per quem factum erit est penalis ex parte rei persecutoria ex parte actore. De. iii. spe de his que sunt penales ex parte acto. et rei persecutorie. Ex parte rei nihil tractatur hic. Sed tractatur. ff. d. al. ¶ Ponamus prator bon. in muro palatii fecerat fieri quadam dealbationem in qua fecerat fieri edictum in quo contine batur quod quicunque iurent de nocte pensatur in tanto vel quod talis comparat remissurus de iure. Quidam iuit et corrupit illud edictum dubitatur in quantum teneatur et verum illa act. sit penalis. Respondetur quod tenetur act. in factum que est vere penalis. Secundo dicit filius emancipatus volebat agere supra patrem qui tenebatur ei in c. si postulauit veniam debebat ire coram pretore et dicere domine pretor: supplico vobis quod permittatis me agere contra patrem meum qui tenetur mihi in c. Fuit filius et magne presumptionis: quod non postulauit veniam dubitatur in quantum tenetur. et verum illa act. sit penalis et respondetur quod tenetur in. l. aur. idem in liber. Tertio ponit de. iii. t. iii. feci quendam citari vt compareret dum veniret quidam detinuit eum ergo contra detinentem tenetur in. l. aur. ¶ Item agebam contra aliquem dedit fideiussores iu. sisti. ¶ Ponamus dum veniret ad iud. vt sisteret in iu. quidam detinuit eum iste tenetur act. in fa. Ex albo ista est penal. ex vtraque parte et datur in. l. aur. vt. l. si quis id quod. ff. de iur. om. iu. in aut. de litig. §. omnem et. l. i. ff. de albo scri. ¶ Parentum parentes debemus accipere in infinitum quantum ad hunc causam cum tractemus de fauore vt. l. quoque. §. pretor. et. §. parentes et in. l. sed si ac. l. §. liber. ff. de in ius vo. ¶ Aduertatis. l. cauetur quod appellatio parentum extenditur vsque ad tritauum superiores appellantur maiores non parentes tamen quandoque tractatur de fauore appellatione parentum continentur omnes vsque in infinitum. Vnde si hodie viueret Adam continetur appellatione parentum et non posset vocari in ius si veniam non impetrasset. i. non postulasset nec impetrasset: debuit. n. dicere domine pretor. et c. Item in eius duo requiruntur edicta. neque eum. t. c. et de eo per quem. t. c. de quo loquitur. §. iste. ¶ Querit glo. ista duo different quod ti. ille ne quis eum t. c. habet locum quando aliquis eximitur post vocationem in ius. et ante satisda. prestitam ti. ille de eo per que t. c. post vocationem et satisda. et hoc probatur ex or. di. ti. ¶ Primo ponitur ti. de in ius voc. postea si quis in ius vo. non ierit. ¶ Tertio in ius voc. vt eant. ¶ Quarto immediate ne quis eum qui in ius vo. vi ex.
¶ Postea subiicitur ti. qui confirmat iudi. qui satis. co. Postea si ex nox. causa aga. de illo nihil ad nos postea de eo per quem fa. ¶ Preterea differunt in alio quod ti. ne quis eum t. c. regi diuo etiam in alio sufficit vt voluerit. l. vni. §. eripere et. l. iii. ff. ne quis eum qui in ius vo. et. l. i. ff. de eo per quem factum est. Preterea differunt in. iii. quod act. ex edicto ne quis eum t. c. est penalis ex parte vtriusque. Sed act. ex edicto de eo per quem fa. est penalis ex parte rei persequutoria ex parte actoris: quod si plus impediant quominus quis ad iudicium veniat si vnus soluat non liberantur alii vt. l. pe. §. hoc iud. ff. ne quis eum qui in ius vo. vi ex. Sed ex edicto de eo per quem fa. est Si vnus soluat omnes liberantur vt. l. i. §. si plures. ff. de eo per quem fa. est. De qua ergo act. loquitur iste ver. remotis aliis opi. que sunt truffe quantum ad hoc loquitur vtraque: vna sit penalis hinc inde alia ex parte rei tantum. Innumerabiles quod eius difficultate enumerantur propterea in arbore actionum fuerit difficile enumerare bene enumeratur ita quod non reperiuntur plures in corpore iur. Inuenitur act. ex edicto. nau. cau. sta. ex edicto de his qui deie. vel effu. et alie plures penales. ¶ Premissa expositione ter. et expositione casus quam duo vel tria verba. hec aduertatis bene et faciam finem.

¶ Quero que est differentia inter act. pretorias penales et non penales quod. s. tractauit de non penalibus vsque ad. §. pena. postea de penalibus: que sit differentia aduertatis: quia glo. non dicit plene. Act. penales sunt annales rei persequutorie sunt perpetue vt. l. i. bonorum. ff. de act. et obli. et. l. de perpe. et temp. act. in prin. Item penales sunt odiose et restringende persequutorie non odiose et ideo amplianda vt. l. hoc. ii. §. quid ergo. ff. de suspec. tuto. et. l. si preses et. l. interpretatione. ff. de penis. ¶ Preterea in penalibus vno soluente non liberantur alii sed in rei per. sic vt. l. ad eo. ff. de iurisdi. om. iudi. et ad. l. acquil. Item media. §. si plures. ff. ad. l. acquil. et. l. i. C. de cond. fur. si quis vellet calumniari glo. immediate destrueret eam in hoc puncto ego inuenio quod in penalibus vno soluente alii liberantur. Actio ex edicto de eo per quem fa. est penalis quod non datur contra heredem delinquentis nisi quatenus ad eum peruenit et tamen cauetur in. l. quod si vnus de eximentibus soluat alii liberantur vt. l. i. §. si plures. ff. de eo per quem. fa. e. Ego rndeo. aut est penal. ex parte acto. et rei. Et vno soluente non liberantur alii vt. l. sed si per sonam. §. vlti. ff. ne quis eum qui in ius voc. vi. et sic loquitur gl. Aut est penalis ex parte rei persecutoria ex parte acto. et tunc vno soluente liberantur alii et sic loquitur contrarium. ¶ Item videtur quod male dicat quod ego inuenio in his que sunt penales ex parte vtriusque quod dantur ad id quod actori non abest et reo non adest et tamen vno soluente liberantur alii. act. in factum de his qui deie. vel effu. est penal. ex parte vtriusque quod datur ad id quod actori non abest et ita non adest et tamen vno soluente liberantur alii vt. l. et quod et. l. per exp. ff. de his qui deie. vel effu. l. iii. §. vlti. et. l. i. a. §. vlti. et. l. sco. ff. nau. cau. sta. Ego respon. aut penal. ex parte vtriusque descendit ex vero delicto et tunc vno soluente non liberantur alii: et sic loquitur glo. in. l. adeo. ff. de iur. om. iu. et. l. item media. §. sed si plures ad. l. acquil. ¶ Aut descendit ex quasi delicto et tunc in quasi delic. Si act. sit mere penal. vnus soluendo liberat alios vnde est casus in. l. iii. §. fi. et. l. iii. a. §. fi. ff. nau. cau. sta. ¶ Eo modo ergo ita subaudiatis. Vno soluente t. c. quando est actio penal. ex parte actor. et rei vel descendit ex vero delicto. Nam si ex quasi delicto vno soluente liberantur alii. Et inter delicta quasi delicta sit differentia quantum ad hoc inuenietis duas glo. quas habuistis in. l. ex maleficiis. §. is quoque ex causis. ff. de actio. et oblig. et nau. cau. sta. l. vlti. §. servus ita subaudiatis et est vera glo. ita quod nullus potest eam calumniari. ¶ Aduertatis vlterius quero et ista quod est truffatoria libertus fecit vocari patronum. vel filius fecit vocari patrem non venit vel obtulit libellum non fecit vocari. Numquid teneatur ad penam t. c. et est casus in. l. quamuis et. l. libertus. ff. de in ius vo. ¶ Item an hec pena debeat imponi in personis contra quas prohibentur vocari puta pontificem dum sacra colit. et preconem dum equo publico vehitur t. c. quidam dicunt quod sic. Glo. dicit et bene quod non quod pena. l. aur. est inducta contra eos qui enumerantur in edicto pto. In edicto preto. enumerantur parentes liberi et parentes eorum. ¶ Alie persone non inueniuntur enumerate licet alias inueniantur in edicto quod non debent vocari. sed habeat locum ordinaria pena arbitrio iud. imponenda quod vbi lex mandat delictum puniri et penam non imponit relinquitur arbitrio iudi. imponenda vt. l. i. §. expilatores ff. de effrac. ¶ An hodie istud quod in liberto videtur sit correctum quod libertus habetur loco ingenui vt in auf. vt liberti de cetero.
¶ Fertur esse quod habetur loco ingenui quantum ad alia sed quantum ad personas patronorum iura remanent salua. ¶ Vlterius si filius conueniatur an pater debeat iurare de calumnia. ¶ Item an habeat locum in causa criminali. In causa criminali non potest hoc habere locum: quod si pater vel patronus delinquant contra filium vel libertum non possunt eos accusare sed debent agere act. in fac. vt. l. hu tamen. §. lib. ff. de accu. et ideo superuacuum est querere: an procedat in ca. criminali. Sed in ca. ciuili an procedat videtur quod non vt. l. qui in potestate. C. de in ius voc. et. l. his nulla. ff. de iu. rndeo. Aut filius est in potestate aut emancipatus. Si in potestate non pot agere contra patrem cum venia vel sine vt pcalle. l. est tamen intelligere quod regula fallit in castrensi peculio vel quasi que in illo habetur tanquam pater fa. Et ideo potest patrem conuenire postulata venia vt. l. si quis vxori. §. an pater. ff. de fur. et. l. ii. et. iii. ff. ad mace. et. l. adoptiuum. §. i. ff. de in ius vo. Item in alio quando pater instituitur et rogatur de restituere hereditatem filio si desinat esse in potestate si probetur quod dilapidabat bona in hereditate existentia compellitur eam restituere vt. l. ii. ff. ad tre. Item quando pater non habet vsumfructum aduenticiorum: quod constituitur curator bonis vt in auf. vt li. m. ii. et auf. circa prin. Filius quando est emancipatus bene pot agere ciuiliter sed habet necesse veniam postulare alias punitur pena. l. aur. Quis debebat de calum. iurare si filius agat si pater agat tanquam legitimus administrator. dicitur in

pare pater de cal. vt. l. ii. §. qd obseruari. C. de iu. in. et. c. l. i. C. de dolo. Si filius agat contra patrem si est maior ipse filius si minor dat ei curator. Si contra alium si pater non habet vsumfructum constituitur curator: si pater habeat vsumfructum pater compellitur consentire. et si non consentiat admittitur vsufructuarius vt. l. cum non solum. §. i. C. de bo. que li.

Preiudiciales. §. iste ponit tres act. que preiudiciales appellantur quarum vna appellatur de libertate et seruitute. Alia de libertinitate et ingenuitate. ¶ Tertia vero appellatur preiudicialis de partu agno. Et quero primo vtrum iste sint reales vel personales. Secundo vtrum sint pretorie vel ciuiles. Dicit ergo quod act. preiudiciales sunt in rem non in personam. Item quod act. de libertate et seruitute est actio ciuilis. actio de libertinitate et ingenuitate et actio de partu agno. sunt pretorie non ciuiles. Ulterius dicit quod per act. personales petitur aliquid dari vel fieri per act. reales vendicatur res tamen contra furem datur rei ven. et nihilominus datur con. fur. et hoc est inductum in odium furum propter multos effectus qui ex con. fur. procedunt ¶ Item act. omnes personales appellantur condictiones licet improprie. Act. reales appellantur vendicationes et de hoc dicit vsque ad. §. sequens. Iste. §. tractat quandam materiam satis subtilem et videntur in isto. §. glo. sibi inuicem esse contrarie. Act. preiudiciales de quibus tractat iste. §. sunt tres. vna appellatur preiudicialis de libertate et seruitute. i. quando aliquis petitur pronunciari seruus vel econtra qui ipse petit se pronunciari liberum. Alia appellatur de ingenuitate et libertinitate. i. quando aliquis petitur pronunciari libertus. vel econtra ipse petit se pronunciari ingenuum. ¶ Tertia appellatur de partu agno. i. quando aliquis petit se pronunciari filium alicuius vel econtra denegante se esse filium pater petit pronunciari filium suum. Nam siue proponatur ex parte eius qui prouocatur de statu libertini. ingenui. vel non filiationis siue ab eo qui opponit pronunciari libertum suum. vel filium semper appellatur preiudicialis. Et de istis tractat. §. iste dupliciter. Nam primo querit vtrum sint reales vel personales. Secundo querit an sint ciuiles vel pretorie: et ideo casus est ita planus quod non posset esse planior. Casus ergo non dz aliter poni quam littera iacet. §. iste format duas. q. circa act. preiudiciales. Prima est vtrum act. preiudiciales in quibus queritur de libertate et seruitute sint reales vel personales. Et ad istam. q. videtur quod sunt reales non personales. Secundo format aliam. q. an sint pretorie: vel ciuiles. Ad istam. q. respondent quod sunt due pretorie. s. illa in qua queritur de libertini. et inge. et in qua queritur de partu ag. Alia in qua queritur de libertate et seruitute est ciuilis hoc intendit. §. iste si aliter intelligatis non intelligitis quid dicat tex. ¶ Aduertatis quo ad ordinem procedo circa. §. iste. ¶ In. §. alie tractatum est de act. pre. Et primo de pretor. in rem. Secundo de pretor. in personam. §. iste tractat de ci. et pretor. conter. et non separatim ponitur a prece. §. tractauit solum de preto. personalibus et realibus. hic tractat mixtim de pre. et ciui. et ideo ponitur separatim a prec. Dicit ergo duo breuiter. act. preiudiciales sunt in rem. Secundo quod sunt pretorie. Tertio est ciuilis. h. d. Secundo modo videte exponentem tex. ¶ Preiudiciales. ¶ Que sunt ille immediate subiecit quales modo enumerat immediate preiudiciales lib. vel seruitus: et ideo habetis in quolibet istarum dicere. si ue proponatur ex parte eius qui vendicat sibi ius in personam alterius siue ex parte eius qui vendicat sibi ius in personam sua preiudicialis dicitur verbi gratia. de libertate et seruitute aliquis erat in possessione libertatis omnia agebat tanquam libere. ¶ Peto eum reuocari de libertate in seruitutem. Actio quam propono est preiudicialis. Item econtra possidebam titium tanquam seruum fungebatur operis eius tanquam operis suis ipse proponit act. contra me petens se pronunciari liberum. Illa actio appellatur preiudicialis. Item in secunda titius erat in quasi pos. ingenuitatis. vtebatur honoribus et aliis qui deferuntur ingenuis hominibus: petebam eum pronunciari libertum meum et quod exhiberent reuerentiam debitam quam exhibent liberti patronis ista appellatur preiudicialis. Et econtra si possideo titium tanquam libertum meum et suum in quasi pos. libertinitatis actio quam ipse proponit appellatur preiudicialis vel de partu. Ista similiter procedit dupliciter. Aliquis dicebat se filium Sempronii. Ego dicebam eum esse filium meum. Et propterea petebam eum pronunciari filium meum et per consequens quod mihi prestaret que liberi solent prestare parentibus vt alimenta et debitam reuerentiam. Si propono act. contra eum. Ista actio appellatur preiudicialis de partu agn. Et econtra si eram in quasi pos. patrie potestatis in persona titii. tractabam eum vt filium illa qui acquirebat acquirebat mihi et petit se pronunciari non esse filium meum vel per aliquem modum procedit ei in quasi pos. filiationis. Et si tractabam eum vt filium et petit se pronunciari. Ista appellatur preiudicialis et de illa loquitur hic et. ff. l. iii. §. qui plaui. ff. de libe. ag. ¶ Modo determinata est prima questio. Sequitur secunda. An iste preiudiciales de quibus dictum est dicantur pretorie vel ciuiles et dicit quod due vocantur pretorie. s. de ingenui. et liberti. et de partu agni. Alia est ciuilis. s. de libertate et seruitute. Here dixerunt quidam tamen non videtur mihi bona opi. quod hoc non est notare differentiam actionum sed factorum. Quare dicit primus opi. et dicit valde male quod in aliis act. alia est persona actoris. alia persona rei. alia persona iudi. et alia est res de qua agitur. Item de libertinitate et ingenui. vtrum. vii. est inuenire in aliis. Sed hic si propono act. preiudicialem de libertate et seruitute est eadem persona actoris et res de qua agitur aliquando eadem. Et aliquando eadem persona rei et res de qua agitur. Item de libert. et inge. et de alia sic non conuenit cum aliis act. Sed quid ad rubrum cum istud non notat differentiam inter species actionum Sed accidentiam factorum quod in istis contingit quod eadem sit perso. actoris et res qui petitur aliquando rei. In aliis autem est inuenire ista distincta vnde ista opi. nihil facit. Alia opi. potest aliquid facere. Cauetur in. l. quod act. per l. confirmate videntur esse per l. inducte. Nam ille qui confirmat inductum videtur de nouo inducere vt l. lege obuenire. ff. de verbo. signi. quod facit hic ad propositum respondeo vobis act. de partu ag. est inducta de iure preto. originaliter. Sed quidam se. co. qui appellatur plau. et est ius ciuile quod se. con. sunt ius ciuile illam act. inductam de iu. preto. confirmat vt. l. iii. §. i. ff. de lib. agno. Et ideo videtur illa actio posse dici ciuilis ratione confirmationis. Legitimam. s. de iu. ci. quantum ad originem sui. Alia reperitur de iu. preto. tamen per ius ciuile confirmata et ideo magis accidit iu. preto. quam ciuili. Tenetur. s. preiudiciales de libert. et inge. et de partu agno. sunt pretorie non ciuiles. ¶ Amodo ergo valde est superuacuum querere verum preiudiciales de quibus tractatur hic sunt due vel tres. Quidam dicunt tamen due. s. in qua queritur de partu agnoscendo et in qua queritur de libertinitate et ingenuitate. Si bene aperuissent bene oculos non posuissent istam opi. tex. dicit quod vna est preiudicialis de libertinitate et seruitute et c. postea dicit cetere et c. dicit pluraliter ergo requiruntur duo numero: quod pluralis elocutio non est contenta minori numero quam duorum vt. l. inter illam. §. ita data. ff. de verbo. sig. et l. libertas. §. post annos. ff. de manu. testa. Et propterea fatuum est dicere quod sint due tamen. Nam cum dicat ceteras et vnam posuit ciuilem postea duas pretorias: saltem requiritur quod sint tres. Quia amodo si bene attendatis circa materiam §. vos intelligetis forte etc. si vos non attendatis videbitur vobis bene difficilis: et sine dubio est subtilis. ¶ Opi. hic sunt faciles tamen questiones sunt subtiles: et bene aduertende. ¶ Primo opponeret aliquis: videtur quod preiudiciales debeant poni inter pretorias reales quod preiudiciales sunt in rem ergo debuit eas ponere inter pretorias reales de quibus tractauit. §. alie vsque ad. §. in personam. tamen cum ergo posuit eas separatim: non videtur recte ordinasse: Sed inconuenienter. Ad istud respondetur quod ideo reseruauit tractare post pretorias reales et personales quod quedam reales sunt ciuiles tantum: quedam pretorie tamen preiudiciales distincte tractauit vt ostenderet quod quedam sunt ciuiles et ideo ordinate processit. a. §. omnium tractauit de ciuilibus tantum: vsque ad. §. alie. consequenter tractauit de pretoriis tamen. s. de pu. b. rescisso. seruiana quasi seruiana de constituta de peculio et de penalibus in. §. penales. Postea quod quedam reperiuntur preiudiciales. quarum quedam sunt pretorie: quedam sunt ciuiles: et ideo de eis quarum quedam pertinent ad ius pretorium quedam ad ius ciuile tractauit vltimo loco et. s. in. §. sic itaque et. §. plane et. §. appellamus tractat similiter mixti de act. personalibus et in re. ¶ Sequitur opponere. in. loco quod videtur quod preiudiciales non possint habere locum vel saltem iudicis officium non possit habere locum: quod vbi actio ordinaria locum habet officium non potest habere locum: vt. l. in cause in prin. ff. de mino. et de ede. l. quidam et de dam. infec. in. l. qui bona. §. de illo et. l. damni. §. emptio. ff. de dam. infec. l. si in prouinciali. §. si in loco ff. de op. no. nun. et in multis similibus. Sed vbi filius meus mouet controuersiam de se ipso quod contendit se non esse filium meum possum agere iu. offi. et petere quod pronuncietur filius meus et exhibeat mihi debitam reuerentiam vt. l. i. §. per hanc. ff. de rei ven. et. l. iii. et vlt. ff. de lib. ho. exhi. Ergo illud officium excludit hanc act. vel quod verius videtur ista actio excludit officium iud. ergo iudicis of. non videtur habere locum. Ad istud est facile respondere: aliquando iu. off. imploratur contra ius commune. Aliquando secundum ius commune. ¶ Primo casu vt si minor petat restitui contra contractum: vel contra aliquid in quo reperiatur lesus iure communi est quod pacta seruentur: et ideo iu. off. non potest habere locum

vbi actio de iure cōmuni est prodita. ¶ Secūdo casu vbi non est rc. sed sequitur naturam iuris cōmunis si filius dicat se nō esse filium meū non esse in potestate mea possum proponere iudicis officium et petere eū pronunciari filium meū et q exhibeat mihi reuerentiam. Item possum agere preiudiciali in rem que appellatur de partu: vt hic et palle. l. i. et ibi solet aliquid notari. ff. de rei vendi. ¶ Quia vlterius modo restat querere vt intelligatis prima questio que formata est valde debilis. Quare preiudiciales dicantur actiones in rem cum proponantur a persona contra personam dico te seruum meum quod dico te vinculo seruitutis astrictum. Item dico te libertum meum ergo debet appellari in personam. Plus si dico te filium meum dico te potestati mee subiectum et astrictum prestare mihi alimenta et debitam reuerentiam quam debent prestare liberi parentibus ergo sunt actiones in personam. ¶ Ad istud est responsio prompta et facilima. Ita enim dicuntur quod natura realium est quod per eas vendicentur res. hic per preiudiciales vendico rem. i. personam que est loco rei quantum ad hoc vendico te in libertum meum et in seruum meum tanquam bonū: vendico te in filium meum negantem te esse filium: per quas istarum rerum vendicantur. ¶ Item quod si vendicas te in libertatem et ingenuitatem vel in non filiationem asserens te non esse filium. ¶ Item si agebam de libertinitate et ingenuitate et tu resistebas: dicebasque me libertum vendico ius ingenuitatis. Item si dico me filium vendico ius filiationis et ideo in rem appellantur ex quacunque parte consistant. ¶ Modo aduertatis ad quandam questionem que est aliquantulum dubitabilis circa hoc et nunquam inueneris eam formatam nec hic nec alibi. tamen est facilis virum preiudiciales dentur illis qui sunt in quasi possessione rei de qua litigatur. verbigratia possideo aliquem tanquam seruum meum: volo proponere preiudicialem et petere quod pronuncietur seruus meus: quod timebam ne recalcitraret et prouocaret ad libertatem. ¶ Vel quod ipse erat in quasi possessione libertatis et confidens de iure suo vult pronunciari liber et agere preiudiciali. ¶ Item si sum in quasi possessione iuris pro. vel quod ipse in quasi possessione ingenuitatis et idem in alia de partu agnoscendo. ¶ Prima facie videtur quod non detur possidentibus quod actiones in rem non dantur ei qui est in possessione vel quasi. Sed contra enim vt. §. in. §. sed quoque et. l. i. §. interdictum. ff. vti possi. ergo rc. Tibi vero salua semper veritate et meliori sententia quod detur etiam possidenti vel quasi.
¶ Primo per vnum ar. generale cui non potest bene respondere. Secundo per aliud speciale quod tamen et ideo per quod potest respondere. ¶ Primo quod act. que datur pro re incorporali dantur existentibus in quasi possessione iuris. de quo agitur hoc est quia inter act. rea que dantur pro re cor. quod que pro cor. dantur non possidentibus tantum. vt. §. in. §. sed quoque. et. l. i. §. interdictum. ff. vti pos. Sed ille que datur pro incor. dantur etiam possidentibus ius de quo litigatur. vt. l. vsufru. §. sicut. ff. si vsusf. pe. l. et si forte. §. sciendum. ff. si seruit. ven. Sed iste principales de quibus hic tractatur proponuntur pro iuribus incor. i. pro iure domini quod in persona serui me habere contendo pro iure patronatus quod in personam liberti me habere contendo pro iure filiationis quod in persona filii me habere contendo. Et econtra a seruo pro iure libertatis a liberto pro iure ingenuitatis: a filio pro iure in quo se nō esse filium contendit. Et cum ista iura sint incorporalia sequitur quod rc. Preterea videtur casus si quis bene consideret tex. cauetur in. l. quod ille qui nascitur ex marito et vxore matrimonio constante est in quasi possessione filiationis vt. l. filium. ff. de his qui sunt sui vel alieni iur. in alia. l. cauetur quod talis potest proponere preiudicialem de partu agno. vt. l. siue contra pronunti. §. i. ff. de lib. agno. Et propterea nō videtur mihi aliqua dubitatio potest esse in videtur mihi quod ista sit veritas. Modo quero. iii. et aduertatis iam determinatum istud legendo tex. Tamen vt melius intelligatis adhuc dico: vtrum preiudicialis de libertate et seruitute habeat locum demum si dico aliquem seruum vel ipse se libertum. et sic in aliis. Item ego respondi semper habet locum de libertate et seruitute si peto pronunciari seruum vel econtra tu petis te pronunciari libertum vt. l. lib. §. fi. de libe. cā. si inge. esse di. l. ii. §. i. et. l. fi. cā. si. ¶ Item si peto te pronunciari libertum meum vel tu econtra petis te pronunciari ingenuum habet locum preiudicialis de libertinitate et ingenuitate vt preall. l. fi. si ingen. esse di. et probatur in. l. si duo pa. circa prin. de cur. iii. Item si ago contra te petens te pronunciari filium meum vel tu econtra petis te pronunciari non filium appellatur preiudicialis de partu agn. vnde preiudiciales appellantur ex quacunque parte proponuntur. ¶ Restat querere iiii. loco et ista. q. est aliquantulum dubitabilis. quare dicatur preiudiciales et ista est bene dubitabilis. Quidam dicebant quod in modum

exceptionis opposite preiudicant aliis et ab agendo repellunt si agas contra me pe. here. et ego in modum exc. propono te seruum vel testatorem fuisse seruum ista excep. repellit te ab agendo vt. l. i. et. ii. de ordi. cog. ¶ Alii dicebant quod sententia in eis lata preiudicat omnibus. Nam si pronuncietur aliquem esse ingenuum preiudicat omnibus vt. l. inge. de sta. ho. Tamen istam reputo quandam diuersionem: quia si pronuncietur in querela inoff. rc. Ista sententia preiudicat omnibus. vt. l. pap. §. si ex ca. ff. de inoffi. rc. ergo querela deberet appellari preiudicialis. Item si pronuncietur super etate: sententia preiudicat omnibus vt. l. de etate ff. i. man. et ibi solet notari si pronuncietur aliquem esse clericum. vel decurionem vel in aliqua conditione esse sententia preiudicat omnibus vt. l. quoniam et sequen. ff. de decu. lib. x. Ergo quelibet istarum deberet appellari preiudicialis. que opi. continet veritatem et est opi. d. Jo. et vult in effectu idem dicere quod prima opi. tamen non est verum quod dicat. Item preiudiciales appellentur. Aduertatis qualiter limitat quod preiudicat omnibus. q. que non possent tractari si verum esset quod in preiudiciali deuenit ver. gra. Peto te in seruum agendo preiudiciali de libertate et seruitute pendente iudicio cum vis me accusare possum quod esses verus seruus cum non posses me accusare quod serui prohibentur accusare dominos. Ago contra te preiudiciali de partu agn. de libertinitate et ingenui. si constaret te esse libertum tu non esses cum non posses me accusare nisi persequaris tuam vel tuorum iniuriam vt. l. hi tamen. §. liberti. ff. de accu. Ago contra te preiudiciale de partu agn. cum dicis ego volo agere contra te rei ven. ad fundum si primum esset verum non posses. vt. l. lis nulla. ff. de iud. vel ago contra te preiudiciali de libertate et seruitute: cum dicis ego conuenio te here. pe. non potes si verum esset quod in preiudiciale deuenit vt. l. ii. C. de or. cog. ergo rc. et ista est rectissima opi. Jo. tamen illis. q. que possent procedere si verum esset quod in preiudiciali deuenit non preiudicat bene scimus quod seruus regulariter non potest agere contra dominum vel accusare dominum. Fallit in casibus in crimine false monete et annone fraudate. bene potest et in aliis casibus in. l. vis certis ex cons. ff. de iii. Pone ergo quod etiam ago de libertate et seruitute contra te pen. iud. vis me accusare de crimine annone fraudate vel false monete bene potes quod si verum esset quod in primo deducitur nihilominus posses me accusare. dicuntur ergo preiudiciales rc. Et intelligatis quod preiudicant siue proponantur in modum ex. siue in modum act. Ago contra te preiudiciali dicens te esse seruum meum vis agere rei ven. ¶ Idem econtra agis rei ven. propono quod sis seruus vel agis here. pe. ita excluduntur alios proposite in modum ex. siue in modum act. vt. l. i. ii. et. iii. C. de or. co. ¶ Restat querere vlterius. v. loco. vel. vi. an iste dicantur preiudiciales etiam si nulla alia questio tractetur. ago contra te preiudiciali: quod dico te esse seruum meum. tu non agis aliquo iud. non petis aliud cui possit preiudicari per istam glo. dicuntur et recte quod semper appellantur preiudiciales: non de facto semper preiudicent: quia semper sunt apte preiudicare et act. debent iudicari aptitudine non actu inspecto sicut alie de acti. l. acql. est penalis: quia potest esse quod competit habito respectu ad annum retro vel ad. xxx. dies vel non. Nam potest esse quod res non valuit plus in anno retro vel ad. xxx. diebus proximis: tamen est penalis vt. §. ad. l. acql. §. his autem verbis. Plus aqua quottidiana appellatur quod quottidie apta est duci. et si non quottidie ducatur vt. l. i. §. duo genera sunt aquarum. ff. de aqua quotti. et esti. Quero vlterius an preiudicialis possit proponi coram diuersis iud. verbigratia dico te seruum meum coram vno iudice: alius dicit te seruum suum coram alio iu. procedit ne coram aliis iudi. vel de necessitate oportet quod proponatur coram eodem iud. ¶ Ad istam. q. respondet tex. et ideo nō est preiudicialis quod aut dico te seruum in solidum: et ago in solidum coram diuersis iudi. Aut dico te seruum pro parte. M. pro alia tunc oportet quod tractetur coram eodem iudice. Ne forte vnus pronunciet pro parte liberum: et alius pro parte seruum. Nam impossibile est quem esse pro parte liberum et pro parte seruum. Et ideo vt euitetur ista perplexitas et contrarietas oportet quod causa tractetur coram eodem iudice: iste est casus in l. cog. §. si plures. ff. de li. cā. ¶ Vlterius quero si pater potest vendicare filium adiecta causa de iure quiritum de qua in. l. i. §. plane ff de rei ven. potest agere preiudiciali de partu agn. et in quo differunt iste due. Iste due differunt in tribus quia act. que proponitur contra eum qui detinet filium adiec. cā de iure romano est ciuilis ista preiudicialis de partu agn. est pretoria et ideo differunt in origine. ¶ Preterea differunt in effectu. quia in preiudiciali de partu ag. inquiritur principaliter an sit filius vel non. Sed in illa an sit in potestate. Nam posito quod esset filius si nō esset in potestate nō haberet locum. Sed preiudi. de partu ag. haberet locum si esset filius: dato quod non esset in potestate. ¶ Preterea differunt in quodam

tertio qr rei ven. que datur adue. eā. ⁊c. proponitur ꝯ quendaꝫ
tertium qui filium meum iniuriam detinet. Sed ista ꝑponiꝶ ꝯ
filiū q̄ simpliciꝰ ꝯtrouersiā facit. iō differūt longe ⁊ effectu. Or
vlterius possꝫ queri octauo. An repiantꝶ plures ꝑiudiciales q̄
iste q̄ enūerant hic sine dubio iste magis ꝑiudicāt alijs. tn̄ gl.
repiebatur olim alia. l. pe. hc. q̄ ꝑiudicabat alijs q̄ōibus vt. l. si
quis liber. ⁊ l. vlti. §. vi. ff. d pe. he. ⁊ l. si post litem. ff. d ex. Ho
die nō preiudicat alijs vt. l. finis. C. de pe. hē. Et iō hodie non
possꝫ ꝑiudicialis appellari remanet ergo solū tres hodie. n. gl.
dic illud ius. ¶ Ego credo q̄ ꝑiudiciales pn̄t i dici oēs q̄ ꝑiudi
cant alijs q̄ōibus tn̄ iste magis appellanꝶ ꝑiudiciales q̄ ma
gis ꝑiudicant. sed bene reperiunꝶ alie q̄ pn̄t dici ꝑiudiciales. Si
ago rei ve. ad fundū ⁊ pendente iudicio ago ꝯfessoria dicēs mi
hi seruitutem dēri ad eū p aliū fundū. ista scḋa ꝑiudicat prime q̄
si pelgit q̄ i prima absolutus snīa absolutoria peret ex. rei iu. in
petitione vie. ¶ Nā si ago ad fundum ⁊ peto dimidiā ptē fū
di ⁊ pendente iudicio volo agere cō. di. ⁊ petere aliaꝫ ptē non
possum q̄ snīa absolutoria lata i pma peret ex. rei iu. in scḋa
¶ Item si ago rei ve. ꝯ te ad fundū pendente iu. volo agere ad
fructus nō possum q̄ snīa absolutoria lata i pma pꝫt excep. i
petitione fructuū. Et generaliꝶ ista est regula generalis ad oēs
ꝑiudiciales q̄ōnes. Quotiens pma petitio sic se hꝫ ad scḋaꝫ q̄
snīa absolutoria lata i pma pꝫt ex. rei iu. i scḋa pma ē ꝑiudicia
lis ad aliaꝫ vt. l. fundum ⁊ l. fūdi ⁊ l. sed si nūi. §. ante. ff. de ex.
¶ Querit vtrū iste actiones repiantur directe ⁊ ꝯtre vel di
recte solū quō glo. est tn̄ cōtradicit sibiꝑi postea si ago ꝯtre act.
ꝑiudiciali actio quā ꝑpono ē directa si tu ꝯ agas ē ꝯria. dicit
gl. q̄ sicut mādatori datꝶ directa mādatario ꝯria deponēti
directa depositario cōtraria ita ⁊ hic trufa ē. Nō est inuenire
quare dicaꝶ magis directa i psona vniꝰ q̄ i psona alterius
oēs sunt pro q̄ōēs qꝫ potest ꝑuntiare ⁊ iō sicut i socijs actio
que datur vtriqꝫ ē directa. qr pis sūt ptēs due sunt actiōes
ex ēpto. ⁊ ex vēdito ⁊ ex locato ⁊ ꝯducto ⁊ vnū nomē nō accedit
alteri ⁊ iō vtraqꝫ ē directa ⁊ ita dicūt solꝫ nō. i. l. ꝯsensu. ff. d
ac. ⁊ o. ita dicit glo. ⁊ bene nisi q̄ vituparunt se i fine. ¶ Sequiꝶ
qualiter dēat formari libellus ⁊ q̄ñqꝫ errāt aduocati si hō intelli
geret satis eēt facile formare libellos. Sꝫ q̄ aliqi nō intelligūt
hn̄ iudices iō formant male. Et multe cāe pduntur illa est cā q̄re
multotiēs illi qui hn̄t ius pdūt. ¶ Qualiter formetur libellus i
ꝑiudiciali d libertate ⁊ seruitute ꝑpoū talis talem esse seruum
suum ⁊ iō petit euꝫ ꝑnuntiari seruū ⁊ ei exhiberi seruitia q̄ sui de
bēt dn̄is exhibere. ¶ Econtra aut est i quasi possione seruitutis
¶ Aut libertatis. q̄ aliter formatur libellus q̄n est in q̄si possio
ne libertatis. Si ē i quasi possiōe seruitutis sic ꝑpōit taliꝶ. Coram
vobis dn̄e iudex q̄ indebite ⁊ iniuste tractaꝶ a tali ⁊ iō petit se
ꝑnuntiari liberū ⁊ exemi d q̄si possiōe seruitutis. Si est in q̄si pos
sessione libertatis sic ꝑponit talis coraꝫ vobis dn̄e iudex se eē
i q̄si possessione libertatis tn̄ dic se iquietari a tali ⁊ iō petit se
ꝑnūtiari liberū ⁊ ipom silentiū ne de cetero igetet me. ¶ Idē
in ꝑiudiciali d libertinitate ⁊ ingenuitate. ¶ Propono taleꝫ
esse libertū meū ⁊ iō peto eū ꝑnuntiari libertū meū ⁊ q̄ mihi
exibeat obitam reuerentiā ⁊ pstet ea que solet pstare liberti pa
tronis. ¶ Si libertus petat se igenuum si est in q̄si possessione
libertinitatis ꝑponet q̄ d̄etur a tali indebite ⁊ iō petit ⁊c.
Si est in quasi possessione igenuitatis ꝑpōit ⁊c. ¶ In ꝑiudici
ali de ptu agnoscendo si pr̄ vult vēdicaꝶ filiū ꝑponit talis q̄
M. ē filius suus. Natus de legitimo mr̄imonio nato eū hꝫ ⁊
⁊ ideo petit eū ꝑnūtiari filiū suū ⁊ vt exibeat ei ea q̄ solēt liberi
parētibus exibere. Et ecōtra ꝑponit talis se eē filiū sēprom ⁊
iō petit se ꝑnūtiari filiū ⁊ vt pcipiat alimēta ⁊c. q̄ filij solent a
perētibus percipere. ¶ Queritur vndecimo quo iure dēant pe
ti ascriptitij cēsiti ⁊ coloni. Et i quo isti ꝯueniāt ⁊ differāt in
nemetis tractatū ꝑse i gl. rubrice. C. de agri. ⁊ cē. lib. xi. ¶ Qui
dam dixerūt q̄ p iu. of. ista opi. reprobaꝶ p glo. ⁊ in dicta est re
probatio satis debilꝶ inutilis dicit q̄ iu. of. non pōt hēre locū q̄
nō extendiꝶ ad futuras pstationes vt. l. i. ff. d vsuris si ego peto
aliquē ꝑnūtiari ascriptitiū cēsitum vel colo. pp futuras pstatio
nes ergo ⁊c. ⁊ ita male dicūt q̄ nō poterat dicere peius postea
cōtradicit sibiꝑi. ¶ Alij dixerūt ⁊ ista opi. vꝫ approbari i gl.
q̄ ego peto vtili ꝑiudiciali directa ⁊ econtra vtili preiudicia
li contraria. ¶ Aduertatis vos non intelligētis cā nisi aduer
tatis ⁊ videtur te a falsa. tamen non ē si peto te pronūciari co
lonum ⁊c. ¶ Ago vtili q̄ directa nō hꝫ locū nisi pro vere ser
uo iste non est vere seruus. vt. l. quēadmo. C. de agri. ⁊ cen. tn̄ si
q̄ q̄si ad dn̄m hꝫ loco serui vt. l. quēadmo. C. de agri. ⁊ cē. ⁊ l.
i. C. in qui. ca. col. cen. lib. xi. Et iō vtilis proponi potest direc
ta ad differentiam cōtrarie nō vtilis q̄ tunc glo. esset sibi ꝯra
ria ⁊ ideo dicitis directa respectu cōtrarie, nō respectu vtilis
vt hn̄ habetis. j. in. §. vlti. ille sunt diuisiones que ponitur in pu.
arboris actionū. quedā vtilis. quedā directe. quedā contrarie
hic appellat contrariam respectu cōtrarie. Non respectu vtilis
Et econtra ipse potest agere vtili contraria respectu directe.
¶ Vltimo loco formaꝶ quedam questio aliquis dꝫ mihi x. an
nua q̄ ipse vel maiores sui ꝑmiserunt cū causa: vel ex tēpore
cuius non extat memoria vel probo prestationem x. an. ⁊ alle
go stipulationē iteruenisse ⁊ ideo dꝫ condēnari vt. l. cum de in
rem verso. ff. de vsu. quo iure petāꝶ dicit glo. ⁊ videꝶ dicere ma
le peius ⁊ pessime q̄ iu. off. ¶ Nōne. ꝯ. dixit contrarium q̄
iu. off. non debet extendi ad futuras prestationes dicā dic. vnde
errant hic que dersio est ista si fuerit promissa quomodo agā
iu. off. debeo agere via ordinaria vel agere ex stipulatione ꝑsū
pta q̄si potest hec habere locum quādo allego solum consuetudi
nem vt peto par capponum q̄ tu ⁊ maiores tui prestitistis hic
potest habere locū. Sed q̄ñ nōne est sibi contraria. ¶ Nonne
ꝯ. dixit q̄ extenditur ad futuras prestationes. Non potest rn̄de
ri nisi q̄ errant. ¶ Aut natum est ius de presenti propter fu
turas pstationes. ¶ Aut nisi non: dico te obligatum ad x.
ex empto teneberis ad vsuras si volo q̄ condēneris ad sortem
possum si ad vsuras non possum ⁊ ita loquitur. l. illa d vsuris.
Sed vbi ius est de presenti natum potest forte iu. off. de presen
ti competere q̄ fiat cōdemnatio d futuro ⁊ ita loqꝶ in. l. fecisti op.ꝰ
quo mediante aqua pluuia pt mihi nocere tamen non nocet ⁊
tamen possꝫ agere vt caueas de dāno futuro vt. l. i. §. hec actiō
ff. de aque. plu. ar. ¶ Ago confessoria q̄ inquietas me dicens
te habere seruitutem quā nego te habere q̄ ius habeo de ꝑsen
ti cōdemneris ne inquietes in posterū vt. l. harum ⁊ l. egi. ff. si
seru. vend. ⁊ pꝫ p multos casus stipulor a te mihi dari x. vsqꝫ
ad x. an. obligatio nata est de presenti vt. l. cedere diē de verb.
signi. ⁊ ꝯ. de verb. ob. §. i diem ⁊ l. cētesimis. ff. de verbo. ob. ita
pōt procedere opi. glo. ¶ Ai modo si vos aduertatis vos habe
tis plenissime materiā de preiudicialibus si vultis q̄ repetam
possum tn̄ omnia sunt in glo. exceptis tribus vel quatuor.

Sic itaqꝫ. §. iste loquitur cōiter de act. ꝑsonali
bus ⁊ realibus ⁊ ostendit que sit pro
pria materia actionum ꝑsonalium ⁊ realium ⁊ in quibꝰ diffe
rant personales a realibus ⁊ i effectu nihil aliud dicit vsqꝫ ad
§. sequens. ¶ Casus pꝫ hoc modo i terminis: ponamus q̄ ali
quis possidebat fundū cuius dn̄ium ad me ptinebat volo ager
contra eum rei vē. ⁊ fundū recuperare ⁊ formo libellū hoc mo
do. ¶ Et aduertatis vt q̄n eritis aduocati sciatis formare libel
lum. ¶ Ago contra talem quē dico possidere talem fundū quē
dico ad me pertinere iure dn̄ij ⁊ ideo peto eū condēnari ad fū
dum mihi dandū dubitatur an ista petitio sit recte concepta ⁊
videtur q̄ nullo modo est recte cōcepta q̄ dare est accipientis
facere ⁊ in eo q̄ sum dominus non possum vlterius fieri dn̄s
⁊ ideo videor mihi contrarius q̄ est inuenire q̄ actio ꝑsonaꝶ
ꝑponitur ꝑ re ꝑpria. ¶ Et aduertatis illum casum non itel
ligit glo. lꝫ multas cantias ponat circa hoc. Ponamus aliqs
furi ꝑpuit seruum meū possum agere cōtra eum rei ven. q̄ is
per furtum non perdidi dominium nihilominus omissa rei
ven. volo agere cōdic. fur. ⁊ respōdetur q̄ odio furum iducta ē
q̄ teneantur plibus actōibus rei vē. ⁊ ꝯd. fur. q̄ ē per quā aliqs
ꝯpellitur ad restit. rei. ¶ Vlterius dicit q̄ inter actiones in rē
⁊ in personam ꝯria est in hoc q̄ actiōes i rē appellanꝶ vēdica
tiones ⁊ actiōes in personam appellantur cōdictiones q̄ condi
cere est denunciare alicui q̄ debitum soluat. denunciationes
fiebant olim anteq̄ aliquis ꝯueniretur hodie sunt sublate: ⁊ n̄
hilominus actiōes ꝑsonales condictiones appellantur. ¶ §.
iste continuatur ad §. primum istius ti. hoc modo dictum est ē
in primo. §. istius ti. q̄ actionum quedā sunt in rem quedaꝫ in
ꝑsonam. Dic ergo modo ex quo vidimus que actiones sunt in
rem que in personā videamus qualiter discernantur ideo vi
deamus de effectu qualiter ⁊ ad quid ꝑponanꝶ ꝑsonales ⁊ rea
les. Casus ergo pꝫ ita in terminis vt. ꝯ. qualiter formareꝶ forte
mutus bene formaretur. ¶ Diserctis. i. separans ⁊ diuersis ꝯ
§. oīum. ¶ Si apparet. Quidam habent in littera si apparet:
⁊ tūc ista verba sunt superuacua alij hn̄t si appareret ⁊ tūc sūt
sunt superuacua. Et quidā non habent ista vba sicut ego ⁊ tūc
ista lr̄a stat bene si habeatis si apparet tūc dicetis q̄ erat quedā
verborum solēnitas cū qua proponebatur actio ꝑsonalis sub
conditione tali ⁊ hodie inest cōditio tacita ⁊ natura petitionis
sic se hꝫ q̄ reus dꝫ absolui si actor non ꝑbat q̄ in petitione

continetur vt.l.qui accusare.C.de eden.l.res aliena.C.de rei ven.l.acto.C.de probat.§.si interdicte.§.commodum. Ista adiectio nihil operatur si exprimatur quod lege tacite quod expressio eorum que tacite insunt nihil operantur vt.l.si in diem.§.seruo.ff.de cond.et demo.l.cum hec verba de le.ij.cum si. ¶ Preterea videte illud quod solet hic dici ego audiui aliquid istud exponi mirabiliter per quosdam Doc. tamen cum facit quantum ista coluna ego nolo dicere illa expo nec ego dico non in veritate non dico. ¶ Dari.i.aliud intelligitur dari cuius dominium in accipientem transfertur vt.l.si ita.§.1.ff.de oben.emp.l.vbi autem non appar.§.hec stipulo de ver.ob. Fieri primo domino perseuerante. Nam si habeo dominium alicuius rei vendo tibi et trado desino esse dominus: si emerem rem a te quererem dominium de nouo et si tertio emerem et iterum venderem et ideo regula dz intelligi primo domino perseuerante ¶ Plane modo aduertatis quod ista exceptio intellr valde male exceptiones ad hoc vt recte procedant debent esse de regula. glo. dixit multa verba et valde male quod dixit valde magistralr ad hoc exceptiones etc. si formarem regulam de homine et ponerem exceptionem de asina. exceptio esset valde inepta si regula formar circa actiones et exceptiones debent formari circa actiones. Si circa reales vel personales excep. dz esse sin alius qui in regula ponitur ita tractabatur plene in.l.i.de reg.iur.et in au.i.o non alr.§. vt auf.let. Quomodo formatur hec excep. in veritate op.glo. est quod formetur mirabili modo dictum est quod actio personalis non proponitur pro re propria. fallit in condictione furtiua Impropria est exceptio: dictum est quod non possum agere actione personali pro re propria ratione proprietatis licz concedatur ratione possessionis ad hoc vt sit recta exceptio opz quod sit exceptio ratione proprietatis et non actio personalis proponatur ratione proprietatis licz concedatur ratione possessionis tamen est inuenire casum in quo possum proponere actionem personalem de re mea ratione proprietatis: si tu furripias librum meum regulare est quod non possum condicere rem meam nisi a fure. contra te possum proponere condictione fur. ratione proprietatis rei mee quam contrectas. ¶ Quo magis. in quo versatur odium. Odium versatur in eo quod dicit ista vt teneatur pluribus actionibus nam dicit in.l.quod habere plures actiones pro re petenda priuilegium est vt.l.cum filius.§.varijs de le.ij. Ergo contra et per eius quod conueniatur pluribus act. odium versaretur et vna per versatur fauor et per opposita versatur odium. alia ratione versatur odium et ista est optima opinio quam glo. supplet quod condi. fur. infamat apud bonos et prauos licz non vtroque infamia iuris vt.l.ij.et.l.honori et.l.parens.ff.de obsequiis. ¶ Item in tertio quod condi. fur. non liberatur quis rei interitu vt.l.vlt.ff.de condi. fur. sed in rei ve. sic vt.l.ne si verberatum.§.vlt. ff.de rei ven. ergo tripliciter versatur odium. ¶ Hac actione.i.personali. Si i.quod exponunt glo. si constaret de furto tunc ista condictio si teneretur causatiue tunc si constat de furto glo. exponit proprie Sed si dubitabatur de furto et agebatur condic. furt. tunc ponitur conditionaliter.i.si apparebit de furto. ¶ Appel autem modo sequitur videre qualiter appellentur actiones in rem et in personam vt sic differant quantum ad nomina in rem proponuntur pro rebus corporalibus vt est directa rei ven. et vtilis seruiana et quasi seruiana et que proponuntur pro rebus incorporalibus. Nam sicut res corporales vendicantur ita et incorporales vt pz in rubrica. et in.l.ij.ff.si seruit.ven. et.§.in.§.eq. ¶ Conuenire sequitur vnde sumpserit istud nomen. ¶ Prisca latina vel greca quando ad rem olim si intendebatur aliquem conuenire vt aliquid daret vel faceret consuetudo erat quod et facerent denuntiari quod daret vel faceret et hodie fit de quadam vrbanitate vt.l.quidam hyberus.ff.de seruit.vrb.pre. ¶ Quo quod fiebat ista denuntiatio non est multum curandum tamen glo. dicit et credo quod verum dicat quod iure veteri primo adhibebatur magistratus a quibus postulabantur actiones et antequam aliquis conueniretur denunciabatur ei quod satisfaceret si non satisfaciebat actio formabatur a magistratu et formabatur libellus hodie iste impetrationes sunt sublate et per consequens denuntiationes vt.C.de formul.et petra.et.§.de interdictis.§.commo.et.l. vlt.C.de interdictis. Abusiue.i.improprie tamen appellatur significare proprie quod nomen significat rem quam significare intendit quod nomina sunt conuenientia rebus. ¶ Defensores appellantur quod defendunt vt.§.de dona.§.est et aliud.l.defensores.C.de defen.ciui. l.ij.§.exactis.ff.de muneribus.l.ij.§.appellata.ff.si cer.pe. Sz condictio non significat proprie actionem personalem ideo si actio personalis appellatur condictio improprie est significatio et abusiua. ¶ Or si vos intellexistis tex. sicut ego dicam expositionem tex. sicut ego exposui iste glo. nihil quasi faciunt ad propositum satis certauerunt de lana caprina et finaliter non posuerunt veritatem. Tamen nihilominus narrabo vobis quod glo. intendunt et omnia dicta formando.v.vel.vi. questiones hic dicit quod actiones personales non possint proponi pro re propria quia vestrum statim cogitabit contrarium actio commo. est personalis et tamen proponitur pro re propria. Similiter actio depositi contra depositarium. Et interdicta vnde vi contra eum qui me violenter expoliauit ergo etc. ¶ Ego respondeo aut actio proponitur pro re propria danda petitori ¶ Aut pro re propria restituenda. ¶ Primo casu inepta esset petitio peto talem fundum quem possides que dico ad me pertinere iure dominij mihi dari quod dare est accipientis facere quod meum est non potest vlterius fieri meum. et ita loquitur hic. ¶ Secundo casu habent locum contraria si ago contra te actione commo. Nam peto quod des mihi rem. sed quod restituas detentatione que est penes te. ¶ Idem in deposito quia commo. etc. vnde pro re mea mihi danda actio non proponitur: et sic.§.aliter pro re mea restituenda et sic probatur per.l.inemo.ff.de v.obli. ¶ Illa.l.distinguit solutionem omnium contrariorum si stipulor rem meam mihi dari stipulo inutilis est quod quod meum est non potest vlterius fieri meum. Si stipulor rem meam mihi restitui bene valet in re propria petitionem vt.l.inemo.ff.de verbo. obli. ¶ Vlterius op. ad rationem quam lex ponit. dicit in lex nec enim res que est actoris pot vlterius magis eius fieri. Et ad istud opponit glo. et est oppositio puerilis. Tamen si non aduertatis est multum subtilis quod eadem res pot mihi deberi ex pluribus causis vt empto et ex ca legati vt.l.et in eadem.§.actiones ff.de excep.rei iu. ergo ex pluribus causis pot fieri mea. ergo quod meum est non potest vlterius fieri meum. ¶ Prepositio est vera tamen assumptio et conclusio est falsissima. Istud est bene verum quod eadem res pot mihi deberi ex pluribus causis hodie ex causa emptionis cras ex causa legati tertia die ex causa dotis. sed si contingat quod dominium transferatur in me ex vna causa non pot transferri ex alia primo dominio perseuerante vnum potest querere dominium ex pluribus causis non successiue. Sed in idem tempus traditionis concurrentibus vt si res est mihi debita et ex causa venditionis in me dominium translatum est quamdiu perseuerat primum dominium non pot mihi queri vlterius. quod ex pluribus causis successiue non pot queri vt.l.ij.§.ex pluribus. ff.de acqui.pos. tamen ex pluribus causis concurrentibus in idem traditionis tempus bene pot vt si debeatur mihi res ex causa emptionis dotis et legati traditur mihi eo animo vt ex omnibus transferatur dominium bene transfertur. ¶ Or vlterius opponitur et ecce oppositio quam glo. reputat valde subtilem quod actio proponatur pro re mea propria quia si res fuit mea in preterito et hodie presumitur mea. quia dominium sine facto meo non pot a me discedere quia olim dominus et hodie presumitur dominus vt.l.sine possidentis et dominium sine facto etc. vt in regula iuris. Si fui dominus et peto rem per actionem personalem ergo petitio personalem ergo peto rem personalem in re propria et trussa est si ego olim fui dominus hodie presumor. Sed si propono actionem personalem pro re aliqua et peto rem sequitur per hoc quod in preterito fui dominus quod modo sim dominus actore non probante reus absoluitur Si agat reali et probat vtiliter petit. Si non absoluitur reus. Si agat personali et probat vtiliter petit. Si deficiat in probatione inutiliter petit vt pi.ca.l.i.de eden.et de rei ven.C. Dicit glo. et ad istud respondet et dicit sic quod dz fieri relatio ad gen. actionis non ad speciem quod loquitur aliquantulum subtilr et tamen dicit mihi si fieri relatio ad spez. tex. non diceret ver. si non possez petere rem mihi aliquo iure assignari male dicit si non possum petere rem meam mihi dari. fallit in condi. fur. in qua peto rem mihi dari et dicit petitio sz ex isto videtur recta petitio et tamen est ita inepta quod non possit esse ineptior. si stipulor a fure rem meam a fure mihi dari stipulatio est inutilis propter rationem que est hic quia res mea non pot vlterius fieri mea. Sed si stipulor rem meam mihi restitui vel quicquid eiz dare oz ex causa fur. stipulatio est vtilis vt.l.fure debem?.ff.de verbo.ob. ergo non debet dicere quod per condict. fur. petam rem mihi dari sed dz dacere sicut dari. ¶ Vnde omnia verba glo. sunt superuacua pro re mea mihi danda nulla actio mihi datur nec contra furem nec contra alium quia essent mihi contrarius et ita loquitur tex. ¶ Item alie personales proponuntur pro re restituenda ratione possessionis et ratione proprietatis nam fallit in condict. fur. non quod per condi. furtiuam petatur res dari sed ratione proprietatis peto rem per condict. fur. ¶ Vlterius et hic dicit glo. valde male si aliquis surripuit rem meam agam contra eum alia condict. quam condict. fur. glo. dicit quod nemo condicit rem suam preterquam a fure et nulla alia condictio nisi condictio fur. datur contra furem. Tex. non dicit hoc quod non detur alia. Sed dicit quod nemo etc. Tex. non distinguit spec. condictionum vnde debet largo modo intelligi quod nemo condicit rem suam preterquam a fure: tamen contra furem datur condictio sine causa vel ex iniusta causa vel contra eum qui res amouit vt.l.ob eas et.l.rerum.ff.amo.

¶ Item contra furem datur cōdic. inde. vt. l. si vendidero §. si
tercius. ff. de fur. ⁊ de cōdic. fur. probatur in. l. qm. Sed condic.
fur. proponitur rōne proprietatis ad petitōe pinetro ⁊ i hoc
est spale in ea cōtra furem. ¶ Si tu opponas nonne condictio
tri. datur contra quelibet male fidei possessorē vt. l. i. ⁊ ii. in fi.
ff. de tri. Nonne condi. inde. datur contra bo. fidei possessorem
vt. l. indebi. §. Sed si nummi ff de cōdi. inde. Ad oēs istas oppo
sitiones Respondet glo. ⁊ dicit qualiter ego possum pponere
condictio. inde. tri. cōtra quelibet rōne possessionis. Sed qđ ego
possum pponere contra aliquē actione psonalem rōne pprie
tatis hoc non est inuenire nisi in cōdic. fur.

Sequens.

§. iste ponit quādam tertiā actionū diuisionem generalem ad omnes actiones ⁊ ista est de illis quas Jo. prosequitur in arbore sua.
¶ Qꝛ quedam sunt actiones persecutoriee rei ¶ Quedam pene. ¶ Quedam rei ⁊ pene ⁊ ideo istam diuisionem psequitur
do. Jo in arbore qꝛ hec est vna de principalibus partibus isti
us ii. ⁊ omnes alias diuisiones excipit vltima ⁊ quare non p
sequitur vltimam. mirabiles rōnes assignantur ⁊ tamen ratō
assignatur in vno verbo ⁊ in dimidio vnius verbi. ¶ Casus
iste qui continet vnam de principalibus diuisionibus actioūꝫ
dꝫ poni sicut lr̄a iacet. ¶ Quedaꝫ actiōes sunt persecutoriee rei
quedam pene ⁊ quedam mixte in quibus petitur res ⁊ pena.
¶ Verbigrā de qualibꝫ per ordinem Rei persecutoria quan
do peto quod mihi abest ⁊ tibi adest verbigratia habes librum
meum. ago rei vendicatione contra te. omnes actiones in rem dicunt esse
persecutorie rei. ¶ Itē si mutuaui tibi pecuniam ⁊ ago contra
te condictiōne de mutuo appellatur persecutoria rei. ¶ Itē si sti
pulor a te centū. qꝛ peto illud de quo prestando inter me ⁊ te con
uenit. ¶ Item si depono vel commodo librum meum istę sunt
persecutorie rei. tamen fallit in actiōne depositi in quattuor ca
sibus in quibus continet penam si depono penes te rem meā
tempore tumultus vel naufragii vel incendii vel ruine in quibus
si inficiaris depositū teneris i duplū ¶ Alterius dicit qꝛ ex ma
lefitio quedā actiones reperiuntur mixte Quedā mere penales.
Mere penales sunt vt si subripuisti mihi libꝛ meū ago cōtra te
actione furti manifesti. vel nō manifesti ad duplū vel quadru
plū hoc totū est pena ⁊ nihilominus possum agere ꝯdicōe fur.
ad rem. ¶ Quedā repiunt mixte vt ecce rapuisti mihi libꝛ vio
lenter teneris mihi vi. bo. rap. ad quadruplū. s. in quo triplū est pe
na. simplū rei psecuto. ¶ Itē si conuenio te actiōe. l. aquil. qꝛ occi
disti suū meū qui eo tempore quo eū occidisti nō valebat nisi. x. ⁊ paruus
valebat centū ꝯdenariis qꝛ tunc plurimi fuit in anno retro. ¶ Itē
si ꝯuertas. l. aql. negas te dedisse dānū pbo te dedisse ꝯdenariis
ad duplū. ¶ Itē si qdam instituit me heredē ⁊ legauit pdicato
ribus aliqd p ecclesia ornāda vel edificanda pdicatores interpel
lant me ñ soluo legatū passus sū me vocari corā iudice teneor
ad duplū hoc dicit vsqꝫ ad. §. qdam ⁊ c. ¶ Sequens. q. d. pma
diuisio actionū fuit qꝛ qdam sunt ciuiles qda pto ie sequit ter
tia. ¶ Here oes. here dicit pp illud qꝛ immediate subiicitur i ver.
plane pp actionē depositi q̄ ē penalis in. iiii. casibus. ¶ Ipi.
l. heredis qꝛ ex dolo defuncti hrs tenetur ad simpluꝫ vt. l. i. §. i. ff.
depo. Et cā qꝛ in his quattuor casibus datur i duplū est vt. l. i. §. me
rito. ff. c. ti. Mixta qꝛ petit res ⁊ pena manifesti qn deprehende
batur cū re furtiua antequā pueniat ad locū destinatū. s. vbi pposu
it manere illa die cū re ablata si nullo mō dephendatur vel nō a n
te fur. nō manifē. appllr vt. l. furtorum. l. fe. vsqꝫ ad. l. ei q ff de
fur. ¶ Petēs p re vel furē ⁊ heredē eius natura ꝯdictō. fur.
datur contra heredē ⁊ si nihil ad eū puenit vt. §. de obli. q ex delic.
na. §. si. ⁊. l. si p fur. §. condictio. ff. de ꝯd. fur. ¶ Iniuriam. culpa
nā p quocūqꝫ dāno dato dolo aut lata culpa leui vel leuissima.
l. aql. locū hꝫ vt. l. i. l. aq. etiā leuissima culpa venit. ff. ad. l. aquil.
¶ Inficiāte. Nā si ꝯuentus negat se dedisse dānū ⁊ actor pbat
eū dedisse crescit p inficiatione ⁊ datur in duplum vt. l. cōtra negā
teꝫ. C. ad. l. aql. ⁊. l. inde neratiꝰ. §. hec actio. ff. ad. l. aql. ¶ Pre
terea dato qꝛ nō negat nihilominus est aliqū inuenire qꝛ est pe
nale qꝛ. l. aql. hꝫ tria capita ¶ In primo capite cauetur qꝛ si ali
quis occidit hoiem vel pecude teneatur qñ plurimi valuit i anno
retro si in quo plus valuit de quo cauet i. l. ii. ff ad. l. aql. ¶ In
scđo capite qđ ꝯtineatur semel audiui qñ a quodā qꝛ mō ē doctō
⁊ ipse nesciuit. Secundum caput ē sublatū ⁊ non est in vsu. ¶ In
tertio capite cauetur qꝛ qui dedit dānum teneatur qñ plurimi
valuit in. xxx. diebus vt. l. si seruus seruū. §. hoc tertio capite. ff.
ad. l. acquil. ⁊ adita. §. ad. l. acq. ¶ Mixta continens psecutionē
rei ⁊ pene. ¶ Fideicōmissi vniuersalis vel singularis qꝛ appel
latiōe fideicō. ꝯtinetur vtrūqꝫ vt. l. ii. ff. ad tre. Et propterea qđ
glo. est exstatoria. ¶ Quid de fideicō. vniuersali appellatione
fideicō. cōtinetur vniuersale ⁊ singulare vt dicta. l. ii. ⁊ l. viii. C.
de fideicō. hoc. per totum ¶ Distulerint. Non solum interpel
lati sed vocati corā iudice ⁊ ista est alia questio glo. ⁊ hoc vlt
dicit lr̄a notabiliter. Igitur oēs condictiones in qbus petit res
⁊ pena possunt dici mixte vt condictio ex. l. si quis in tantam. C.
vnde vi. ⁊ cōdictio ex. l. si cōstuterit. C. si. regū. ¶ Et ad hoc facit
qꝛ cauetur in. l. ad ea ad que credidit rō. l. nec. l. vt. l. milites cir
ca prin. ff. de re. mili. l. admitt. §. quādo. ff. de iur. o. ⁊ de fon
te. l. i. §. hoc interdictum. ¶ Sed ista ratio habet locū in qualibꝫ
condictione in qua petitur res ⁊ pena: ergo ⁊c. ¶ Queda ergo
actiones sunt psecutorie rei in quibus peto qđ mihi abest ⁊ reo
non adest. ¶ Quedam persecutorie pene in qbꝰ peto qđ mihi
non abest ⁊ reo non adest. ¶ Quedam mixte in quibꝰ peto qđ
reo adest ⁊ mihi abest ⁊ aliquid qꝛ mihi non est ⁊ reo nō adest.
¶ Modo restat formare aliquas oppositiones que lꝫ sint faci
les sunt tamen notabiles ⁊ habent aliquam vtilitatem. Et pri
mo oppo qꝛ ista diuisio sit insufficiens qꝛ ad hoc vt diuisio ac
tionum que generaliter traditur sit sufficiens oꝫ qꝛ membra cō
ueniant actioni. Sed ego inuenio qꝛ quedam sunt actiones in
quibus nec prosequor rem nec penam nec vtrūqꝫ volebas edi
ficare in loco sacro: ago interdicto ne qđ in loco sacro ⁊ hic non
peto aliquid quod mihi applicetur nec rem nec penam similit
si agatur interdicto neqđ in loco publico. ¶ Ad istud respōde
tur valde bene etiam ista interdicta continent persecutionem
rei ⁊ ideo comprehenduntur sub ista diuisione. Nam si agatur
interdicto pibitorio neqđ in loco sacro psequor ius diuinuꝫ.
Si interdicto neqđ in loco publico prosequor ius proprium
⁊ ideo ista ⁊ si qua alia actio reperitur ad alterum istorū redu
ci pōt. ¶ Or vlterius ostendo qꝛ ter. dicat male ter. dicit qꝛ ac
tiones in rem sunt omnes persecutorie rei ostenditur qꝛ sit
aperte falsum quia omnis actio in qua iuratur in litem:
vt. l. in actionibus est penalis appellatur. vt. l. penultima. ff.
neqs eum qui in ius voc. Sed in qualibet actione in rē iuratur
in litem vt. l. in actionibus. ff. de in litem iur. ergo lr̄a nō proce
dit. ¶ Quidam dixerunt ⁊ in veritate primo facie videntur val
de bene dicere tamen cōsiderata veritate dicunt in alea actio rea
lis est penalis ex accidenti quando non restituitur res crescit pena
ex contumacia. ⁊ debet cōsiderari illud qđ est de natura rei nō
qđ ex accidenti: Ista opi. reprobatur qꝛ actio depositi a princi
pio nō est penalis. Sed ex accidenti ⁊ tamen appellatur penalis
similiter actio. l. acquil. contra negantē ⁊ tñ appellatur penalis.
¶ Et ideo glo. dicunt ⁊ bene qꝛ iuramentum in litē deferatur
i actionē i rem non contingit pp naturam actionis sed iudicis
offi. ¶ Vlterius vr qꝛ actio commo. depositi ex empto ⁊ ex vēdi
to sint penales qꝛ si emo a te librum ⁊ non tradis possum agere
ad interesse qđ continet illud qđ tibi non adest ⁊ mihi abest qa
aliquando excedit duplum cōis estimationis vt. l. ii. ⁊. l. iii. ff. de
act. empti. glo. respondet valde bene. ¶ Penalis sumitur i iu
re nostro multis modis. ¶ Vno modo qñ peto qđ mihi non
abest ⁊ tibi non adest ⁊ iste sunt proprie ⁊ mere penales.
¶ Alio modo qꝛ mihi abest ⁊ reo nō adest habito respectu ad
me vr persecutoria habito respectu ad reum vr penalis ⁊ in ista
significatiōe actio ex empto potest dici penalis. ¶ Alio modo
vr penalis ex parte actoris persecutoria ex parte rei quādo pe
to qđ mihi nō abest ⁊ reo adest vt actio in factū ex edicto de ca
lūniatoribꝰ quādo peto pecuniam alicui ab alio datā pp calū.
vt. l. ⁊ generaliter. §. ⁊ illud. ff. de calū. ¶ Alio modo videt ob
stare hic dicitur qꝛ fur. manifestus punitur in quadruplū. fur.
non manifestus punitur in duplū lege cauet qꝛ illa que clā fiūt
grauius debēt puniri vt. l. vlti. ff de ritu nop. l. non existimo. ff.
de admi. tu. hic dicit econtra. ¶ Or soluere istud est valde diffi
cile: ea que sunt illicita. ⁊ nullo casu vel iure pmissa nec estima
ri possunt aliquo iure permissa: grauius puniuntur palam qꝛ
clam vt est furtum qđ est oī iure prohibitum. Sed ea que possūt
estimari aliquo iure permissa: ⁊ aliquo prohibita vt qꝛ pupillꝰ
contrahat cum tutore si fiat clam. lex presumit qꝛ fiat mala fide
si palam. lex presumit qꝛ per errorem ⁊ bona fide ⁊ ideo ⁊c. ⁊ ita
loquuntur contraria. ¶ Or vlterius posset aliquis opponere
qꝛ aliquis teneatur ex mora in legato relicto ecclesie solum ad
fructus ⁊ vsuras vt. l. i. ff de vsur. ⁊ fruc. lega. C. ⁊. l. apud iul.
§. ipsius ⁊. §. fruc. ff. de legatis primo. ¶ Ego respondeo aut
aliquis fuit in mora solum quia interpellatus non soluit ⁊ tūc
tenetur solum ad fructus ⁊ vsuras sicut tenetur pro legato reli
cto alicui priuato Sed si fuit passus se vocari corā iudice p lega
to relicto ecclesie tenetur in duplum. ¶ Posset aliquis vlterius

&c. et tunc datur contra raptorem contra furem manifestum &c. ¶ Sed verum contra raptorem datur actio furti manifesti ad quadruplum. ¶ Quidam dixerunt quod tenetur solum actione vi bo. rap. et hoc vt dicit l. .i. alias si quis ex domo ff. de fur. ¶ Alii dixerunt et istud probat gl. vt dixi male in veritas est ista quod ille qui rapuit violenter tenetur actione fur. ma. ad quadruplum quia raptor est plus quam manifestus fur. vt l. .ii. verum si ego §. cum raptor. ff. de fur. ¶ Ad l. si quis ex domo ibi non intrauit domum violenter manifeste. Sed intrauit domum in qua nullus erat. ¶ Alie questiones formantur et iste sunt de nihilo. An si heres solum se patiatur interpellari teneatur ad penam pro legato relicto ecclesie &c. dicit quod non. An illa pena habeat locum in relicto vniuersali planum est quod sic. ¶ Alia questio est quod si relictum erat in redemptionem captiuorum an habeat locum pena videtur quod sic quia relictum est in fauorem nihil est ista pena est odiosa et pene sunt restringende vt l. interpretatione &c. l. si preses ff. de penis. ¶ Quid si legatum erat relictum ciuitati Romane vel rei pub. an habeat locum pena videtur quod sic quia res pub. et ecclesia paribus passibus ambulant vt l. vlt. C. de sacro san. ec. Sed non habet locum propter rationem predictam. ¶ Alia questio formatur an habeat locum ista pena in legato relicto deo vel sacerdoti alicuius ecclesie videtur quod non quia oportet quod sit relictum loco tamen nihil est quia si aliquid relinquatur deo videtur relictum ecclesie si relinquatur sancto Martino si est aliqua ecclesia in ciuitate que sic vocetur videtur ei relictum. Si non est sed in territorio videtur ei relictum. Si non est in territorio videtur relictum maiori ecclesie. Si sunt aliqua eiusdem nominis videtur relictum pauperiori vt in au. de ec. ti. §. si quis in nomine. ¶ Preterea relictum capellano vel sacerdoti videtur relictum ecclesie vt l. annua. §. tica. ff. de annuis legatis.

Quedam actiones.

§. Iste adiecit tertium membrum ad primam diuisionem que posita fuit in prin. istius ti. dictum fuit ibi quod omnium actionum quedam sunt in rem quedam in personam. Ecce quod quedam reperiuntur que sapiunt naturam realium et personalium et iste appellantur mixte. ideo de eas intendit §. iste. ¶ Mixte appellantur fami. herc. com. diui. fi. regun. et in istis si res potest equaliter diuidi et equaliter pro diuiso assignari procedet diuisio et assignatio equaliter pro diuiso si non tunc habet vni assignare rem vel maiorem partem rei et eum alteri condemnare in certa pecunie quantitate et hoc dicit vsque ad §. omn. et ibi incipit lectio hodierna. ¶ §. iste quasi nullam difficultatem habet et propterea potest facilius expediri quia de materia eius satis tractatum est ad plenum §. in §. omnium et si vos vultis proprie intelligere §. istum oportet quod reducatis ad memoriam ea que dicta sunt in §. omnium quod natura realium actionum propterea est quod per eas petimus illud quod ad nos pertinet iure domini vel quasi. ¶ Natura personalium est quod per eas petimus quod ad alium pertinet sed est inuenire quod quedam sapiunt naturam realium quia per ea petimus quod ad nos pertinet iure domini. ¶ Item naturam personalium quia per eas petimus quod ad alios pertinet et in nos petimus transferri et de isto tertio membro itendit tractare §. iste. ¶ Dicit ergo quod casus non habet aliter poni nisi sicut littera iacet. actio famil. her. que proponitur inter coheredes pro hereditate diuidenda est mixta quia partim sapit naturam realium partim naturam personalium. ¶ Item actio com. diui. que proponitur pro re com. ex quacumque causa diuidenda est mixta quia in aliquo &c. ¶ Item actio fi. regun. in qua agitur pro finibus rusticorum prediorum distinguendis est mixta quia in aliquo &c. ¶ Postea dicitur vltimo loco ago contra consortem meum actione com. diui. et peto diuidi rem com. dubitatur an iudex debeat diuidere equaliter ita quod vni adiudicet vnam dimidiam alteri alteram dimidiam vel habet adiudicare totam rem vel maiorem partem et respondet quando res de cuius diuisione tractatur recepit comodam diuisionem iudex habet diuidere equaliter vni dimidiam alteri alteram dimidiam assignando quando res erat equaliter com. siquidem non erat equaliter communis siquidem nullam vel non comodam diuisionem recipiat. Iudex habet totam rem vni adiudicare partem maiorem et eum condemnare in estimatione partis. si res vero que recipiebat diuisionem comodam non poterat equaliter diuidi tunc habet vni adiudicare partem maiorem et eum alteri in estimatione partis condemnare ita quod non remanet alter in damno. Actio mixta sumitur in iure nostro tribus modis. Aliquando enim datur pro re et pena ad rem et ad penam et in ista significatione sumitur in precedenti §. Aliquando dicitur mixta quia vterque litigatorum est actor et reus et in ista significatione actio fam. herc. com. diui. fin. regun. et interdictum vti possi. possunt appellari mixte. ¶ In tertia significatione sumitur. i. que sapit naturam realium et personalium et in ista significatione sumitur in presenti §. nam est naturale quod quedam partim sapiunt naturam realium partim personalium et que enumerantur in presenti §. ¶ Famil. hercis. familia hoc appellatur hereditas quia familia nihil aliud est quam substantia vt l. pronunciatio. §. famil. ff. de verbo signi. substantia. i. hereditas. Hercis. i. diuidende. vnde actio fami. her. i. hereditatis diuidende. ¶ Com. ex quacumque causa siue ex causa societatis ex contractu siue sine ex ea societate. Nam semper habet locum actio com. diui. Nam licet actio pro socio habeat locum solum in proprie rebus communibus ex ea societatis tamen actio com. diui. habet locum in rebus com. ex quacumque causa vt l. vlt. pro socio cum. l. se. in l. quibus casibus. ff. pro socio et l. .i. com. diui. et hoc vult dicere. ¶ Diuidatur. Ecce ad quid datur. Agros. i. predia rustica si fines rusticorum dicuntur esse turbati actio fi. regun. vendicat sibi locum in vt distinguantur et diuidantur vt l. .ii. §. pre. et l. ii. ff. fi. regun. Pro prediis vrbanis. i. pro finibus prediorum vrbanorum ista actio non vendicat sibi locum. Sed si interueniat predium vrbanum in finibus hec actio potest habere locum vt l. .ii. fi. regun. ¶ In quibus causis enumeraui mixtas. Modo ponit qualiter in eis iudex habeat procedere. ¶ Adiudicare. Quando res recipit comodam diuisionem in partes. Sed si non recipiat comodam diuisionem vel nullam quia ista sunt parta habet vni adiudicare totam rem et eum in certa quantitate pecunie condemnare vt. ii. de offi. iudi. §. sed si commode. Si vero recipiat diuisionem in partes inequales tunc habet diuidere equaliter si non potest diuidi in partes equales tunc habet adiudicare vni maiorem partem alteri minorem. et eum adiudicat maiorem partem condemnare in estimatione partis quia iudex debet assumere illud quod credit litigatoribus expedire vt. l. iudicem ff. com. diui. et l. in eum. §. arbiter. ff. famil. herc. ¶ Pregrauatur. i. si plus valet pars vni adiudicata quam alteri vel propter magnitudinem vel propter estimationem vel preciositatem non refert. In rebus ergo que recipiunt comodam diuisionem ita dici quod iudex debet adiudicare vni vnam portionem alteri alteram vt. l. non amplius. §. cum bonorum. ff. de lega. i. ¶ In rebus que non recipiunt comodam diuisionem. Iudex habet adiudicare rem vni et alteri condemnare eum in estimatione partis. Sed si non possint equaliter diuidi tunc iudex habet adiudicare vnam partem maiorem vni et alteri minorem. et illum cuius portio pregrauatur in estimatione partis condemnare et ita loquitur §. iste. ¶ Restat modo videre duo vel tria vel quattuor dubitabilia. Et primum determinatur hic bene in glo. Alia non determinatur bene hic. Quare actio fami. herc. commun. diui. fi. regun. appellantur mixte et istud dixi §. in §. i. et istud intendit glo. dicere hic. ¶ Et aduertatis quod veritate ponit. Natura personalium est quod peto mihi dari quod est alienum natura realium est quod petam mihi restitui quod est meum vt patet §. in §. sic itaque et §. i. ¶ Dico quod in quo habet actio famil. herc. naturam realium et in quo naturam personalium. quando peto rem communem diuidi peto diuidi istam domum adiudicatur mihi pars que est citra columnam alteri vero pars que est vltra columnam partem habeo iure meo et in hoc sapit naturam realium partem habeo ex persona consortis mei et in hoc sapit naturam personalium et quod vere sapiant naturam personalis probatur sic quia lege cauetur quod si portio mihi adiudicata euincatur mihi habeo regressum contra consortem per actionem prescrip. verbis quando non est actum quod de euictione teneatur vt l. heredes. §. in her. ff. fa. her. et l. si fratres. C. com. vtri. iudi. ergo videor habere eam a consorte meo. Nam ago de euictione sicut ac si emissem ab eo et euinceretur mihi. ¶ Idem est in actione communi diuidundo. diuiditur res partem habeo iure meo partem ex persona consortis mei. ¶ Idem in actione fi. regun. si assignatur mihi aliquid quod non est meum per eum qui distinguit prediorum confines. ¶ Preterea actio famil. her. sapit naturam personalium quantum ad alia. quia in famil. hercis. iudicio venium fructus a consorte percepti vt l. item labeo. ff. fa. hercis. ¶ Idem in actione com. diui. et in actione fi. regun. petendo fructus et merces pro eo quod est alienum et in hoc sapiunt naturam personalium. ¶ Quedam alia quarta reperitur que appellatur mixta s. petitio here. ¶ Qua ratione petitio here. dicatur petitio mixta non credatis quod per eam consequatur illud quod est meum et quod est alienum. Sed quia in aliquo sapiunt naturam realium et in aliquo sapit naturam personalium. Naturam personalium sapit quia de competere ex quasi contractu nam heres adeundo hereditatem consequitur here. pe. et videtur quasi contrahere §. de ob. ex quasi contra. §. heres et ff. de o. et a. et ob. l. ex maleficiis. §. heres et omnes actiones que ex quasi contractu descendunt appellantur personales, vt

ß.fin.§.omnium. ¶ Preterea h₃ originem quam solent habere reales. q₃ here. pe. nascitur ex iure quod defunctus habebat in rebus hereditariis. Si defunctus erat dominus datur rõe do minii. si habebat possessionem datur rõne possessionis. vnde ha bent originem quam solent habere personales. q₃ nascitur ex q̃ si. opo. Item quam solent habere reales. q₃ heres adeundo om nia iura incipit habere que competebant defuncto in erat con ditoria si defunctus habebat directam rei ven. et heres h₃ dir ectam. Si vtilem vtilem. si publicianam publicianam vt. l. om nium. C. de test. l. cum hereditas in prin. ff. de acqui. pos. l. cum qui. §. hec actio. ff. de publi. ¶ Preterea videtur similiter sapere natu ram realium et personalium ratione effectus. ¶ In ista peti. heredi. vos sciretis male respondere ne glo. pomnce inuenie tis notatum in alia parte ro. ne effectus videtur sapere naturam pso nalis sicut defunctus poterat agere cõ debitorem q erat sibi ob ligatus ad illa eadem põt heres agere peti. here. vt. l. nec vllam §. a. c. si a debitore. et. l. sed vtrum. et. l. nõ tantum. et. l. ne videa. ff. de pe. here. ¶ Preterea sapit naturam realis et datur cõ eum q possidet rem hereditariam pro herede vel pro possessore vt. l. re gularis. et. l. quetibus. ff. de pet. here. sed ista est natura realium actionum vt. l. qui seruum. §. iniuriarum. ff. de iniur. act.

¶ Modo sequitur videre quasdam decisiones et vere sunt deci siones et tamen glo. male determinat hic alibi determinat bñ: dicit glo. quid de actione noxali. actio noxalis datur p delicto serui. pro delicto liberi hominis nõ datur actio noxalis vt. §. õ noxa. §. vlt. est in rem vel in psonam. videtur psonalis q₃ dat ex delicto vt §. §. i. videretur realis q₃ datur cõtra eũ qui possidet q₃ noxa cap. sequitur vt. §. de nox. q₃ sic. ¶ Quid de actione de tigno iniuncto vr̃ personalis q₃ datur ex delicto eius qui mala fi de iniungit. ¶ Econtra videtur realis q₃ datur contra eũ q possi det tignũ vt. l. i. ad fi. ff. de tigno iniuncto. ¶ Item quid de actione in fac que datur cõtra eum qui possidet opus vi vel clam factũ tamen non sicut videtur personalis vt. l. cõpe. §. in sũma. ff. q₃ vi aut clam. ¶ Econtra videtur in rem q₃ datur cõ possessorẽ. ¶ Quid de actione q₃ me. cã vr̃ in psonã q₃ cõmittitur psonaz. ¶ Econtra videtur in rem q₃ datur contra oẽm possessorem. ¶ Quid de actione in factum que datur contra eum qui possi det factum in loco publico. Item dubitatur de actione ad exi. gl. rñdem ad oẽs istas q̃ones q₃ oẽs dicuntur esse in psonam nõ in rem. sic est in actione ad exhi. ergo et in omnibus que habent similitudinem cum actione ad exhi. vt. l. iii. §. est autem. ff. ad exhi. ¶ Vos habetis dicere q₃ sunt in personam tamen sunt in rẽ scripte vt no. in. d. l. iii. §. est autem. ff. ad exhiben.

Omnes autem actiones.

Modo se quitur alia principalis diuisio que continet quatuor mẽbra. ¶ Or aduertatis q₃ vos intelligetis sicut a. b. ¶ Aduertatis ordo ẽ in omnib⁹ ¶ Primo ponendo casum. ¶ Secundo exponendo litteraz. ¶ Tertio formãdo quedam contraria. ¶ Quarto formando quedã dubia que formantur p glo. et nihil aliter intendimus. tex. et glo. in presenti. §. q₃ littera est satis facilis et vbi habebit aliq̃ difficultatem poterit declarari exponendo tex. ¶ Casus d₃ po ni sicut littera iacet et istud est generale vbicũq₃ ponitur diffini tio diuisio vel regula q₃ casus non d₃ poni nisi sic littera iacet. Quando non ponitur diffinitio diuisio vel regula. ¶ Casus d₃ poni in terminis et debetis ire ad Imperatorez q₃ est ho in C. ad iurisco. quãdo estis in. ff. ¶ Casus iste debet poni sine im peratore gra. e. esset modo ire in alamaniam. §. iste ponit quan dã generalem actionum diuisionẽ que continet quatuor mem bra et est facilis. ¶ Quedam actiones dantur ad simplum. ¶ Quedam ad duplum. ¶ Quedam ad triplum. ¶ Quedaz ad quadruplũ et vltra quadruplum non est inuenire q₃ aliqua actio cõpetat. ¶ Or istud recipiet tam multas ĩpugnationes verbi gratia in simplum dantur regulariter oẽs actiones dscẽ dentes ex cõtractu vt actio ex stipulatu stipulor a te. c. peto so la. c. et in actione ex empto. ¶ In duplum dãtur vt actio furti non manifesti actio. l. acqui. contra negantem. ¶ Actio depo siti in quattuor casibus quãdo deponitur gratia tumultus in cedii naufragii et ruine. ¶ Actio serui corrupti si seruum meũ corrupisti suadendo q₃ deberet mihi furari et recidere cũ rebus meis vel discurrere p tabernas. aut alia loca vilia teneris nõ so lum ad duplum deteriorationis sed etiam rerum. in sine pertine tium ad te siue nõ ¶ Preterea si legatum relictum erat alicui venerabili loco et heres passus fuit se vocari ad iudicium vel ne gauit relictum tenetur ad duplum. ¶ Ad triplum datur cõdi ctio ex. l. habebam quẽdam debitorem q tenebatur mihi in rei

veritate ad. r. solum. Ego considerans habebam cuz dcho si ego p tam solum. q₃ se habebit modicos sumptus facere circa ad uocatos nuncios et procuratores et vt vexaretur circa sumptus peti ab eo. c. si apparet me petisse causa vexandi cuz. te. cõ ad triplum teneris dam q₃ passus est ratione vexationis condict. ex. l. que o. ritur ex constitutione que fulgebat in. C. tamen e. sec ta. e. ¶ Item in quadruplum datur actio fur. ma. ¶ Actio ex edicto de calu. Actio q₃ me. cã. Et actio vi. bo. rap. tamen q̃ dam r. putantur dari in duplum vel quadruplum originaliter. Queda ex accidenti pp contumaciã eius q₃ conuenitur. Actio fur. n. ma. a pn. datur ad duplũ. Et actio vi bo. rap. ad q̃dru. Ite actio fur ma. q̃ dam sunt penales ex accidenti pp contumaciã rei vt act. l. acq. q₃ per eam peto simplum nisi contingat inficiari datur actio in duplum. Item actio que datur pro legato relicto venerabili loco datur ad simplum. sed si heres patiatur se vocari ad iudi cium vel neget relictum datur actio ad duplum. Item actio q₃ me. cã datur ad simplum originaliter vt si aliquis cõpulit me per metum vendere rem et tradere. Si cõdemnatus restituat rẽ non tenetur ad penam. Sed si non restituat per secundam sen tentiam condẽnatur ad quadruplum pp suam contumaciam. ¶ Ona tu. vt. l. i. §. per suadere. et. l. se. ff. d seruo corrup. ¶ Spor tularum. sportule appellantur salariuz quod dabatur execu toribus litium sportula erat quoddam vas sicut habent isti reli giosi. ¶ Reus ergo sportule soluuntur a reo non ab actore et ita colligitur hic et cras queretur a vobis et nescietis responde re tamen si appet eum perperam fuisse citatum recuperat ab actore. vt. l. eum quem. ff. de iudi. Fulget. i. fulgebat in. C. Justi niani antequã resolueretur codex tamen hodie nõ est in. C. quez habemus et per hoc appet q₃ liber instĩtorum fuit factus p⁹ pri mam compilatiõem. C. et ante secundam. ¶ Condictio condi ctio erat quedam. l. que appellabatur condictio et habebat plu res conditiões sub se et plura capitula et inter alia erat istud ca pitulum sicut in ciuitate ista d. l. sacrata. ¶ De qua cauet si do tibi pecuniam vt accuses vel non accuses aliquem per calũniã vt. l. i. et. l. generaliter. et. l. si quis ab alio. ff. de calum. ¶ Rego rem. i. calumniosam accusationem moueret. ¶ Item ex. l. Ec ce modo illa de qua dixi inter alia capitula continetur hoc q₃ exe cutores causarum palatii debet accipere p qualibet ambasiata vnũ grossum. si ipsi accipiebant quattuor tenetur ad restõnem q̃dru pli. ¶ Sed furti habuistis q₃ quedam actiões dãtur in simplũ et. et habuistis exempla de omnibus modo nõ prosequar vlte rius exempla. ¶ Sed ponit que dicatur penalis originaliter et que ex accidenti. Penales originaliter dicũtur qñ aliqs tene tur ad penam hoc ipso q₃ deliquit dato q₃ sit paratus purgare culpam. nihilominus tenetur ad penam dupli. surripio tibi li brum teneor ad penam dupli si sum fur non manifestus. Si manifestus teneor ad penam quadrupli. licz restituam rẽ. Idez in actione serui cor. et in actione vi bo. rap. cuius simplum est persecutio triplum est pena. et nemo tali penitentia desinit eẽ nocens vt. l. qui ea mente. ff. de furt. et. l. pe. ff. vi bo. rap. Paz pe nales ab origine dicũtur in quibus aliquis tenetur ab origine ad penam nõ est obligatus incontinenti q₃ nõ oritur ad penã statim Sed ex accidenti si compello te p metũ vendere librum et tradere. actio q₃ me. cã oritur incontinenti si restituat rem non cõdemnatur ad quadruplũ idem in actiõe ex testamento que datur pro legato venerabili loco relicto. ¶ Idem in actione l. acql. et hoc vult dicere tex. ¶ Omnimodo. i. incontinenti nascunt dan tur ad duplum ita q₃ non est locus purgationi pene non vult dicere siue neget. siue non dato q₃ non neget nihilominus con uenitur ad penam rem in qua cõmissa erat violentia. ¶ Or tex. sunt valde notabiles et boni si quis bene intelligat eos pmissa positione casus et lr̃e expositione si vultis plus adhuc sum pa ratus repetere. ¶ Primo ponit diuisionem. ¶ Secũdo exem pla. ¶ Tertio notat differentiaz inter actiones penales ab ori gine et penales ex accidenti Secunda ibi. In simplũ mõ. in. ibi Sed furti. ¶ Modo restat opponere multis modis. Aduerta tis Siquis aduertat oppõnes sunt faciliime. Si non aduertat intricabunt eum. ¶ Hic dicitur q₃ nulla actio extẽditur vltra quadruplum q₃ istud sit falsum probatur. Cauetur in lege q₃ si aliquis occidat seruum meũ et seruus erat heres institutus ab aliquo et antequã adiret hereditatem mortuus fuit. Si seru⁹ va lebat. c. et hereditas valebat mille q₃ ego cõsequar non soluz. r. sed estimationem totius hereditatis que valebat mille ergo da tur actio ad centuplũ non solũ ad quadruplũ vt. l. inde nerati⁹ in prin. ff. ad. l. acql. et. §. ad. l. acquil. §. illud. ¶ Ad istud est val de facile rñdere q₃ si occidatur seruus institutus non soluz sen

no damnum de morte servi Sed etiam de hereditate et ideo si ve rum estimatio hereditatis ego non consequor nisi simplum. Ergo non videor petere ultra quadruplum. Sed simplum solum. ¶ Per eundem modum pro ratione habebam quandam navem in qua habebam merces que valebant mille marchas. ¶ Quidam nobis abstulit gubernaculum vel clavum et merces perierunt teneretur ad damnum omnium vel. l. quo inceditur pro sententia. ff. de incen. rui. nauf. Pro ratione responsio ibi ratione clavis de navi remote que valebat unum grossum patior damnum mercium que valebant forte mille marchas unde peto solum simplum. Si opponitur ulterius si vendo aliquod pecus morbosum et trado contagione cuius cetera facta sunt morbo sa vel moriuntur teneor ad omne damnum vel. l. iul. circa prin. ff. de act. empt. ¶ Item si vendo alicui tignum viciosum et occasione tigni viciosi tota domus periit teneor ad omne damnum ut dicta. l. iul. Responsio est propterea ego non peto nisi damnum quod mihi est datum occasione pecoris morbosi vel tigni viciosi. ¶ Preterea opponitur per aliud modum ut ff. in l. iste fuit ma gnus excessus ego fui coram Imperatore et dixi domine Imperator ego volo manutenere quendam servum meum in presentia vestra Deus Imperator placet mihi postea apparet quod ille servus est alienus debeo condemnari ad una libra mancipia data fisco. Et ad alia duo danda domino servi ut in l. vii. C. de his qui a non domino ma. ¶ Actio non datur nisi ultra quadruplum Sed ibi fisco datur triplum domino duplum ¶ Ad aliud dicitur. Fecit de cal. do tibi pecuniam ne accuses aliquem per calum. Mihi datur actio in factum ad quadruplum et illi similiter ergo datur ad octuplum ut. l. et generaliter et l. si quis ab alio. ff. de calum. Sed non datur ista ultra quadruplum eidem sed di versis. Alia truffa opponitur Si manumitto servum et ipse est ingratus et offendit me possum eum revocare in servitutem; ut. l. ii. C. de li. et coram l. cum infinitis sed estimatio libertatis est infinita. Sed ibi penam imponitur per modum accusationis et per eundem modum solutio ad aliam. l. que assignatur per penam. Si iudici detur aliquid pro administratione debet condemnari ad quadruplum et perdit omnia bona. ¶ Item punitur via extraordinaria et perdit dignitatem ut in auth. ut iud. sine quo quo suffra. agitur in fi. §. ¶ Si opponatur de eo qui surripuit servum fiscalem quod debet eum reddere et tenetur in. xii. lib. argenti. ut. l. pe. C. de servis fugi. et ibi non sit relatio ad rem. sed. §. iste habet locum in pena facta relatione ad rem ¶ Ulterius opp. et ista est optima oppositio et non solvitur male hic dicitur quod nulla pena extendit ultra quadruplum Stipulor a te librum scribi: et si non scribis stipulor a te. c. nomine pene Si non scribas omnia debentur ut. §. de inutilibus sti. §. alteri. et. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de ver. ob. Non consideratur quanta sit pena sed quan tacumque sit peti potest. ¶ Ad istud respondetur quod pena legalis non potest excedere quadruplum. sed conventionalis sic. ista so. non valet unam festucam quia etiam pena conventionalis non potest excedere quadruplum ¶ Et plus non potest peti si stipulor. x. dari et si non dederis stipulor. xx. non possum petere penam nisi quatenus est infra modum legitimum usurarum quia presumitur adiecta in fraudem usurarum ut. l. iul. §. idem pomp. ff. de actio. emp. et. l. cum allegas. C. de usuris. ¶ Plus quia non potest ex cedere duplum. nec modum legitimarum usurarum. ¶ Ad istud debet respondere et sustineamus omnes glos. et omnes ita retineat omnes communiter in nulla. Glo. ponitur ita. ¶ Aut tracta mus de pena legali ¶ Aut de pena conventionali. ¶ Primo ca su non continetur quod excedat Quadruplum et ita loquitur. §. iste. ¶ Secundo casu ita distinguitur in glo. que est. C. de sent. que pro eo quod interest. Aut pena adicitur dando ¶ Aut facto. distinguatis aliter et erit generalior distinctio. ¶ Aut pena adicitur per verba multiplicativa ¶ Aut per verba simplicia ista verba ponuntur ibi Si per verba multiplicativa. duplum triplum quadruplum. quintuplum sextuplum Hoc casu. Nulla pena conventionalis potest excedere quadruplum. arg. huiusmodi §. et l. si certum in prin. ff. de const. Si per verba simplicia ut stipulor et sub nomine pene subdistinguitur. ¶ Aut pena adicitur facto ¶ Aut dando. Si facto promittis scribere librum et si non scribis promittis. c. nomine pene quantacumque sit pena debetur ut. §. de inutilibus stip. §. alteri et l. stipulatio ista §. alteri ff. de ver. ob. Si adicitur dando ¶ Aut dationi quantitatis ¶ Aut rei si stipulor dari hominem certum hominem certum et si non dederis stipulor a te c. nomine pene quantacumque sit pena peti potest ut. l. in ii ff. de act. empt. et l. sciendum. ff. de euic. Si adicitur dationi quantitatis. Si pena excedat legitimum modum usure quatenus excedat modum legitimum usurarum ut in fraudem adiecta non potest peti. Sed quatenus est infra legitimum modum usurarum potest peti ut. l.

sed §. idem pap. ff. de act. empt. et. l. cum allegas. C. de usur. ut cum hic dic iure antiquo nullo modo debeantur usure nisi in nauticis fenore et in aliis duobus casibus. ¶ Sequitur hic quod hodie pena adiecta quantitati non possit peti ita invenietis in glo. in d. §. ibidem ¶ Ulterius opponitur quod hic dicitur quod libellus continere debet dari conventio in. §. tripli. l. ut velle quod non ut l. i. §. edere. ff. de eden. Ego respondeo iure veteri in causa criminali de necessitate dabatur libellus ut. l. libellorum. ff. de accu. In civili non nisi in quibusdam personis dignitate precellentibus ut. l. quot. C. de digni. li. xii. Hodie etiam in causa civili regulariter debet dari libellus ut in auth. offeratur ut in auth. de exhi. et intro. re. §. scimus. Fallit in casibus quos ibi invenietis enumeratos in glo. Dy.

Actionum autem quedam.

§. iste est satis notabilis. et tractat quandam bonam materiam. et non habet difficultatem preterea. §. iste ponit quartam generalem actionum divisionem quod si vos recordamini. ¶ Prima divisio fuit in. §. omnium Quod quedam actiones sunt in rem. Quedam in personam. ¶ Secunda divisio fuit in §. sed iste. Quod quedam sunt civiles. Quedam pretorie. ¶ Tertia fuit in. §. sequenti. Quod quedam sunt persecutorie rei. Quedam pene. Et quedam mixte. ¶ Quarta fuit in. §. omnes quod quedam dantur in simplum. Quedam in duplum. Quedam in triplum. Quedam in quadruplum. Et ultra quadruplum nulla extenditur. ¶ Modo sequitur. ¶ Quinta generalis divisio. ¶ In qua cavetur. Quod quedam actiones sunt bo. fi. Quedam stricti iuris. ¶ Verum quod regulariter omnes sunt stricti iuris. ideo. §. iste enumerat hic actiones que sunt bo. fi. Et intelliguntur omnes que non sunt hic enumerate esse stricti iuris. Et ideo bo. fi. enumerat ergo. §. iste ponit. xvii. act. que sunt bo. fi. et omnes alias que non reperiuntur hic enumerate intelligatis esse stricti iur. tamen de quibusdam sicut ego dicam exposito casu et exposita littera etiam hodie dubitatur. ¶ Casus ergo debet poni sicut littera iacet. ¶ Quedam sunt actiones bo. fi. ¶ Quedam stricti iuris. ¶ Ista divisio est generalissima pertinens ad omnes actiones stricti iuris. Regulariter omnes bo. fi. sunt. xvii. que enumerantur hic. Et est actio fami. herc. ¶ Actio communi divi. ¶ Actio pigneraticia. ¶ Actio depositi. ¶ Actio como. ¶ Actio man. ¶ Actio pro socio. ¶ Ex empto. ¶ Ex vendito. ¶ Locato. conducto. ¶ Nego. gest. ¶ Item actio tutele. ¶ Actio prescri. ver. que pro estimatione proponitur. ¶ Item que ex permutatione datur. ¶ Item her. pe. licet olim dubitaretur utrum esset bo. fi. vel stricti iuris. Hodie iudicanda est bo. fi. ¶ Item actio ex stipulatu que datur pro dote iure veteri erat una actio rei uxo. et ista erat bo. fi. Alia erat ex stipulatu que datur pro dote et ista erat stricti iur. hodie sublata est actio rei ux. et in eius locum surrogata est actio ex stipulatu tamen cum illa esset bo. fi. Sequitur quod ista sit bo. fi. ¶ Preterea habet actio ex stipulatu aliud privilegium licet actio ex stipulatu non habeat privilegium tacite hypothece: tamen in ista mulier habet privilegium ut preferatur anterioribus creditoribus prioribus tempore et hoc est introductum in eius pena legum et hoc dicit usque ad. §. in bone fidei. Per hoc quod hic enumerantur actiones bo. fi. omnes alie intelliguntur stricti iuris. quia contrariorum eadem est disciplina ut. l. i. ff. de his qui sunt sui vel alie. iuris et. l. quod accu. de accu. ¶ Preterea patet per arg. a sufficienti partium enumeratione quod quotiens partes inveniuntur sufficienter enumerate illud quod non invenitur enumeratum in alia sic deputatur ut. l. filius a patre. ff. de libe. et post hu. et. l. pa. re. ff. de his qui sunt sui vel alieni iur. ¶ Preterea posito uno contrariorum alterum intelligatur exclusum esse et remotum a natura eius quod ponitur ut. l. hec verba. ff. de verbo. signi. et l. sed si pupillus §. si institoria ff. de instito. et in auth. de man. pri. §. in. ¶ Si ergo enumerantur hic actiones bo. fi. omnes alie intelliguntur exclusi et remote a natura earum ergo etc. Vendit enim quia venit quod tradatur res et si non tradatur interesse prestetur ut. l. i. et. l. ex empto. ff. de act. emp. ¶ Empto venit quod precium solvatur et usure a die more ut. l. in l. de ex vendito. ff. de act. emp. ¶ Loca o in qua venit quod prestetur merces a colono et si contingat preda de teriorari quod resarciatur damnum. ¶ Conductor et prestentur omnia que prestari debet que numerantur in. l. sed addes. ff. loc. ¶ Nego. gest. Directa quod datur ei cuius negocia geruntur et contraria que datur gestori ut l. si quis absente. ff. de nego. gest. et l. ex maleficiis. §. si quis absentis ff. de actio. et obli. ¶ Depositi directa et contraria ¶ Pro socio ista reperitur semper directa. ¶ Comodati directa et contraria directa datur ei qui obligat soluto debito contraria ei qui impendit aliquid in rem ut. l. si rem

alienatu. §. omnis τ. l. cetero. §. contrarie. ff. de pig. act. ¶ Famil. herc. Actio datur pro heredi. diuidenda τ numquam inuenit pra hec aliqui reperiatur velle. C. cō. di. Ista datur pro diuidēda re cō. et qua cunq3 ea sit cōis τ de ista sunt plene tractata in .§. quā τ ista semp est directa ita q non reperitur contraria. Dir ecta datur pro re corporali vel etiā pro re incorporali vt. l. nec3 cōmune .§. si de vsuf. ff. cō. diui. Pro estimato .i. pro re estimata data ut venderetur vt. gratia trado librum stationario ut vēdat estimatum. xxx. τ conuenit inter me τ eum q redderet mihi librum vel estimationem habet locū actio .§. ii. Et hoc casu de periculum ptinet ad accipientem quasi hec estimatio operari videatur. Sz si ita dicam trado tibi librum eo pacto q tu vendas. xxx. τ si quid vltra vendatur sit tuum hoc casu siquidem ego rogaui periculum pertinet ad me. Si tu rogauisti pertinet ad te in dubio videtur cōtractus vtriusq3 gratia celebratus τ ideo tenetur de dolo lata culpa τ leui de leuissima non tenetur vt. l. si gratuitum .§. i. ff. de pre. ver. τ. l. ii. ff. de ext. act. Et semp qualitercunq3 datur hz locū actio pre. ver. estimatoria. ¶ Ex permutatione conuenit inter me τ te de pmutando librum meum cum tuo antequā ego tradam meum vel tu tuum ego non possum agere nec tu. Sed si ego trado ego possum te compellere ad alterum vt vel tradas vel interesse prestares τ est in electione mea quod istorum consequar vt lege prima. ff. de rerum permutatione. τ l. rebus. C. de re. permu. ergo regulariter actio pre. ver. est stricti iur. non bo. fi. Falli in duobus casibus q proponitur p estimatione. ¶ Item q datur ex permutatione in omnibus alijs ē stricti iuris. ¶ Nostra vt. l. vlti. in fi. C. de pe. here. q ibi tractatur hoc. Dy.

Fuerat. ¶ Modo sequitur. xvii. τ vlti. actio ex stipulatu que datur p dote. ¶ Et aduertas actio ex stipulatu reperit vera τ presumpta que datur viro τ vxori τ de vtraq3 loquitur hic. Si mulier dat dotem τ stipulatur eam sibi reddi, pcedit actio ex stipulatu expressa. ¶ Item si maritus stipulatur dotem sibi dari τ de vtraq3 loquitur hic q est bo. fi. actio que datur mulieri ꝯ maritum. Et ꝫ est bo. fi. verbi gratia si mulier dat dotem τ non stipulatur sibi reddi lex presumit q fuerit stipulata ita q est presumptio iuris τ de iure ita q non admittitur probatio in ꝯtrarium ista presumptio proprie appellatur fictio. ¶ Item econtra si conuenit inter maritum τ vxorem de danda certa quantitate pro dote lex fingit maritum stipulatum sibi dari vt hec omnia patent in. l. i. circa prin. τ. §. τ vt plenius C. de rei vx. ac. τ hoc vult hic lra dicere tamen non ibi dicit darius: q plura verba proponuntur marito ꝯ vxorem τ vxori ꝯ maritum in ex actione. i. quādo proponitur pro dote a marito ꝯ vxo. vel eꝫ. ¶ Preterea hz aliud priuilegium actio ex stipulatu p dote quod non solum est bo. fi. Sed habz anterium tacitam ypothecam qua mediāte mulier prefertur alijs creditoribus āteriorib9 tempore. ¶ Et potest dici actioni ex stipulatu pro dote τ etiam mulieri. Quare sim istud dominus quidam magne auctoritatis dicunt q actio de dote non est priuilegiata sed mulier: imo priuilegium quod datur pro exigenda dote datur mulieri non actioni de dote τ hoc ipsi probabant q vbi priuilegium datur rōne cause non extinguitur extincta persona. sed transit ad quecunq3 successorem vt. l. in omnibus τ. l. priuilegia. ff. de reg. iur. Sed priuilegium q datur pro actione de dote extinguitur mortua muliere q si decedat relicto hr̄de extraneo extinguitur: licet trāseat ad filium vt. l. vnica. C. de priuile. do. ¶ Preterea τ istud est argumentum friuolum ꝫ sed est ar. quod principaliter in duobus ille doctor oīa priuilegia sunt introducta gr̄a hoīum actiōes non debent esse priuilegiate. ¶ Et sine dubio magne auctoritatis sunt tamen ego credo q vtraq3 opi. sit vera. Ego dico q actio de dote est priuilegiata τ q dico q actio de dote sit priuilegiata q tex. dicit q priuilegium coheret actioni de dote scire debes τc. vt. l. vnica. C. de priuile. do. tamen lz pceda tur actioni τ conceditur fauore mulieris τ vt probatur in. l. vi. C. qui po. in pi. ha. τ ideo ea decedente relicto herede extrāeo extinguitur priuilegium. Sed q relinquit hr̄dē suum vt filium actio de dote est priuilegiata vt. l. vi. q po. in pi. ha. τ iō exponatur ei .i. actōi vel mulieri. ¶ Et quam expositiōem credo ego veraz credo vtraq3 veram quātū ad istū tex. Sed alis ego credo illam veriorem .s. actōi. Nā sicut actio que datur mulieri p dote recuperanda hz anterium priuilegium vt. l. i. §. τ vt plenius. C. de rei vxo. act. cum ergo τc. ¶ Dicimus .s. actōi de dote. Sed tex. iste vꝫ se referre ad actionem que competit mulieri pro dote recuperanda ad actōem que datur viro non respondet. C. de rei vxo. actō. Et ideo exponatis hic ei .s. actōi de dote vel mulieri.

¶ Alijs .s. creditoribus tacitam ypothecam habentibus ꝯ priorib9 tempore. De dote sua. Sed si peteret donationem ppter nuptias non haberet priuilegium q vt in. l. ideo soluimus mulieri concedendo ei tacitam ypothecam τ preferendo eam alijs creditoribus q quādo mulier petit dotem certat de dāno vitando. Sed q mulier petit donatiōem propter nuptias certat de lucro captādo vt. l. assiduis circa fi. C. qui po. in pig. ha. Et iō dicitur hic verba tex. Cum ipsa τc. quasi dicat aliud si experiatur de do. propter nup. ¶ Induximus vt preferatur alijs creditoribus τ per istum tex. soluuntur due questiones. Una est talis. ¶ Ponamus q quidam extraneus dedit dotem p muliere τ stipulatus fuit vel pactus eam sibi reddi casu dati si hz cū non mulieri nec hr̄dibus mulieris vt. l. vnica. §. accedit C. de rei vxo. act. Soluto matri. τ aduenīente casu restituende dotis agit iste ꝯ maritum vel hr̄des mariti repetit dotem τ ex aduerso concurrūt alij creditores qui habebant tacitam ypothecam vel cyrographarij priores tempore. Est questio nunquid iste habeat tacitam hypothecam τ preferatur alijs tacitam hypothecam habentibus τ cyrographarijs hic determinatur p pte τ videtur q priuilegium habeat locum etiam q extraneus dedit dotem vel promisit nomine sue principalis persone vel alie pro principalibus personis dotem constituant illa q dicitur de tacita hypotheca vendicat sibi locum tamen ego credo arg. huius tex. q non habeat tacitam hypothecā q tex. dicit cū ipsa τc. Secus ergo si experiatur extraneus. Cuius solus. Ergo pz q i persona extranei priuilegium non vendicat sibi locum.

¶ Alia q̄ō ē istis que ad idē tēdit. ¶ Modo aduertatis q quidam extraneus dedit dotem p muliere τ stipulatus fuit eā sibi reddi dubitatur an actio que datur extraneo p dote recuperanda sit priuilegiata de priuilegio personali videtur q non et quo non est priuilegiata priuilegio reali. q priuilegia que dantur p dote recuperanda conceduntur fauore mulieris τ ideo non dz extendi ad personam extranei. ¶ Modo sequitur videre tres vel quattuor vel. v. vel. vi. q̄ōnes p ordinē τ ad declarationem eorum q solent tractari circa materiam huius. §. ¶ Aduertatis q̄ōes sunt notabiles τ faciliime actiones que hic enumerantur dicuntur bo. fi. lex videtur velle q omnes actiones sint bone fidei: q in oībus contractibus bo. fi. τ stricti iuris requiritur bōa fides vt l. bonam fidem. C. de act. τ ob. ¶ Plus si in contractu bo. fi. interueniat mala fi. i. dolus. Si quidem dolus dedit cām cōtractui contractus ipso iure non valet sed si incidit in contractu tenet contractus sed agitur actione ex eo contractu ne decipiatur: vt. l. iulia. §. si venditor τ. §. per contrarium. ff. de act. emp. τ. l. elegāter circa prin. ff. de dolo. Sed in contractibus stricti iuris si quidē dedit cām contractui valet contractus sed agitur de dolo si agit exceptio de dolo τ ideo videtur ob. l. si quis cū alter. ff. de ver. obliga. τ. l. dolus. C. de inutili. stipu. cū multis alijs. ¶ Ad istud est breuis responsio similiter verū est q in oībus requiritur bo. fi. tamen magis late requiritur in actiōibus bo. fi. q in act. bo. fi. magis late pz officium iu. q in alijs. Nam in cōtractib9 stricti iur. vsure non veniunt etiā si interueniat mora nisi sint i stipulationem deducte vt. l. a. C. de cōdi. inde. l. iij. C. de vsur. τ. l. iuris9 ff. de prescrip. Tamen in action. bo. fi. veniunt vsure a tempore more citra vinculum stip. vt. l. q tandem. ff. de neg. gest. l. iuris9 ff. deposi. l. mora. §. in bōe fidei. ff. de vsuris. ¶ Preterea pl9 si peto p actionem psonalem rem. Aut peto q̄ō fuit meū τ tunc veniunt fructus a die more. ¶ Aut q̄ō non fuit meum τ tūc veniunt a tempore lit. contest. in actionibus bone fidei. Sed in actionibus stricti iuris veniunt demum lit. contesta. vt. l. videamus. §. si actionem. ff. de vsuris vbi stipulor aliquid dari non venit interesse ex natura cōtractus vt. l. vbi autem non apparet. §. vlti. ff. de verbo. obli. lz ex officio estimetur. Sed in actōnibus bo. fi. possum agere ad interesse ex natura contractus vt l. i. ff. de actio. empto. ¶ Item in contractibus stricti iur. venit illud q̄ō est per verborum significationem expressum τ q̄ō non est p verborum significationem expressum estimatur omissum vt. l. quicquid. ff. de verbo. obliga. Sz i contractibus bo. fi. veniunt oīa que equū est vni alteri prestare etiam si nō apparet quod actum est q veniat vt. l. de ob. et consen. in fi. ti. τ. l. cōsen. ff. de actio. τ obliga. τ ideo iste appellantur bo. fi. ¶ Et secūdo possz aliquis dubitare an actio fi. regun. sit bo. fi. τ videtur q sic: ciz sit de natura act. fami. her. τ commun. di. vt. §. §. quedā q ergo rōne ille sunt bo. fi. vt hic eadem ratione τ ista. ¶ Ad istud respondēdo sicut respondetur τ bene q est stricti iuris q non enumeratur hic τ ideo a sufficienti partium enumeratione intelligitur esse exclusa τ in alijs deputata q actio fam. herc. τ cōi.

de reputatur bo. fi. qr in eis ego peto mihi adiudicari illud quod est meum et alienum. Sed in act. fi. regun. adiudicatur aliquando illud quod est alienum vt. l. ij. in fi. ff. fi. regu. ¶ Dubitatur tertio hic vtrum actio pre. ver. est bo. fi. in duobus casibus quando pro estimato proponitur et quando datur ex permutatione. Quero in quibus casibus sit stricti iuris est inuenire quod act. pre. ver. habet locum in multis [illegible] Nam pre. ver. habet locum in tribus generibus negociorum. Primo pro rei estimatione vt. l. i. ff. de pre. ver. et l. i. de esti. act. habet locum in permutatione vt. l. i. hic et habet locum in omnibus pactis incontinenti appositis. Nam pacta incontinenti apposita habent talem naturam quod nouam pariunt act. pre. ver. et veterem informant vt. l. iur. gen. §. quinto et §. iur. gen. ff. de pactis. ¶ Preterea habet locum in contractibus innominatis. Credo quod recordamini contractus innominati sunt quattuor. s. do vt des. do vt facias. facio vt des facio vt facias. vt. l. naturalis. ff. de pre. ver. Hec actio pre. ver. habet locum in contractu do vt des do vt facias. facio vt facias. Sed in quarto. s. facio vt des iste glo. simpliciter sentiunt quod habet locum actio de dolo male dicunt vos inuenietis quod in isto aliquando habet locum actio pre. ver. vt. l. si solent. ff. de pre. ver. et ideo debuit gl. dicere sicut inuenitur in aliqua glo. Et in illis tribus simpliciter habet locum actio pre. ver. ¶ In quarta aliquando habet locum actio pre. ver. aliquando de dolo et ideo ista glo. errauit quod non distinxit si ex facto meo tibi aliquid adest habet locum ac. pre. ver. Sed si nihil adest habet locum actio de dolo verbigratia conuenit inter me et te vt liberarem te et tu dares mihi. x. Si ego adimpleui et tu non habet locum ac. pre. ver. hic autem peruenit ad te liberatio. Sed si conuenit inter me et te quod deberem manumittere seruum et tu dares mihi. x. et manumisi ad te nihil peruenit ad eum peruenit libertas. Hoc casu habet locum actio de dolo si dolo feceris vt. l. cum proponas. C. de dolo. et ita debet intelligi l. naturalis. §. quod si faciam. ff. de pre. ver. ¶ Preterea habet locum actio pre. ver. vbicunque certum est contractum esse celebratum. Sed ignoratur de nomine contractus: quod plura sunt negocia que inter homines aguntur quam vocabula que contractus distinguunt vt. l. ii. et l. iii. ff. de pre. ver. Et nihilominus habet locum actio in factum que cum ea concurrit. ¶ Sed vbi dubitatur verum sit contractum vel non non est certum contractum celebratum. Sed equitas suadet actionem dari non habet locum actio pre. ver. Sed actio in factum, et in hoc multi errant, et ita debet intelligi l. quod. de pre. ver. ¶ Modo sequitur videre an actio in factum que concurrit cum actione pre. ver. sit bo. fi. certum est quod vbi habet locum actio pre. ver. habet locum actio in factum que cum ea concurrit vt l. i. ff. de pre. ver. ¶ Quero ergo numquid actio in factum que proponitur pro estimatione vel permutatione sit bo. fi. eo casu quo pre. ver. est bo. fi. ¶ Dr hic est locus longe disputationis. Sed quia hic dicitur quod calor est nimis magnus si ego sensissem de isto calore non legissem istud. Et videretur dicendum quod esset bo. fi. et istud ar. faceret inmediate quilibet vestrum quod vbicunque actio surrogatur in locum alterius assumit conditiones illius actionis in cuius locum surrogatur vt. l. i. §. si quis sub condi. et §. bellissime vt le. na. ca. et l. si eum. §. vlti. ff. de verbo. signi. et l. si eum. §. vlti. ff si quis caut. Sed hec datur in locum actionis pre. ver. et illam constat esse bo. fi. in illis duobus casibus ergo etc. Ego respondeo simpliciter et breuiter quod est stricti iuris etiam in illis duobus casibus ecce arg. quod glo. facit et est satis bonum. ¶ Dr notetis bene et qualiter possit probari determinatio glo. erit aptius videre quod glo. non probat quod in omni casu sit stricti iuris contra quod certi condictio habet locum vbicunque petitur certum siue ex contractu stricti iuris siue bo. fi. et tamen numquam est bo. fi. sic ista ¶ Preterea non iudicabitur bo. fi. quod associetur actio pre. ver. que est bo. fi. Et hoc ostenditur ecce modum probandi opi. glo. ¶ Ego inuenio quod si aliquis debitor hereditarius qui tenebatur ex contractu stricti iur. contendat se heredem esse tenetur pet. here. et tamen petitio heredi. non variat naturam suam quod semper remanet bo. fi. hoc pro si recordamini quid prodesset cauetur in l. quod in omnibus bo. fi. iudiciis potest peti quod cautio interponatur de soluendo debito adueniente die vt. l. in omnibus. ff. de iudi. In alia lege cauetur quod in contractibus stricti iuris talis cautio non procedit vt. l. dedi circa prin. ff. de condict. ob. cau. Ecce vnde procedo ad probandum procedo aliquantulum a remotis vt melius intelligatis. Si debitor hereditarius qui tenebatur ex contractu stricti iuris contendat se heredem compellitur ad cautionem prestandam de soluendo debito adueniente die vt. l. quod si in diem circa prin. ff. de pet. here. ¶ Ergo licet ista actio in factum associetur actioni pre. ver. non propterea assumit naturam actionis bo. fi. ¶ Quero vlterius de quadam actione de qua glo. non querit hic sed alibi. s. de actione ex testamento quilibet vestrum responderet quod esset

bo. fi. pro nihilo l. quod sicut actio bo. fi. parit vsuras a die more. Sic actio ex testamento vt. l. qui in soluti. §. etiam et l. mea scya. §. vsuras. ff. de leg. ij. ¶ Preterea in actionibus bo. fi. ille qui tenetur ad rem soluendo deteriorem factam non liberatur ab actione prima vt. l. et ita circa principium. ff. commoda. et l. prima §. si res deposita. ¶ In actione ex testamento similiter vt. l. huiusmodi §. [illegible] in fundo legato. ff. de lega. ij. ergo quod est bo. fi. ¶ Ego credo quod sit stricti iuris. Tamen aliquam similia habet cum actione bone fi. In aliquo sapit naturam actionum bo. fi. et hoc omnino per quandam. l. qua vos dixistis hoc anno. In act. in re et ad ex. et omnibus bo. fi. iudiciis iuratur in litem vt. l. in act. ff. de in li. iur. ¶ Modo sequitur in ea. in als siue testamento vel ex stipulatione agatur in litem non iuratur vt. l. als. ff. de iura. ergo etc. Ista argumenta sunt magis in contrarium quod nil simile idem vt dixi alias dubitari posset de actione pro tutela que datur contra eum qui credebatur esse tutor et non erat et videtur bone fi. quod parit vsuras a die more vt. l. i. §. hoc iudicio. ff. de eo quod pro tu. non gessit. ¶ Tamen credo quod sit stricti iuris quia hic non enumeratur quod pariat vsuras et propter similitudinem qua habet cum actionibus bo. fi. ¶ Dubitatur vlterius in istud dixi in tex. de contraria mandati commo. depo. pigno. nego. gest. De directa non est dubium. sed de contraria. Et si ad ista omnia respondeam glo. et credo quod bene respondeam quod sunt bo. fi. ¶ Ecce argumentum dubietatem credo quod sit verum quod quod actio sit bo. fi. istud est fauere. Fauor debet extendi vt. l. cum quidam. ff. de lib. et posthu. ¶ Vlterius quero duo dubia circa actionem de dote iam ego expediui. Quero et istud soluitur in glo. et male soluitur non tamen per argumenta que faciant ad propositum dicunt glo. quod actio de dote incipit habere locum matrimonio soluto Sed in casu quo non maritus incipit male vti substantia sua habet locum matrimonio constante vt. l. si ad hue. C. de iur. do. ¶ Ista sua opinione duater probant Ecce modus argumentandi et in veritate non valet duas muscas prescriptio xxx. an. que currit contra actionem de dote incipit habere locum demum cum matrimonium est dissolutum vel maritus incipit ad inopiam vergere vt. l. in rebus. §. cunnes. C. de iure do. §. Si hoc est ergo tunc tamen incipit nasci si ante esset nata ante potuisset prescribi. ¶ Istud est argumentum efficacius quod indicat tamen non valet duas festucas. ¶ Ad hoc vt actio prescribatur requiritur duo. s. quod sit nata et quod possit intentari. Si sit nata et non potest intentari non currit prescriptio quia prescriptiones sunt inducte contra negligentes et iuris sui contemptores. Iste qui habet actionem et non potest eam intentare non videtur negligens vt. l. i. in fi. C. de anna. ex. Si. §. ille dicit quod non prescribitur actio de dote illa est ratio quia non potest intentari matrimonio constante marito non vergente ad inopiam. Illud argu. nihil valet tamen in veritate quedam lex videtur facere pro glo. contra faciet tamen nihil facit. Socer recepit dotem a nuru veniens ad mortem et adhuc constante matrimonio inter filium et nurum legauit nurui dotem valuit legatum vel non. ¶ Distinguuntur. Aut legauit ius dotis. ¶ Aut quantitatem que erat debita. ¶ Primo casu legatum est nullum. ¶ Secundo est aliquid et non vel alia ratione nisi quia actio de dote nondum competebat vt. l. ij. in pri. ff. de do. pleg. tamen dico quod ter. ille nihil faciat non dico quod legatum non valet quia illa sit ratio quam assumaret glo. Sed quia videtur legasse creditor debitori actionem qua sibi tenebatur. Si lego rem tuam tibi legatum non valet vt. l. inutilis. §. duorum. ff. de leg. ij. et l. proprias. vnde ista est ratio quia legauit debitor creditori actionem qua erat obligatus ista ratio non illa fuisset valde derisoria: vnde dico sustinendo opinionem glo. quod actio de dote non nascitur regulariter nisi matrimonio dissoluto et hoc per quoddam ar. cui non posset aliquis respondere vt credo natura obligationum ita se habet quod vbicunque obligationes contrahuntur pure incontinenti nascitur obligatio et actio vt. l. in omnibus. ff. de regu. iur. vbi in diem certam incontinenti nascitur obligatio: Sed non actio nisi adueniente die vt. l. cum qui chalendis. §. quod. ff. de verbo. oblig. a. l. vbi autem sub conditione. ¶ Aut conditio se habet adesse tamen et nascitur obligatio incontinenti vt. l. impossibilis et l. in illa stipulatione. ff. de verbo. ob. et l. si pupillus. §. si sub condict. ff. de nouat. Sed vbi conditio tacita vel expressa in obligatione adiecta habet se pariter ad esse et ad non esse similiter verum est quod nulla actio nascitur conditione pendente vt. l. cedere diem. ff. de verbo. signi. l. legata sub condit. et l. qui. hr. §. vlti ff. de condi. et demon. Sed si mulier dat dotem conditio repetende dotis que est quam dicetis vos quilibet vestrum ferret quod tacita conditio videtur inesse quia si mulieris culpa matrimonium dissoluatur denegatur ei dotis repetitio. Si culpa mariti datur ei repetitio vt. l. consensu. C. de repu. et l. iure. ff sol. ma. ¶ Cum ergo conditio que inest obligationi se habeat ad esse et ad non esse: quia potest esse quod iure permittente repetetur: et quod non; ergo

&c. Qui dicat aliud nesciat qd dicat ista op. glo. est verissima. ¶ Alia qo est mulier habebat tacitam ypothecam qua mediante preferebatur aliis creditoribus, querit glo. quibus multe opi. fuerunt. Veritas est quam glo. tradit. ¶ Aduertatis vt sciatis causam dubitationis quidam dixerunt q preferebatur tacite ypothecis his qui habebat expressam ypothecam. Si aliquis obligat mihi oia bona sua et ea sic probatur in l. in monetam q mulier prefertur mihi. et hoc probant sic non credatis q moueant satis constat q ille qui mutuat in refectionem nauis pfertur habenti expressam ypothecam vt. l. interdum. ff. qui po. in pig. ha. Sz in alia lege cauet q mulier prefert his qui mutuauerunt i refectionem nauis vt in au. C. de equa. do. §. his psequenter ergo &c. et iuxta regulam si vinco vincentem te &c. vt. l. de accessionibus ff. de diuersis et temp. prescrip. ¶ Tamen nostri doc. dicunt et ista est veritas prout ego credo q mulier prefert omnibus qui post eam crediderunt siue tacitam siue expressam ypothecam habentibus. ¶ Preterea prefert omnibus anterioribus habentibus tacitam ypothecam priuilegio legis eis concessam. Illis vero qui non habent expressam non q illi habent priuilegium ex pactione sua. et hoc probatur per l. in l. q si mulier vult dotem volunt eam preferri aliis creditoribus prioris temporis priuilegio vallatam. priuilegium est vallata priuata lex vn loquitur de illis qui habent priuilegium a lege illi qui habent ex pactione non habent a lege sed ex iur. con. ita probatur in l. assiduus. C. qui po. in pig. ha. ibi li. prioris temporis priuilegio vallati fuerint. ¶ Alia questio est an si procurator mulieris agat actione de dote habeat priuilegium non est questio q procurator actionis quantum ad oia representat personam domini et procurator rei suerit in onere satisdandi. vt. l. sed et hec. §. defendere ff. de procu. et l. in noi. §. quoniam. et ff. et l. si cum procur ff. de re iudi. et l. alia. ff. so. ma. ergo &c. ¶ Ultima qo est si pr dat dotem et pr agat an actio de dote sit priuilegiata vt q non q hoc habz locum qn mulier agit tamen glo. determinat q et agente pre est priuilegiata. Et hoc ego probo sic sicut glo. probat et bene. Pater q exigit dotem tenet eam reseruare nisi dados superuenerit vt in aut. sed quis. C. de rei vxo. actio. vnde agit ad comodum mulieris non ad suum et ideo eo agente est priuilegiata sicut agente muliere. Dy.

In bonefidei iudicijs.

Dictum est in prece. §. q quedam act. sunt bonefidei. Quedam stricti iuris: et ideo diuisione illa premissa. §. iste quandam ponit diam que olim erat inter actiones bone fi. ex parte vna. et actiones stricti iuris ex pte alia. ¶ Hodie vero per presentem. §. soluitur illa dia et quantum ad illud in quo olim differebant hodie equipollent ponendo generalem regulam quod in quolibz genere actionis bo. fi. et stricti iuris compensatio locum hz ponendo exceptionem in actione depo. ¶ §. iste non continet aliq difficultatem. Et ideo aduertatis ne erretis in positione casus dicit ergo in bo. fi. &c. vnde in vno verbo posset dici olim dia erat in hoc inter actiones bo. fi. et stricti iur. q in actione bo. fi. poterat opponi compensatio et compensatione opposita ipso iure vsqz ad concurrentes quantitates tollebantur actiones. In actionibus stricti iuris non. Sed habebat locum exceptio doli et ea opposita consequebatur reus vt tanto minus condemnaretur quantum debebatur sibi. Hodie vero quantum ad beneficium compensationis opposite et quantum ad effectum sublata est dia inter act. bo. fi. et stricti iur. et vsqz ad concurrentes quantitates tollunt actiones ipso iure. Ista ratio fallit in actione depo. et nihil aliud dicit. §. iste. verbis fa. Ecce modo casum in terminis. ¶ Ponamus ego vendideram alicui quandam domum pro precio. c. librarum et emptor q emerat fuit in mora et stetit per annum vel biennium q non soluit pcium ago contra eum et peto precium ¶ Preterea peto condenari in eo quod interest mea moram non esse commissam. ¶ Econtra ipse allegat me debitorem suum ex ca mutui in. x. lib. et ideo me vult repellere ex ca compensationis vsqz ad concurrentem quantitatem dubitatio est an ego sim audiendus. et dicit q bene sum audiendus. q equum est interesse prestari rone more debitoris. ¶ Secundo dubitatur an compensatio per reum opposita sit admittenda: et respondetur q olim et hodie idem est per omnia in act. bo. fi. q si actor aliqd petebat poterat opponi compensatio et compensatione opposita actiones tollebantur ipso iure. Sed in contractibus stricti iuris erat aliud. nam si ego agebam contra te condi. ex mutuo et tu eram debitor tuus ex contractu stricti iuris volebas compensationem opponere non habebat locum compensatio iure veteri: tu in poteras opponere excep. doli et opponendo excep. psequebaris q tanto minus condemnareris quantum erat tibi debitum. ¶ Hodie vero iure nouo per Iustinianum inducto sicut habz locum compensatio in actionibus bo. fi. sic in actionibus stricti iuris. Fallit in actione depositi: et non est ne pretextu compensationis opposite restitutio rei depositarum impediatur hoc inducit. §. iste. ¶ Iudicetis. l. actionibus. ¶ Restitui largo modo expositio hoc est iuxta se obando siue in rest iuxta modo nam verbum reddendi et restituendi licet habeat per se reddendi significationem tamen recipit significationem in dando et in restituendo et in prestando vt. l. verbum reddendi. ff. de verbo. si. et l. cum queda vxor. ff. de lega. ij. ¶ Nam equum est actori in contractibus bo. fi. a die more prestari vsuras et illius interesse similiter vt. l. mora. §. in bo. fidei. ff. de vsur. et l. in initio C. de pactis inter emptor. et ven. ¶ Preterea tenetur debitor ad interesse a die more et illius interesse similiter habetur ratio p iudice vt. §. de obli. ex consen. §. vlti. et l. consensu. ff. de actio. et oblig. et l. iul. §. ex vendito ff. de act. emp. ¶ Tamen aduertatis sicut iudicis officium dz esse equum quantum ad partem actoris vt prestaret ei a reo qd est equum ex parte etia et ex parte rei q si aliquid est debitum reo illo deducto condemnabit eum. ¶ Oportet transiit ergo reo. Nostra. C. de cope. l. vlti. ¶ Iure dicit glo. hec cum hinc inde debetur quantitas forte voluit hoc dicere tex. et forte non. ¶ Ego credo q voluit dicere aliud scilicet qd dicitur in. l. vlt. C. de copen. iure &c. l. cum hinc inde est liquidum debitum et potest addi illud q dicit glo. et hic inde debetur quantitas tamen illud est extra tex. qd necessarium est: tamen tex. dicit hoc. Sed si non est debitum liquidum ex vtraqz parte non fit compensatio vt. l. vlti. C. de copen. l. aufert. §. qui compensationem. ff. de iure fis. subiecit glo. et debetur hinc inde quantitas. Nam spet ad speciem vel speciei ad quantitatem non fit compensatio vt. l. si creditor. §. i. ff. de peculio. l. si conuenerit circa pn. ff. de pigno. act. l. si non sorte. §. sic. ff. de condic. inde. ¶ Minuunt compensationes opposite ab homine ipso iure q compensatio tollit oem obligationem ciuilez et naturalem q operatur illud qd solutio. Sed solutione eius qd debetur omnis tollitur obligatio. ita q nulle reliquie remanent vt. §. qui. mo. tollit. ob. in prin. sic et hic. Alias alie dicunt esse in rem: vt actio. coi diui. fami. here. coi diui. et peti. hered. de quibus tractatum est. §. in. §. quedam. ¶ Preterea iudicis offi. et extraordinarie persecutiones fideicommissariorum de quibus tractat in. l. pecunie verbum. §. actionis et. §. sciz. ff. de verbo. signi. ¶ Preterea actiones in rem in illis compensatio locum hz. Nam si tu habebas domum ruinosam que minabatur ruinam domui mee: et ego petii q tu caueas mihi de damno infec. non cauisti: et postea missus sum in possessionem domus ex primo et ex secundo decreto et psecutus sum dominium domus tue: si tu velis q caueam tibi de damno infec. non audiris q in eo debes puniri in quo deliquisti. deliquisti in eo q non cauisti ergo &c. vt. l. qui bona. §. si qs q sibi non cauebat ff. de dam. infec. et ita dz intelligi. l. si ambo in ver. in stipulationibus ff. de compensatio. Excepta. Modo ponit exceptio. a regula generali. Semper tamen propter rationem que sequitur. ¶ Modo restat premissa positione casus et expositione textus intelligere breuiter illa que glo. intendunt circa materiam huius. §. et ideo possum opponi breuiter ad intellectum materie. vi. vel. vij. modis et tres questiones breuiter formare: et tunc intelligetis totam materiam. §. ¶ Postea sequitur materia que est aliquantulum subtilior de actionibus arbitrariis tamen ista est facilima et propterea expediam eam paulum modum quem premisi satis breuiter et breuius potero hic dicitur q siue agatur actione bonefidei siue actione stricti iuris siue actione in rem siue in personam hodie compensatio locum habet: et ipso iure actiones minuuntur q istud circa actionem in rem manifeste sit falsum. Quilibet vestrum potest manifeste perpendere. Certum. n. est q actio in rem proponitur pro specie petitionis rei que ab aliquo possidetur vt. l. in rem et. l. si in rem. ff. de rei ven. si agam contra te rei vendi. ad librum vel ad vineam vel ad aliam rem textus iste videtur dicere q possis opponere compensationem vsqz ad concurrentem quantitatem vt si eram debitor tuus in. l. et vinea quam possidebas valebat. c. q possum petere solam differentiam et istud est manifeste falsum: quia de specie ad quantitatem non fit compensatio: et ideo videtur obstare. l. si non sortem. §. si centum. ff. de condict. inde. et l. si conuenerit circa prin. ff. de pignor. actio. l. si non sorte et. l. q dicitur. ff. de impen. et l. si creditor. § i. ff. de pecul. et plures alie. ¶ Patet ratio aut eo tempore quo proponitur actio in rem condemnatio fit ad rem. et in ipsam rem fit executio. ¶ Aut condemnatio fit ad estimationem: vel condemnatio fit ad rem executio fit in estimatione. ¶ Primo casu actor petit q executio fiat in rem. et hoc potest

si reus h3 facultatem rei restituende vel .l. q restituere de rei vẽ. Hoc casu non vendicat sibi locum cõpensatio: quia de spe ad qñtitatem vel contra non admittitur cõpensatio vt in .l. contrarijs. ¶ Secundo casu vt qꝛ desiit possidere dolo vel culpa condẽnatus es ad estimationem rei vel ecce alium casum: eras condẽnatus rem habebas non petebam qꝛ condemnaretis ad estimationem vel qꝛ propter contumaciam deferatur iusiurandum in litem: hoc casu cõpensatio locum h3 qꝛ considerato effectu quantitatis hincinde debetur et ita loquntur. §. iste duo loquitur de actione in rem. et .l. viii. C. de cõpen. et oes qui dicunt qꝛ in actione in rem fit cõpensatio. ¶ Ulterius oppo. qꝛ quãdo quãtitas hincinde debetur cõpensatio locum non habet vt .l. si creditor. §. i. ff. de pecu. ¶ Respondeo breuiter intelligatis.
¶ Aliquando quantitas debetur vt species ¶ Aliquãdo vt quãtitas. ¶ Primo casu vt depono penes te .x. vel commodo tibi sacculum pecunie vel lego tibi pecuniam que est in archa vel argentum qđ est in scrineo. Illud ius quod seruatur in speciebus seruatur in quãtitatibus que debentur vt spes vt .l. planc. §. si3 hoc ita et .l. cum res. §. i. ff. de leg. i. et .l. in rõne. §. incerte ad .l. fal. cum similibus. qua ergo rõne de spẽ ad spẽm vel ad qñtitatem non h3 loc. in copensatio vt probatum est et eadem rõne et c. et sic loquntur .l. cõtraria. ¶ Or vlterius potest oppõi qꝛ circa actões stricti iuris poterat dici qꝛ non sit aliquid inouatum iure veteri. qꝛ si aliqs tenebat actõe stricti iuris poterat opponere doli excep. et ea opposita repellebat actorem vsq3 ad concurrentes quantitates iure nouo põt compensatio opponi ergo Iustinianus per §. istum et per gstitu. .l. l. viii. C. d cõpe. nihil nouum induxit. ¶ Respondeo effectu considerato nullam nouitatem induxit. Sed ĩ forma pertinẽti ad aliqđ nouum induxit qꝛ cauet in regulam iuris. Nihil interest vtrum ipso iure qs nullam actõem habeat vel per excep. repellatur vt in regula iuris nihil interest. ¶ Cum ergo in actõe bõe fidei ipso iure repelleretur. In actõe aũt stricti iuris per exceptõem doli considerato effectu nulla est dr̃a. Et ideo in effectu nihil nouum induxit. Sed in modo puẽiendi nõ est qđ qꝛ compensatio plus operatur ꝙ exceptio doli. Nam cõpẽsatio operat illud quod solutio. ¶ Solo io sit oem oblĩonem ciuilem et naturalem ipso iure. vt .ff. qui. mo. tollat ob. lo in prin. Sed exceptio doli nõ tollit oem oblĩonem ciuilem et naturalem ipso iure sed parit exceptiõem que excludit actorem a iure agendi et ẽt in effectu ñ videtur operari idem qꝛ quedam sunt ad que vĩ vẽlius nullo mõ teneri ꝙ teneri aliquo oblĩonis vinculo. vt in regulis iuris marcellus diffinitalis martin⁹ desinit ibi no. plura per que appet plus interesse ipso iure liberari ꝙ ope excep. ¶ Or vlterius op. et respondet qꝛ in actõe depositi nihil sit spãle qꝛ si depono libram penes te tu es debitor meus ad spẽm certam et lege cauet qꝛ de specie ad quantitatem non fit compensatio. vt pa .ll. si conuenerit in prin. ff. de pig. act. .l. si non fortem. §. sicut de cõdic. indebi. et .l. si creditor. §. i. ff. d peculio. ¶ Ergo respondeo qꝛ ad hoc vt sit spãle in actõe depositi o3 dicere qꝛ aliquando depo nit spẽs aliqñ quantitas vt quantitas. ¶ Primo cãu non est aliqđ spãle in actõe depositi. qꝛ regula est qꝛ vbi hincinde debetur spẽs vel ex altera pte tñ non hab3 locũ cõpensatio. ¶ Secũdo cãu idem qꝛ regulare est qꝛ idem iuris seruatur in ea qđ ĩ spẽ. ¶ Tertio casu depono penes te .x. libras imperialium ad numerum tu posses illam pecuniam consumare et aliam reddere vt .l. lucius et .l. de spon. ff. deposi. hoc cãu est spãle qꝛ aliãs de iure cõmuni compensatio locum non hab3. ¶ Or vlterius oppo. et ondetur qꝛ idem sit in actõe como. qđ in actione deposi. qꝛ si comodo tibi rem aliquam et agam como. compensatiõ ñ põt habere locum qꝛ pretextu debiti restitutio comoda ĩ minime rõnabiliter recusatur vt .l. vl. C. como. dixerunt quidam qꝛ speciale in actõe como. sicut in act. deposi. Nostri doc. dicunt qꝛ non est spãle in actõe como. et .l. illa o3 intelligi quando como data erat spẽs vel quantitas vt spes et ideo iure cõmuni procedit qꝛ compensatio locum non hab3. ¶ Sexto et vltimo posset aliquis opponere per istum modum rõ quare non h3 locu3 cõpensatio in actõe depositi est ne pretextu compensatiõis restitutio rei depositarum impediat ista rõ põt habere locum vbicũq3 agit pro re restituenda siue agat actione depo. siue como. siue mandati. ¶ Ergo qua rõne nõ hab3 locum compensatio in actione depositi eadem rõne nec in actõe como. nec mandati: lege cauetur qꝛ ad oem cãum o3 extendi lex ad quem extendit rõ .l. et si lex est stricta et plana .l. o3 extendi ad oes casus ad quos extendit rõ vt .l. adigere. §. quis. ff. de iure pa. et cõ. Si lex e lata et rõ stricta o3 restringi .l. ad cãus ad quos restringit rõ vt

.l. adigere. §. quis de iure pa. et cõ. si lex est lata et rõ stricta debet restringi lex ad casus ad quos restringitur rõ et vltra non põt prolatio verborum extendi qꝛ rõ vt .l. hec actio. ff. de calum. et .l. cũ pat. §. dulcissimis de leg. ii. et .l. nomen. §. vi. ff. de le. iii. cũ similibus aliis ergo et c. ¶ Ad istud respondet ita sicut gl. dicit et valde mirabiliter videt. Responsio ẽ satis bona ius cõe e qꝛ cõpositurus tenea [illegible] probatur in .l. qꝛ neruia. ff. deposi. et .l. contractus de regulis iuris. Sed denegare restitutionem rei est dolum committere. Si habeo rem tuam et non restituo videor ĩ dolo vt .l. si procurator. §. dolum et .l. dolus in fi. ff. mandati si ergo spaliter introductum est in fauorem eius qꝛ non teneatur et c. licet denegando restitutionem videat in dolo est tamen aliud spal. iter inductũ contra cuz qꝛ non possit opponere cõpensationem et c. iuxta regulam qꝛ qui ĩ vno.
¶ Premissis opinionibus quero tria dubia. ¶ Primum ẽ nũquid cõpensatio fiat ipso iure p .l. vel sit necesse qꝛ opponatur ab homine: et ista questio est reuoluta p multe glo. qꝛ cõpensatio fiat ipso iure vt p istum tex. dum dicit ipso iure et c. ¶ Preterea qꝛ lex op. cõpensationez qꝛ lege cauetur qꝛ si debeo tibi .c. tu mihi .l. vsq3 ad cõcurrentes quãtitates vsure non currunt nec aliqs accessiones vt .l. cũ alter et .l. ß. ff. de cõpen. et .l. si cõstat. C. de cõpen. ¶ Preterea si tu ledis me p negligentiam tu .c. ego te .l. c. et so n. re sine facto hominis rõne delicti fit cõpẽsatio vt .l. si ambo. ff. de cõpen. et .l. si duo. ff. de dolo et .l. apud celsum. §. marcellus. ff. de doli excep. cum si. ergo compensationes fiunt ipso iure sine facto hominis. ¶ Or glo. nostre dicunt qꝛ cõpensatio non fit ipso iure. Sed est opus qꝛ interueniat hominis factum: tamen intelligatis sicut ego dicam: et hoc probat in trib⁹ rõnibus et ego adiciam quartam. dicitur in lege qꝛ si fideiussor cõuentus est in electiõe ipsius vtru3 opponat cõpensationẽ de eo qđ sibi debetur vel de eo qđ debetur reo principali vt .l. si qd a fideiussore petatur. ff. de cõpen. ergo lex non inducit cõpensationem ipso iure; qꝛ tunc non esset in potestate sua. ¶ Preterea si ego sum debitor tuus in .c. ex causa mutui et tu agas contra me. ¶ Econtra tu es debitor meus in .x. ex causa como. vel ex alia cã. est in electione mea ex qua causa velim cõpensationẽ opponere vt .l. qđ labeo. ff. de cõpen. ¶ Preterea p3 p aliud qꝛ si cõpensatio fieret ipso iure et ipso iure tollerentur actiones hincinde ita qꝛ nulla super esset: qꝛ cõpensatio operatur illud qꝛ solutio ergo si aliquis ageret q posset per compensationem excludi non admitteretur ad agendum ipso iure. et tamen lex dicit qꝛ male agere videatur vt .l. verum. ff. de cõpen. ergo h3 actionem l3 nõ intendat eam iure debito. Nam ille dicitur male agere: qui h3 ius agẽdi. tamen nimis mature agit: vel obstat exceptio vt .l. i. ad fi. ff. quando di. vsus leg. et c. ¶ Preterea probatur p quãdã quartam rationez quã .l. ponit et in veritate tex. ille facit multũ pro opinione glo. Ut si peto a te .c. ex vna cã coram potestate Bon. et tu econtra similiter: et vtrumq3 erat liquidum: tñ qꝛ potestas erat magis amicus meus ꝙ tuus volebat qꝛ primo hret actionez contra te. Primo condemnauit te postea distulit per quattuor menses et postea me condẽnauit potest appellari. Si cõpensatio fieret ipso iure non posset appellari et frustatorie eẽt appellatio tamen o3 appellari. ¶ Preterea lex non facit actorem ipso iure excludi: et ideo est opus appellatione vt .l. i. in fi. ff. que sen. sine ap. rescin. et ideo cõcludendum est amodo p opinione glo. qꝛ et c. ¶ Ad .l. que in contrarium adducitur. Respondeo regulariter in beneficio cõpensationis requiritur hominis factum fallit quando ex vtraq3 parte versatur delictũ et odium delictorum sic .l. alt. et .l. cum par. ff. de regu. iur. ¶ Item odio vsurarum ne currãt ipso iure ita qꝛ pinde habeatur ac si nihil deberetur vt .l. cũ alter et .l. sic. ff. de cõdi. inde. et .l. si constat. C. de compen.
¶ Restat secũdo querere ponamus hincinde debet genus debeo tibi bouem certum et ego tibi certam hominem et tu e cõtra: similiter h3 locum cõpensatio. dicerat qđam rudes prima facie cõpensatio locum non h3 de spẽ ad spem nihil est quãdo debetur hincinde aliquid in genere ita qꝛ idem sit genus sed si tu deberes bouem et ego hoiem in genere non haberet locũ cõpẽsatio. Sed qñ debet in eodez genere tunc habet locum compensatio: qꝛ genera hincinde debita sunt paris estimationis quia in quolibet deberet mediocre .l. legato generaliter relicto ff. d le. i. sicut habet locum in quãtitatibus: qꝛ sunt paris estimatiõis ita debuit dicere gl. sic et c. ¶ Preterea apparet p .l. qꝛ generis ad genus fit compensa. vt .l. i. §. item si cũ me. ff. ĩ pars her. pe. .l. deducta circa prin. ff. ad tre. .l. qui non militabat circa prin. ff. de here. insti. verum est qꝛ gl. allegat quandam .l. que nihil facit .l. vnum ex familia. §. si duos. et §. sed si vno. ff. de le. ii. qꝛ cõpen

satio dicitur diminude debiti contributio qui vterque est obligatus l. illa. als tri. s. ille qui conuentus est obligatus in opponatur compensatio exponunt gl. ubi est quedam retentio ope exceptionis & compensatio non est pp. ie cu ergo dr ibi que rõ cetero eadē tacitam compensationem inducit compēsationem. i. retentionez. & ideo legem illam nunquam allegens quod nihil fac. lz glo. allegetur vbicunque tractat hoc. ¶ Pretea ponamus ista est tertia qstio. Ex vna parte debitum est liquidum ex alia non. Jam ego dixi exponendo tex. quod ad hoc vt habeat locum compensatio oz quod debitum sit liquidū vel quod de proximo possit liquidari. ¶ Sed in fra que nuum tempus non inuenit terminatum nisi in liscorz. illud inuenitur locum habere in aliis quod si potest liquidari. s. duos menses a tempore compensationis opposite computandos hz locum compensatio vt. l. aufertur. § qui compensationem. ff. de iure fi. ¶ Et modo habetis omnia que dicuntur circa materiam istius. §.

Preterea quasdam. § iste intēdit tractare de actionibus arbitrariis de quibus si quis bene aduertat tractat tripliciter & ideo tres habz principales partes. ¶ Primo enim tractat quare dicantur arbitrarie. ¶ Secundo vtrum arbitrarie sint reales vel personales. ¶ Tertio qualiter officium iud. debeat versari in actionibus arbitrariis & nihil aliud dic. § iste. Dicit ergo quod arbitrarie appellantur quia ex arbitrio iudicis pendet quantum condemnare. Si reum de qua principaliter agitur nō prestaret. Secundo dicit quod quedam sunt personales. ¶ Quedam in rem. Nam in rem est actio publiciana actio seruiana & quasi seruiana que ypothecaria appellatur. In personam est actio quod metus causa. actio de dolo & actio que pponitur pro eo quod certo loco dari permissum est & actio ad exhi. ¶ In tertia parte dicit quod officium iudicis & in actio. arbi. versari dz, sm naturam actionis in iudicio pposite nam si actio ppo natur ad restōnem rei & res non restituatur condemnatur inquantum in litē iurauerit actor ¶ Item si actio proponatur ad exhibitionem alicuius rei & res non exhibeatur condemnatur quanti interest rem eē exhibitam. dūtamen in quibz cāu iudex ferat sententiam certam prout possibile erit & hoc dicit vsqz ad. § si quis agens. ¶ . § iste tractat de actionibus arbitrariis in quibus arbitrio & volūtate iudic. estimatur inqūtum reus debeat cōdemnari. & aduertatis natura propter actionum arbitrariarum est quod in eis due ferantur sententie vna est quod prestetur res que petebatur actionis. Secūda est quod condēnetur in interesse secūdum formam iuramenti in litem actori delati pmissa taxatione verbi gratia. ¶ Ago contra te rei ven. ad aliquam rem probaui dominium rei ad me ptinere iudex pdemnauit te ad restōnem rei post pdēnationem tu es contumax & non restituis. Iudex hz deferre mihi iuramentum in litem & secūdum formam mandati iuramēti condēnare conuentum. ista secūda snīa appellatur arbitraria: quod ex arbitrio iud. pendet vt. l. qui restituere. ff. de rei ven. Idez in omnibus aliis. Quare ponamus aliquis ppulit me p metū vēdere vel donare & tradere librū ago contra eū actione quod metus cā & peto mihi restitui librum probaui metū mihi adhibitum & traditum librum p metū pdenatur ad restōnez libri sz quod non restituis in penā pitumacie dz iudex pdēnare in quadruplū vt probatur in. l. si cū excep. § satis & . § hoc autem. ff. quod me. causa. ¶ Idem si aliquis induxit me p dolum ad aliquam rem tradendam etiam ago actione de dolo. Si cōdemnatus nō restituat vel interesse non prestat defertur actori iuramentum in litem vt. l. arbitrio circa prin. & § 1. ff. de dolo. natura ergo ppria actionum arbitrariarū est quod in eis due ferantur sentētie & vtraque est diffinitiua. Prima est de prestādo eo quod venit ex natura actionis. Secūda eo quod sententie non paretur verum ē quod aliquando est intuitu quod in arbitrariis fertur nī vna snīa sicut iam in prosecutione declarabitur. ¶ Vt sicut ego pdixi. § iste tractat tripliciter de actionibus arbitrariis & propterea dz principaliter diuidi in tres partes. ¶ In prima parte tractat quare dicantur arbitrarie actiōes que sunt actiōes arbitrarie & hoc tractat vsqz ad ver. sed iste ¶ In secunda vtrū arbitrarie sint in rem vel in personam vsqz ad ver. I his. ¶ In tertia tractat quale debeat esse iudi. officium in actionibus arbitrariis siue qualiter debeat versari & hoc vsqz ad. § curare. ¶ Ille. § est cōmunis & generalis ad oēs actiones arbitrarias & non arbitrarias & propterea non refertur ad istum. § simpliciter. ¶ Quare ergo ponitur iuxta istum ponitur iuxta istum vt ostendat quod in istis largo modo versetur in. offi. Nihilominus sicut in aliis iud. p hz ferre snīam certam prout erit possibile sm naturam actionis

ppositae. ¶ Casus pz hoc modo. ponamus ago contra te rei ven. ad librum & peto mihi restitui librum quem dico ad me pertinere iure dominii pdēnatur ad restōnem libri pdenatus non restituit. dubitatur verum ista actio sit arbitraria & quare appelletur arbitraria. Et videtur quod ē arbitraria & iō appellatur quod ex arbitrio iudi. pendet inquantum debeat condemnare eū qui non paret snīe. ¶ Idem in actiōe ad exhiben. & in actione tio pali. ¶ Secundo dicit vtrum arbitrarie sint reales vel personales & videtur quod quedam sunt reales quedam personales reales dicuntur publiciana que est in rez & nihilominus arbitraria actio seruiana & quasi seruiana que ypothecaria appellatur. ¶ In personam arbitrarie sunt actiō de eo quod me. causa ¶ Actio de dolo. ¶ Actio ad exhibendum. ¶ Actio que p ponitur p eo quod certo loco dari permissum est. ¶ Tertio dic ego egi cōtra te actione ad exhi. ad librum quem tenebas absconsū cōdemnatus non exhibuisti iudex hz estimare quāti mea interest nō fuisse exhibitum & in illud interesse reū pitumacē pdēnare, hoc in. eū. § iste. Arbitrarie appellantur quia ex arbitrio iudi. pendent ¶ Quedam dicuntur reales. ¶ Quedam personales. ¶ Qualiter officiū versetur in eis cum ex eius arbitrio pendeāt ista tria intēdit. § iste. Appellant9. q. d. dicunt9 quod quedā act. sūt bo. fi. Quedā stricti iuris. Tū intr act. stricti iur. ē inuenire quod quedā sūt arbitrarie & quedam nō & iō de arbitrariis coram tractare. Rez restituat. sic dixi in casu cuz erat pitumax rei ven. vel publi. nō refert. Exhibeat cū agitur act. ad exhiben. ad rem mobile vt. l. i act. C. de ilib. iur. Soluat nō refertatis ad oēs act. sz ad eas q̄ pponuntur p solutiōe rei pmisse certo loco dari vt si promitto certo loco dare vt rome si nō soluas rome. sū boñ. ista act. appltr arbitraria quia habetur ratio intē actoris & psideratur vtilitas rei q cōuenitur vt. l. 11. § hec aūt act. ff. de eo quod certo loco. Si pmitto soluere. r. nō adiecto loco act. nō esset arbitraria. Idem in act. ex testō vt si testōr istituit me hēdem & dānauit me. c. dare aliciū rome si pueniat alibi actō est arbitraria vt. l. si hēs. ff. de eo quod certo loco. Idē i certi condi. de mutuo. Si mutuo pecuniā certo loco reddēdā certi pdictio de mutuo applr arbitraria vt. l. si heres. ff. de eo quod certo loco. & iō apz quod restringatur ad illud quod dic lra. Soluat siue erat ex stipulatu debitū siue ex testō siue ex cā mutui vnī exponatis si ue erat certo loco pmissuz siue legatū. Siue mutuo datum vt certo loco solueretur. vt dcis ll. Seruū. Quidā seru9 meus dederat dānuz vicino quod inciderat arbores vel occiderat bouem vicini & vicinus cepit agere aqliā potera liberari dādo seruū p noxa. si nō dedi iudex habet me pdēnare ad estimationē dānū hoc verū si me ignorāte dedit dānuz sz si me iubente vel sciēte vel dānū nō prohibere nolente nō habet locū noxalis vt. l. 11. & l. in dcī eius circa pri. ff. de nox. ¶ Sed iste. Modo sequitur determinatio 11. questionis vtrū arbitrarie sint real' vel psonales. Et rñdet quod quedā reales quedā psonales inueniuntur. ¶ Iste. l. arbitrarie. La in rez vt. i. quedā reales quedā psonales inueniūtur. Naz non ē inuenire act. arbitrariā que sit mixta nisi act. fi. regun. sm opi. quorūdam ita quod opz quod diuisim intelligatur & hoc voluit dicere glo. diuisim accipere. ¶ Publi. bene scitis quando habet locum quando aliquis &c. ¶ Coloni quando colonus conduxit predium illa que sunt inuecta dño sciēte pro pēsione & deteriorationē sunt tacite obligata & pro his prodita ē actio seruiana & quasi seruiana ista pponitur pro his rebus de quibus habuimus plene. &. in. §. Item seruiana. Quasi seruiana. ¶ Ista proponitur pro rebus a debitore obligatis siue tradātur siue non & de ista tractatur in. d. §. Item seruiana. ¶ Et eius vt. l. si cum excep. § satis. ff. quod me. causa. Nam lz sit in personaz ē in re scripta & appllatur arbitraria. ¶ Aut quod dolo vt. l. arbitrio in prin. & § 1. ff. de dolo. ¶ Certo loco vt si pmissum est aliqd certo loco dari vel legatum vel mutuo datum vt certo loco soluatur vt. l. i. § hoc autem & l. si heres. ff. de eo quod certo loco. ¶ Ad exhi. Hec est psonalis in rem scripta vt. l. i. § est autem ff eo. ti. & § ad exhi. ¶ Pendet quod si cōdēnatus nō paret sententie iudex hz eū cōdemnare secūdum formā iuramēti in litē delati vt. l. in act. ff. de in li. iur. ¶ In his sequitur modo videre tertium qualiter offi. iu. in his versetur. In his arbitrariis ita quod ad oēs referatis. Et ad psonales & ad reales. Similibus iste §. z. que enumerate fuerūt in glo. l. in. §. Item seruiana in oībus istis iuratur in litem taxatione a iudice premissa vt. l. in actio. ff. de in li. iur. Et ideo sunt arbitrarie lz non sit arbitrariū necessarium tamen in oībus ba. §. iuratur in litem vt. l. in act. & oēs non sunt arbitrarie & ideo non est necessarium argu. si quis de feret iuratur in litem & due feruntur snīe ergo sunt arbitrarie.

¶ Sic naturam .i. secundum naturam act. arbitrarie que ppo nitur ad rem ita exponunt glo. et bene Curare. ¶ Ponamus emi ab aliquo scholare librum .p.x. et petam solum in ipse ñ tra didit ago contra scholarem eundem venditorem actione ex empto et peto eum condemnari ad interesse quanti interest mea librum meum non esse traditum secundum formam acti. dubitatur utrum debeat condemnari in interesse sed incerta quantitate respon detur quod iudex debet eum condemnare in certa quantitate nam iudex debet inquirere quantum sit interesse et tunc in certa quantitate condem nare quantumcumque sit. ¶ Aliquando est invenire quod non est possi bile certam ferri sententiam. ¶ Aliquando res est certa vel quan titas quam petit actor. ¶ Aliquando incerta sed certificari pot. ¶ Aliquando incerta et certificari non potest propter naturam actio nis proposite. ¶ Primo casu verbigratia peto a te .x. lib. im pertalium certi condictione de mutuo. iudex debet dicere condemno debitorem in .x. lib. vel in quantitate que in libello petita est: vnde siue in sententia vel in libello vel in actis continetur res certa sententia dicitur certa vnde quod in verbis sententie fit relatio ad certam quantitatem que continetur in certa scripturam. Illud certum quod continetur incerta scriptura videatur contineri in sententia.

¶ Ponamus M. agebat contra Io. actione ex testamento et petebat eum condemnari in quantitate que erat relicta in testo seu pronuncio iudex condemno te ad quantitatem que relicta est in testo in scriptorum continetur quantitas certa vnde illud certum quod continetur in testo continetur in sententia. ¶ Idem si dicit iudex condemno te ad quantitatem que in libello petita est vnde in sententia con tineri certum et hoc probatur per .l. ille .ll. l. an prior. §. vl. ff. de re iu. l. ubi autem non apparet §. l. q vitam et §. illud ff. de ver. ob. Probatur et valde bene in quadam l. in testo heredem non potest fieri in condicillis et si hac communis. ¶ Ponamus testator fecit testamentum et in eo illum her dem instituo cuius nomen in codicillis meis exprimam facit codi cillos et dicit volo quod titius sit heres. Si institutio videtur fieri in co dicillis non valeret vt. l. quoniam manus et .l. i. §. vlti. ff. de iur. codi. vnde l. i. quod illud nomen dicitur expressum in testamento et ideo vnde institutio in te sto facta vt. l. in testo talis ff. de cond. instit. et ad idem est ar. l. asse toto non dum distributo. ff. de her. insti. et plures alie. ¶ Ergo si fit rela tio ad libellum vel ad alia scriptura in qua certum continetur in sententia petitur incertum vel quod vnde continere illud certum quod in scriptura continetur. Numquam non fit relatio in sententia ad aliquod certum et tunc Aut sermo proponitur ad aliquod certum et tunc ut dixi est quod dixi vt. ¶ Aut ad incertum et tunc Aut illud potest certificari. Aut non. Si potest certificari peto te condemnari ad interesse quod librum non tradebas istud potest certificari quia licet sit incertum interesse potest certificari per probationes actoris et iudex non potest condemnare ad interesse. Immo debet inquirere certam quantitatem et in illa eum debet condemnare vt. l. vna. C. de sen. que pro eo. Sed vbi non potest cer tificari quia natura actionis ita se habet quod non possit peti certum vt stipulor a te stichum aut pamphilum sicut petitio est incerta ita et sententia vnde debeo dicere peto a te stichum aut pamphilum quem promisisti. ¶ Iterum iudex debet dicere condemno te ad stichum vel ad pam philum quem promisisti adeo quod in executione non potest auferre electionem reo. ¶ Qualiter ergo debet iudex procedere iudex habet estimare quantum valet illud ius et in illud reum condemnare vt. l. cum qui certum. §. cum pure. ff. de ver. ob. et ibi inuenietis plene determinatum et hoc volui hic dicere verba tex. curare etc. ¶ Possibile .i. proptere naturam stipulatus alternatiue. Pe cunie quod petebatur pecunia ¶ Rei quod petebatur species. ¶ De in certa interesse est incertum quantum ad principium petitionis. Sed in processu eius certum constituatur. ¶ Ex modo premissa positione eius et sic expositione restat formare tres oppositiones et quere re tres questiones ex hiis patebit materia ista. ¶ Et aduertatis breuiter ad tres oppositiones et ad tres questiones ut iste decla rant breuiter naturam actionum arbitrariarum de quibus tractat §. iste. ¶ Primo oppo. vnde quod iste non possint arbitrarie dici quod ex offi. iu. pendeant quando ago contra te act. arbitraria actione ad exhi. et peto quod exhibeas librum tu es personaliter obligatus ad exhi. librum Si hoc est quomodo potest dici quod iudex ex officio suo debet estima re. Nam quod imploratur iudi. offi. sicut dicebam alia dicitur quod non tenetur non est obligatio. Sed quod equum est prestari quod peto ab locum debet iud. off. Sed quando ago contra te act. ad exhiben. vel act. quod met. causa vel de dolo tu es personaliter obligatus ergo di citur quod pendeat ex offi. iu. est dicitur quod reus non sit obligatus. In istis constat reum esse obligatum sed illud quod pendet ex arbi trio iu. non est in obligatione ut probatur in. l. deducta in prin. ff ad treb. l. qui per collusionem. §. vlt. ff. de act. emp. l. qui inuitus mutuae. ff. de anim. le. Si hoc est ergo dicuntur pendere ex arbi

trio iud. quod sic qui conuenitur non est personaliter obligatus ad id quod petit. Sed quando ago contra te act. ad exhi. tu es personaliter obligatus ad exhi. vt l. iii. §. est autem. ff. ad exhi. Similiter in act. quod met. causa et de dolo tu es personaliter obligatus ad restitu tionem ergo etc. ¶ Ad istud vos habetis respondere quod est opus quod recordemini quia que dixi in tex. que arbitrarie sunt et que perso nales quedam reales. In realibus de plano procedunt quia ex of ficio iudi. pendet quod in act. petitur Si ago rei ven. ad restitu tionem libri tunc es personaliter obligatus vt. s. in. §. omnium In act. realibus simpliciter potest esse verum quod tex. dicit: quia illud quod petitur non est in obligatione. Sed in act. per sonalibus. Aut non consideramus id ad quod principaliter agi tur. Aut quod ratione contumacie rei prestatur. ¶ Primo ca su illud non pendet ex arbitrio iudi. sed est in obligatione. Ago act. ad exhi. quod exhibeas ad istud es personaliter obligatus. Item in act. quod metus causa etc. Istud non pendet ex arbitrio. immo ius act. petitur ¶ Idem in act. de dolo. ¶ Secundo casu illud pendet ex arbitrio iudi. et ideo isto considerato iste dicuntur arbi trarie. ago act. ad exhi. et peto quod exhibeas quod est in obligatione: condemnatus es vt exhibeas non exhibes istud interesse ad quod condemnaris ratione contumacie non est in obligatione. Im mo pendet ex arbitrio iud. ¶ Ex modo vlterius procedo et op pono secundo modo et ostendo quod non sit speciale in eo quod promittitur certo loco prestando vt pro eo dicatur competere actio arbitraria quia lege cauetur et si legatur aliquid alicui certo loco prestandum vel datur aliquid mutuum certo loco reddendum competit actio arbitraria vt. l. ii. §. hec autem. ff. de eo quod certo loco vt. s. i. l. si ce. in. Qualiter dicemus ergo dicemus sicut ego tex. exponendo tex. Actio est arbitraria non solum pro eo quod promittitur certo loco prestandum. Sed etiam pro eo quod le gatur vt certo loco prestetur vel mutuo datur vt certo loco re stituatur. Aliud est quod videtur obstare quod iste arbitrarie non videntur differre ab act. bo. fi. quia in arbitrariis iudex habet esti mare ex bono et equo quid prestari conueniat vt patet hic in fi. §. Idem est in act. bo. fi. vt. s. §. in bo. fi. Ergo inter act. bo. fi. et arbitrarias non videtur differentia esse. quia idem seruatur in eis per omnia. ¶ Ad istud respondetur et bene dicit glo. ego respondeo et dico quod triplex est iudic. officium vnum est quod imploratur in locum deficientis act. per quod petitur restitu tio vt. l. quod si minor. §. vltimo. ff. de minor. Per quod petuntur salaria aduocatorum medicorum et aliorum vt. l. i. ff. de var. et extraord. co. ¶ Aliud est quod inheret act. bo. fi. verbi gratia si teneris mihi ad .x. actione ex vendito. Isti actioni inheret officium iud. ratione cu ius teneris prestare vsuras a die more vt. l. mora. §. in bo. fi. ff. de vsu. et. Iste vsure veniunt act. iure et prestantur ex quadam necessi tate quod iudex necesse habet condemnare ad istas vsuras et hoc probatur sic quod illud quod operatur in act. stricti iur. stipulatio operatur iudi. offi. in act. bo. fi. vt. l. qui tantundem. ff. de nego. gest. l. lunius. ff. de po. sed stipulatio in contractibus stricti iuris. operatur quod vsure veniunt act. iure ergo etc. Sed est inuenire quoddam tertium quod inheret act. arbitrariis de quibus tractatur hic ago act. ad exhi. in obligatione est quod exhibeas quod condemneris ad interesse non ve nit act. iur. Sed ex mero iud. arbitrio. Ago certi condictione si ..., ad pecuniam quam promisisti certo loco soluere quod condemneris ad .x. veni iur. act. Sed quod condemneris ad interesse venit in iu. of. in isto iu. of. quod inheret act. arbitrariis et illud quod inheret act. bo. fi. conue niunt in hoc quod sic illud extinguuntur extincta actione vt. l. iii. C. depo. sic et istud per solutionem debiti vt. l. centum capue de eo quod certo loco. ¶ Sequitur videre an sint plures actio. arbitrarie quam ille que hic enumerantur. ¶ Non est questio si consideremus na turam arbitrariarum actionum. que est quod ille dicatur arbitrarie quod in qualibet feruntur due sententie vna supra etc. Alia quod non prestatur interesse quod non sunt plures nisi que hic enumerantur et subaudite vt hic reales act. in factum ex edi. nau. cau. sta. non est arbitraria quia in ea non fertur nisi vna sententia vt. l. i. ff. nau. ca. sta. ¶ Idem in act. ex edicto de publicanis quia in illa non fertur nisi vna sententia. l. ad duplum vt. l. i. s. l. ex hoc edicto. ff. de pu. ¶ Similiter si consideramus act. de dote in ea non feruntur due sententie. ¶ Preterea in act. redhibitoria que datur l. eius qui non resti tuit precium et precii accessiones illa datur in duplum et isto respon dicebant quidam quod erat arbitraria tamen quod non inuenitur hic enu merata glo. dicit quod non est act. arbitraria vt. l. redhibitoria ff. de edi. edicto. ¶ Si ergo consideremus veram naturam arbitra riarum quod in eis due feruntur sententie non est inuenire plures quam hic. ¶ Sed si appellamus arbitrarias illas in quibus datur fa cultas restituendi rei et si non restituatur fiat condemnatio ad pe

nationibus &c. in factum ex edicto nau. cau. sta. & alie poterunt arbitrarie dici. ¶ Restat videre que sit modus condemnandi in act. arbitrariis. ¶ Modus est condemnare ad illud quod petitur primo & si illud non prestet condemnare ad interesse sm formam iuramenti in litem delati ut in rei ven. & ac. ad exhi. Idem in act. que met. cau. iudex debet condemnare ad rem & ex contumacia ad quadruplum ut. l. si cum exceptione. §. satis. ff. que met. ca. ¶ Idem in act. de dolo quia si res non restituatur iudex debet condemnare in interesse secundum formam iuramenti in litem delati ut. l. arbitrio in prin. & §. l. ff. de dolo. Et est etiam inuenire quasdam arbitrarias ut in ea que proponitur pro eo quod certo loco dari promissum est vel legatum certo loco prestandum vel mutuo datum certo loco reddendum in istis seruatur vna sola sententia si promisi tibi soluere .x. in ciuitate Medioli. & ago in ciuitate Bon. non debet iudex necesse fere duas sententias. sed debet querere quantum interest mea in ciuitate Medioli fuisse solutum. ¶ Idem in accio. ex testamento & certi condic. de mutuo & istud non reperitur communiter in omnibus arbitrariis. sed in istis solum. Tertio solet alio modo formari condemnatio ut officium non versetur circa quantitatem condemnationis. sed in qualitate ut in ac. noxali verbi gratia seruus meus dedit dannum non habet iudex estimare quantitatem condemnationis sed qualitatem dani utrum deliquerit me ignorante vel me sciente & prohibere volente vel iubente. Si ignorante debet me noxaliter condemnare si sciente in solidum ut. l. in. & l. in delictis in prin. & §. si detracta. ff. de noxa. ¶ Ergo tres sunt modi condemnandi vnus in interesse si res non prestetur ¶ Alius in ea que ponitur pro eo quod certo loco prestandum. ¶ Tertius in acti. noxali ubi iudex estimet qualitatem condemnationis & non quantitatem. Dy.

Si quis agens. §. iste cum duobus §. usque ad §. Sunt preterea. Intendit principaliter tractare & determinare de tribus. ¶ Primo enim tractat & determinat quando aliquis petit plusquam sibi debeatur qualiter contra eum prouideatur reo. ¶ Secundo qualiter si actor petit minus quam sibi debeatur subueniatur actori. ¶ Tertio si actor errando petit vnam rem pro alia vel proponat vnam actionem pro alia qualiter sibi etiam prouideatur. ¶ Prima durat usque ad §. si minus. ¶ Secunda usque ad §. si quis aliud ¶ Tertia usque ad §. sunt preterea & ideo usque ibi oportet quod legantur hodie & die lune oportet quod compleatur totus titulus & tractatus. Or aduertatis. ¶ Primo in prima positione casus quid intendit usque ad §. sunt preterea. Si actor in libello plus petat quam sibi debeatur iure veteri cadebat a tota causa nisi in duobus casibus .s. quando deceptus erat. quia minor erat sua facilitate vel propter iuuentutem suam. ¶ Secundo quando errabat in facto in quo quilibet etiam sciens erraret. ¶ Plus autem petitur quattuor modis. s. re loco tempore & causa ante tempus completum. Re ut si debbentur alicui .x. & petit .xx. Tempore ut si debetur alicui post annum & petit quasi debitum pure ante tempus completum vel debetur sub conditione & petit quasi debitum pure. ¶ Loco quando debebat certo loco solui & actor petit in alio loco debebatur solui in ciuitate Bon. & actor in ciuitate Mediolani vel alio loco in quo reus domicilium non habet. ¶ Causa plus videtur petere quando debitum erat alternatiue & vnam rem petit quasi simpliciter debitam. Nam videtur reo auferre electionem que sibi competit ex legis potestate. ¶ Preterea si stipulatus eram hominem in genere & peto hominem certum. Aufero reo electionem. ¶ Preterea si stipulatus vinum in genere peto vinum campanum vel purpuram in genere & peto tirianam etiam si deteriorem rem peto videtur plus petere quia in magis forte expectabat reo soluere rem magis preciosam. Hoc iure veteri hodie iure nouo per constitutionem zenonis a Iustiniano approbatam. Si peto plus tempore duplicantur induciae & condemnator ad omne dannum quod reus patitur propter petitionem ante tempus factam. Si peto plus altero de tribus modis aliis condemnator in triplum totius danni quod reus patitur ratione iniuste petitionis. ¶ Item si actor petit .x. cum deberentur .xx. Non videretur alteram partem remittere. Sed si petat partem cum deberetur totum & ideo poterit alteram partem petere. ¶ Item si peto bouem cum deberetur mihi homo. Possum emendare libellum. ¶ Si propono act. ex testamento cum deberem proponere act. ex stipulatu possum corrigere libellum & hoc dicit usque ad §. sunt preterea. ¶ Ergo iste. §. determinat de tribus. Et primo &c. & circa primum procedit hoc ordine quia primo ponit regulam secundo ponit duas excep. a regula tertio declarat verba que ponuntur in regula. quarto cohartat regulam. ¶ Prima usque

ibi. Nisi minor ubi ponuntur due exceptio. a regula usque ibi. Pars autem ubi ponitur regule declaratio usque ad ver. Sed hoc quidem. Ibi incipit quarta & ultima pars in qua ponitur regule coartatio usque ad. §. si minus ¶ Or si velletis non intelligeretis non possetis. Casus ergo debet poni in terminis usque ad. §. si minus. ¶ Ponamus ego habebam aliquem debitorem qui tenebatur solum mihi ad .x. Formam libellum meum & petij ab eo .x. ex causa mutui est questio quam penam debebam pati quia peto plusquam mihi debeatur & respondetur quod iure veteri cadebam a causa mea propter iniusticiam plus petendi debebam perdere totam causam hodie est aliud. quia habeo necesse restituere reo triplum danni quod passus est ratione eius quod plus petebam. Modo habetis regulam & coartationem regule. Modo sequitur excep. a regula. illa enim ista fallebat in duobus casibus in minore qui sua facilitate petebat plusquam poterat causa cognita restituebatur in integ. & restit. concessa seruabatur illesus. ¶ Preterea fallebat in alio casu in quo cuiusque maiore petente plusquam sibi debeatur per errorem verbi gratia. ¶ Quidam paterfa. legauit .c. in testamento mihi in codicillis ademit .l. peto .c. ignorans .l. ademptam in codicillis non debeo pati penam. ¶ Preterea ponamus legata erant mihi .c. ignorabam legata debere defalcari nesciebam quod testator excessisset dodrantem in legando non debeo perdere causam.

¶ Modo sequitur declaratio continetur in regula quod plus petendo aliquis cadit a causa. ¶ Modo declarat qualiter videntur plus petere. Et respondet quod plus petitur altero de quattuor modis. s. re loco tempore & causa verbi gratia dicitur actor plus petere. Si stipulatus sum .x. & peto .xx. stipulatus sum dimidiam istius domus & peto totam domum. ¶ Tempore stipulatus sum .x. dari a ticio in chalendis ianuarij & peto quasi esset pure stipulatum. qua ratione qui tardius soluit videtur minus soluere eadem ratione qui ante petit videtur plus petere. ¶ Loco stipulatus sum quod dares Rome peto in ciuitate Bon. in qua domicilium habes videor petere plusquam mea intererat potius soluere Rome ibi magis erat copia vini vel frumenti vel pecunie sub usuris & non debeo simpliciter petere in ciuita. Bon. Sed debeo dicere peto .x. que promisisti in ciuit. Ro. & ut soluas in ciui. Bon. vel Ro. in qua promisisti. Causa videor plus petere stipulatus sum a te stichum aut pamphylum peto stichum tunc videor plus petere. causa quia natura stipulationis alternatiue est ut sit in electione promissoris utrum soluere velit petendo vnum precise aufero tibi per electionem comodum quod erat habiturus. ¶ Preterea stipulatus sum a te hominem in genere peto pamphylum. Aufero tibi electionem. ¶ Stipulor vinum peto vinum campanum. ¶ Stipulor purpuram peto tirianam purpuram: videor plus petere causa. Quia aufero tibi electionem quam habebas de natura contractus alternatiue concepti. ¶ Preterea dato quod peto viliorem quam habebas de natura contractus. Peto pamphylum quod forte .x. sol. imperatalium nihilominus videor plus petere. Quia forte facilius est tibi soluere preciosum. ¶ Sequitur coartatio regule: verum est quod perdebam causam olim. Sed hodie per Imperatorem zenonem & per Justinianum auctorem istius. §. duplicantur inducie. Si habebas dilationem anni habes dilationem biennij. ¶ Preterea restituitur reo omne dannum quod passus est propter petitionem ante tempus. Sed si actor petat plus re & loco vel causa debet condemnari ad triplum omnis danni quod passus est reus ratione iniuste petitionis. Causa cognita. Quia restitutiones in integ. conceduntur cum cause cognitione: quod si aliquis allegat se minorem non sequitur quod sit lesus cum requiritur utrumque & quod probet se minorem & lesum & alterum non sufficit ut. l. nam postea. §. si minor. ff. de iur. iu. & l. omnes. ff. de in integ. resti. & l. quod si minor. ff. de iur. §. non semper. ff. de mino. & l. non omnia. c. n. Cum minimis si. ¶ Iuuentute .i. sua facilitate vel etiam aduersarij dolo multo magis ut. l. i. ff. de mino. ¶ In hac causa quando plus petebat quam deberet. ¶ Quisque idest quilibet maior & quantuncumque constantie. ¶ Lab. i. et tate. ¶ Nondum quia legata dodrantem excedebant & quantuncumque testator legat ultra dodrantem bonorum .i. ultra nouem uncias quia duodecim uncias hereditas diuiditur in .xii. uncias tunc est locus defalcationis legatorum ut. l. i. in primo & l. in ratio. & l. verbis legati. ff. ad l. fal. & C. ad l. fal. in pri. n. ¶ Plus autem per §. allegatum debet esse versic. usque ad §. si minus hucusque regula & exceptio regule declaratio. i. regula quod si actor petebat plus quam sibi debeatur cadebat a tota causa dubitaret aliquis quando diceret plus petere ut per hoc appeateam debeat perdere causam. ¶ Loco ro me pure .i. non habita mentione loci. ¶ Mutuum .i. usurius erat. ¶ Adhibere .i. adhibere intendit non tamen potest adhibere. ¶ Alio quo alio poterit petere stipulator a quodam bon. qui domicilium habet i

emit.hoc.,dari[illegible] in quo loco possum petere dicit quidam quod vbicunque actori placuerit potest petere: et hoc probatur per l. si due. §. sed et circa ff. de consti. pec. l. i. ff. de eo quod certo loco. et de iudi. l. ei. Tamen glo. dicunt et bene quod possum petere in loco in quo domicilium habet et in quo promissum est in alio non: vt. l. heres absens. §. vi. ff. de iu. et quod dicitur in ll. illis debet intelligi cum de terminatione aliarum ll. quod vbicunque. l. indeterminate et indistincte loquitur et sic loquuntur distincte reducenda est ad distinctionem et determinationem aliarum. ll. vt. l. quesitum. ff. de re. et no. arri solet in. l. de pretio. ff. de pu. l. ergo dicatur quod in quolibet loco potest peti intelligendum est vbi reus domicilium habet vel vbi est promissum. Arbitrarium. i. dari actori act. arbi. non est proprium nomen sicut dicebam habere nomen: scilicet dicitur si stipulor aliquid dari in certo loco act. ex stipulatu est arbitraria vel si legatur mihi certo loco prestandum vel datur mutuum certo loco reddendum actio ex testo et certi condictio de mutuo sunt arbi. ¶ Pura act. i. act. quam propono non facta mentione loci in quo erat facienda solutio. ¶ Nunc autem. Sequitur de quarto modo plus petendi. ¶ Tam [illegible] hic vtilitatem quam habuit reus erat reus stipulationis alternatiue concepte. Nam hec est natura stipulationis alternatiue vt. l. iii. §. qui stichum. ff. de eo quod cer. loco. vt. l. plerumque. §. vlti. ff. de iur. do. ¶ Scripit. i. auferre vult.

¶ Prodica est actio. Exponit glo. et bene. i. isto modo formanda et in iudicio proponenda et simediate declarat quo respondes vos in. l. quedam cauetur quod in debito alternatiuo est creditoris non debitoris electio: ideo vide ob. l. lucio. ff. de le. ii. l. plane. §. vi. ff. de le. i. Et multa alia verba solent dicere quidam dicerunt aliud in legatis, aliud in stipulationibus. Ista responsio non valet quidquid in legatis. l. dicit aliquando quod est electio heredis: vt. l. si ita relictum. §. vi. de le. ii. Vnde ista est veritas in stipulationibus alternatiue conceptis est similiter electio promissoris non stipulatoris et ita loquitur. l. plerumque. §. vi. ff. de iur. do. l. iii. §. qui stichum. ff. de eo quod cer. loco. Sed vt in legatis distinguitur aliter. Aut verba diriguntur ad legatarium. Aut ad heredem. Aut non apparet ad quem dirigantur sed simpliciter prolata fuerunt. ¶ Primo casu dicit testator volo quod legatarius habeat vel vendicet sibi. c. lib. vel digestum meum: per ista verba videtur testator dare electionem legatario: et ita loquitur. l. plane. §. vlti. ff. de le. i. ¶ Secundo casu dicit testator volo quod heres det. c. vel stichum [illegible] meo amico: videtur testator per ista verba dare electionem heredi: iste est casus in. l. si ita relictum. §. vlti. ff. de leg. ii. ¶ Tertio casu quod dicit testator lego sempronio. c. vel. ff. In dubio semper est electio legatarii in legatis alternatiue relictis: et iste est casus in precalle. l. lucio. ff. de le. ii. ¶ Preterea posset aliquis opponere quod in debito in genere electio creditoris non debitoris: et sic videtur obstare quod cauetur in. l. quod si testator legat alicui hominem in genere: et dubitatur cuius sit electio vtrum heredis vel legatarii legislator immediate respondet et dicit quod in electione eius est in cuius electione quam actionem proponat. ¶ Modo procedo ad argu. sed in electione legatarii est quas act. proponat ergo. et c. vt. l. si seruus legatus. §. cum homo. ff. de le. i. et. ii. de le. §. si generaliter. ¶ Or vos habetis dicere eodem modo quo. s. in stipulationibus conceptis in genere simpliciter est electio promissoris nisi apparet actum quod sit electio stipulatoris. Sed in legatis distinguitur aliter. ¶ Aut aliquae res in eodem genere reperiuntur in patrimonio legantis aut non. ¶ Primo casu legat bouem in genere et reperitur habere boues vel hominem et reperitur habere boues vel equum: et reperitur habere equos; hoc casu simpliciter est electio legatarii non heredis et ita loquitur. l. si seruus legatus. §. cum hoc. ff. de le. i. et. l. ii. ff. de op. le. et. ii. de le. §. si generaliter cum infinitis casibus. ¶ Secundo casu simpliciter verum est quod est electio heredis non legatarii: vt. l. iii. ff. de vi. tri. et oleo leg. Dummodo heres det mediocrem rem in eo genere in quo testator legauit: et si vellet dare vilissimam non audiretur ita inuenietis in. l. legato generaliter relicto. ff. de le. i. ¶ Sed hoc quidem. Modo sequitur regule cohartatio. ¶ Consilio quam non habemus. Sed mentionem eius quod debent inducere duplicari et inhibentius actor debet condemnari reo ad interesse: vt. j. de excep. §. temporales. ¶ Si minus tractatum est. s. in. §. precedenti qualiter subueniatur reo contra actorem plus petentem. ¶ Uerum quod contingit aliquando quod actor petit minus quam sibi debeatur: ideo qualiter ei subueniatur intendit hic tractare. ¶ Intentione. i. libello ab actore concepto. ¶ Complexus subaudiatis ita dicunt glo. et bene. ¶ Per errorem vel ex certa scientia bene dicit quia dicit glo. quedam verba mirabilia que vera sunt quantum ad istum. §. non sunt vera alias sine periculo quod non videtur propterea

remittere ali. in quantitatem vel aliam partem rei. Credo dicas quod dicat de periculo quod libeat condemnari propterea quia in aliquo quod illud esset decisionem hoc declarat littera sequens. ¶ In eodem iudicio i. quandocunque ante sententiam sine noua prestatione nihil esset ideo debet experiri in eodem iudicio. i. in eadem iudicii forma. non tamen in eadem instantia. i. a debetis exponere si vultis intelligere: et hoc declarabo vobis statim: quod in hoc disputarunt gl. vel bigra peti. l. cum possem petere. c. volo petere aliam l. potero. in non erit eadem instantia quod requiritur noui libelli oblatio noua litis con. et noua sententia. ¶ Modo ad declarationem quorundam que dicuntur per glo. iam satis vtilia certe dicam. in est aliquid hic. i. omnia que dicunt glo. et aliquid vitra quod quidam tex. est valde contra opi. glo. nisi ius tenaciter teneretur opi. Jo. nam videretur male dicere quod diceret contra casum. tamen ego teneo opi. Jo. Et respondebo ad illum tex. quam melius potero quod totum quod dicitur in glo. et in tex. diuiditur in tres questiones prima est. Si peto a te. l. scies te debere. c. an videor remittere alia. l. tex. iste dicit et bene quod non: quomodo respondetis ad quandam. l. que non facit vnum mulcare eum per errorem et c. de regu. iur. Dicendum in iure habet similitudinem quoniam in vna musca vbi scio aliquid me non debere soluto lex fingit me velle donare: et ideo denegatur mihi repetitio, et ita loquitur regula iuris. Sed in casu isto non est aliqua solutio vel traditio sed sola abstinentia petende partis debiti. Quare ratione illius abstinentie videor remittere partem aliam. ¶ Preterea diceret aliquis vbi non interuenit traditio sed verba videtur esse donatio: promittis sciens te ei non debere ex ea donationis es obligatus vt. l. capanus. ff. de operis libe. ita solet no. in. l. ii. §. circa. ff. de dolo ex. ¶ Quero subsistendum est glo. substinere est facile vbi trado sciens me non debere loquitur regula iuris. vbi promitto sciens me non debere loquitur l. capanus: quod videor ex causa donat. obligatus. Et ratio est quod promissio et solutio sunt paria vt. l. si patronus. §. i. ff. de do. et. l. vlt. C. ad. l. fal. Qua ergo ratione soluendo ex certa scia sciens me non debere videor donare: eadem vel simili et promittendo ex certa scientia videor ex causa donationis promittere. Sed in casu isto. §. non interuenit solutio nec traditio nec aliquid quod inducat traditionem: et ideo non est donatio. ¶ Alterius quero habeo debitorem qui tenetur mihi in. c. peto ab eo. l. possum petere alia. l. sed an possum in eadem instantia sine nouo libello nouis dilationibus noua litis contest. vel sic apus offerre et c. ¶ Quidam fuerunt in quadam opi. quod possim in eodem iudicio i. in eadem instantia non incohando instantiam nouam et iudex potest et debet condemnare: et hoc videtur. §. iste sana dicere. ¶ Preterea probatur per quasdam. ll. que videntur facere: tamen non faciunt quod valde bene respondetur ad eas per glo. ¶ Ad primum respondetur quod hic appellatur idem iudicium in eadem iudicii forma. Ad aliud. §. dicit ratione identitatis personarum quia vbi eadem est persona acto. eadem rei: et eadem iudicis. Et propterea appellatur idem iudicium. i. eadem iudicii forma. Ad aliud. §. dicit quidam. §. Algo noxali pro delicto serui, et dico eum deliquisse sed domino ignorante: et propterea debet condemnari cum noxe deditione: possum mutare libellum. et dicere eum deliquisse domino sciente vt. l. in delictis. §. si de trac. ff. de nox. et ideo apparet quod licet mutare libellum quandocunque ante sententiam. ¶ Preterea mouetur per quoddam aliud argu. quod ex quo notum erat iudici in conscientia poterit in. c. condemnare quod iudex debet ex conscientia iudicare: vt. l. si in ruptione. §. ad off. ff. si regun. Sed in. §. si detracta non mutatur causa nec actio sed agendi qualitas. Ad. §. officium ibi notum erat iudici tanquam iudicialiter non potest ex conscientia iudicare vt no. in. l. illicitas. §. veritas. ff. de offi. pre. et patet in. l. seruius. ff. de bo. poss. ¶ Quare non possum petere in eadem instantia. Allegat Jo. quod non potest videri in iudicium et c. Sed contingit quod peto aliam partem lit. contest. ergo et c. Ista allegat Jo. quomodo debet intelligi. i. quod cepit esse debitum post lit. contesta. et tunc non potest videri et c. Sed hoc erat debitum ante lit. contesta. ¶ Preterea dicit Jo. iure veteri non erat licitum mutare libellum vsque ad sententiam: sed solum vsque ad lit. contesta. et hoc vult dicere lex illa edita actio. C. de ede. vt actio et c. i. vsque ad lit. contesta. ¶ Preterea iure nouo non solum non post lit. contest. sed nec etiam post libelli oblationem vt in auth. de lit. §. oem et in auth. qui semel. C. quomodo et quando iu. ergo non est verum quod dicit. [illegible] et alia quod possum mutari actio post libellum oblatum contra opi. d. Jo. tamen eius opi. teneatis. Obiicit et vos considerabitis si scietis respondere: et si non non curo multum. Dicitur in quadam. l. quam habemus: etiam pauci dies sunt: habebam quendam debitorem qui tenebatur mihi ad sex. c. que p

banꝫ debere ꝛ eũ credere eũ teneri solũ ad centũ cõpromissum in quẽdam arbitrum eodem animante stipulatus fuit. c. note pe ne si nõ parcẽ lando libello oblato lit. ptc. ꝛ pbato ꝙ tenebat i sex. c. hꝫ iudex solũ ↄdenaꝛ l. c. vel i sex cẽtis ꝙ pbaꝛ deri d'. l. ꝙ i ola sex c. Ista sunt mala noua. ¶ Adhuc petus si cõdẽno i sola. c. ista nõ valet ꝙ nõ dñi de pe iudicare ꝛ de per nõ ve l. a p. ced. §. ne grli. ff. de do. ex. per qd ap. qd iudex hꝫ iudicare nõ solum de eo ꝙ est debitũ tẽpore petitionis sed etiã de eo ꝙ in pcessu dein apparet. Non video ꝙ possent oes grecꝛ ider e nisi isto mõ in l. illa fuit ↄpromissũ generaliter de omni eo qd appareret debitũ tẽpore petitionis credere sola. c. deri. Et iõ vigore ↄpromissi poterit iudex de sex. c. ↄdẽnare. ¶ Hec ola i iudiciis singularibus. ¶ Quid in iudiciis vniuersalibus bene potest si hodie nõ possidet post lit. ↄ. incipis possidere õbes cõ dẽnari in eodẽ iudicio ꝛ i eadem instãtia cãꝫ ꝙ petitio vlis hꝫ se pter ad ea q̃ incipium possideri per reũ vsqꝫ ad sniam vel. l. iij. ꝛ. l. si quo ꝓe ꝛ. l. nẽ videndum. §. si quis cũ peterek ff ꝺ pe. hẽ. ꝛ ita loquitur. l. amplioꝛem. §. vlti. C. de app. ꝛ l. vlti. ¶ Si quis aliud intẽdit errãdo circa rem vel circa actionẽ vt pꝫ per exempla. Intelligatis quedã verba q̃ tractanꝫ hic: ẽ est valde longũ. si quis vellꝫ tractare: ꝙ opꝫ hic tractare õ materia cumu latiõis. Alias tractaui valde late. ¶ Propono pmo vnã act. volo proponere aliã in alio libello hꝫ possũ glo. ponit: sed verũ in eodẽ libello: volo ꝓponere i eodem libello act. ex alia cã dicit glo. ꝛ bene: ꝛ ita dicit in. l. edita. ¶ Aut scda petitio sic se hꝫ ad pmam ꝙ snia lata in pma pit exc. rei iudi. in scda: ꝛ tũc nõ pos sum cumulare verbi gratia colon⁹ dedit dãnuꝫ in pdio locato tenetur interdicto ꝙ vi aut clã ꝛ act. ex locato ꝛ actiõe. l. aquil. Si ꝓpono actiõnem ex locato. Postea volo ꝓponere act. l. aql. nõ sum audiendus: ꝙ snia lata in pma pit exc. rei iudi. i scda ꝛ rõ est ꝙ oes descendunt ex eadẽ cã. ꝛ iõ non admittiꝛ cumu latio. i. alterius actiõis ꝓpositio ad eãdem rem: vt. l. duobus §. colonus. ff. de iur. iu. Sed quãdo snia lata in pma non parit exc. rei iudi. in scda. Peto librum act. ex testõ. Postea ꝙ nõ ↄsido ꝓbare libꝛũ mihi legatũ propono act. ex stipulatu. Ista pe titio ꝓcedit non enim sic se hꝫ scda ad pmã ꝙ snia ꝛc. ꝛ ita loq tur. §. iste. ¶ Tamẽ q̃ritur a gl. inᷓgd debeãt noue dilatiões assignari quãdo fit cumulatio. Et rñdet ꝛ bene ꝙ aut ꝑ pmam dilationẽ poterã esse certus: ꝛ tũc dilatio non dꝫ dari vlterius verbi gratia: ago ꝯ te act. vi bo. rap. ꝓ rapina quã fecisti volo cumulare: ꝛ agere act. furti: nõ sum pro alia dilat. audiẽdus ꝙ ꝓcedit ex eadẽ cã sat⁹ potui esse instructus ꝑ pmã dilationem sed si nõ habent eandem cam vt peto bouem ex testamento po stea peto ex stipulatu: tũc datur noua dilatio. Formatꝛ hic alia qõ circa idẽ. an de nouo sit iurãdum i actiõe cumulata. possibi le est ꝙ scdo calũniaris: pmo nõ: ꝛ iõ secũdo est iurandũ õ calũ. vt ꝓbaꝛ in. l. qui bona. §. si qs stipulatus. ff. de dã. infec. ¶ Dy.

Sunt preterea.

§. iste ponit quandam vi. actionum diuisionem: ꝛ il la diuisio est ꝙ quedam act. sunt persecutoꝛie solidi: ꝛ quedam non: ꝛ istam diuisionem prosequitur vsqꝫ in finem ti. ponẽdo viii. vel. x. exempla ꝛ nihil aliud intẽdit. §. iste. Nam si cõmu natur pat. ex ꝯtu filij act. de pecul. contra pꝛem proposita ali quando facit condemnari ad integrum debitu: vt quando pecu lij quantitas erit sufficiens ad integrum debitum soluendum Aliquando non pecul. quantitas non erat sufficiens ad inte grum debitum soluendum ¶ Idem est in act. de peculio que proponiꝛ ꝯ dñm ex ꝯtu serui sui. ¶ Item si mulier agat con tra maritum act. de dote: siquidem maritus est diues ꝛ solue do: cõ seq. ꝛ mulier integram dotem. si est pauper ꝛ non sol uendo ↄdẽnaꝛ catenus quatenus facultates patiunꝛ ne du cto egeat. ¶ Item si maritus aliquid impendat in rem do talem necessario ista impensa diminuit rem dotalem ipso iur ꝛ iõ conceditꝛ marito retentio quousqꝫ sibi soluaꝛ. ¶ Pretea si filius emancipatus agat ꝯ patrem ↄdẽnaꝛ inquantum fa cere põt. si põt facere solidum ↄdẽnaꝛ insolidum. ¶ Idẽ si libertus agat ꝯ patronum. ¶ Preterea si socius agat ꝯ socium si põt facere solidum condẽnatur insolidum: si non condẽnaꝛ i quantum facere potest. ¶ Preterea si donatarius agat con tra donatorem dꝫ condẽnari inquantum facere põt sed si ẽ di ues ꝛ soluendo condẽnatur in totum quod ex cã donatiõis ꝓ misit. ¶ Preterea si creditori opponaꝛ agenti compensatio vsqꝫ ad concurrentem quantitatem dꝫ diminui condemnatio ¶ Ultimo dicit ꝙ qui cessit bonis timore ꝑterritus ne de trudereꝛ in carcerem hꝫ priuilegium: ꝙ post cessionem bo norum ↄueniꝛ ꝛ condemnatur catenus quatenus facere põt:

ꝛ hoc dicit vsqꝫ in finem ti. ¶ Sicut pꝫ ex ordine tituli: vos ha buistis. §. v. pꝛincipales actionuꝫ diuisiones. ¶ Prima fuit ꝙ quedam sunt reales quedam personales in. §. omnium. ¶ Secunda fuit ꝙ quedam sunt ciuiles quedam pretorie. l. §. sed iste. ¶ Tertia fuit ꝙ quedam sunt persecutorie rei quedaꝫ pene: quedam rei ꝛ pene in. §. sequens. ¶ Quarta fuit ꝙ qdaꝫ dantur in simplum: quedam in duplum quedam in triplum: quedam in quadruplum: vt in. §. oes. ¶ Quinta fuit ꝙ qdam sunt bo. fi. quedam stricti iur. vt in. §. actionum. Et iste. v. diui siones sunt solennes ꝛ ponũt primã actiõuꝫ naturã. Et iõ illas inuenietis in arbore in prin. arb. ¶ Mõ poniꝛ hic qdã. vi. diuisio que est talis ꝙ agendo aliqñ ꝓsequimur solidum debituꝫ aliqñ non: ꝛ istam diuisionem non prosequitur Jo. in arbore lꝫ pro sequatur. v. precedentes ꝛ alias. vij. ¶ Et. ij. sunt ergo quas pro sequitur ꝛ non plures vt ostendam in prin. arboris ꝛ causam q̃r non prosequitur istã. quedaꝫ sunt ciuiles quedam pretorie. Illa est ibi prima quedam reales quedam personales. Illa est ibi secunda. quedam persecutorie rei: quedam pene: quedam rei ꝛ pene: ꝛ illa est in tertia. Quedam dantur in simplum quedaꝫ in duplum quedam in triplum: qdam in quadruplum: ꝛ illa est quarta. quedam bo. fi. quedam stricti iur. ꝛ illa est ibi. v. Alie q̃ ij adiũguntur: licet non ponãtur in hoc ti. que fuerũt tracta te ꝑ alios. ll. ita ꝙ vniuerse sunt. xij. ꝛ ad illas reducuntur om nes act. de corpore iuris: tamen per quẽ modũ reducunꝛ illud nolo dicere hic. Sed erit dicendum in princ. arboris. ¶ Qua re istam diuisionem non prosequitur Jo. in arbore dicit iste gl. arboris has diuisiones ꝛc. tamen non assignat rõneꝫ q̃re ego respondeo vobis: ꝛ ista est ratio efficacissima: ꝙ ꝙ aliquis con uentus cõdemnetur aliquando insolidũ aliquando non istud non contingit de natura act. Sed aliquãdo contingit ex priui legio persone. Aliquando ex accidentia facti aliquando ex na tura contractus: si maritus cõdemnatur inquãtum facere põt hoc est propter priuilegium ꝑsone mariti propter reuerentiam quã ei mulier debet vt. l. maritum. ff. so. ma. Pater ꝛ patron⁹ similiter habent priuilegium vt condẽnentur inquãtum facere possunt: hoc non est ꝑꝑ naturam act. ꝙ natura act. est ꝙ condẽ netur insolidũ. Sed propter priuilegium ꝑsonarum. Aliquan do contingit ꝙ aliquis ꝛc. ꝑꝑ naturam cõtractus vt socius con dẽnatur inquantum facere potest vt in presenti. §. ꝛ. l. verum. ff. pro so. ꝛ. l. sunt quidam. ff. de re iu. Istud est ratione contract⁹. ¶ Donator cõdemnatur inquantum facere potest: istud non ẽ de natura actionis ꝙ natura act. bene est ꝙ detꝛ ad solidum sꝫ ꝓpter priuilegium persone ne ex liberalitate sua perditeꝛ vt. l. in ter eos ꝛ. l. ꝛ exheredatum. l. scilicet ne ex liberalitate ꝛc. ¶ Aliqñ contingit ꝓpter accidentiaꝫ facti. Ago ex contractu filij contra patrem: ꝛ ꝙ non cõdemnetur insolidum: contingit ꝓpter accidẽ tiam facti ꝙ peculium non ẽ soluendo. Item debitor qui cessit bonis propter cessionem bonorum cõdemnatur inquantuꝫ fa cere potest: non insolidum. Istud non est propter naturam act. Sed ꝙ cessit bonis. Amodo reperitur nudus non habens bo na vt. l. is qui bonis. l. qui debitoris ꝛ. l. qui bonis. ff. qui bo. ce. pos. Ergo propterea non prosequitur Jo. ꝛ non curauit de ea ꝙ non ponit naturam actionum: ꝛ ideo non prosequitur eam J. v. in arbore: ꝛ ista est vera: ꝛ verissima ratio. Quid ergo intẽ dit. §. iste. Primo ponit quãdam generalem diuisionem actio num. Secũdo prosequitur eam ponẽdo ad declarationem diui sionis. x. exempla in vniuerso. Primum exemplum est de pa tre qui conuenitur ex contractu filij de peculio. Secundũ de do mino qui conuenitur ex contractu serui. Tertium exemplum ẽ de marito qui conuenitur act. de dote. Quartum ẽ õ vxore cõ tra quam oppo. retentio propter necessarias impensas. Quin tum est de filio qui agit contra patrem. Sextum de liberto qui agit contra patronum. Septimum de socio est qui agit contra socium. Octauũ est de donatario qui conuenitur ex causa do nationis. Nonum est de creditore cui op. cõpensatio. Decimuꝫ de eo est qui conuenitur post cessionem bonorum. ¶ §. iste po nit vnam diuisionem ꝛ est talis ꝙ aliquando act. proponendo consequimur integrum debitum aliquãdo non: ꝛ de hoc ponit x. exempla per ordinem. Et ecce primum contra ẽum filio ꝙ erat in potestate patris constitutus ex aliqua causa preterꝙ ex causa mutui. Ago contra patrem ex contractu filij de peculio dubitatur: an pater debeat insolidum condẽnari. vel non. Et respondetur ꝙ si tantum est in peculio quãtum in debito debet insolidum cõdẽnari. Si minus dꝫ condemnari quatenus ẽ in peculio. ¶ Idem est videre ꝛ hoc est tertium exemplũ in mu liere que agit contra maritum act. de dote: mulier cõtrahit ma

trimonium cum ticio et dedit c.c. in dotem dissolutum est ma trimonium et matrimonio dissoluto agit mulier contra maritum et repetit dotem dubitatur an maritus debeat condemnari ad integra c.c. q mulier in dote dedit vel min⁹. Et rendet q si marit⁹ est locuples et solvendo debet condenari ad c.c. si e paup debet condenari in quantu facere pot deducto ne egeat. Quartum exemplum e ecotra. Ego habebam quandam domum in dotem et q illa domus erat ruinosa et minabatur ruinam indigebat refectione et ideo impendi in refectionem domus. l. si mulier matrimonio disso luto agat contra me act. de dote et repetat dotem volo recupe rare ipensas. Aliquid debeaz condemnari ad refectionem toti⁹ domus. Et respondetur q non. quia impense necessarie dotez ipso iure diminuunt. ¶ Ulterius ponit aliud exemplum filius emancipatus contraxerat cum patre ex illo contractu agebat contra patrem dubitatur utrum debeat condenari insolidum vel quatenus facere potest: et respondetur q si pater est solvendo et dives debet condenari insolidum si non debet condemnari in quantum facere potest deducto ne egeat. ¶ Sextum exemplum est de liberto qui agit contra patronum. Naz si patronus est dives et solvendo condenatur insolidum: si nō codemnatur catenus quatenus facere potest deducto ne egeat. ¶ Septimum exemplum est in socio: contraxi societatem cum aliquo dissoluta societate ago actōe pro socio contra eum et peto eum codemnari nomine culpe et negligentie in societate commisse dubitatur utrum debeat codemnari insolidum vel quatenus facere potest et respondetur q si est dives et solvendo debz isolidum codemnari. si nō debz codemnari in quantum facere potest deducto ne egeat. ¶ Octavum exemplum est in donatore. Lucius ex causa donationis promisit mihi. c. Ago contra eum ex promissione: et peto. c. dubitatur utrum debeat codemnari insolidum vel quatenus facere potest. Et respondetur q si nō est solvendo debz codemnari insolidum si paup et nō solvendo codemnari quatenus facere potest. ¶ Nonum exemplum est aliqs mutuavit mihi. c. et agebat contra me act. de mutuo repetendo illa. c. ex opposito ego oppono compensationem in quinquaginta q et ipse erat debitor meus ex causa do. vel ex alia ex qua poterat compensatio opponi. dubitatur numquid debeat codemnari isolidum: et respondetur q nō codemnabor insolidum sed deducta quantitate que mihi debebatur. ¶ Decimum exemplum est: habebam debitorem qui mihi tenebatur in mille ipse timens ne facerem eum in carceres detrudi accessit ad palatium cōmunis Bononie et cessit bonis. facta cessiōe aliqd acquisivit: ago cōtra eum dubitatur numquid debeat codemnari insolidum vel in partem. Et respondetur q ex quo cessit bonis nō debet codemnari insolidum vel in partem sed quatenus facere potest. §. fuit preterea. hic dicunt glo. et bene ponit. vi. divisionem actionum quam non prosequitur Jo. in arbore: hoc voluit dicere glo. et bene ¶ Modo. i. aliquando modo ponit exemplum immediate ¶ In peculium. i. contra patrem vel dominum ratione peculii servi vel filii quod est penes eum. ¶ Prosequitur. i. quod nobis debetur qualiter debeat estimari peculium determinatur. ff. ti. proxi. §. cum autem: et melius in quadam alia lege peculium estimatur quod superest deducto eo quod domino debetur: et his qui sunt in potestate eius. verbigratia habeo filium vel servum qui contraxit cum extraneo ille filius vel servus similiter contraxerat mecum ille extraneus agit contra me possum deducere quod mihi debetur. ¶ Preterea si debebat aliquid filio meo vel pupillo cuius tutelam administrabam. deductione facta siquid superest illud estimatur esse peculium et in illud debeo condemnari vt. ff. ti. proxi. §. cum autem. et habetur plenius in. l. sed si damnum. §. peculium. ff. de peculio.

¶ Placet: et istud privilegium datur marito sed heredib⁹ extraneis mariti nō datur quia privilegium est personale. et nō cum persona extinguitur vt. l. maritum et l. s. que incipit q. ff. so. ma. tamen h. nō debet heredibus extraneis mariti hoc dat filio ex illo matrimonio nato vt. l. etiaz filius. ff. so. ma. ¶ Facere possit. i. deducto ne egeat: et hoc probatur per quandam. l. que hoc dicit expresse. ¶ Preterea probatur per rationez dato q non reperiretur. l. ex ar. efficaci per. l. q lex dicit habz hoc avere in condemnatione earum personarum tc. et propterea habetur ratio ne egeat ut in regula iur. in condemnatione.

¶ Preterea probatur per rationem efficacem. hic dicitur q maritus debet condemnari quatenus facere potest catenus intelligor posse quatenus possum sine incomodo facere. Illud autem quod non possum comode facere nō videor posse facere. Sed comode non possum facere nisi quatenus habeam alimenta. ita probatur in. l. nepos proculo. ff. de verborum signi.

Et indict hz extimare etatē eius q condemnatur et similiter cōdictione psone eius q conveniī et cōsiderata etate et condictiōe satis poterit ppendere quantū sufficit ad alimenta. Etatem q si est senex extimatur modico tpe victur⁹ si iuvenis longo tempore et ideo opportebit nos recurrere ad coputationē quā facit vulpianus in. l. hereditatum ff. ad. l. fal. Nam lex psumit q si est infra. xx. annos q possit vivere certo tpe et si infra. xxx. similiter et sic de aliis et sic distinguit omnia tēpora. ¶ Preterea debet cōsiderari cōdictio psone Nam si est miles lex presumit q debeat plus expendere: et ideo plus deducit pro eo q pro quodam cerdone. ¶ Preterea si erat homo qui possit ex arte sua lucrari deducit minus si erat sine arte deducit plus ar. l. si quis a liberis. §. i. ff. de liber. agn. l. interdum. ff. de operis lib. l. cum alimenta. ff. de alim. et cib. leg. Ergo amō possum facere quatenus debz exponi. i. deducto ne egeat cōsiderata etate et cōdictione psone eius qui petit. ¶ Patium. i. quatenus facere pōt. ¶ Propter retentionē. Casus iste debet poni ad hoc ut recte procedat in re inextimata data in dotē et ipensa necessaria alias nō procedit quedā mulier ptraxit matrimoniuz et dederat marito in dotem quādam domum inextimatam. ¶ Item dederat centum in pecunia numerata matrimonio cōstante domus minabat ruinam necessaria indigebat refectione. Et propterea maritus de sua pecunia ipendit in refectionem domus quinquaginta matrimonio dissoluto mulier agit cōtra maritum et repetit domum et centum que dedit in dotem dubitatur numquid debeat cōdemnari insolidum. Et respondetur q non quia impense necessarie ipso iure minuunt dotem dataz in pecunia numerata unde cōdemnatur solum ad quinquaginta. ¶ Impensas. s. necessarias. In utilibus non habet locum. Dotales i. estimatas ille appellantur dotales que sunt inestimate sed que sunt estimate non appellantur dotales imo sunt mariti p emptionem: q non est in dotem res sed estimatio vt. C. de rei uxo. act. §. cum et res et. l. quod. C. de iure do. ¶ Retentio pecunie dotalis: q qui daz habent: quasi si habent q procedit littera de plano et non est op⁹ expositione sed si habetis quasi. tunc habet locum expositio glo. dicit enim q dictio. quasi non est nota diminutionis nec notat impropietatem. Sed expressiuum est veritatis et istud volui dicere glo. tunc non est nota diminutionis quando improprietatem notat: tunc est expressiuum veritatis quando proprie notat veritatem. ¶ Libis totus ti. de ipen. ff. non dicit aliud. ¶ Filius emancipatus: nam si esset in potestate non posset regulariter agere contra patrem vt. l. lis nulla. ff. de iudi. l. qui in potestate. C. de in ius voc. l. act. ff. de act. et obli. ¶ Agat sub eadem vicario condemnari debet pares et patronus in hoc propter reverentiam personarum. ¶ Preterea ecce aliud exemplum: et istud non contingit propter reverentiam psonarum. sed propter naturam contractus. ¶ Socius totum bonorum vel in una parte tantum vt. l. verum. ff. pro so. vt. l. sit pro socio. ff. pro so. et notari solet in. l. sunt qui id. ff. de re iudic. licet ubi tex. videatur dicere contrarium distantem rec sit cōis ex cā societatis alias non habet locum actio pro so. vt. l. ut sit pro socio. ¶ Item si socius. semp dicatis q habet istud privilegium licz quidam dicant contra. q aut conceditur privilegium ratiōe reverentie. Aut ratione contractus. Sed ista opi. est reprobata et bene in. l. in cōdemnatione. ff. de regu. iur. et ideo dicat ut face re potest. i. comode deducto ne egeat text. assignat rōnem ne ex libertate tc. i. ne habeat mendicare propter libertatem suā. Cōtinetur: dicit glo. condictione ex. l. non est verū simpliciter. sed aut pmisit per stipulationem. Aut nudis verbis si nudis vbis hz locum qd dicitur in glo. q tenetur cōdict. ex. l. vt. l. si quis ar. §. p. C. de do. Sed ubi promisit p stipu. non habet locum condict. ex. l. q condictio ex. l. non habet locum i casu in quo donatari⁹ providet sibi: sed hic ego provideo mihi stipulando. ¶ Plerūqz plerūq ideo dicit q est invenire q in casu non admittitur cōpensatio ut in act. depo. vt. l. fi. C. de cōpen. et habetur. S. in. §. in bo. fi. in fi. §. ¶ Preterea qñ invicem debetur quatuor habz locum cōpensatio quādo sponsus debetur ex utraqz parte vel ex altera non habet locum cōpensatio ut tractatum est plene. S. in §. i. bo. fi. ¶ Emolumentum. i. q excedat quantitatem alimentorum. et hoc invenitur p duas leges. l. qui bonis et. l. si debitoris ff. de ces. bo. Si queratur tantum q excedat quātitatem alimentorum debz condemnari alias non. ¶ Ex integro dicit glo. q lfa videtur sibi contraria q ista duo sunt contraria q cōdemnetur in integrum debitum et inquātum facere potest et. l. dicit q cōdemnatur inquātum facere potest glo. nō intelligit tex. et non debet exponi ex integro. i. insolidum. Sed ex integro. i. post cessionem

bonorum ¶ Modo aduertatis ad quasdam truffas quas glo. ponunt verum est etiam q ponunt quasdam etiam nō truffas q ponunt quedam bona verba ¶ Primo vos habetis respōdere q pater debeat insolidum cōdemnari in act. de peculio, et non de peculio. l. non facta deductione de peculio vel. l. deposit ff. de peculio. et hoc anno legisti ꝺ peculio et deus scit si vos scies materiam illius tractatus ille debet ita intelligi. Aut res quā peto que a me processit reperitur extare in peculio et tunc absit q pater debeat aliquid deducere de peculio comodati filio vel deposit apud filium reperitur res extare in peculio et tunc absit dicit q pater vel dominus filius vel seruus erat debitor meus in. c. volo deducere illa .c. de peculio illa deductio nō vēdicat sibi locum vt. l. deposit in princ. et. l. bo. §. ff. de pecu. Sed quando res non reperitur extare in peculio mutuaui seruo .c. Ago condi. de mutuo et peto dñm cōdemnari non est debitor rei que reperiatur extare hoc casu simpliciter est verum q dñs habet deducere q sibi debetur vt. l. sed si dānum. §. pecul. ff. de pec. ¶ Preterea posset opponi de marito qui lege cauetur q debet insolidum cōdemnari non deducto ne egeat vt. l. diuortio ff. de nego. gest. ¶ Ad istud dz ita respondere et est generalis solutio ad multa contraria. ¶ Aut maritus cōuenitur ratione delicti. ¶ Aut ratione contractus. ¶ Primo casu non habetur ratio ne egeat qz non dz consequi priuilegium ratione delicti vt. l. si rem. ff. de re iu. et. l. etiam. §. licet. ff. so. ma. ¶ Secundo casu ¶ Aut conuenitur ex contractu dotis. Aut ex alio contractu cū vxore celebrato. Si ex alio ꝯtractu distinguatur verū matrimonio cōstante vel soluto si cōstāte matrimonio hz priuilegiū ff. so. ma. nō iste est casus in. l. nō tantum. ff. de re iu. Si ex ꝯtractu dotis. Aut conuenit act. de dote. Aut alia in qua deuoluta ē act. ꝺ dote. Si act. ꝺ dote nō refert verū conuenitur in matrimonio cōstante vel soluto q semp cōdēnat in quantum facere pōt ita loqr. §. iste et. l. maritus. ff. so. ma. Si conuenitur alia act. succedēte i locū act. de dote. Aut succedit rōne contractus. Aut rōne delicti. Si ratiōe contractus. quia maritus constituit se soluturum illud quod debebat per act. de dote debet condemnari in quantum facere potest. vt. l. q si maritus. ff. de cōst. pecu. Si ratiōe delicti propter culpam mariti. quia maritus gessit negocia mulieris cum tenebatur act. de dote gerendo debebat a se exigere sed nō exegit propter culpam eius deuoluta est actio de dote in act. nego. gest. et dz insolidum condemnari et nō habetur ratio ne egeat et iste ē casus quem habuistis in. l. diuortio. ff. de nego. ge. ¶ Ad istud quod dicitur de impesis videtur ob. quia impese nō minuunt dotem. et in hoc errauit gl. Glo. nō potest sustineri. quia dicit contra duos casus. tres sunt species impēsarum necessarie vtiles et voluntarie. Necessarie appellātur quibus nō factis res erat peritura vel futura deterior. vtiles que rem meliorem faciunt deteriorem esse nō sinūt. volūtarie sunt que speciem rei extrinsecus exornāt vt. l. impese. ff. ꝺ ver. sig. et. l. i. ij. et. iij. ff. ꝺ ipē. Qñ impese sunt necessarie si dos erat in spe inestimata. si tū ē ipesum quātum res valz dīum esse dotalis. nisi mulier offerat q maritus ipēdit. s. ānum si minus datur marito retentio tetius rei vel partis. Si dos erat in pecūia vel i specie cum pecūia impese necessarie ipso iure minuāt dotem datam in pecūia numerata. et ita loquitur hic ver. propter retentionem. et. l. q vel. ff. de impen. et. l. si is qui. §. quod dicit. ff. de iur. do. ¶ Qñ expense sunt vtiles dicit glo. et bene q aut ipendit mandato mulieris. et habz act. mandati. Aut sine mandato et habz act. neg. ge. vt. l. vnica. §. sed nec ob impēsas. C. de rei vxo. act. Si sunt voluntarie cōcedit ablationem dicit glo istud nō malum nisi voluntare mulieris fecerit. Nam voluntarias non repetit etiam si de mādato vxoris fecerit. et iste est casus. l. l. vnica. §. sed nec ob im. ē. C. de rei vxo. act. d. l. in voluptarie in pri. ff. de impen. i rebus do. fac. ꝯ duos tex. dicit. et propterea male dicit gl. et nō potest mediari. Dy.

Finis lecture de actōibus.

¶ Incipit lectura Dy. super arbore actionum.

Via omnes actōes scripte in arbore reducuntur ad quālibet de. xij. diuisionibus. Ideo primo ē opus videre diuisiones ¶ Secundo erit opus videre qualiter actō ad qualibet diuisionem reducatur: et ad quod membrum illius diuisionis. et his expeditis scietis quicquid ē vel esse pōt de arbore. Verba trufatoria possum dici ¶ Quare primo posuit ciuiles postea pretorias quid ad rem. ¶ Item quare fecit differentiam et ex parte dextra posuit pretorias ex parte sinistra ciuiles nihil ad rem. Uos habetis dicere q hic nō dz esse differentia. ¶ Primo dz esse nomē act. que ponitur vt genus et diuiditur in species ergo dz diuidi per. xij. diuisiones que dēbent poni in principio arboris. vnde superuacuum ē dicere quare in manu dñe posuit lilium nō rosam. Ille glo. fuerunt. d. Jo. do Jo. posuit solum arborem et diuisiones et in qualibet diuisione si actio conueniat primo membro posuit vnū pūctum Si secūdo membro posuit duo pūcta si tertio membro tria puncta. Si quarto membro quattuor puncta et non vltra: q nullam diuisionem est inuenire que contineat vltra quattuor membra. Et istud posuit Jo. tātum et nihil aliud. Alii glo. superuenerunt qui fuerunt simpliciores q causes siue sales fecerūt qones de eo de quo nō erāt questiones faciende fecerūt quasdam versiones vō diuisiones et ceperūt iuri operā dare. tc. Ergo sicut ego dixi ad intellectum verum istius arboris et ad intelligendum quare fuit facta arbor et ad itelligēdum esse eam. nō ē op' videri nisi duo vel tria vba et ista expediā satis breuiter q breuius potero postea eritis magistri in arbore.

¶ Ista primo dz notari. xij. diuisiones que dēbent poni sm ordinē rectum in pnci. arboris et id posuit. d. Jo. q oportebit q noteris eas qz oēs act. ciuiles et ptorie q scribunt in arbore reducunt ad istas dīones i paucissimis fallit. Et primo est opus videre dīones. ¶ Secundo qualiter quelz actio ad quālz dīonē reducit et ad qd mēbrum dīonis et hoc intellecto nihil aliud est de subā arboris et ppea itelligatis. ¶ Prima dīo ista q ptinet duo mēbra q oium act. qdam sunt ptorie qdam ciuiles q dicūtur ptorie et q ciuiles satis plene tractauī et determinatū habuimus. s. ꝺ act. §. sed iste nā sicut ibi dicebā sex reperiunt ptes iuris scripte. s. leges senatusꝯsulta pncipum placita Responsa prudentū plebescita. item magistratuū edicta. Quinqz prime partes cōstituūt ius ciuile. s. leges tc. Sexta ꝯstituit ius pretorium vñ quelz actio introducta per quācūqz partem de illis. v. appellat ciuilis quelz inducta per. vi. appellat ptoria et ille q inducuntur per. vi. ptem. s. per magistratuū edcl sunt multe nūero. qz sunt c. et. xxi. et ille ponuntur in prima parte arboris. Actiones īducte p alias. v. partes solum. xlviij. que ponuntur in alia parte arboris. verum est q vos inuenietis in pretoriis maiorem numerum circulorum. vos inuenietis. c. et. xxvi. circulos. vos etiā habetis quattuor ordines pretoriarz et in quolibet ordine. ix. circulos. ¶ In vltimo circulo primi ordinis vos habetis quādaz rubricam. ¶ In tertio secundi ordinis habetis quādā aliā in octauo alia. ¶ In tertio circulo tertij ordinis quadam aliā. ¶ In primo circulo. ix. ordinis habetis aliam rubricam. ¶ Aliquando respicit actiones precedentes. ¶ Aliquando sequentes dicit prima rubrica preiudiciales tc. ¶ In tertio circulo secundi ordinis habetis quādam rubricam cōmunem ad actiones reuocatorias que sequitur. ¶ Reuocatorie tc. et ē de tribus dissensio. s. vtrum dentur patrono et creditori vel creditori tantum vt habuimus in ti. de act. §. item si quis et maie q non sunt interdicta: postea habetis quandaz rubricam in octauo circulo secundi ordinis et dicit adiectiones ptorie. i. nō sunt nomina sed cognomina actionū vt habuimus plene. s. de act. in. §. de peculio et est de hoc dissensio. Sed vtrum sint propria nomina vel cognomina actionum tamen veritas est q sunt cognomina. ¶ Postea habetis quādam rubricam in primo circulo. vi. ordinis. ¶ Et sic re tc. i. interdicta de quibus tractatum ē reperiuntur directa et vtilia. ¶ Postea sequitur alia paruula hinc que respicit act. in factum que descēdunt ex edictis que sequūtur vsqz in fine. ¶ Ex in ciuilibus vos habetis solum. vi. ordines qui continent. xlviij. act. Tamen in. vi. ordinibus sunt vi. rubrice et ideo act. ciuiles reperiuntur esse numero. xlviij. ¶ In. v. circulo primi ordinis habetis rubricam talem. ¶ Mixte tc. ¶ Postea habetis secundam rubricaz in primo circulo secundi ordinis que dicit. Personalissime tc. i. dicere q cōdictiones omnes sunt personales ita habuimus in. §. appellam'. ¶ Sequitur tertia rubrica in. ij. circulo tertij ordinis. ¶ Hanc. s. act. ad exhi. q nec est realis nec personalis. omnes actio. Aut sunt reales. Aut personales vt. s. in. §. omnium quidam dicunt eam nec realem nec personalem tamen falsum est q licet sit psonalis est tamen in rem scripta vt. l. in. §. est autem ff. ad exhi. Sequitur et est nota. q. d. nihil habet facere cum act. ex empto. ex vendito ex locato et ex cōducto. ¶ Quartā rubricā

habetis in primo circulo quarti ordinis. ¶ Postea habetis rubricam in .v. circulo .iiii. ordinis. Hanc que sequitur .s. act. co modati vt .l. ii. ff. commo. tamen verum est q est ciuilis vt habe mus in § sed iste. & probatur in .l. in commodati. §. sicut. ff. commo dati. ¶ Postea habetis sextam rubricam in .vii. circulo quar ti ordinis ¶ Nota &c. Sed non contentur .i. dicere vbi habet locum act. in factum generalis se bz ad act. pre verb. sicut genus ad speciem. ¶ Amodo videamus qualiter debemus procedere circa hec in arbore. ¶ Modo procedamus ad diuisiones & videbitis q arbor non h3 subtilitatem magnam subtile sunt contine re. Et est prima diuisio q omnium actionum quedam sunt pretorie quedam ciuiles & super ista diuisione debetis habere. Al sequitur alia diuisio & super ista dz esse. B. ita posuit Jo. ¶ Secunda diuisio est q act. alie sunt in rem alie in personam. Alie mixte vt .in .§. omnium. in .i. §. quedam & ibi declaratum que dicantur in rem que in personam & que mixte & propterea nō intendo hic repetere q superuacuum foret. ¶ Tertia diuisio est q alie sunt persecutorie rei. Alie pene alie rei & pene vt in §. sequenti. Quarta q quedam dantur in simplum quedam in duplum. Quedam in triplum quedaz in quadruplum & exempla de qualibet habuistis enumerata in .§. omnes. Quinta est q alie sunt bo. fi. alie stricti iuris. Bo. fi. sunt .xvi. quas habuistis in .§. actionum vsqz ad .§. in bo. fi. Si qr bo. fi. & qr stricti iuris appellantur ibi determinatum est & ibi dixi vobis. Sexta ē q alie sunt perpetue .i. que durant .xxx. an. Alie temporales que minori tempore durant vt .j. de perpe. & tempora. act. Et istaz diuisionez ñ bēm⁹ tu. d act. Sz .v. p̄cedētes bñ bāmu⁹ in istā & illas q sequunt ū bāmus. Septima diuisio est q alie sunt transitorie ad heredes .i. que dantur heredibus & in heredes ¶ Item que dantur heredibus tantum licet non dentur contra heredes alie non transitorie .i. que nec dantur heredibus nec contra heredes. Et probatur ista diuisio .j. d perpe. & tempora. act. §. i. Octaua diuisio est q alie act. infamant alie ñ. ¶ Quedā sūt famose q dānū infamie irrogat. & quedam nō. vt .j. de perpe. & tempo. appel. §. pe. & .l. i. ff. de his qui no. infa. & in multis partibus illius titul. ¶ Nona diuisio q alie sunt directe alie vtiles. vt .l. penul. ff. si quis pau. f. dicatur. l. act. ff. de nego. gest. istud nō habuistis in .ti. de act. directe appellantur que dantur ex verbis & ex mente. ¶ Vtiles que dantur ex mente & ex sententia non ex verbis verbigratia. Si animal quadrupes dedit damnum dat actio in factum de pauperie ex verbis & ex mente & appellat directa sed si aliās bipes dedit damnum nihil continetur in verbis & ideo est opus q detur ex sententia de quadam equitate extensiua. vt .l. ex hac .l. ff. si qua. pau. fe. dicatur. ¶ Aliud exemplū ē act. que datur contra eum qui gerit spōte negocia alicuius est directa. Sed ea que datur ei qui d necessitate gerit negocia alicuius est vtilis. q prima datur ex verbis & sententia. Secunda ex sententia q edictum nō loquitur in his qui de necessitate gerūt. sed equū est act. dari vt .l. iii. §. curatori. & .l. act. ff. d neg. ge. ¶ Decima diuisio est q alie sunt directe alie contrarie q̄ dicantur directe & que contrarie non habuistis tractatum. s. in ti. de act. Sed habuistis tractatum. ff. de act. & ob. vbi inueniet gl. alibi non inuenietis glo. que doceat illud. ¶ Aliqñ nomina contrahentium sunt distincta. Aliqñ non. quando nomina contrahentium non sunt distincta. verum est idem nomē omnium si duo vel tres cōhant societatem vnum & idem nomen habent act. q proponitur vnum solum nomē habz & ideo a quocunqz proposita semper est directa & nunqz contraria. Aliquando nomina contrahentium sunt distincta & tunc aut sunt pares. aut vnus gratia alterius ad cōtrahendum vel quasi cōtrahendum accedit si sunt pares ita celebratur cōtractus gratia vnius sicut gratia alterius. aliquando nomina cōtrahentium sunt distincta & act. sunt distincte vt act. ex vendito & ex empto. Hoc cāu semper est directa act. ex empto que datur ad rem act. ex vendito que datur ad precium. ¶ Item locatio contrahitur gratia locantis vt cōsequatur pēsionem & gratia conductoris vt possit percipere fructus. Sed vbi nomina cōtrahentium vel quasi sūt distincta & vnus accedit ad cōtrahendum vel quasi gratia alterius ex vna parte est directa ex alia contraria mando tibi q geras negocia mea mandatum a mādante sumit originē principaliter & celebratur gratia vtriusqz act. que mihi datur ē directa. act. que tibi datur est contraria. Si tu accedis ad gerēdum negocia mea principaliter accedis gratia vtilitatis mee. si accedis ad gerēdum negocia pupilli principaliter accedis &c. & id mihi datur directa tibi contraria. pupillo datur directa tibi datur contraria. vt .l. ex maleficijs. §. si qs absēte. & §. tutores ff. de act. & ob. & insti. de ob. que ex q̄si cōtra. §. tutores. §. fina. ¶ Or istam dist. inuenietis habuistis in quadam gl. alibi non reperitur in corpore iur. in .l. cōsen. ff. de act. & obli. ¶ Vndecima diuisio est q alie dicunt esse vtiles alie singulares alie generales verū est q quedam no bñt certum membrum in institutis ponebant omnes istā ibi ponebant istud membruz vniuersales vt pe. her. singulares vt publ. rei ve. generales vt aliqs administratoris fuerit nem reddat vt est act. tutele act. p socio vt .l. p so. arbiter ff. pro socio. ¶ Duodecima diuisio ē q q̄dam dicūtur esse simplices quedam duplices simplices i qbus distinguitur qs sit actor & qs reus ¶ Duplices i quibus vterqz est actor & reus & vterqz tenet de calū. vt act. fa. her. cō. di. fi. re. & interdictū vti. pos. ¶ Et hoc verum q̄tum ad substantiā cāe vt .l. inter cōsortes. §. q. fa. ff. fa. her. Sed quantū ad ordinem cāe ille habet locū actoris q primo ad iudicium puocat & si nō apz qs primo puocauit tunc sorte res diriminitur vt .l. i. trib⁹ & .l. sz cū ambo. ff. d iudi. ¶ Ad istas duodecim diuisiones reducunt quodāmodo oēs act. in q̄bz parte arboris descripte. ¶ Quid ergo pseqūtur p illas? pseqūtur per illas. q scim⁹ naturam oīm actionū vtrū sint pretorie vel ciuiles vtrū sint reales vel psonales vel mixte vtrū sint psecutorie rei vel pene vel rei & pene vtrū dent in simplū vel in duplū vel in triplū vel in quadruplū vtrū sint bo. fi. vel stricti iur. Vtrum sint ppetue vel tpales vtrū sint transitorie ad heredes vel non. Vtrum infament vel non. Vtrum sint vtiles vel directe vtrū sint directe vel cōtrarie. Vtrum sint vtiles singulares vel generales vtrū sint simplices vel duplices & istā notitiā psequimur p istas diuisiones ¶ Sed qualiter act. reducant ad istas diuisiones dicā vobis statim. tñ ponunt hic q̄dam diuisiones q nihil faciūt q act. q̄ proponunt in arbore nō reducuntur ad istas. Oīum actionū quedā dantur sunt q̄dā nature .i. q̄daz dātur a .l. quedam nasciuntur. q̄r non prosequitur Jo. istam diuisionem: quia act. non reducuntur ad istam. quia ista diuisio nō ponitur a lege sed sunt magistralia verba. ¶ Alia diuisio est q quedam sunt persecutorie solidi quedam non vt in .§. sunt preterea. Ista diuisio bene traditur p legem ergo videtur q debuerit reducere ad istam. ¶ Ego ostendi vobis in .§. sunt preterea q̄r Jo. non curauit eam ponere & modo ego dicam dat i⁹ Ibi ego dixi vnam rōnem modo dicam duas q vxor in actione de dote contra maritum non consequatur solidam potest non contingi propter priuilegium mariti. ¶ Item q ille qui cessit bonis non cōdemnetur insolidum contingit propter accidentiam facti. q socius non condemnetur insolidum cōtingit ratione contractus societatis q aliquis non cōdemnetur insolidum si opponat compēsationem hoc contingit propter naturam cōpensationis que diminuit condēnationem. Jo. autem intendebat hic ponere diuisiōes q̄ ponūt ppriā actōis naturā ¶ Preterea & ecce mō ppria rūsio. Ista diuisio ñ fuit recte posita hic salua pace ei⁹ q fōmauit eā hicqz inuenit p ista vba q q̄dā act. dent ad sol idū q̄dā nō. §. ale sunt petrea nō dic hoc sz dicit sic. &c. Jo. ergo posuit illas diuisiōes q̄ distinguūt species actionum q̄ ptinēt diuersas spēs. Ista diuisio nō distiguit spēs actōnū sz diuersitates factoꝝ circa easdē actōes. ¶ Or alia diuisio ē q q̄dā sunt ex ꝯctu q̄dā ex fcō q̄dā in factum & ista bñ traditur p .l. ff. d act. & ob. l. oblōnū genera. §. actōum. Quare nō posuit eā. Certa dals. scire dixerūt q̄dā q nō ē solēnis. nihil est. Jo. intēdit pōere diuisiōes q̄ ponūt naturā & ꝑdictōem act. & ista diuisio nō pōit naturā act. s. nasc. Sed vñ nascant act. vnde ita bñ poterat dicē. q̄dā act. nascitur ex ꝯctu &c. & illā noluit ponere. ¶ Ad .xv. diuisionē q̄ ē rō q̄re nō posuit eā. Actōnū que dā sunt arbitrarie q̄dā nō vt .l. §. preterea q̄dā. Ad istud ē aptissima rūsio. ista nō ē diuisio generalis ad oēs actōes imo e subdiuisio cuiusdā mēbri. Actōum oium. q̄dā sunt bo. fi. q̄dā stricti iur. vt in .§. actōum & eaꝝ q̄ sunt stricti iur. q̄dā sūt arbitrarie q̄dā nō. & iō Jo. nō fuit eā ꝓsecut⁹. ¶ Vō sequitur videre q̄r oēs actōes reducan ad istas diuisiōes .xii. Et istō expediebā in littera vbi. Jo. ꝯsideruit q̄ q̄libz actō reducebat ad q̄lībz diuisionē. Et iō sup q̄libz diuisione posuit vnā lrām. Ad hoc vt oñderet q q̄libz lrā designat vnā diuisiōem & quota est in alphabeto totam diuisionem significat in arbore. & ideo in quolibet circulo posuit duodecim litteras vt ostenderet quod quelibz actio in circulo pōita reducitur ad quālz istarū diuisionū: vñ dubitaret aliquis bñ scio q reducunt̄ sz nō sum certus ad q̄ mēbrū reducant. aliqñ diuisio bz duo mēbra. aliqñ tria: aliquando quattuor & nescio ad q̄ mēbrū reducat. Ad istō osñdedit Jo. inuenit pīcta circulorū & istud ē totū magisteriū q̄ ē in arbore. Super primo mēbro dz esse vnū pūctū. Alie sunt pretorie

hic dz esse vnū pūctum. Super .ii. mēbro debēt eē duo pūcta. Alie sunt ciuiles hic debet eē duo pūcta. Alie sunt in rē hic dz esse vnū punctū. Alie in psonā hic duo. Alie mixte hic tria pūcta. Alie in simplū hic dz esse vnū pūctū. Alie i duplū hic duo puncta alie i triplū hic deni eē tria pūcta. Alie i q̄druplū hic denteī .iiii. pūcta. sup p̄mo mēbro vnū pūctū. sup .ii. duo sup .iii. tria. Sup .iiii. q̄ttuor ¶ Et q̄r hoc ego ondo vobis quare fecerit. Ecce ro q̄re dat̄ itelligi ad q̄d mēbrū reducat̄ act. q̄r si actō conueniat p̄mo membro p̄me diuisionis. oportet q̄ sit vnū punctū sup l̄ra .a. ⁊ sic in q̄libet act. p̄toria dz q̄ sit vnū pūctū sup l̄ra .a. ⁊ sic in q̄z act. p̄toria dz q̄ sint duo pūcta. ¶ Publiciana dicit p̄ma act. in p̄ma l̄ra q̄ repn̄tat p̄ma diuisione dz eē vnū pūctū i ciuilib⁹ debet esse duo q̄r sic ƥoz ic cōuenitūr p̄mo mēbro p̄me diuisiōis eēs ciuiles scdo. ¶ Scda diuisio q̄ repn̄tat̄ p l̄ra .b. hz tria mēbra si puenia p̄mo mēbro q̄r ē i rē ē vnū pūctū ⁊ ita hic sup. B. ē vnū pūctū si puenit .ii. mēbro q̄r sic int̄ p̄s tria pūcta. ¶ In tertia diuisiōe q̄ repn̄tat̄ p l̄ram .C. Si ē p̄secutoria rei dz eē vnū pūctū. Si persecutoria pene duo puncta si p̄secutoria rei ⁊ pene tria pūcta ⁊ ita hic sup. C. dz eē vnū punctum de p ordine i alijs. ¶ In quarta diuisiōe actionū q̄dā i simplū q̄dā i duplū q̄dā in triplū q̄dā in q̄druplū. ista diuisio repn̄tat̄ p .D. si actio dat̄ i simplū dz eē vnū pūctū. et ita hic si i duplum duo ⁊c. ¶ In .v. q̄ repn̄tat̄ p l̄ram .E. si act. est bo. fi. vt sūt .xvii. dz esse vnū pūctū. Si stricti iuris vt sūt oēs regulariter debēt eē duo pūcta: ⁊ ita hic debetis h̄re duo pūcta. Si actio ē ꝑpetua dz eē vnū pūctū sup l̄ra .F. si tp̄alis duo et sic de alijs diuisiōib⁹. Si ē trāsitoria .s. G. q̄ repn̄tat illā diuisionez dz eē vnū pūctū. Si ē trāsitoria duo pūcta. ¶ Seq̄tur octaua diuisio. Si actio de q̄ dubitat̄ īfamat dz eē vno pūctū si nō duo pūcta. ¶ Modo p̄cedo ad nonā. Si actio est directa sup. I. dz eē vnū pūctū. si vtil' duo. p̄cedo ad .l. q̄ repn̄tat .x. diuisionē oīuz act. Alie sūt directe alie cōtrarie. Si ē directa dz esse vnū pūctū Si cōtraria duo pūcta. ¶ Procedo ad .xi. act. diuisionez. Alie vniuersales alie singulares alie generales. Si vniuersalis dz eē vnū pūctū. Si ē singularis duo. Si generalis tria. ¶ Seq̄tur duodecima ⁊ vltima alie sūt simplices alie duplices. Si est act. simplex sup l̄ra .M. dz eē vnū pūctū si duplex duo pūcta. ¶ Ōr modo q̄r p exēpla meli⁹ oīa declarant̄ pone exēpla. ¶ Publiciana i p̄ma l̄ra dz esse vnū pūctū q̄r seq̄tur naturā p̄mi mēbri p̄me diuisiōis q̄r p̄toria vt i .§. alie sup .b. dz esse vnū pūctū q̄r ē realis vt i .§. i psonā sup .c. dz esse vnū pūctū q̄r publi. ē rei p̄secutoria vt i .§. alie ⁊ .l. i bonorarijs. ff. d act. ⁊ ob. sup .d. dz eē vnū pūctū q̄r dat̄ i simplū sup .e. debet esse duo pūcta sup .f. dz esse vnū pūctū q̄r regit̄ public. ē ꝑpetua vt .l. i bonorarijs. ff. de act. ⁊ ob. Fallit q̄n ē vsuca. ꝯpletā dn̄at possidēti puenit ad bo. fi. pos. cū ti. q̄r ille vsucapit. tūc ē tp̄alis si ad male fi. pos. tūc ē ꝑpetua sup l̄ra .g. dz eē vnū pūctū q̄r ē trāsitoria ad h̄des vt .l. cū q̄ .§. d act. ff. d pub. sup .I. debz h̄re duo pūcta q̄r reducit̄ ad .ii. mēbrū noue diuisiōis q̄r ē vtil' q̄r dat̄ ad exēplū rei ven. In l̄ra .l. dz eē vnū pūctū q̄r respectu ꝯrie sp ē directa ita p̄cedit i alijs oībus. ¶ Nō dicā vnū v̄bū q̄dā sūt act. q̄ nō puenit alicui mēbro q̄rūdā diuisionū ⁊ ille sūt paucissime q̄r actō nō cōueīt alicui mēbro diuisiōis sup illa l̄ra q̄ repn̄tat illā diuisionē nō dz eē aliq̄d pūctū dz vacar̄ sic̄ cifra i algorismo. q̄dā pūctuāt vtriq̄ mēbro q̄ repn̄t directa ⁊ vtil' directa ⁊ ꝯria vt act. depositi mādati ⁊ neg. ge. ⁊ tē erūt pūctāde tanq̄ ꝯrie vl' tanq̄ vtiles vel tanq̄ directe. ego ondo vobis aut vna ē generalior alia. i. maioris auctor̄ q̄ alia aut pariter sūt ḡnales. Primo casu vt directa ⁊ vtil' directa ē maioris auct. q̄r sic ego dixi datur ex vbis ⁊ ex sn̄ia l̄re sn̄ia sōlū ⁊ sō ē ma oris auctor̄: et tō tāq̄ maiorē auctē hn̄s ē pūctāda directa. Scdo cāu vt directa ⁊ ꝯria q̄ sūt pis auct. dz q̄r ita subdistiguat̄. aut directa ⁊ ꝯria i ducūt̄ eode iur̄. aut diuersis iurib⁹. Si eode iur̄ vt negō ge. neg. ge. directa ⁊ ꝯria iducunt̄ iure p̄torio. Actio ma. directa ⁊ ꝯria iure ciuili. Actō comō. directa ⁊ ꝯria iur̄ ciu. Hoc cāu sup l̄ra q̄ ōsignat illā diuisionē sup l̄ra .l. nō eru facīe du aliq̄d pūctū q̄r ꝑp parē auctē ipediūt se. S. q̄n iducunt̄ diuersis iurib⁹ directa iure ciuili ꝯria p̄torio vel cō verbigra actio tutele directa ē introducta d iure ciuili q̄r p legē .xii. tab. Cōtraria ē introducta de iure p̄torio vt .l. a. ff. d ꝯrio tute. ⁊ vtile. vbi dicit ꝯriā tutele actionem p̄tor ꝓposuit iducūt q̄r l' vsu. Hoc cāu punctāde sūt s̄m regulas punctor̄ sup directa faciēdū ē vnū pūctū sup ꝯria duo pūcta. Hiis modo ergo scitis breuiter quicq̄d est in arbore. Dy.

¶ Finis lecture Dy. sup arbore de actionib⁹.

¶ In xp̄i noīe ⁊ beate Marie virginis gloriose beati Johā. ⁊ beati Bartolomei ⁊ totius celestis curie. Amen.

¶ Incipit tractatus de interesse.

Questio est utrū

sit vnum interesse tantū .s. singulare an triplex .s. singulare cōe ⁊ conuentum. Et q̄d sit vnū tm̄ ostēdo lex dicit. Si res vendita nō tradatur ad id q̄d interest agitur hoc ē egreditur interdum ⁊c. Si autem excessus est diuersoruz sicut ⁊ ille tas pz q̄d differt interesse ab estimatiōe rei cōis ⁊ conuente. ff. d act. emp. l. i. ⁊ p eādem modū pōt induci. C. de sen. q̄ p eo q̄d interest. l. vnica q̄r ibi dicit q̄ interesse potest ascēdere vsq̄ ad duplum estimationis cōis vel cōuente eū ergo excessus diuersoꝝ vt dictum est pz q̄d cōis estimatio rei vel ꝯuenta non ē interesse eū ergo remoueat̄ cōe ⁊ ꝯuentū relinq̄tur vnū tm̄ .s. singulare. ¶ Preterea lex dicit q̄d interesse ad psonam refert̄ ⁊ sic i suo esse constituit p relatione ad personā vt. ff. de v̄bo. ob. l. ii. §. fi. d operis no. nunc. l. stipulatio. §. quesitū ⁊ de reg. iur. §. estimatio rei non refert̄ ad psonam sed ad rem ergo sequitur q̄d non habeat substātiam vel regulā interesse. ¶ Preterea quotiēs duo sunt quoꝝ vnū refert̄ ad aliud cōstat nō esse relationē idē ⁊ ad id q̄d fit relatio lz ex cōmistione relati ⁊ eius ad q̄d fit relatio idē resultet effectus vt pz i codicillis ad testm̄ relatio ex quoꝝ duorum iuribus cōiūctis idē īsurgit effectus vt .l. ii. §. codicilloꝝ ⁊ .l. q̄ dam de iur̄ codicilloꝝ ⁊ .C. d codicillis. l. si quidē si ergo interesse refert̄ ad estimationē rei vt in .l. stipulatio. §. vlti. de op. no. nū. ⁊ .l. q tabulas de furtis restat rei estimationez nō esse interesse. ¶ Item interdictum vn possidetis dat̄ ad interesse ⁊ illud refertur ad estimationem rei vt .l. si duo. §. vlti. ff. vti possi. ergo seq̄t̄ q̄d esti. non sit interesse cum relatum ad id ⁊c. sint diuersa. ¶ Preterea dispōnes ⁊ dispositum non patiunt̄ se sub eodē genere vt .l. vlti. de fun. istru. Si cōis estimatio ⁊ cōuenta sic excedit cōem dispōnit ⁊ limitat interesse q̄d pz q̄r patit̄ ipz excedere duplū sui ⁊c. vt .C. de sen. q̄ p eo ⁊c. ergo absurdū ē dicer̄ q̄d cōis vel conuenta estimatio rei sit p se distincta species sub eodem genere cum interesse singulari. ¶ Preterea a quo remouetur genus ⁊ q̄z eius species. ff. de fun. instru. l. fundi. §. vlti. Sed si conueniat inter emptorem ⁊ venditorem q̄d non agat̄ de euictione illa conuentio operatur q̄ non petat̄ interesse ⁊ tñ preciū petit̄ rei conuente. Cum ergo petitio illa remoueat petitionē interesse ⁊ non remoueat petitione precij ergo patz q̄d precium ꝯuentum non ē spēs interesse vt probatur de act. ep. l. emptor. §. q̄d autem: ⁊ oppositum sic ostendo act. l. aq. datur ad id q̄d interest: hoc autem interesse est cōis esti. rei: primuz pz ff. de fur. l. qui tabularum. §. de le. aqui. q̄d non est: scdm̄ apparet q̄r illud interesse ad q̄d datur actio .l. aq. exponitur in .l. ff. ad .l. aqui. l. si se ruum meum. ⁊ dicitur ibi q̄d non estimatur affectio sed ex consequēti oībus cōiter valet: cōis ergo estimatio rei est interesse. ¶ Item lex dicit q̄ interesse ad esti. refertur .l. qui tabulas in pn. ff. de furt. ¶ Item alibi si legatum ē mihi relictum sub cōditione ⁊ petam tabulas testamēti exhiberi ⁊ non exhibetur cōdemnatio fit ad interesse illud aūt refertur ad esti. legati si agatur pro legato. ¶ Item heredit̄. si agatur pro hereditate .l. locum. §. cōdēnatio. ff. de tab. exhib. ¶ Item q̄ interesse estimatur in suo esse p relationem factam ad estimationem rei pz p .l. ff. de fur. Si vendidero. §. cū aūt ex his apparet q̄d non est vnicū interesse. ¶ Item dr̄ in .l. q̄d doli estimatio fit non ex eo q̄d interest: sed ex eo q̄d in lite iurat̄. ff. de iudi. l. q̄d non o iudice: sed constat etiam interesse iurari vt .l. pe. de in lit. iur. ⁊ de administra. tu. l. tutor qui reper. l. ii. ¶ Respondeo ergo necessario sequitur aliam esse speciē interesse de qua loquit̄ lex non o iudice. ⁊ cōmunē aliam de qua loquitur .l. pe. de in litem iur. singulare. ¶ Preterea constat in iure iurā. ob dolum tantum non ob culpam vt .l. in act. §. sed in his oībus ⁊ .l. ii. in fi. de in lit. iur. ⁊ tamen iuratur interesse vt in .d. l. pe. cum ergo ratione doli q̄r maius delictum maior sit estimatio ⁊ ratione culpe minor: q̄r minus delictum: ⁊ tamen constat ad interesse agi ratione culpe vt .l. ii. §. interdum ebn̄ sequitur vlterius cū alia sit estimatio doli ⁊ alia estimatio culpe: ⁊ vna maior altera minor ⁊ quelibet appellatur interesse ⁊ q̄d non sit idē sed diuersum cum excessus sit diuersorum vt dictum est. ¶ Preterea ꝯstat

stipulationem iudicio sisti cōmitti quātitas est vt.l.i.§. vlti.q sanisda.co. et illa appellatur vera estimatio rei vt.l. inter hec verba.ff.de vbo.sig. et illud appellatur interesse vt.l.viti. Si quis i [illegible] vec. et l.quod.f.de vbo.ob.cū ergo vera et cōis estimatio appellet interesse et illa [illegible] differt ab estimatiōe singul.rei vt.l.si equo ḋ le ga.i et ḋ le.ii.neq; qꝛ cōe sit [illegible] cōe vz qꝛ sit singularis estima. interesse singulariter. Sed dico qꝛ dampnum singulariter estimatione c interesse singulare estima, cōiter est interesse cōe et extimāt a quentione est intere cōuentuū sequitur quod illud cōmune differat a singulari et nō sit idē sꝫ spē distinctum et per eundē modū posset adduci lex arbitrio i prin. et §.no [illegible] ff ḋ dolo. ¶ Et ad euidentiorem intellectum huius videdū e an estimatio rei sit interesse.vel an estimatio dāni vel lucri in illis casib⁹ i qbus hētur actio lucri. et qꝛ facti estimatio rei et i ḋ dani et sic pbat qꝛ et vbi verum est danū vbi interesse vt pꝫ in legato sub cōdi.relicto vt.ff de ca.ept.l.locū.§.cōdenatio ¶ Hic si peto caueri p legato sub cōdi.relicto si nō caueatur petit interesse ¶ Interesse aūt est estimatio eius qḋ est legatum pꝫ ergo qḋ estimatio rei ē interesse vt.l.pe. et .ii.ff.ff.ex q ca.m p.es.ca.l.i. ¶ Preterea pꝫ qḋ leges dñt interesse referri ad esti.cei.ff de fur.q [illegible] las et l.si vendidero.§.eū aūt. Oppo.vo qḋ estimatio vel preciū rei nō sit interesse pꝫ sic qꝛ lege cauet qꝛ in actiōe furti nō [illegible] tur interesse. Sꝫ vero preciū rei.p.ꝫ igit preciū rei nō esse interesse vt.ff.de fur.l.in furti. ¶ Itē qꝛ lex dicit qḋ preciū rei venit in interesse.ff.de reg.l.librū [illegible] aūt id qḋ deducit in alterꝫ nō esse id in quo deducit. Sed si ouis deducat in gregē nō est grex sꝫ in grege ptinet. ¶ Itē si tignū deducat i domuz nō est dom⁹ sed i ea ptinet.ff.de vsuf.l.eū q et l.rerū mixtura ¶ Itē si bos deducatur in siluam pꝫ oībus quod non est silua sꝫ in silua cōtinetur. ergo concluditur si preciū rei venit i interesse ergo [illegible] res ē interesse. ¶ Itē si vnum duorum sit potētia cōprehendit alterꝫ comprehendens.i.comprehensum sunt diuersa et nō idem vt ecce actus sui potentia comprehendit iter vt.l.est si pupillus.§.vlti.de noua.et.l.qui in vsuf.de verbo.ob. et tamē certum est non esse actum sed spem seruitutis distinctam ab actu vt.ff.si seru.ven.l.loci corpus.§.i.de adimi.le.l.i. ¶ Item iter comprehendit facultatem eundi agendi et tamen facultas illa nō est iter quod pꝫ qꝛ potest esse in itinere vt.ff. fundus sub condi. §.qui fun. et si vsuf.pe.l.i. ¶ Itē actus comprehendit facultatem eundi agendi et tamen facultas illa non est actus. ¶ Itē vsusfr.continet facultatem vtendi fruendi vt.l.i.ḋ vsu.fru.ff. et tamen facultas illa nō est vsuf.quod pꝫ qꝛ pōt esse vbi ius vtendi fruendi nō est vt.ff.ḋ iur.do.si vsuf so.ma.l.si vsuf. ergo bene sequitur quod lꝫ interesse comprehendat estimationem cōmunem vel conuentam rei qḋ ista cōmunis vel ista contenta nō sit interesse. ¶ Preterea pbatur sic qꝛ sit estimatio dāni et nō tenet qꝛ ipm interesse in cōdēnat. deducitur vt.l.si minoris.ff.de adimi.tu.et.l.pe.de in lit.iur.constat autē dampnū in cōdēnationē deduci qꝛ vbi pōt iurari esti.rei ibi pōt esse condenatio i interesse vbi non pōt esse non sit.ff.ad.l.acq.l.si quis resti. Cū ergo probatum sit qḋ interesse in cōdēnatione deducatur et esti. dāni ratione concludit qꝛ estimatio et interesse sint idē. ¶ Itē qꝛ dicit.l.iurari in litē interesse vt.ḋ l.pe. et alia lex dicit qꝛ iuramento in litem deducitur estimatio in quantitate cōsistens. vt l.videamus.§.si tamen contingēdo.§.iurasse sic ergo pꝫ ex hoc et precedenti qꝛ estimatio dāni in quantitate consistentis idem sunt. ¶ Item qꝛ lege cauetur actionem dari ad interesse et alia l. dicit qꝛ per acql.consequamur dānum et dāni estimationem ergo euidenter pꝫ qꝛ estimatio damni est interesse. ¶ Itē pone qꝛ stipulor rem tradi vel mihi prestari non precedente [illegible] de cuius natura debent transferri dñium vel possessio certuz est qꝛ si non tradatur vel prestetur qꝛ nō estimatur proprietas vel possessio. Sed illud solum qḋ mihi abest qꝛ res n̄ adita vel prestita non fuit et illud appellat lex interesse vt.de ver.ob.si rem prestari.l.si fundi in tradi. ¶ Itē pone qꝛ rem q̄ vꝫ et c. obligata erat pro.t.stipulor liberari agam ad interesse qꝛ liberata non fuit. aliud autem interesse est illud quod mihi abest. vnde si illa.r.solum mihi absiant qꝛ illa solui et habeo rem penes me p⁹ qꝛ preciū rei non est interesse. Sed estimatō eius quod mihi abest qꝛ non sit quod fieri debuit vel fieri non [illegible]. ¶ Itē si stipulor mihi satisdari pro re.t.si nō satisdat peto interesse illud ad interesse equipollet quātitati p qua satisdarī erat aliquando ab ea excedit.ff.de ver.ob.si stipulatus.§.vltimo.et de re iudicata.l.si quis ab alio in prin. per hoc patet qꝛ interesse non idem est qꝛ rei estimatio. sed diuersimo[illegible] in diuersis non i eodem cōueniunt qualitas et effectus. ¶ Ad hec qōnem duo

qꝛ esti.rei cōis et cōuēta et singularis nō ē interesse sꝫ veniat i interesse cōiter et singlr et ex couentiōe. Estimanda et hoc sit ondo. l.dicit qꝛ verba quāti ea re esse patent n ad id qḋ interest. sed ad rei esti.referunt.ff.de vb.ob.l.hec vba sūt lege.n.adestimata equipollet vniuersali.ff de leg.ii.l.si pluribus de leg.iii.l.hoc legatū et.l.si plures.ff.de re.du.l.si is q.§.vltimo in si: cū ergo lex idestimata dicat nō ad id qḋ interest intelliga vl[illegible] et eode modo vl[illegible] qḋ dicit sua estimatione et c. vt sic primum pprecedat item spēm interesse: sin dēm estimationē hoc idē. sꝫ qꝛ rei estimatio nō sit interesse pꝫ l.i.i.§.cōsiderādū.ff.ḋ tu.et ra.dist. Illuc rn̄deo ad primum qḋ et vbi sic venit interesse vel inpletione qꝛ eū danuz posse estimari singulariter vt.l.libert⁹ q sol.ff.ḋ bo.lib.et.ff si.[illegible] pa.l.i. ¶ Itē a l.cōiter vt.l.si seruū meū na ibidē dicit quāti oibus et c. Itē ex conuentione qꝛ potest pro eode cōuentio sup dubia sūt ra estimatio dāni vt.l.p ocreator ad cebi §.vlti.ff.re ra.ha.et.l. vlti.de pto.stip. et hec appello cōuentuā.conuentione estimatiū et limitatuz et potest excedere singulariter et cōe et ab eis excedi. ergo non est idez. cū excessus sit diuersorum sed etiā p se diffinita spes assumitur do enim nouā formam p hoc qꝛ ex conuentione additur vel detrahitur non remanet i singl.vl cōi. Sed assumit spēm nouā et appellat cōuentum vt ḋ [illegible] in stip. [illegible] q p innouationez est forma priorum nouā form a assumit et vocet cōuentionalis. ¶ Item p eādem modū constituitur noua spēs iuris vt.l.eius cū iu.ff.de iusti.et iur. ergo e noua spes interesse. Nō ergo dico qꝛ cōuentuū preciū rei sit interesse cōuentum neqꝫ qꝛ cōe sit interesse cōe neqꝫ qꝛ singularis estimatio rei sit interesse singulare. Sed dico qꝛ dā[illegible] singulariter estimatum et interesse singulare et estimatum cōiter est interesse cōe et estimatū et ex conuentione est interesse conuētum et sic triplex et sic adap. primum. pꝫ ratio qꝛ concedo qꝛ cōe vel cōuentū paccum rei non e interesse sꝫ i estimat. deducat vt dictū est ¶ Item si tenerem opinionē malaz l.qꝛ precium rei sit interesse nihilominus pꝫ respōsio qꝛ verū ē nihil esse illud a quo excedit. sꝫ numero vlt numero diuersuz spē idem genere diuersuz spē esse r ḋ p excedi vt.ecce si dic. Martinus non excedit seipsum. Sed Martinus bene pōt excedere Petrum et ab eo excedi et asinus potest excedere bo.ē et ab eo excedi sed cōcedo in eo qḋ dicit interesse consistit p relatione ad psonā. Sed subiungo qꝛ persona pōt sumi dupliciter .s.singlr et cōiter relatum ergo ad psonam singulariter dicit singulare relatū ad psonam cōiter dī cōe qꝛ autē interesse relatio possit fieri ad persona cōiter pꝫ qꝛ .l.acql. actio ad interesse. dat illud autez refert ad id quāti o ibus valet vt.ḋ.§.vide.acq.maior qḋ ē in.d.l.si seruum meum tertiuz et quartū cōcedo qꝛ probatur qꝛ estimatio rei non sit interesse. Ad quintuz rn̄deo eodem modo qꝛ concedo qꝛ estimatio rei non est distincta spes interesse vt probatum est: ideo non continetur sub eodem genere cū interesse singulari.

¶ Finis tractatuum de actionibus instit. super arbore actionū et de interesse: Illuminatore p perspicacissimum Dn̄ [illegible] de [illegible] ad fructum quorūlibet legum studiosorum editorum.